هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٧

سالی/ ٢٠٢٠ – بەرگی سەدو هەڤدە

چاپی یەکەم/ سالی ٢٠٢١

پێڕست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١) ی نائاسایی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن - چوار شەممە ٢٠٢١/١/٦ل٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٢١/٣/١ ل ٤٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٢١/٣/٨` ل٨٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٣) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٣/١٠ ل ٢١٥

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، حەقی خۆتانە کاك بهجت فەرمووە بەڕێزتان.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەرکێ دەستەی سەرۆکایەتییە پەرلەمانێ جێبەجێکردنا پەیڕەوێ ناوخۆی پەرلەمانە، دەمێ وەرگرتنا نوقتەی نیزاما ئەگەر پەیڕەوە وێ نوقتەی نیزامێ نەیەتە کردن بێتە دەستەی سەرۆکایەتیە ئەگەر دەرفەت هەبوو ئەندامی دی بەڕێز ڤێتن تو عەدالەت ناو دابکە، ئەگەر یەکی ڤیا تشتەکی باشبی لەسەر بابەتەکی کە پەیوەندی پیوە هەیە مەجالی بدەیە چەندین جار هەوڵ بدە زۆر سوپاس، بەس بابەتی یەکێ نیشتەجێبونێ ڕۆژا ٢/٣ مە بەڕێز وەزیرا ئاوەدانکردنەوە مێوان کرد بۆ لێژنا ئاوەدانکردنەوە و ئێکیش، ئەگەر سەرەکیا مێوانداری کردنا بەڕێز وەزیری ئاوەدانکردنەوە ئەڤ بابەتە بوو کە بابەتەکی گرنگە خەڵکی هەژارو کەم دەرامەتێ هەرێمێ کوردستانێ گرێدایە و ٢٠١١ بۆ ٢٠١٢ حکومەتا هەرێمێ کوردستانێ سەرانسەرێ هەرێمی کوردستانێ پارێزگایە هەرێمی کوردستانێ هەمی قەزاو ناحیە ئەڤ یەکێ نیشتە جێبونا هاتە دابەشکردن لێ هاتە راوەستان، ما داخوازیا کریا یان پشتیوانیا پێشنیارە بەڕێز وەزیرێ ئاوەدانکردنەوە کری کیتابەکەی رسمی مە ئاڕاستەی سەرۆکایەتیا پەرلەمانی کری ئاڕاستەی سەرۆکایەتیا ئەنجومەنی وەزیران بکەم بۆ هەندێ جارەکا دی ئەو پێشنیارێ وان بکەفتە کاری و خەڵك ببیتەیەکدانێ خۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەوە لەگەڵ گلستان خان بۆ خۆتان موناقەشەی بکەن بە یەکەوە، دواتر سوپاس بۆ روونکردنەوەکە، بەڵێ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی و دەستەی سەرۆکایەتی هەردووك لیژنە، دەست بە جێبە جێکردنی بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار دەکەین فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله (کۆچەر):

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە راپۆرتی لیژنەی یاساییە بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، بابەت راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند کە راستاندی بۆ کراوە لەلایەن لیژنەی کاروباری یاسایی، لیژنەی کاروباری یاسایی رۆژی دووشەمە رێکەوتی ٢٠٢١/٢/٨ کاتژمێر (١١) کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا، بەمەبەستی پێداچوونەوەو دارشتنی یاسایی و دڵنیا بوون لە دژی نەبوونی دەقەکان لەگەڵ دەستوور یاسا کار پێکراوەکان بە پێی حوکمەکانی ماددەی (٨٥) بڕگەکانی یەکەم و سێیەوم، سەبارەت بە راپۆرتی لیژنەی شارەوانی و گواستنەوەو گەیاندن و گەشتوگوزار تایبەت بە خوێندنەوەی دووەم بۆ پێشنیازە یاسای پاراستنی تۆرو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستاندا-عیراق، ئەنجامی کۆبوونەوە لێژنەی یاسایی ئەم داڕشتنەی خوارەوەی پێ پەسەندە.

سەبارەت بە ناو نیشان پێشنیازە یاسای پاراستن و پرۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان-عێراق.

بەشی یەکەم: پێناسەو ئامانجەکان.

ماددەی یەك: پێناسەکان بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەم دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن.

١- هەرێم هەرێمی کوردستان -عێراق.
٢- وەزارەت وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.
٣- وەزیر وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.
٤- بەرێوەبەرایەتی گشتی بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەرۆ لە وەزارەت.
٥- بەرێوەبەری گشتی بەرێوەبەری گشتی ئاو ئاوەرۆ.
٦- بەرێوەبەرایەتی ئاو یان بەرێوەبەرایەتی ئاوەرۆکان.
٧- بەرێوەبەر بەرێوەبەری بەرێوەبەرایەتی ئاو یان ئاوەرۆکان.
٨- لێپرسراوی فەرمانگە لێپرسراوی فەرمانگەی ئاو یان ئاوەرۆکان.
٩- تۆرەکان تۆرەکانی ئاو ئاوەرۆ پێکهاتەکانی.
١٠- پرۆژەکان پرۆژەکانی پالاوتن و چارەسەرکردنی ئاو ئاوەرۆ بیرەکان پرۆژەکانی وەرگرتنی سەرچاوەکانی ئاو عەمبارکردنی ئاو ئاوەرۆ وێستگە لاوەکیەکانی گواستنەوە دەگرێتەوە.
١١- لایەنی پەیوەندیدار بەرێوەبەرایەتییە خزمەتگوزارییەکانی هەماهانگ لەگەڵ بەرێوەبەرایەتییەکانی فەرمانگەکانی ئاو ئاوەرۆ.
١٢- سەرپێچی زیان گەیاندن یان شکاندن یان لە ناو بردن و تێکدانی پرۆژەکان تانکی عەمبار ئاو هێلەکانی گواستنەوەو تۆرەکانی ئاو ئاوەرۆ قوفلی ئاو منهۆڵ سەری مەنهۆڵ چەپەری وەرگرتنی ئاوەرۆکان بۆری وەرگرتنی ئاوەرۆکان و هەر پێکهاتەیەکی تری ژێرخانی ئاو و ئاوەرۆ دەگرێتەوە.
١٣- زیادەرۆیی بەستنی بۆری بە تۆرەکان و هێلەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەرۆ بەستنی ترومپای ئاو لەسەر هێڵی سەرەکی تۆرەکان کارکردن لە محەرەماتی بۆری گواستنەوە و بەستنی ئاوی قورس بە تۆری ئاوەرۆکان بە بێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتەوە.
١٤- محەرەمات سنووری پرۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەرۆیە کە نابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی دانان و راکێشانی تۆری ئەنتەرنێت هێلی کارەباو ستوونەکانی پیسکردنی سەرچاوەی پرۆژە ئاویەکانی هەر کارێکی دیکە بە بێ وەرگرتنی رەزامەندی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانی ئاو ئاوەرۆ.
١٥- هاوبەش هەر سوودمەندێك بە پێی مۆڵەتی فەرمی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگی پەیوەندیدارەکان سودی لە خزمەتگوزاری ئاو ئاوەرۆ وەرگرتبێت.
١٦- لیژنەی تایبەت ئەو لیژنانەی کە کاری بەدواداچوون و چاودێری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەکەن.

ماددەی دووەم: ئامانجەکان.

١- رێگیریکردن لە سەرپێچی و زیادەرۆیی و لەسەر پرۆژەو تۆرو ئاو ئاوەرۆ.
٢- پاراستنی سامانی ئاو پاك راگرتنی ئاوی خواردنەوەی هاوبەشەکان و کەمکردنەوەی کێشەکانی ئاو.

٣- ڕێگریکردن لە تێکەڵبوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەو تۆڕەکان بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی.
٤- ڕێگیری کردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.
٥- پێدانی دەسەڵات بەلایەنی پەیوەندیدار بە مەبەستی نەهێشتنی زیادەڕۆیی و سەرپێچی بەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم: ڕێکارە یاسایەکان.

ماددەی سێیەم:

١- بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردن جۆرو شێوەی زیادەڕۆیی سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك.
٢- لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یا بەڕێوەبەر یا لێپرسراوی فەرمانگە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێری خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنی پەیوەندیدار پێك دێت.
٣- لیژنەی تایبەت هەر ژمارەو جۆرو سەرپێچی زێدەڕۆیەکان دەکات و بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە لایەنی بڕیاردەریش بە بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یا زیادەڕۆیەکە دەر دەکات و بڕی سزایەکە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکات.
٤- پێکهاتەو ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بە ڕێنمایەك ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.
٥- جۆنیەتی هۆشداریدان بەو کەسەی کە سەرپێچی یان زێدەرۆیی دەکات و ئاگادارکردنەوەی لە جۆری سەرپێچی و زێدەڕۆیی پێراگەیاندنی سزایەکەیان بە ڕێنمایەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

ماددەی چوارەم:

١- بەڕێوەبەری گشتی یا هەر کەسێك کە رایدەسپێردرێت دەسەڵاتی دادوەری و کەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایەنە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتووە.
٢- بڕیاری سزای پێبژاردنی شیاوی تانە لێدانە بە پێی یاسای ئەنجومەنی شوڕاو بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

ماددەی پێنجەم:

١- سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچوو چاکردنەوەی تۆڕەکانی ئاو پڕکردنەوەی سەر تۆری ئاو گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی خەسڵەتە ئەندازیارە بەرکارەکان مواسەفاتی هەندەسیە دەخرێتە ئەستۆی زێدەرۆکارو سەرپێچی کار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

٢- جگە لەو تێچووانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم مادەیەدا هاتووە هەرکەسێك لەم سەرپێچیانەی کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە و.

أ- بڕێك کە لە (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەر پێچی لەسەر بۆری ئاوی تیرەی یەك و نیو ئینج تا سێ ئینج بوو.

ب- بڕێك کە لە (٤٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆری ئاوی گەورەتر لە سێ ئینج تا شەش ئینج بوو.

ت- بڕێك کە لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٢) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاوی گەورەتر لە (٦) ئینج تا (١٢) ئینج بوو.

ث- بڕێك کە لە (٢) ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٦) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەر پێچی لەسەر هێڵی ئاوی گەورەی (١٢) ئینج تا (٢٤) ئینج بوو.

ج- بڕێك کە لە (٦) ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەی (٢٤) ئینج بەرەو سەرو بوو.

دووەم: هەر کەسێك ئەو زێدەڕۆیانەی لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە.

أ- بڕی (٤٥٠) هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی یەك و نیو ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.

ب- بڕی (٧٥٠) هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی سێ لە سەر چوار ئینج بوو تۆڕەکانی ئاو.

ت- بڕی یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی سێ لە سەر چوار ئینج بوو بەرووەو سەروو بە تۆڕەکانی ئاو.

ث- بڕی (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنی ترومپای ئاوی راستەوخۆ لەسەر تۆری گواستنەوەو دابەشکردنی ئاوی شارو شارۆچکی گوندەکان مەبەستی راکێشانی ئاو بە بێ رەزامەندی لیژنەی تایبەت سەر باری دەست بە سەرداگرتنی ترومپاو گشت کەرستە بەکار هێندراوەکان لە زێدەڕۆیەکەدا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عباس فەرمووو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم:

١- هەر کەسێك سەرەرای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕۆیەك کە لەم یاسایەدا هاتووە کەرەستەیەکی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ببات سەرەرای هەر سزایەك کە لە یاسای بەرکارەکاندا هاتووە بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٣٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر دانەیەك.

٢- حوکمەکانی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بەسەر هەر کەسێك جێبەجێ دەکرێت کە کڕین و فرۆشتن بەو کەرستە براوانەیان کردبێت.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت لەم بارانەی خوارەوەدا.

١- بە بڕی (٥٠) هەزار دینار ئەگەر ئاو گرەوەی تەوافە لە سەر عەمباری ئاوەکە نەبەسترابێت.

٢- بە بڕی (٥٠٠) هەزار دینار ئەگەر دەسکاری پێوەری ئاو پاشکۆکانی بکات.

٣- بە بڕێك کە لە (٤٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیـرەی بۆریەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەشی زیاتری هەبوو.

دووەم: نرخـی ئەو ئـاوەی کە هـاوبەش لە تۆرەکـانی ئـاو بە پێـی حـوکمی بـڕگەی یەکەمـی ئەم ماددەیە بە فیرۆیداوە بە پێی ماوەو نرخی کاتێك دیاریکراو لە هاوبەش وەردەگیرێـت و لەلایەن بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە ئاماژە دەکرێت.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: هەرکەسـێك سـەرپێچی و زیـادەرۆیی لەسـەر تۆرەکـانی ئـاوەرۆ ئەنجـام بـدات تێچـوی چاککردنەوەو پڕکردنەوەی بە شێوەی ئەندازەی داپۆشین و گەڕاندنەوەی بـۆ بـاری ئاسـایی خـۆی بە پێی ئاکارە ئەندازەیە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆ و لەلایەن بەرێوەبەرایەتی یـان فەرمـانگەی ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: هەرکەسـێك سـەرپێجی و زیـادەرۆیی لەسـەر تۆرەکـانی ئـاوەرۆ ئەنجـام بـدات سـەرباری چاککردنەوەی بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١- بڕی (١٥٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆ تیرە (٢٠) تا (٤٠)سانتیم.

٢- بڕی (٣٠٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرەی (٤٥) تا (٧٥) انتیم.

٣- بڕی (٥٠٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە (٨٠) تا (١٢٠) سانتیم.

٤- بڕی یەك ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە لە (١٢٥) تا (١٨٠) سانتیم.

٥- بڕی (٢) ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە (١٨٥) تا (٢٧٥) سانتیم مەتر یەن.

٦- بڕی (٥) ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانیەوە.

٧- بە بڕێك کە لە (١٠٠) هەزار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بـۆ ئەوەی فرێـدانی هەر ماددەیەك یان پاشـەرۆیەك کە کـاریگەری هەبێـت لە سـەر توانـاو ئـاوە شـۆرکردنی تـۆڕی ئاوەڕۆ.

٨- بە بڕێك کە لە (٦٠٠) هەزاردینار کەمتر نەبێـت و لە یەك ملیـۆن و پێـنج سـەد هەزار دینـار زیـاتر نەبێـت بە هـۆی بەسـتنەوەی ئـاوەڕۆکە بە بـێ مـۆڵەت بەرێـوەبەرایەتی یـان فەرمـانگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

سـەرباری گەڕانـدنەوەی کەرسـتەی بەردراو یـان لە ئەسـتۆکردنی گـرینەوەی بە نرخـی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردە سزا دەدرێت بەم شێوانەی خوارەوە.

١- بە بڕی (٢٠٠) هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆری موشەبەك لە چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢- به بڕی (٢٥٠) هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆری سەر چەپەری و وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.
٣- بە بڕی (٤٠٠) هەزار دینار برامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.
٤- بە بڕی (٥٠٠) هەزار دینار بەرامبەر بردنی بە قەپاغی مەنهۆڵ بە چوار چێوەکەیەوە.
ماددەی دەیەم:
یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆیی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات بە بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٥٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی کەرستەکانیش.
دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی توندکراو دادەنرێت.
١- ئەگەر زیادەڕەوی لەلایەن کەسێکی هونەری یان پێشرەو ئەنجام بدرێ.
٢- ئەگەر زیادەڕۆیی لەلایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێ.
٣- ئەگەر زیادەڕۆکار لەسەر ئەو تۆرەی کە زیادەڕەوی لەسەر کردووە ڕێگە بە زیادەڕەوی یان سەرپێچی کەسانی تر بدات.
سێیەم: ئەگەر باری ئەو سزایەی کە لە خاڵی دووی بڕگەی دووەم ئەم مادەیەدا هاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەران بە کار لە هەرێم بە دەرناکرێن.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس، فەرمووو کاك نزار.
بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
١- بڕی ئەو پێبژاردنەی کە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێ بە ڕێژەی سەدا (٣٠) لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (١٥) ڕۆژ لە ڕێکەوتنی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
٢- بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٥٪) لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
٣- بڕی پێبژاردنەکە بە پێبژاردەی (١٠٪) کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٦٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
دووەم:
١- ئەگەر زیادەڕۆکار یان سەرپێچیکار ئامادە نەبوو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری پێبژاردنەکە بدا ئەوا بە پێی یاسای وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەتیش ژمارە (٥٦) ی ساڵی (٧٧)ی هەموار کراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ.
٢- ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو بە پێی خاڵی (أ)ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو ئەوا دۆسیەی سەرپێچیکاری یان زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت و بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانگ زیاتر نەبێت سزادەدرێت.

٣- حوكمدارو به پێی خاڵی دووی ئەم بڕگەیە، ئەگەر ماوەی بەندکردنەکەشی تەواو بێ تا بڕی پێبژاردنی بڕیاری لێدراو رادەست نەکات ئازاد ناکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم محەرەماتی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاوو ئاوەڕۆ .

ماددەی (١٢):

یەکەم: موحەڕەماتی پڕۆژەکانی ئاو بەو شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەڕەماتی ئاو بیرو خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە (١٥) مەتر.

٢- بۆ موحەڕەماتی کانییەکان و بیرە رۆکارییەکان (٢٥) مەتر کەمتر نەبێت.

٣- بۆ موحەرەماتی پڕۆژەکانی وێستگەکانی ئاو لە شۆرگە (٢٥) مەتر بۆ موحەرەماتی وێسگەی لاوەکی ناو ئاو لە شۆرگەی (١٥) مەتر بۆ موحەرەماتی خەزانی ژێر زەوی و سەر زەویی بە شۆرگە (١٠) مەتر بۆ موحەرەماتی خەزانی بڵند و پێوانەیی بەرزییەکەی یەك پۆین پێنج دەبێت.

دووەم:

کارگەکانی چەو لیم دەبێت لایەنی کەم سێ کەم دوو بێ لە بەشی وەرگری پڕۆژەکانی ئاو، ئەگەر کەوتبوو بەشی سەرەکی وەرگری پڕۆژەکە و یەکەم دوور بێت ئەگەر کەوتبووە بەشی خوارەوە وەرگری پڕۆژەکە و لە هەردوو دیوی روبەرەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی گشت رێکارەکانی پاکو وەرگرتنی رێڕەوی سێ یەکی رووبار سەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون.

سێیەم:

پڕۆژەو کلکەکان بەخەوێوکردنیان ئاژەڵ و پەلەوەر و ماسی پێویستە دەوریان لە کانییەکان و بیرۆکارییەکان و پڕۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو ئاوەڕۆ لە (٥٠٠) مەتر کەمتر نەبێت.

ماددەی سێزدەهەم:

موحەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

یەکەم: بۆ تۆرەکانی دابەشکردنی موحەرەمات بۆری ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینج بێت یەك مەتر.

دووەم:

بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاترلە تیرەی (٨ تا ١٦) ئینج یەك پۆینت مەترو نیو .

٢- موحەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیری (١٦ تا ٢٤) ئینج دوومەتر.

٣- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاوی تیری (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە (٣) مەترو نیو یان زیاتر بە گوێرەی پێویست هەبونی مەودای پێویست.

سێیەم:

بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنوورەکانی شارەوانییەکان بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیری (٨ تا ١٦) ئینج (١٤) مەتر.

٢- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیری (١٦ تا ٢٤) ئینج (٧) مەتر.
٣- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو بۆ تیری (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە (١٠) مەتر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ١٤:

یەکەم:

١- لە سنووری موحەرەماتی پڕۆژەو تۆڕەکاندا نابێت بە بێ ئەوەی وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت و کارەبا دانانی ستونی کارەباو پیسکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاوییەکان یان هەر کارێکی دیکە.
٢- تێچونی لادانی زیادەڕۆیی لەسەر موحەرەماتی پڕۆژەکانی ئاو گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆییەکە بەپێی ئاکارە ئەندازەیە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکارو لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

دووەم:

سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی زیادەرۆکە بە پێی خالی یەکەم ئەم بڕگەیە زیادەرۆکار بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی ١٥:

موحەرەماتی ئاوەڕۆ بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: موحەرەماتی بۆری ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی دوو مەتر دوور دەبێت بە ڕەچاو کردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: موحەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازیەکانییەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٣) مەتر دەبێت بە ڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: موحەرەماتی کەندی ئاوی سرووشتی بە پانتایی کەندەکە پارێزراو بێت لەگەڵ (١٠ تا ٢٠) مەتر وەك موحەرەمات لە هەر لایەك و لەلایەن لیژنەی تایبەت بڕیاری لەسەر بدرێت.

چوارەم: موحەرەماتی تایبەت بە پڕۆژەو وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەڕۆ دەبێت (٢٥) مەتر لە شورەکە دەبێت دووربێت.

ماددەی ١٦:

یەکەم: تێچوی لادنی سەر پێچی لەسەر موحەرەماتی ئاوەڕۆ گەراندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچیەکە بە پێی ئاکارە ئەندازە کار پێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی سەرپێچیەکە بە پێی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە ملیۆنێك و پێنچ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی ١٧:

تێپەڕاندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیسبون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت یان واقع حاڵ بێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلای کردنەوەو چارەسەرکردنی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ١٨:

قەرەبووکردنەوی گشت ئەو زەوییانەی شوێنی پڕۆژەکانی ئاو ئاوەڕۆ بەکار دێت یان وەك موحەرەمات دیاری دەکرێت لە ڕێگای خۆ ماڵەکردنی یا کوژانەوەی یان بە پێی یاسا بەرکارەکان و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار دەبێت و بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بەردەوام دەبێت و لایەنی پەیوەندیدار لەو یەکە کارگێڕیە تۆمار دەکرێت.

بەشی چوارەم:

دانانی یەکەی چارەسەر وحدات و موعالەجە:

ماددەی ١٩:

یەکەم:

١- پێویستە سەرجەم پڕۆژەکانی نیشتە جێبوون بازرگانی پیشەسازی گەشتیاری تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت یەکەی چارەسەری ئاوەڕۆییەکاندا دا بنێت لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشەو هێڵکاریەکان یەکلای دەکرێتەوە لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەو خۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٢- پێویستە شوشتنگەو بەهەموو جۆرەکانی بەنزینخانەکان و شوشتنگەکانی خزمەتگوزاری چاکردنەوەی ئۆتۆمبێل یەکەی چارەسەری ئاوی بەکار هاتوو دابنێت و لەکاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشەو هێڵکارییەکانی یەك لای دەکرێتەوە لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا جێبەجێ دەکرێت.

٣- پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیایی شلی هەیە یەکەی چارەسەری کیمیایی دابنێت و شێوەو چۆنیەتی چارەسەرکردنی پاشەڕۆکانی لە هەر دۆخێکدابێت دیاری بکات و لەکاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشەو هێڵکارییەکانی یەکلایی دەکرێتەوەو لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان دا جێبەجێ دەکرێت.

دووەم:

١- جێبەجێکردنی هەر یەك لە خاڵەکانی بڕگەی یەکەم یەکەمی ئەم ماددەیە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان بە پێی ئاکارە ئەندازەیە بەرکارەکان دەبێت.

٢- سەرپەرشتی بە دواداچوونی چۆنییەتی کارکردنی یەکەکانی چارەسەرکردنی ئاماژە پێکراو بڕگەکانی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکانە.

بەشی پێنجەم:

حوكمە گشتييەكان:

ماددەی ٢٠:

١- ئەو گوژمـانەی بە پێـی ماددەكـانی چـواری ئەم ياسـايە وەردەگيرێـت بە داهـاتی كۆتـايی بـۆ بەڕێوەبەرايەتييەكان تۆمار دەكرێت و راسـتەوخۆ بـۆ مەبەسـتی چاكسـازی و خزمەتگـوزاری پرۆژەكانی ئاو ئاوەڕۆ و هاندان خەرج دەكرێـت و وەزارەتـی دارايـی و ئـابووری بە هـۆی ئەم داهاتە هيچ گوژمەيەك لە بودجەی بەڕێوەبەرايەتييەكان كەم ناكاتەوە.

٢- رێـژەی (١٥٪) ئەو گوژمـانەی بە پێـی حوكمەكـانی ئەم ياسـايە وەردەگيرێـت دەدرێـت ئەو فەرمـانبەرانەی كە لە بەشـی يـان هـۆبەی سـەرپێچيەكان و زيادەڕۆييەكـان كـار دەكەن و ئەو لايەنـانەی سـەرپێچيەكان لا دەدەن ئەمەش بە پێـی رێنمايەكـان رێـك دەخرێـت و لەلايەن وەزير دەردەكرێت.

ماددەی ٢١:

١- پێـوەرو گشـت ئاكـارە تەكنيكييەكـانی تـايبەت بە پـرۆژەو تۆرەكـان لەلايەن بەڕێـوەبەرايەتی گشـتی و بەڕێوەبەرايەتييەكـانی ئـاو ئـاوەڕۆ بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لايەنە پەيوەنديـدارەكان ئامادە دەكرێت.

٢- مەرج و رێكـارو دەسـەڵاتی پێـدانی مـۆڵەتی هـاوبەش لە خزمەتگـوزاری ئـاو ئـاوەڕۆ ئەركـی جێبەجێكردنی بە رێنمايی لەلايەن وەزير رێك دەخرێت.

٣- بەستن و خوێندنەوەی پێوەری ئاو دياريكردنی نرخی خزمەتگوزاری ئـاو ئـاوەڕۆ بە رێنمـايی لە لايەن وەزير رێك دەخرێت.

٤- ئەنجام دانی هەر پرۆژەيەك لە پرۆژەو تۆرەكانی ئاو بە بێ رێپێدانی بەڕێـوەبەرايەتی گشـتی و بەڕێوەبەرايەتيەكانی ئـاو ئـاوەڕۆ بە هەمـا هەنگـی لەگەڵ لايەنە پەيوەنديـدارەكان رێـگەی پێنادرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عباس.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی ٢٢:

يەكەم: سـزايەكان هـاتوون لەم ياسـايەدا ئەو كەسـانە نـاگرێتەوە كە زيـادەڕۆی يـان سـەرپێچيان كردووە لە مـاوەی (١٨٠) رۆژ لە رێكەوتـی دەرچـوونی ئەم ياسايە ئاگاداری بەڕێـوەبەرايەتی يـان فەرمانگەكـان دەكەن لە شـوێن و جـۆری زێـدەڕۆيی يـان سـەرپێچی و بە شـێوەيەكی فەرمـی بەڵێنامە پێشكەش دەكات لە ماوەی (٣٠) رۆژدا لە ژێر چاودێری لايەنـی پەيوەنديـدار زيـادەڕۆيی يـان سـەرپێچييەكان لا بـدەن و لايەنـی پەيوەنديـدار لابـردنەكەو ئاسـايكردنەوەكە بە فەرمـی پشتراست بكەنەوە بە پێچەوانەشەوە حوكمەكانی ئەم ياسايە دەيانگرێتەوە.

دووەم:

ئەو كەسـانەی مـۆڵەتی فەرمـی لايەنە پەيوەنديـدارەكانيان هەيە دوای هەڵسـەنگاندن لەلايەن ليژنەيەكی تايبەتمەند لە سزايەكانی هاتوون لەم ياسايە بەدەر دەكرێن.

ماددەی ٢٣:
هەر کەلوپەل و ئامێرو ئامرازێك بۆ سەرپێچی و دەست درێژی کردنە سەر ئاو ئاوەڕۆ بەکار هێندرابێت دەستی بەسەر دادەگیرێت بە گوێرەی ڕێساییەکانی دەست بەسەر داگرتن مصادەرە مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.
ماددەی ٢٤:
هەر کەسێك بەشداربێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یان بە بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کاری زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.
ماددەی ٢٥:
بە مەبەستی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەزیر ڕێنمایی پێویست دەردەکات.
ماددەی ٢٦:
ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبە جێ دەکەن.
ماددەی ٢٧:
کار بە دەقی هیچ یاساو بڕیارێك ناکرێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.
ماددەی ٢٨:
ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
فەرموو هۆیەکانی دەرچوواندنیش بخوێنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
هۆیەکانی دەرچواندن:
بە مەبەستی پاراستنی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان و دڵنیابوون لە تواناکانی ئەم تۆڕانە لە ڕووی هونەرییەوە پارێزگاری کردن لە ژینگەو پێدانی ئاوی خاوێن بە هاووڵاتییان بە شێوەیەکی دادپەروەرانەو پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆ نەدانی سامانی گشتی ئەم یاسایە دەرچووێندرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ڕاپۆرتە ببێتە بنەمای گفتوگۆ، با دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا کە ئەم ڕاپۆرتە بکرێتە بنەمای گفتووگۆ، فەرموون ناو نیشان بخوێنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ناو نیشان: پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان - عیراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
زۆر سوپاس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان تێبینی لەسەر ئەو ناونیشانە هەیە با بفەرموێ ناوی خۆی بنووسێت (کاك مەم، کاك گۆران، د.شایان، گلستان خان، کاك چیا، سارا خان، کاك

رزگـار، کـاك بەلـین، د.ڕێبـوار، بەدریە خـان، د.گەڵاویـژ) کێمـان نەنووسـیوە، بەرێـزان ئەو نـاوانەی خوێندمانەوە، کاك ڕۆمیۆ نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من نـوقتەی نیزامـی بەشـی زۆری خەڵکـی کوردسـتانە، خـۆی لەمە لەسـەر پێچـی کـردن و سزادانی سەرپێچی کار لە ماددەی (٣ بۆ ١٢) هەموو باسی غرامات و پێ بـژاردن دەکـات، بەڵام لە ماددەیەك کە بە سێ فەقەرە باسی پێوەری ئاو دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با بگەینە ئەو ماددەیە ئەوە نوقتەی نیزامی نییە کاك ڕۆمیۆ، نوقتەی نیزامی نـیـە ئەوە، فەرمـوو بەدریە خان.

بەڕێز بەدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێکم هەبوو لە لیژنەی یاسایی بۆ پرسـی ئـاو بەنـداوەکانی ئـاو ئـاوەڕۆ سـێ پـڕۆژە یاسـای خوێنـدنەوەی یەکەمـی بـۆکراوە لە بەرواری ٢٧-١٠-٢٠٢٠ ئـایە ئەمە کـام ڕاپـۆرتەی ئامـادەکراوە، هیوادارم کە جواب وەربگرین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڵێ ئەی چۆن دەبێ جواب بدەنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومـان سـێ پـڕۆژە یاسـا خوێنـدنەوەی یەکەمیـان بـۆ کـرا لە پەرلەمـانی کوردسـتان و دواتـر ئاڕاسـتەی لیــژنەی شــارەوانی کــرا، ئــێمە لە لیــژنەی شــارەوانی وێــرای ئەوەی خۆمــان چەنــد کۆبوونەوەیەکمان کرد و دواتر کۆبوونەوەمان لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی ئاو ئـاوەڕۆ لە هەر چـوار پارێزگاکەو ئیدارە سەربەخۆکە کرد و کۆبوونەوەمان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئـاو ئـاوەڕۆی هەرێمــی کوردســتان کــرد، دواتــر لەگەڵ بەشــی یاســایی و لەگەڵ وەزارەتــی شــارەوانی و گواسـتنەوەو گەشـتو گـوزار لە هەرێمـی کوردسـتان گفتوگۆمـانکرد دەر ئەنجـامی هەمـوو ئەو پڕۆژانەو و ئەو سەرنج و تێبینیـانەی بەڕێـوەبەرانی ئـاو ئـاوەڕۆ لە هەر چـوار پارێزگـاکەو ئیـدارە سەربەخۆکان هەیان بوو، لە دوو تـوێی ئەم ڕەشنووسـە ئامـادەکراوەو دواتـر بـۆتە ئەم پێشـنیازە یاسایەی کە ئەمڕۆ گفتوگۆی لەسەر دەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ناونیشانی یاسـاکە، بەڵام بەڕاسـتی مـن دەمەوێـت تێبینـیـەك بـخەمەڕوو، یەکەم هەدەفـی ئەو یاسایە وەکو هەندێك لە بڕگەکەو ماددەکانیشـدا هـاتووە، باسـی ڕێگریـی کـردن و پاراسـتنی سـامانی ئـاو دەکـات، لەگەڵ لە بنەڕەتـدا نـاوەڕۆکی پـڕۆژە یاسـاکە یـا پێشـنیازی یاسـاکە ئەو

هەدەفەی کە ئێمە بۆ ئەم یاسایە مەسەلەی پاراستنی سامانی ئاوە، یا مەبەستی ئەو تۆڕو بنچینانەیە ئەمە یەکێکە لە کێشە ئەساسیەکان، ئێستا برای بەڕێزم کاك هیڤیدار لە بیرۆکەکەی باسی کرد کە ئێمە لە چەند ساڵی ئایندە فعلەن من دەست خۆشی لێ دەکەم بیرۆکەیەکی زۆر باش بوو کە تووشی چەند مەشاکیلی گەورە دەبین لە ئاو، ئایا ئەم یاسایە سامانی ئاو دەپارێزێت؟ یا تۆڕو بنچینەکانی دەپارێزێت؟ ئەگەر سامانی ئاو دەپارێزێت بەراستی خەلەلێکی گەورە لە بڕگەو ماددەکانی هەیە و، ئەگەر نا دەبێ لەو بڕگەو ماددانەی کە مەسەلەن لە ماددەی دوو لە ئامانجەکان باسی پاراستنی سامانی ئاو پاك راگرتنی ئاو دژی یەکێکە یا لە فەلسەفەی دەرچوواندنی یاساکە، هیوادارم هەم لیژنەی قانوونی روونکردنەوەمان بداتی، ئەگەر مەبەستمان بۆ سامانی ئاویشەوە بێت فەسڵێکی تێدا جێگە بکەینەوە، بەراستی ئەگەر نا لەو بڕگەو ماددانەی کە باس لە پاراستنی سامانی ئاو دەکات پێویستە لا ببرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیازە یاسای پاراستنی ئاو لە هەرێمی کوردستان، پرۆژەیەکی زۆر ستراتیژیە، پێشنیازە یاسای زۆر ستراتیژیە خوێندنەوەی یەکەممان بۆ کردووە، ئەمە بە تەنها پەیوەندی بە پاراستنی بونیەی تەحتی ئاو ئاوەڕۆ هەیە، هیچ پەیوەندی بە پاراستنی خودی ئاوەکەوە نییە، بۆیە باسی ئەو بابەتانە نەکراوە و ئەگەر لیژنەکان قسەیەکتان هەیە دکتۆر بژار.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئەو پرۆژە یاسایە ئامانجەکە پاراستنی تۆڕو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆیە لە هەرێمی کوردستان و بە پێی راپۆرتەکانی بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان دەست درێژی و زێدەرۆیی یەك جار زۆر دەکرێتە سەر تۆرو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان، ئەمەش زیانی زۆری بە سامانی گشتی گەیاندوە وای لێکردوە کە لە زۆرێك لە شارو شارۆچکەکان تاکو ئێستاش کێشەی کەمی ئاومان هەبێت، بۆیە ئەم یاسایە پێویستە و فەراغی تەشریعی لەم بوارە دا هەیە، نەك لە هەرێمی کوردستان تەنانەت لە عێراقیش هەیە، بۆیە بۆ پاراستنی تۆڕەکانی ئاو چارەسەرکردنی کێشەو گرفتی ئاوی خواردنەوە لە ماڵان و ئاوەڕۆش دەرچوواندنی ئەم یاسایە پێویستە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناوەڕۆکی یاساکە باسی پاراستنی سامانی ئاو دەکات و لە هۆیەکانی دەرچوواندنیش باسی دەکات، بۆیە لەگەڵ ناو نیشانەکە دەبێ یەك بگرێتەوە، پێشنیار دەکەم بنووسرێت پێشنیازە یاسای پاراستنی ئاو پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو و پرسیارێکیشم هەیە، ئایا مەبەست چییە لە بنچینەکانی ئاو مەبەستیان سەرچاوەکانی ئاوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، پرسیارەكانی پەرلەمانتاران بنووسن، حەز دەكەن یا یەكێك لە بەڕێزتان جوابیان بدەنەوە، فەرموو كاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبداللە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەبەست لێی دیارە شەبەكاتی ئاوە بنچینەكان، یەعنی تەئسیساتی ئەو بۆڕی و هی ئاو ئاوەڕۆش هەردووكیان دەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆكی لیژنەی یاسایی، فەرموو كاك چیا.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیەك و ئیزافەك هەیە، پێشنیازی یاساو پاراستنی پرۆژەو تۆڕەكانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی كوردستان من پێم باشە ئەگەر ڤی شێوازی بێت پێشنیازە یاساو یاسای پاراستن و چاودێری پرۆژە تۆڕەكان و ئاو ئاوەڕۆ، چونكە ئەگەر تۆ چاودێری نەكەی و شەبەكەكانی پاراستنی ئەوەی بیكەی، بۆ نمونە ئەگەر شەبەكەی تۆڕێكا ئاو بێتە شكاندن بیتە لیژنەیەكا تایبەت یا گروپەكا تایبەت ئاڤ كە چاودێری بۆریا شەبەكات بپارێزێ كەلیمات چاڤدێری ببێتە ئیزافەكرن باشتر بیتە سەری، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز د.گلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیازە یاسای پاراستنی پرۆژەو تۆڕەكانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی كوردستان – عێراق، پێم باشە بنووسرێت پێشنیازە یاسای پاراستنی پرۆژەو وێستگەكانی تۆڕەكانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی كوردستان، واتا وێستگەكان واتە محەتات بۆی زیاد بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سارا خان.

بەڕێز سارا دڵشاد بكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناونیشانەكە پێم باشە ناونیشانەكە بكرێ بە قەدەغەكردن و دەستكاری كردن زیان گەیاندن بە تۆڕو بنچینەكانی ئاو ئاوەڕۆ - لە هەرێمی كوردستان، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس من تێبینیەكە پێشكەش ناكەم، سوپاس .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك گۆران.

بەڕێز گۆران عمر علی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان .

بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان،

قسەکانی من بەشێکی زۆری لە لایەن کاك بەڵێن و دکتۆرە شایانەوە کرا،بەڵام پێویستە ئەم پرۆژە یاسایە لە یەکتری جیا بکرێتەوە پێم وابێت تێکەڵەیەك هەیە پاراستنی سامانی ئاو،چونکە ئاو سامانە لە هەموو جیهاندا و پاراستنی تۆڕو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ بکرێتە پرۆژە یاسایەکی ترو زۆر سوپاس .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان :

سوپاس، فەرموو گوڵستان خان.

بەڕێز گوڵستان سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ناونیشانی ئەم پێشنیازە یاسایە بە بڕوای من لە جیاتی ئەوەی بڵێین پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان – عێراق، پێم باشە بکرێتە ئەوەی کە پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ قەدەغەکردنی دەستکاری کردنیان لە هەرێمی کوردستان - عێراق قەدەغەکردنی دەستکاریکردنیان بۆی زیاد بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزت، کار ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە پێشنیازە یاسای یا پڕۆژە یاسایەکی گرینگە، ئەو بابەتە بابەتێکی ستراتیژیە وەکو چۆن پسپۆرانی بواری چۆپۆڵەتیك پێیان وایە لە بیست ساڵی داهاتوو شەر لەسەر ئاو دەبێت، هیوادارین ئەوە کە بوو بە یاسا حکومەتی هەرێم وەکو عەرەب دەڵێ بە (اضافرها) جێبەجێی بکات، من لەسەر تایتڵەکە لە راستیدا دوو تێبینیم هەیە، تێبینیەکیان شکڵی ئەویدیکەیان ناوەرۆکە، ئەگەر لە نێوەڕۆکەکەوە دەست پێ بکەین لە هۆیەکانی دەرچووواندن فەقەرەیەك هەیە دەڵێت پاراستنی سامانی گشتی، واتا پاراستنی ئاو وەکو سامانی گشتی، جەنابیشت ئاماژەت پێدا ئێمە پێشنیازە یاسای خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا لەسەر ئاو بوو لەسەر تۆڕو بنچینەکان نەبوو، کەواتە ئەم تایتڵە دەبێ لەگەڵ هۆیەکانی دەرچوواندن یەك بگرێتەوە، لە شێوەی تایتڵەکە، من وشەی پڕۆژە لەبەر ئەوەی تایتڵەکە بڕێك درێژە، ئەگەر وشەی پڕۆژە لەبەر ئەوەی لە پێناسەکان هەیە، من بە پێویستی نازانم لە عینوانەکەدا هەبێت، بۆیە بەو شێوەیەی خوارەوەی لێ بکرێت

پێشنیازی یاسای پاراستنی ئاو ئاوەڕۆ و تۆڕەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان – عێراق، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەرفەتان دەدەم لیژنە دواتر قسە بکەن، کاك ملا ویسی فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:
بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان.
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
من پرسیارێکم هەیە بۆ ئەوەی لیژنەی یاسایی و هەم بۆ لیژنەی تایبەتمەند لە کۆی گشتی ئەو پێشنیازە یاسایەی پاراستنی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هیچ شوێنێك باسی بەستانی پێوەرو ئەوانە نەکراوە، کە ئێستا پێوەری ئاویش بۆتە یەکێك لەو شتانەی کە سەرپێچی بەرامبەر دەکرێت، ئایا پێشتر بووە لە یادکراوە مەبەستەکە بۆ تێدانییە و زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
دەرفەتان دەدەم جەواب بدەنەوە، کاك رزگار با کاك رزگار قسە بکات کاك دابان وەرت دەگرم بەسەر چاو.
بەڕێز رزگار محمد محمود:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە پاراستنی تۆڕەکانی ئاو ئەوا پڕۆژەیەکی زۆر باشە، بەڵام دەبوو بۆ پاراستنی سامانی ئاو هەر لەم یاسایە ئەوەی جێبکرابایەوە، چونکە ئەوە تەنها باس لەوە دەکات هەتا سەعاتی ئاوەکە با بڵێین ئەو یاسایەیە، بەڵام کە ئاوەکە دەرواتە ماڵەکەی ئیتر لەوێ هیچ سزایەك نییە، بۆ ئەوەی ئەو سامانە بپارێزێ وەکو جەنابیشت ئیشارەتی پێدا کە یاسەیەکە ئەو یاسایە لەگەڵ ئەمە دابوایە، بۆئەوەی ئەو سامانی ئاو لە ماڵەکە بە فیڕۆ دەدرێ و و بەردەرگای پێ دەشۆرێ و ترومبێلی پێ دەشۆرێ ئەوانەش سزای بۆ دیاری بکرێ و زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
زۆر سوپاس، رێگە بە لیژنە تایبەتمەندەکان دەدەین وەڵامی پرسیارانی ئەندام پەرلەمان بدەنەوە بەرێزان.
بەڕێز عباس فتاح صالح:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئێمە گفتوگۆمان لەسەر ناو نیشانەکەیەتی، بەڵام من روونکردنەوەیەك دەدەم بۆ ئەو ناونیشانە دانراوە، خۆی ئەگەر تۆڕەکانی ئاو پەیوەندی بە ئاوی خواردنەوەی ماڵانەوە هەیە، نەك بە ئاوی گشتییەوە پەیوەندەی بە ئاوی خواردنەوەی ماڵەکانە، ئەگەر تۆڕەکانی ئاو بپارێزین بێگومان ئەوەش پاراستنی ئاوەو زیادەڕۆیە، ئەمەیە کە مەسەلەن خەڵك هەیە ئاوێك و دوو سێی بەستاوە مەسەلەن بە جۆرێك لە جۆرەکان ئیجرائاتی لەگەڵ بکرێ، بۆریەی شەبەکانی مەسەلەن بۆ نمونە هەولێر ئەمەی شکاندوە ئەمە رێگری کردنە لەمە، بۆیە ئەوەش دەبێتە هۆکارێك بۆ ئەوەی کە پارێزگاری لە ئاو بکەین، مەسەلەی بەستانی سەعات خۆی سەعات بڕیاری بۆ دەرچووەو کاتی بۆ دیاری کراوەو هیج پێویستی بەوە نییە، جارێکی دی یاسا دانێی ئیلان دەبێ سەعات ببەستی، بەڵام باسی ئەوە کراوە کە تۆ ئەم سەعاتەت چۆن شکاند بە جۆرێك لە جۆرەکان یەعنی ئیجرائاتی لەگەڵ بکرێ، یەعنی هەموو بابەتەکە ئەوەیە کە لەسەر ناونیشانەکە یان هیچ شتێکمان دەست کەوت،ئێمە تەنها پارێزگاریکردن لەم شەبەکاتەی کە ئاو بۆ ماڵان دەگوازێتەوە، ئەگەر پارێزگاری لێ نەکەین و رێگری لێ نەکەین ئەم غراماتانە خۆی ئیجرائاتە، کەواتە ئاو بە فیڕۆ دەچێت، ئەگەر بە فیڕۆ نەچێت، کەواتە ئەوا پاراستنی سامانی ئاوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
کاك بژار قسەتان هەیە بەرێزتان، کێ قسەی هەیە، کاك لقمان، کاك رزگار.
بەڕێز لقمان حمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
تەنها سەبارەت بە پرسیارێکی مامۆستا ویسی لە ماددەی (٢١) دا هاتووە باس لە پێوەری ئاو کراوە، ماددەی (٢١)ی ئەم پێشنیازە یاسایە دوای ئەوەی گەیشتینە ئەوێ دەتوانین ئەم مەسەلەیە زیاتر دەوڵەمەند بکەین.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ کێی تر قسەی هەیە لە لیژنەکان، فەرموو کاك دابان.
بەڕێز دابان محمد حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
دیارە پێش ئەوەی کە ناوی ئەندامان بنووسرێ دەستم بەرزکردبۆوە، بۆ ئەوەی کە نوقتەی نیزامی وەربگری، من پرسیارێك لە بەڕێزانی شارەوانی دەکەم زیاتر لە دوو ساڵە ئێمە لە دیراسەکردنی پرۆسەیەکی زۆر گرنگین و ئەم پڕۆژە یاسایەش پڕۆژەیەکی زۆر ستراتیژی و گرنگە مەسەلەی پێوەری ئاوە، لێرە لە ماددەی (٢١) دا هاتووە لە دوو فەقەرەدا، بەڕێزان لە شارەوانی ئاگادارن ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە، وەکو لیژنەی شارەوانی لەسەر خەت بووین و کەموکوریەکانیمان خستۆتەڕوو و لەگەڵ وەزارەتیشدا لەسەر خەت بووین، ئێمە نەگەیشتوینەتە نەتیجە لەسەر ئەو پرسە لەگەڵ کۆمپانیاکاندا لەسەر خەت بوین لەگەڵ وەزارەتی شارەوانییدا لەسەر خەت بوویین و ئێستا هاووڵاتی لەگەڵ کۆمپانیاکاندا کۆمپانیاکان لەگەڵ وەزارەتی شارەوانیدا وەزارەتی شارەوانی لەگەڵ ئێمەدا ئیشکالیان هەیە، چۆن ئەو پرسە هاتووە لە ناو ئەو پڕۆژە یاسایە یەعنی من بۆخۆم جۆرێك لە گومانم بۆ دروست دەبێ ئەبێ برادەران جواب بدەنەوە، لە کاتێکدا ئەو کێشەیە موعەلەقە لە ناو لیژنەکاندا موعەلەقە لە بەینی هاووڵاتی و کۆمپانیاکاندا کۆمپانیاکان کێشەی گەورەیان لەگەڵ حکومەتدا هەیە، ئەم پرۆسەیە پرۆسەی پێوەری ئاو شکستی هێناوە بۆچی لەو پرۆژە یاسایە بە دووجار ناوی هاتووەو زۆر زۆر سوپاس با وەڵام بدەنەوە.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ سوپاس، یەعنی چاوەرێ ناکەی بگەینە سەر ماددەکە ئێستا دەتەوێ؟
بەڕێز دابان محمد حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ببورە دکتۆرە، دەڵێم بۆچی هاتووە لەو پرۆژەدا لەکاتێکدا ئێمە برادەرانی لیژنەی شارەوانی ئێمە لەسەر خەت بووین پێکەوە بووین، یەعنی کێشەیەکی موعەلەقە، بۆچی هێناویانەتە ناو ئەو پرۆژە یاسایە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون جواب دەدەنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەك ئاماژەمان پێكرد سەبارەت بە ئامادەكردنی ئەم پڕۆژە یاسایە، ئێمە لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و بە دیاریكراوی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار كە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی كوردستان چەندین دیدارو گفتوگۆمانكردوە، پێوەری ئاوی ماڵان یەكێكە لەو كێشانەی كە ئەورۆ لە هەرێمی كوردستان هەیەو و بەدیاریكراویش لە لیژنەی شارەوانی ئێمە هەم بە دواداچوونمان بۆ كردووە، هەم كێشەیەش لای ئێمە وجودی هەیە، رەنگە سەرنجمان لەسەر ئەو گرێبەستانەش هەبێ كە پەیوەندیدارە بە كێشەی پێوەری ئاوی ماڵان و مەفروزە چارەسەر بكرێ، من پێم وایە دیاریكردنی ماددەی (٢١) لە چوارچێوەی ئەم پێشنیازە یاسایەی كە ئێمە لەگەڵ برادەران بە پەسندمان زانی لەسەر راسپاردەو پێشنیازی وەزارەتی شارەوانی بوو، ئەتوانین بە مداخەلەی برادەران و بە پێشنیازی تازە كۆمەڵێك قەیدو شەرت دابنێین، بۆ ئەوەی بتوانین كێشەی پێوەری ئاوی ماڵان لە چوارچێوەی ئەم پڕۆژە یاسایە چارەسەر بكەین و كۆمەڵێك مەرج دابنێین بۆ لایەنی پەیوەندیدار، كە رێكارو هەنگاو باوێ بۆ چارەسەركردنیان، چونكە یەكێك لە كێشەكانی شارو شارۆچكەكان كێشەی ئاوە، خۆتان دەزانن زۆرێك لە شارو شارۆچكەكان بە دەست كەمی كێشەی ئاو دەناڵێنن، دوو رێگا هەیە بۆ چارەسەركردنی ئەمە بەم یاسایە ئەوانەی كە سەرپێچیان كردووەو زیاتر لە جارێك ئاویان بە موخالەفە راكێشاوەو و ئەمە دەبێ كۆتایی پێ بێ، دوو بە تەنزیمكردنی پێوەری ئاوی ماڵان دەتوانین كۆمەڵێك قیود دابنێین لە بەرژەوەندی هاووڵاتیان لە چوارچێوەی ئەم یاسایە، بۆ ئەوەی بتوانین چارەسەری بكەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێزان ئێمە ئێستا پشوویەك وەردەگرین سەعات (٣) دەست دەكەینەوە بە كۆبوونەوەكەمان.

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان فەرمووون لە شوێنەکانی خۆتان دابنیشن فەرمووون، بەڕێزان لە لیژنەی شارەوانی و لیژنەی یاسایی وەرنە جێگەکانی خۆتان، کاك ڕزگار عیسی سوار، کاك نزار، کاك لوقمان، کاك عباس، فەرمووون بەخێربێنەوە فەرمووون دانیشن، بەڵێ بەڕێزان دەست بە کۆبوونەوەکەمان دەکەینەوە، فەرمووو بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددەی (١) بخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) پێناسەکان بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەم دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن:

یەکەم: هەرێم هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: وەزارەت/ وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

سێیەم: وەزیر/ وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

چوارەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە وەزارەت.

پێنجەم: بەڕێوەبەری گشتی/ بەڕێوەبەری گشتی ئاو ئاوەڕۆ.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی/ بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان،

حەوتەم: بەڕێوەبەر/ بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

هەشتەم: لێپرسراوی فەرمانگە/ لێپرساوی فەرمانگەی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

نۆیەم: تۆڕەکان/ تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆو پێکهاتەکانی.

دەیەم: پڕۆژەکان پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو ئاوەڕۆو بیرەکان پڕۆژەکانی وەرگرتنی سەرچاوەکانی ئاو عەمبار کردنی ئاو ئاوەڕۆ وێسگە لاوەکییەکانی گواستنەوە دەگرێتەوە.

یازدەیەم: لایەنی پەیوەندیدار بەڕێوەبەرایەتی خزمەتگوزارییەکانی هەماهەنگ لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیەکان و فەرمانکەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

دوانزەیەم: سەرپێچی زیان گەیاندن یان شکاندن یان لەناوبردن و تێکدانی پڕۆژەکان تانکی عەمبار ئاو هێڵەکانی گواستنەوەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆو قوفلی ئاو مەنهۆڵ و سەری مەنهۆڵ چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆکان بۆڕی وەرگرتنی ئاوەڕۆکان و هەر پێکهاتەیەکی تری ژێرخانی ئاو ئاوەڕۆ دەگرێتەوە.

سێزدەیەم: زیادەڕۆی بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان و هێڵەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ بەستنی ترۆمپای ئاو لەسەر بۆڕی سەرەکی تۆڕەکان کارکردن لە مەحەرەماتی بۆڕی گواستنەوەو بەستنی ئاوی قورس بە تۆڕی ئاوەڕۆکان بەبێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتەوە.

چواردەیەم: مەحەرەمات سنووری پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆیە کەنابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت، وەك بیناسازی دانان و ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت وە هێڵی کارەباو

ستونەكانی و پیسكردنی سەرچاوەی پرۆژە ئاوییەكان و هەر كارێكی دیكە بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەكانی ئاو ئاوەڕۆ.
پانزەیەم: هاوبەش هەر سوودمەندێك بەپێی مۆڵەتی فەرمی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە پەیوەندیدارەكان سودی لە خزمەتگوزاری ئاو ئاوەڕۆ وەرگرتبێت.
شانزەیەم: لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیەی كە كاری بەدواداچوون و چاودێری و جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەو یاسایە دەیكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، هەركەسێك دەیەوێت قسە لەسەر ئەو ماددەیە بكات با بفەرموێت، ناوەكان دەخوێنمەوە، لیزا خان، كاك شێخ ظاهر ، حسیبە خان، دكتۆرە گەلاوێژ، كاك حكمەت، كاك ڕێبوار، گوڵستان خان، ئاشنا خان، كاك عوسمان سێدەری، دكتۆرە شایان، كاك یاسین، نجاە خان، بدریە خان، كاك عومەر، كاك مەم، كاك مسلم، دكتۆر كاظم، كاك باڵانبۆ، هلز خان، دكتۆر محی الدین، لیزا خان فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنسبەت ماددەی (١) دوانزەیەم سەرپێچیەكان، پێم باشە بەستنی پێوەرە ئاوییەكانیش تێدا زیاد بكرێت، هەرچەندە گفتوگۆیەكی زۆر هەیە لەسەر پێوەری ئاو ئەو سیستەمەی كە حكومەتی هەرێمی كوردستان وەكو وەزارەتی شارەوانی ئێستا كاری لەسەر دەكات، گلەیی هاووڵاتیانیشی لەسەر هەیە، بەڵام بەپێی ئەوەی ئاگاداربووم، وەزارەتی شارەوانی لە هەوڵی ئەوە دایە كە گلەییەكانی هاووڵاتیان بڕەوێنێتەوەو هەروەها كاریش لەسەر نەهێشتنی گرفتەكان بكات، بۆیە ئەگەر ئێمە باسی بكەین و باسیشی نەكەین لە داهاتوو ئەمە دەبێتە سیستەمێك لە حكومەت، بۆ ئەوەی كە ڕێگری بكەن لە بەهەدەردانی ئاو، ئاوی پاك ئەو ئاوەی كە بۆ خواردنەوە بەكار دێت، بۆیە گرینگە كە بەڕای من ئەمە دەرفەتێكە كە هاتۆتە پێش و گرینگە باسی لێوە بكرێت وە لیژنە تایبەتەكانیش ئەوانەی كە تایبەتن بەو پرسە كاری لەسەر بكەن، بۆ ئەوەی گرفتەكان نەمێنێت، بۆیە پێشنیار دەكەم لە سەرپێچیەكان ئەمە زیاد بكرێت ئەگەر هەر ڕێگە نەدانێك بە بەستنی پێوەری ئاو، یاخود زیان گەیاندن بە پێوەری ئاو ڕووبدات ئەوە بە سەرپێچی بێتە هەژماركردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شێخ ظاهر .

بەڕێز شێخ ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی (دەیەم) هەیە، وشەی (عەمباركردن) هاتیە بكرێتە گلدانەوە، بڕگەی چواردەیەم وشەی (محەرەمات) لەم یاسایە نزیكەی لە بیست و شەش جێ هاتووە، وە محەرەمات وشەیەكی كوردی نییە، بۆیە پێشنیاز دەكەم بكرێتە سنووربەند، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێزحسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١)م لە بڕگەی (نۆیەم) تۆڕەکان هاتییە لە پێش تۆڕەکان، من پێم باشە چڕی تۆڕەکانی ئاو باس بکرێت، چونکە لە بەشی سێیەم لە پرۆژەی تۆڕەکانی ئاو باس لە مەودای درێژی و هەروەها مەکعەبی پرۆژەکان هاتەکردن، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم ئەو پێناسەیە زیاد بکرێت چڕی تۆڕەکانی ئاو پەیوەندی درێژی ڕێڕەوە ئاوییەکان لە ناوچەیەکی دیاری کراوی ڕووی زەوی لەگەڵ ڕووبەرەکەی، هەروەها لە بڕگەی سێزدەم زیادەڕۆی بکرێتە زێدەڕۆی، وە بەمشێوەیە دابڕێژرێتەوە، بەستنی بۆڕی ئاو بە تۆڕەکان و هێڵەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ، بەستنی ترۆمپای ئاو لەسەر بۆڕی سەرەکی تۆڕەکان و کارکردن لەسەر بۆڕی گواستنەوەی ڕێگە پێنەدراو، بەستنی پرۆژەی چارەسەرکردنی ئاوی قورس بە تۆڕی ئاوەڕۆکانی بێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتە بەر، هەروەها لە بڕگەی چواردەهەم پشتگیری کاك شێخ دەکەم محەرەمات وشەیەکی عەرەبیە زیاتر لە بیست جار دووبارە بۆتەوە، بۆیە باشترە یان بکرێتە ڕێگە پێنەدراو یانیش بکرێتە قەدەغەکراو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو گوڵستان خان.

بەڕێز گولستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) ئەم پێشنیازی یاسایە، پێشنیار دەکەم لە خاڵی دەیەم بۆ پرۆژەکان، پرۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو ئاوەڕۆ بیرەکان، لەدوای بیرەکان پرۆژەکانی کانیاو و کارێزەکانیش، چونکە یەکێکە لەو سەرچاوانەی کە ئاوی لێوە دێت ئەوە زیاد بکرێت کانیاو کارێزەکان، لە خاڵی سیانزەهەم وشەی محەرەمات هاتووە لەگەڵ چواردەهەم، پشتیوانی لە ڕاکەی کاك شێخ ظاهر دەکەم کە بکرێت بە سنوور بەند، لە هەر شوێنێکیا هاتبێت محەرەمات بە بڕوای من سنوور بەندەکە گونجاوترە، وە خاڵی دوانزەهەمیش کە باسی قوفڵی ئاو دەکرێت بەڕاستی ئەمە هەقە لەسەرپێچیەکانا بکرێت بە دەستکاری کردنی قوفڵی ئاو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) لە چەند بڕگەیەکا دیاریکراوە کە ئەڵێ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان، من پێشنیار دەکەم کە ئەمە بکرێت بە بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆکان، نەك وەك دوو بەڕێوەبەرایەتی بەیەکەوە بەسترابێتەوە، بابڵێین جیاکراوەیە لێرە، بەڵام لە هەمان کاتدا بەیەکی ببەستێتەوە دەبێت بەیەك بەڕێوەبەرایەتی، وشەی محەرەماتیش وشەیەکی کوردیە هەرچەندە لەناو هەرێمی ئێمەش وەکو عورفێکی لێهاتووە با نەڵێین محەرەمات خەڵك نازانێت ئەو شوێنەی ئاوی پیا دەڕوات هەرچەند دیارە دەڵێ ئەو شوێنانە

نابێت هیچ بینایەك یان شتێکی تێدا بکرێت ئەی ئەگەر کرا بوو، تەبعەن دیارە لە بڕگەکانی کە چارەسەرکراوە، زۆر سوپاس،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١) بڕگەی (شەشەم) بەڕێوەبەرایەتی پێناسە کراوە، بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان گەر لیژنە بەڕێزەکە ڕوونکردنەوەمان بداتێ مەبەستەکە چییە؟ یان بۆچی (یان) دانراوەو لەگەڵ کامە معامەلە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی دەیەمەوە، پشتگیری دادە گوڵستان دەکەم کە کانیاوەکان زیاد بکرێت، لەبەر ئەوەی بۆ نموونە ئاوی سەرچناری سلێمانی، یاخود ئی ڕانیە قولەی ڕانیە، هەر لە قولەیەوە ئاو نەقڵی ماڵان دەکرێت، بەنسبەت ماددەی سێزدەهەم دەڵێ بەبێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە، بۆڕی نەقڵ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان نابێت بەهیچ جۆرێك هیچ کەسێك ئاوی لێ ڕاکێشێت، لەبەر ئەوەی بۆڕی نەقڵ بۆی هەیە ژەهراوی بکرێت، بۆیە دەبێت ئەوە بگۆڕدرێت و مۆڵەت نەدرێت بە هیچ کەسێك کە ئاوی لە بۆڕی نەقڵ ڕاکێشێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١) بڕگەی (چوارەم) بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ لە وەزارەت، وە دیسانەوە لە بڕگەی شەشەم، من پێم باشە پێناسەی بەڕێوەبەرایەتی لاببرێت وە پێشنیار دەکەم بڕگەی حەوتەم و هەشتەم لاببرێت، چونکە لە بڕگەی پانزەدا لایەنی پەیوەندیدار پێناسە کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەربارەی ماددەی (١) ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی (٢٥) سەرەتا ئەڵێ وەزیر بۆی هەیە ڕێنمای دەربکات، ئەم یاسایە کۆی ئەم یاسایە لەگەڵ دەست خۆشیم بۆ لیژنەی پەیوەندیدار، بەڵام مەجالی نەهێشتۆتەوە بۆ ڕێنمای دەرکردن ئەوەندە چۆتە ناو وردەکارییەوە، خۆی کۆی یاساکە پێویست دەکا کورتکرێتەوە، سەبارەت بە ماددەی یەکەمی ئەو پانزە پێناسەیەی کە کراوە من

پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، پێناسەی چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم لابرێن پێویست بەوە ناکات کە دەڵێت لایەنی پەیوەندیدار ئیتر دوای ئەمە بەپێی ڕێنمای وەزارەت کە دەری دەکات دەڵێ بەڕێوەبەری فلان دایرە پەرلەمان نەیەتە ئەو وردەکارییەوە کە باس لە سەرۆکی فەرمانگەیەك بکات، یانی لەناو ڕێنماییەکانی وەزارەت ئەو دەسەڵاتانە شۆڕکاتەوە، ئەوە بە کافی دەزانم، خاڵێکیتر دوانزەیەم سەرپێچی کاتێ پێناسەی سەرپێچی دەکات هەڵبەتە پێویست بەم تەفاسیلە ناکات شکاندن و لەناوبردن و پڕۆژەو تانکی عەنبارو هێڵەکانی گواستنەوەو تۆڕەکانی ئاو، هەموو ئەوانە پڕۆژەن پڕۆژەی ئاو و ئاوەڕۆن، بۆیە من پێشنیاز دەکەم بۆ لیژنەی پەیوەندی دار بۆ ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان سەرپێچی بەم شێوەیەی لێکرێت زیانگەیاندن بە کەرتی ئاو و ئاوەڕۆو پڕۆژەکانی، ئیتر کۆی ئەم پڕۆژانە هەمووی دەگرێتەوە، ئەمێنێتەوە سەر بڕگەی چواردەیەم، هەڵبەتە چەند ئەندامێکی بەڕێز باسیانکرد محەرەمات زۆر هاتووە تەنیا لە ناو ماددەکانی دووانزەو سێنزە، پانزەجار وشەی محەرەمات هاتووە هەر باش نییە، مەسەلەی محەرەمات کە ئەڵێی محەرمات یان قەدەغەکراوەکانە جێگەی بگرێتەوە یان ڕێگا پێنەدراوەکان، بۆیە پێشنیاز دەکەم ڕێگا پێنەدراوەکان بێت ڕەنگە یەکێك لەو دوو دەستەواژەیە بەکار بهێنرێت باشترە، جگە لەوە لە کۆتایەکەیا ئەڵێ بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دیسان ئەمانە هەر لابەین بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی وەزارەت، وەزارەت دواتر ڕێنمای دەرەکا ئەڵێ فەرمانگەکان ئەرکیانە ئەمەیە بۆ نموونە لە ڕانیە لە سەید سادق لە زاخۆ هەموو ئەمانە بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکان ئەم ئەرکانە لە ئەستۆ ئەگرن، ئەم وردە کاریە بخەینە گۆڕەپانی وەزارەت، وەزارەت دواتر ئەمانە بە ڕێنمای شۆڕ ئەکاتەوە یەعنی لێپرسراوی فەرمانگەیەك ئەمە ئەکات پێویست ناکات لەناو دەقێکی یاسای پەرلەمانا هەبێت، بەنیسبەت شانزەیەم لیژنەی تایبەت هیچم نییە لەوەیا، زۆرسوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو هلز خان.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددا ئێك، پێناسەکان من پێشنیازا هەی بو شەشەم و هەشتەم، پێناسەدا بەڕێوەبەرایەتی ئاو (یان) سێ جارا پێناسەدا هاتی، ئەگەر ئەو (یان)ە بێتە لادان لەگەڵ یەعنی ڤێ شێوەی بێتە سیاغەکرن، بەڕێوەبەرایەتی ئاو لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان، هەشتی ژ نەفسێ وی بیتە داڕشتن، من پرسیارەك هەی ئەویش لیژنێت مەعنی سەبارەت بڕگا یازدێ، لایەنی پەیوەندی دار پێناسەێ دا هاتی بەڕێوەبەرایەتیا خیزمەتگوزاریەکان ئایا ئەڤە کیش ڕێڤەبەرینە ئەگەر تەوزێعەکی بو ئێمە بدەن، سەبارەت بڕگا چاردەێ، پشتگیریا کاك مەم دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (دووەم و سێیەم) وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم، پێم وایە مادام یاساکان کە بۆ هەرێمە نووسراوە لە هەرێمی کوردستانی عێراق، پێویست ناکات وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم، هەرێمەکان لابەین، پێموایە پێناسەی وەزارەتی گەشتوگوزارو وەزیری گەشتوگوزاری هەرێم پێم باشە لایبەین، لەخاڵی سێیەم لە سەرپێچیەکان هەندێجار پەکخستن هەیە، یەعنی نە زیانی پێگەیاندیە نەشکاندیتی نە لەناوی بردیە نە تێکی دایە، بەڵام پەکی خستووە، ڕەنگە تەزووی کارەبای لەسەر گرتبێتەوە، ڕەنگە قوفلەکەی گرتبێتەوە نە زیانی پێگەیاندووە نە شکاندوویەتی، بۆیە تەحتیلیش هەندێ جار پەکخستنی پڕۆژەکانی ئاویش، پێم وایە دەچێتە سەر ئەو بابەتەی، خاڵێکیتر سەبارەت بە محەرەمات لە ماددەی چواردەم دیسان هەمان دەستەواژە دووبارە بویتەوە، بۆیە ئەگەر یەکیان بخەی لە ماددەی چواردەم بڕگەی یەکەم هەمان شت دووبارە بویتەوە، لە سنوورەکان ڕێگا پێنادرێت بۆ ئینتێرنێت و ئیتر تەنها ئەگەر بە مۆڵەت نەبێت لەوێش هەر دووبارە بویتەوە، پێموایە تەئکید کەنەوە، پرسیارێکم بۆ هەردوو لێژنەکە، سەبارەت بە لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیە کە کاری بە دواداچوون و چاودێری و جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دەکات، ئەرکی لیژنەی تایبەت نییە چاودێری جێبەجێکردنی یاسادا بکات، ئەرکی ئەنجوومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکانە یاسا جێبەجێ بکات ئەو لیژنەیە لە ناو خودی وەزارەتە چۆن دەتوانێ بەدواداچوون بۆ خودی یاساکە بکات، بۆیە پێم وایە ئەوە زیادە ئەرکی جێبەجێکردنی یاساکە لە خودی ئەستۆی ئەنجومەنی وەزیرانە وە لایەنی پەیوەندیدارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز نجاە شعبان عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پالپشتیا ئاخافتنێ لیزا خانێ دکەم لە ماددا (١) بڕگەی (دووانزە) لە سەرپێچیا پیڤەرێ ئاوێ بیتە زێدە کرن، زور سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز گەلاویژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) پێناسەکان دەیەم، لە دەیەم نوسراوە پڕۆژەکان، پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو من پێم باشە لەجیاتی پڕۆژەکانی پاڵاوتن بنووسرێت پڕۆژەکان و وێستگەکانی پاڵاوتنی ئاو ئەوە لە دەیەم، لە خاڵی شانزەیەمیش لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیە کەکاری بەدواداچوون و چاودێری دەکات، پێم باشە کاری چارەسەری گیروگرفتەکانیش بکاتن، یەعنی بۆی زیادبکرێتن ببێتە لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیەی کە کاری بەدواداچوون و چاودێری و چارەسەری گیروگرفتەکان دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) و پێناسەكانی، هەڵبەتە پێوەری ئاو ئامرازێكی گرینگە بۆ پێوانـدنی ئـاو، بزانە لە هەر شوێنێكا كە پێوەری ئاو هەبوو واتـا جۆرێـك لە چاودێری هەیە لەلایەن حكومەت و لایەنە پەیوەندیدارەكان، بۆ ئەوەی كە ڕێـژەی ئـاو چەنـد بەكـار دێـت، بەڵام مـن پـێم باشـە وەكـو دەستەواژە پێوەری ئاویش پێناسەی بۆ بكرێت لە ماددەی یەكەم هەرچەند ئەو پێوەرە ئـاوەی كە لە ماڵەكـان هەیە خەلەلێكـی زۆری فەنـی تیـا دروسـت كـراوەو تەكنیكـی وە زۆرێـك لە دەنگـۆی دروست كردوە كە گوایە وەكو پێویست نییە، هیواداریـن كە لایەنەپەیوەندیـدارەكان چارەسـەری ئەو بابەتە بكەن، خاڵێكیتر برای بەڕێزم ئاماژەی پێكرد، دكتـۆر محـی الـدین بەڵـێ منـیش هەمـان ڕەئــیم هەیە كاتێــك لە ناونیشــانی ســەرەكی دەنووســرێ هەرێمــی كوردســتان - عێــڕاق، لە پێناسەكاندا پێویست ناكات هەرێمـی كوردسـتان دووبـارە بكرێتەوە، خـاڵێكیتر بەڕێـز سـەرۆكی پەرلەمان وشەی محەرەمات، یەعنی بەڕاستی لای من سەیرە بۆ وشەیەكی كـوردی نەدۆزرێـتەوە بۆ ئەو بابەتە، ئێستا بۆ نموونە بلێـین عەرەبێـك ئەگەر شـارەزای زمـانی كـوردی هەبێـت بێـت ئەو یاسـایەمان بـۆ بخـوێنێتەوە لەبەر سـومعەی لـوغەوی ئـێمە دەڵـێ باشـە ئەوە وشـەیەكی كـوردی نەبوو جێگەی محەرەمات بگرێتەوە، بۆیە حەقە ئەم وشەیە، وشەیەكی ئاسانیشـە زۆر زەحـمەت نییە حەقە لە جێی محەرەمات وشەیەكی كوردی دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی(١)بـڕگەی (سـێنزەیەم) زیـادەڕۆی، كاتێـك بـاس لە ترومپـای ئـاو دەكرێـت بە زیـادەڕۆ نـاو ئەهێنرێ، ئێمە هەمووماـن وەزعـی ئـاو و ئـاوەڕۆی شـارەكانی كوردسـتان دەزانـین كە لە ئێسـتادا باسی ئەو جێگەیە دەكەم كە خۆمی لێ ئەژیم لە حەفتەیەكدا دوو ڕۆژ هەیە و دوو سـەعاتە، ئایـا دوو سەعات ئاو بەشی خێزانێكی دەكەسی بەباشی ئەكا؟ وە هەندێك بینا هەیە دوو قات و سـێ قات و چوار قاتن وە هەندێك بیناش هەیە بینای یەك قاتن، ئایا ئەوەندە لە تۆڕەكانی ئاو دڵنیـاین كە هەموویـان وەكـو یەك ئەم ئـاوە پەخـش ئەكـرێ بۆیـان و سـوودمەند نەبـن لە ئەم ئـاوە، وە ئەوەش ئەزانین كە ئەمڕۆ تەكنەلۆژیا زۆر پێشكەتووە ئەو كەسەی كە ترۆمپای ئاو دائەنێ شـەرت نییە لە حەوشەكەی دایبنێت لەوانەیە لە سـەرووی خـانوەكەی دایبنێـت، ئایـا بە پێـی یاسـا ڕێـگە پێدراوە كە كرێكارێكی دائیرەی ئـاو یـان ئەو لیـژنەیەی دائیـرەی ئـاو دایناوە بەبـێ پرسـی قـازی بڕوات ئەو ماڵە بپشكنێت ئایا ترومپای ئاوی لێیە یان لێی نییە؟ لێرەدا ئێمە ئەبێت ڕەچـاوی ئەوە بكەین كە هاووڵاتیـان هەموویـان وەكـو یەك بتوانرێـت ئاویـان پێبگەیەنرێـت، لێـرە پێویسـتە كە دائیــرەی ئــاو مــولزەم بكرێــت بەوەوە كە ئەم كێشــە چارەســەر بكرێــت پــێش ئەوەی ئــێمە

کێشەیەکیتر بۆ هاوڵاتیان دروست کەین کە هەندێك بینا هەیە وەکو ئاماژەم پێدا بەبێ ترۆمپای ئاو ناتوانن موستەفیدبن لە ئاوەکە وە کاتی ئاوەکانیش کەمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە ماددەی (۱) پێناسەکان خاڵی نۆیەم تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پێکهاتەکانی، پێشنیار دەکەم بکرێت بە پێکهێنەرەکانی لەجیاتی پێکهاتەکان بکرێت بە پێکهێنەرەکانی، بڕگەی نۆیەم، بڕگەی دەیەم، لێرەدا ئاماژە کراوە بە وەرگرتنی ئاو باباڵێین باس لەوە نەکراوە لە کوێوە وەربگیرێت وە پێشنیار دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، پرۆژەکان پرۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەر کردنی ئاو و ئاوەڕۆ بیرەکان و پرۆژەکانی وەرگرتنی ئاو لە ڕووبار و دەریاچەو سەرچاوەکانی ئاو، وە عەمبارکردنی ئاو ئاوەڕۆ، ئاوەڕوش لەوێیە لابرێت، چونکە ئاوەڕۆ چۆن عەمبار دەکرێت چۆن هەڵ ئەگیرێت هەڵناگیرێت، خاڵی نۆزدەیەم سەرپێچی زیان گەیاندن ئەو (یان)ە بکرێت بە فاریزە، یان شکاندن ئەوەش هەر بکرێت بە فاریزە، وەهەروەها هێڵەکانی گواستنەوەو ئەو (واو)ە بکرێت بە فاریزە، ئینجا لەجیاتی وشەی چەپەری دەریچە بەکاربهێنرێت باشترە وە قسەشم لەگەڵ هەندێك لە بەڕێزان کرد ئەوانەی کە پسپۆڕیان هەندەسەیە وتیان ئێمە خۆمان لەناو خۆمانا دەریچە بەکار ئەهێنین کەواتە بکرێت بە دەریچەی وەرگرتنی ئاوی باران، وە تایبەت بە خاڵی سێزدەهەم لێرەیا ئاماژە بە باتێکی گرینگ نەکراوە کە هەندێ جار شکاندنی بۆڕی ئەکرێت لەلایەن هاوڵاتیانەوە بۆ ئاودان بە مەبەستی کشتوکاڵی شکاندنی ئاوەڕۆ بۆڕی ئاوەڕۆ، بۆیە من ئەمە ئیزافە دەکەم تەبعەن لە کۆتایی پێش دەگرێتەوە کە ئەمە ئیزافە بکرێت شکاندنی بۆڕی ئاوەڕۆ بە مەبەستی کشتوکاڵ یان هەر مەبەستێکی دیکە، چواردەیەمیش محەرەمات لەوە پشتگیری تەواوی ئەو هاوڕێیانە دەکەم کە باسیان لەوە کرد کە جێگرەوەی وشەی محەرەمات بەکار بهێنرێت، وە لێرەش ئاماژە بە بابەتێکی گرینگ نەکراوە، مەرج نییە ئەو محەرەماتە هەر لە لایەکیەوە بێت جاری وا هەیە لە سەرەوە ئەکرێت بۆیە گرینگە ئاماژە بکرێت بە هەموو لایەکانی بەمشێوەیە محەرەمات سنووری پرۆژە، کارگە، تۆڕەکان، تۆڕەکان پێویست ناکات ئێمە جارێکیتر باسی لێوە بکەینەوە پێشتر تەعریف کراوە تۆڕەکان لە هەموو لایەکەوە دەگرێتە کە نابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت وە لەو شوێنانەش کە باسکراوە بیناسازی دانان و ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت و هێڵی کارەباو ستونەکانی پێشنیار ئەکەم شورای باخیش ئیزافە بکرێت دەستان خۆشبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ئاشنا، خان هەندێ شتت وت ئەگەر بەنووسین پێتە بیان دەیتێ هەندێ شتی تیابوو باش بوو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وێڕای دەست خۆشی لەم دوو لیژنە بەڕێزە، من پێشنیار ئەكەم كە لەڕووی زمانەوانی و هەڵەی چاپەوە پێداچوونەوەیەكی باشی پێدا بكرێت، زمانەوانییەكە لەوە ئەچێ لەم هۆڵە گفتوگۆی لێوە كرێت، بەڵام هەڵەی چاپ زەرووره لە هەندێ وشە لە هەندێ پیتا ماناكا زۆر ئەگۆڕێت، ئیستا تۆڕەكان تەنها حەوتی سەر واوەكە لاچێت ئەبێتە تورەكان زۆر فەرقی هەیە بۆ زمانی كوردی لەوانە زۆر وردەكاری ئەوێ لە زۆر شوێنی كەش ئەمە ڕووی داوە، بۆیە ئەوە ئەڵێم ئەوە یەك، دووەم ئەو بەڕێزانەی باسیان كرد وشەی محەرەمات بەهەمان شێوە بەس من پێشنیاری وشەی سنوور دەكەم، سنور یان سنووره قەدەغە كراوەكان ئەوە واتایەكە زۆر جوان ئەداو كوردیشە، وشەی عەمباركردن یان نەمێنێت وەك ئەو بەڕێزانە باسیان كرد وەك شوێنەكانی هەڵگرتن و پاراستنی ئاو یان گلدانەوەی ئاو یاخود ئەگەر بمێنێت (ع) ببێتە (ئ) ئەنباركردن، دكتۆر عومەر پەتی هەیە هەموو جار كە من ئەبینێت ناڵێت عومەر ئەڵێت مامۆستا ئۆمەر، ئەڵێ ئەگەر ئێمە (ع) بەكار بهێنین لە كوردیا باشترە بیكەینە (ئەلف) ئەوەش شارەزایان هەیە، سەبارەت بە خاڵی دووازدەیەم پێم باشە ئەو داڕشتنەوەی كاك مەم پشتگیری ئەكەم ئەگەر ئەو داڕشتنەی كاك مەم دانەنرێت كورت بكرێتەوە پوخت بكرێت تۆزێ داڕشتنەوەیەكی تر بكرێت وەك بڵێی ئاسانكاری بێت لەسەر زمانی، ئێستا سێ دێر قسە ئەكەین لە ئەخیرە ئەوەستین فەرمانەكە یەت بڵێن زیان گەیاندن یان شكاندن یان لەناو بردن و تێكەڵكردنی هەریەكە لەمانە دەگرێتەوە ئیتر ڕیزیان كەی ئەمە تۆزێ ئاسانترە فەرمانەكە پێشكەوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مەم ئەوانەی خۆشت ئەگەر بە نووسین هەتە، یارمەتیان بدەی.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) من قسەم لەسەر بڕگەی سێزدەمە وەك ئاشنا خان باسیكرد، زۆرجار بەڕاستی بە نایاسایی بۆڕی گواستنەوەی ئاوی پاك ئەگوازرێتەوە بۆ ناو باخچەكان وە بۆ ناو ڤێلاكان لەناو شارو شارۆچكەكان، بەڕاستی ئەوە زیاد بكرێت، لە بڕگەی چواردەیەمدا هەمان ئەو پێشنیارەم هەیە كە محەرەمات بكرێتە ڕێگەپێنەدراوەكان، بێجگە لەوەش بەڕاستی ئەوە پێناسەیە، بەڵام هیچ ستاندەرێكی تیانیە بۆ ئەو پڕۆژانەی لێرە نووسراوە هەر پڕۆژەیەكی دیكە، یان هەر كارێكی دیكە ئەوانەی ئەو پڕۆژانەی كە لەڕووی تەندروستییەوە زیان بە نزیكی لە بۆڕی یان سەرچاوەی گلدانەوەوی ئاوی خواردنەوە ئەگەیەنن لە دەرەوەی سنوورەكان و شارەكان، ئایا ئەمە پێویست نەبوو سنوورێك دیاری بكرێت؟ وە ئەگەر ئەمە ناكرێت دیاری بكرێت لێرە لە پێناسەكان ئایا ئەمە ئەچێتە ناو ڕێنمایی وەزارەت؟ لێرە پێویستم بە ڕوونكردنەوەیەك بوو بۆ ئەوەی كە سنوورێك دیاری بكرێت لە ڕووی دووری و نزیكی لە عەمبارو گلدانەوەی ئاو و گواستنەوەی تۆڕی ئاو بۆ ناو شارەكان، چونكە هەندێ پڕۆژە هەیە زیان بە تەندروستی ئاو دەگەیەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك کازم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لە ماددەی (١) لەسەر دوو بڕگەیە، بڕگەی دووانزەیەم پێم باشە چۆن دانراوە بە هیچ شێوەیەك پێوەری ئاوی تیا باس نەکرێت، لەبەر ئەوەی ئەو پڕۆژەیە پڕۆسەیەك بوو فەشەلی هێناوە زۆر سەری نەگرتووە وە ئەگەر لەم یاسایە باسکرێت هەر لەسەرەتاوە کەمووکورتییەك هەبێت بۆ یاساکە لە ماددەی حەوتیشا دوای زیاتر وردەکاری باس دەکەین...

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هێڤیدار ناکرێت هەر لێرەوە هاتی و پێدا بڕۆی، بەڵێ دکتۆر کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێزانی لیژنە پرسیارێکم هەیە لەسەر بڕگەی چواردەیەم کە ئەڵێ سنووری پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو، سنوورچەنێك مەترێکە دە مەترە، بیست مەترە، کیلۆ مەترێکە چەنێکە؟ چونکە بەڕاستی ئەوە مەطاطیە، یەعنی ئەوە لە ماددەیەکی ترا وردەکاریتان باسکردوە دووسەو پەنجا هەزار دینار و چوارسەد هەزار دینار، لێرەیا زۆر گرینگە سنورەکە دیاری بکرێت بزانین چەند مەترە بزانین چەنێکە سنوورەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینی هەبوون یەکێ چواردەهەم، محەرەمات ئەز لەگەل هەندێمە ببێتە (پاوان) پەیڤەکا بادینیم هەیەو جێ وی گریت ئەز بێژم، یەعنی ڕێژەکا گەلەکا مەزنە سەدێ، پاوان یەعنی (مەحمیە) مەحمیە ئەو جیگایەیە ئەوە باشتر دگریتن وشەیەکی بادینیە لەوی حەرز کراون. بەرێزان ئێمە زۆر پێویستە گوێ لە یەکتر بگرین ئەم قانوونە قانوونێکی موهیمە، بەڵێ کاك دکتۆر تێبینی دووەم لیژنەی تایبەت ئەڵێت ئەو لیژنەیەی کەکاری بەدواداچوون و چاودێریە بەس جیگای ئەو لیژنەیە دیاری نەکراوە لە کوێ دەبیت لە کێ مودیریە دبیت ئەوە زروریە بێتە ئاشکرا کرن، چونکە هەموو شار پێویستی ئەو لیژنە هەنە، ئەبیت دیار بیتن لە کوێ هەبیتن لە هەموو مودیرییەکان دبیت یان لە مودیریەی عام دبیتن ئەوە یەعنی زەروریە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنە تایبەتەکان پرسیارتان زۆر لێکرا، بەڵێ کاك حکمت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری تەواوەتی قسەکانی لیزا خان دەکەم، ئەوەی تریش ئەو ناوەی محەرەماتە پشتگیری دکتۆر اسماعیل دەکەم، بەڕاستی یەعنی ئەگەر سنووربیت، سنوور زۆر بەرفرەیە بەس پاوان یان

پاوان دار یانیش شتەکە پاوانت کردیە شتەکی مەعیـیەنە، نـازانم لە ئەو پـڕۆژە یاسـایەدا باسـی حەوز نەکرد، یەعنی مەزبەح مەزبەحـی مـاڵان حەزەکەم بـڕگەیەك لـێ زیـاد ببیـتن و بـێجگە لەوە زۆر مەشڕوع هەنە ڕاستە مەشڕوعی خزمەتگوزاری ئەوانەنە، بەڵام ئاوەکی زۆر زیـاد لـێ سـەرف دبیـتن وابـزانم پـارەش نـادەن، نسـبەت بیرەکـانیش یەعنـی لەوانەیە لە هەمـوو باژێرەکانـدا لە هەموو دێیەکاندا بیر هەبن سـاڵانە گەر بـڕە پـارەیەك لەوانـیش وەرگریتن بـاش دەبیـتن ئەویـش زیاد دبیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوار جوابم پێیە، بەڵام پـێش ئەوە حەز دەکەم تێبینـیەك ئامـاژە پێـبکەم، خـۆ یاسـایە پێشـنیازە یاسایەك زیاتر لە بیست مادده پێکهاتبێت، تەبیعی یەعنی هەر ماددەیەك موحتەمەلە لە جێگایەك حەلەقە و ڕەبتـی هەبێـت بە مـاددەیەکی تـر، تەبیعەتـی ماددەکـان تەقسـیم دەکرێـت، بەڵام مەوزووعەکە زۆر یەکـدی دەگـرنەوە لە ماددەکـانی تـر، بـۆیە پێویسـتە دووجـار، سـێ جـار ئەم پێشـنیازە یاسـایە هەر لە عنـوان تـا هۆیەکـانی دەرچووانـدن بە دەقیقـی بخوێنـدرێت، بـۆ ئەوەی بزانین ناوەڕۆکەکەی چی تێدایە لێرە سێ، چوار پرسیار هاتووە هەر سێ چواریـان جـواب دەدەم کە وجوودیـان هەیە لەنـاو ڕاپـۆرتەکە، مەوزووعـی پێـوەری ئـاو ئەوە لە مـاددەی (٢١)دا، هـاتووە بـڕگەی سـێیەم تـایبەتە باسـی پێـوەری ئـاو کـرایە، جـوابی دووەم، لێـرە هـاتووە بەڕێـوەبەرایەتی گشتی ئەگەر سەیری یاسای ژمارە (١٢) ساڵی (٢٠١٠) بکەیـن، یاسـای وەزارەتـی مەعنـی وەزارەتـی شـارەوانی کە باسـی پێکهاتەکـانی وەزارەت دەکـات مـدیریەکی عـام هەیە، بەڕێـوەبەرایەتییەکی گشـتی ئـاو ئـاوەڕۆ هەیە، ئەمە جیـاوازە لە بـڕگەی شەشـەم کە باسـی بەڕێـوەبەرایەتی دەکـات مدیریەت، لێرە لە بڕگەی شەشەم مـدیریەت لەسـەر ئاسـتی پارێزگاکـان دوو مـدیریە هەیە، لەبەر ئەوەی (یان) بەکار هاتووە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئـاو ئـاوەڕۆ، کەواتە یەك مـدیریەیە لە هەردوو بڕگەکـانی تـر کە(یـان) بەکـار هـاتووە، یەعنـی دەلالەتـی ئەوە دەکـات کە دوو مـدیریەی لێکجیـان بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو هەیە وە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاوەڕۆ ئی سێیەم، سەبارەت بە لیژنە ئەو لیـژنە تـایبەتە کە ژمـارەیەکی بـرا بەڕێزەکانمـان ئامـاژەی پێـدا ئەوەش لە بـڕگەی چـوارەم لە مـاددەی (٣) ی ئەم پێشـنیازە یاسـایەدا بە وازحـی هـاتووە، دەڵێـت پێکهـاتەو ئەرکەکـانی لیـژنەی تایبەت بەڕێنمایەك ڕێکدەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت، سنووری محەرەماتەکە دیاری کراوە ئەویش لەمـاددی (١٤) سـنووری محەرەمـات و پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ لە چـوارده دەسـت پێـدەکات، بەشـی سـێیەم لە چـوارده دەسـت پێـدەکات و ژمـارا مـاددا یەکەم ئەوە لە ناوەڕۆکی پێشنیازە یاساکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە تێبینی و سەرەنجی خرانە ڕوو، وە ئەو پرسیارانەی كە كران بەشێكیان برای بەڕێزم كاك بژار وەڵامی دایەوە بە دیاری كراوی، ئەوەی پرسیاری بەڕێز دكتۆرە شایان كە بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆ لەسەر ئاستی پارێزگا لێك جیا بكرێتەوە، بۆیە ناوی هاتووە، ئاو جیایە، یەعنی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی هەولێر لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆی هەولێر دوو دامەزراوەی جیان، لەبەر ئەوە بە(یان) لەوێ هاتووە، سەبارەت بەبەستنی تڕۆمپا كاك باڵانبۆ ئەو پرسیارەی كرد ڕێگە پێدراوە هاووڵاتییەك لە ماڵەكەی چەند تڕۆمپا لەسەر ئەو ئاوەی دەبەستێت تەنها لەسەر بۆڕی سەرەكی ئاو، واتا ئەگەر هاووڵاتییەك لەسەر بۆڕی سەرەكی ئاو تڕۆمپای بەست ئەمە بێگومان موخالەفەیەو سزاشی بۆ دانراوە، بەنسبەت محەرەمات باسی كرد، كاك بژاریش ئاماژەی پێدا لە ماددەی(١٢) لە دە مەترەوە دەست پێدەكات تا سێ كیلۆمەتر بەپێی شوێنەكە واتا چەند دووربێت، زۆر زۆر گرینگە محەرەمات بۆ پاراستنی تۆڕو بنچینەكانی ئاو بەتایبەت ئەو بۆڕیە سەرەكیانەی كە لەدەرەوە دێن داخیلی شارەكان دەبن، بەڵام شوێنەكانیان دیاری كراو گەیشتینە ماددەی (١٢) بەوردەكاری لە دە مەترەوە دەست پێدەكات بۆ سێ كیلۆمەتر، بەنسبەت لیژنەی تایبەت لیژنەی تایبەت لەسەر ئاستی شارەكان پێكدێت، چونكە یەكێك لە ئەركەكانی ئەو یاسایە دواجار جێ بەجێكردنی ئەم یاسایە دەبێتە ئەستۆی هەموو بەڕێوەبەرایەتییەكانی ئاو و ئاوەڕۆ، بۆیە لیژنەی تایبەتمەند بەجێ بەجێكردنی ئەم یاسایە ئەبێ لەسەر ئاستی شارەكان، لەسەر ئاستی تەواوی بەڕێوەبەرایەتییەكانی ئاو و ئاوەڕۆ لیژنەی تایبەتمەند پێكبێت بۆ جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە بۆ لابردنی زێدەڕۆكان و وە بۆ ڕێگری كردن و چاودێری كردنیش، لەبەر ئەوە بەو شێوەیە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك لقمان یەك پرسیار بۆ تەوزیحی زیاتر، ئەگەر لیژنەی تایبەت ئەوەیی كە لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەكانی ئاو و ئاوەڕۆ پێكدێت دەبێ ئیزافەی كەن، چونكە ئەو لیژنەی تایبەتە زۆر بەموتڵەقی هاتووە، دوای خۆشتان لەناو خۆتانەوە موناقەشەیەكی بكەن، فەرموو كاك عباس.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هاوڕێیانم ڕونكردنەوەیاندا، بەڵام ئەگەر ڕێم پێبدەی بۆ ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، ئەم ماددەیە خۆی باسی كێشەو چارەسەری كێشەكان ناكات، بەڕاستی ئەم ماددەیە پێناسەی ناوەڕۆكی یاسایەكە دەكات، زۆرجار بابەتێك لێرە هاتووە كە دەرێین محەرەمات دەزانن لەناو ناوەڕۆكەكە زۆر باسی محەرەمات كراوە، بەڵام لێرە پێناسەیەكی داوە كە محەرەمات مەبەستمان ئەو ئیشەیە، ئێمە بۆخۆمان زۆر موناقەشەمان كردووە خۆزگە برادەرانیش كە محەرەمات پێیان ناوێكی نامۆیە، هەر یەكی مەسەلەن ناوێكی بەدیلی هەبوایە، بۆ ئەوەی هەموومان لەسەر ناوێك ڕێكەوین، خۆ ئێرە پەرلەمانە كە هەموومان لەسەر ناوێك ڕێكەوتین ئێمەش دایدەنێین و

دەنگی لەسەر دەدەین، بەڵام ئەمە هەیە محەرەمات سنوور لە بەشی سێیەمی پرۆژە یاساکە بخوێننەوە، بەڕاستی لە پرۆژە یاسایەکە یەعنی زۆر بە تەحدیدەوە چەند مەترەو کیلۆمەتر دیاری کراوە، یەعنی ئێمە لێرە بەس پێناسەمان کردووە، ئەمەیە دوای ناوەڕۆکەکەی، چونکە باسکراوە بەجدی، بە لیژنەی بەدواداچوون و ئەوە بۆی چارەسەر دابنێین خۆی ئەم یاسایە بۆی چارەسەرە بەڕاستی، بەڵام لیژنەیەکی دەوێت بۆ ئەوەی چاودێری بکات، بۆ ئەوەی ئەگەر موخالەفەی کرد ئەم یاسایەی لەسەر جێبەجێ بکەین، هەدەفی بابەتەکە لەمەیە لەگەڵ یان (لەگەڵ بێت، یان) بێت خۆی دوو بەڕێوەبەرایەتییە، بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆ، کێشەیەك هەیە پەیوەندی بە ئاوەڕۆ هەیە، پێویست ناکا لەگەڵ یان هەردووکیان ئیشەکە جێبەجێ بکەن، بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆیەکان ئیشەکە دەکات، ئەگەر پەیوەندی بە ئاوەوە هەبوو بەڕێوەبەرایەتی ئاو جێ بەجێی دەکات بۆ ئەو(یان)ە لەگەڵ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم نوقتە نیزامیت هەیە، فەرموو لە پرۆژە یاساکانا هەرچەند بتانەوێت قسە بکەن پێ ئەوەنیم، چونکە هەمووی بۆ دەوڵەمەند کردنە، مایکتان بکوژێننەوە کاك مەم ئیزافەیەکی هەیە.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئیشکالەتییەی هەیە بە غەڵەت تێنەپەڕێت بەسەرمان، یان یاخود لەگەڵ ئەوەیا لەگەڵ تەواو، مەسەلەن ئەڵێی چی باشە ئەڵێی پێناسەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکەی، ئەڵێی بەڕێوەبەرایەتییەکانی شوێنەوارو بەڕێوەبەرایەتییەکانی تاپۆو بەڕێوەبەرایەتییەکانی خانووبەرەو بەڕێوەبەرایەتییەکان، ئەمە نابێت ئەگەر(یان)وت، کەواتە یان ئەمەیە، ئەبێ بڵێی ئەم پێناسە مادام پێناسەی ئەم بەڕێوەبەرایەتییە پێناسەکە ئەم مەجمووعە بەڕێوەبەرایەتییە دەگرێتەوە، بۆیە لێرەیا (لەگەڵ) تەواوترە یەعنی بەڕێوەبەرایەتی فلان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئەوەئەگرێتەوە، هەستم کرد روونکردنەوە لەسەر قسەکانی کاك عباس (یان)ەکە دروست نییە، یەعنی بۆ خزمەتی بەڕێزان، بەڵام (لەگەڵ)ەکە دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم بەڕێزان، فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(٢) ئامانجەکان:

یەکەم: ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی لەسەر پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

دووەم: پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوەو هاوبەشەکان و کەمکردنەوەی کێشەکانی ئاو.

سێیەم: ڕێگری کردن لە تێکەڵ بوونی ئاوی ئاوەڕۆو لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بەهۆی زێدەڕۆی لەسەر پرۆژەو تۆڕەکان بەمەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی.

چوارەم: ڕێگری کردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.

پێــنجەم: پێــدانی دەســەڵات بەلایەنــی پەیوەنــدی دار بەمەبەســتی نەهێشــتنی زێــدەڕۆی و سەرپێچی بەسەر پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ناوەکان ئەخوێنمەوە بزانین کێمان نەنووسیوە، گوڵستان خـان، ئاشـناخان، شـنۆخان، کـاك بەڵێن، کاك مەلا ناصر کاك، عثمان سێدەری، شـیرین خـان، کـاك ادریـس، کـاك بهجـت، سوسـن خـان، کـاك سروان، کاك حاجی سفین، کاك ڕێبوار، کاك مەلا جهاد، کاك چیا، کـاك ظـاهر ، حسـیبە خـان، دکتـۆر اسـماعیل، کـاك سـیپان، بـدریە خـان، مامۆسـتا عمـر، کـاك مسـلیم، کـاك مەم، مامۆسـتا ابـوبکر، مژدەخان، هلز خان، کاك مەلا وەیس، کاك مـم اسـکندر، کـاك جنـان، کـاك کـاروان، کـاك شـاخەوان، ڕوپاك خان، مامۆستا نجات.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم هەمی دزانـن هەزاران بیرێـت بـێ مـۆڵەت و نایاسـای لە هەرێمـا کوردسـتانێ هەنە بـۆ لێـدانا بیرێت ئاڤێ بۆ هندەك کەسا ئاسـتەنگیەکی زۆر مەزن دروسـت دکەن و بـۆ هنـدەك کەسـا ژبەلکـو حسابێ بۆ هیچ کەس و یاسایەکێ بکەن بەردەوام بیرێت ئاڤێ لێددەن، بۆیە مـن پێشـنیار دەکەم ماددەی(٢) بڕگەی (یەکەم) بەم شـێوەیە بێـتن، ڕێگـری کـردن لەسـەر سـەرپێچی و زیـادە ڕۆی بـۆ سەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ لێـدانی بیرەکـانی بـێ مـۆڵەت، هەروەهـا بـڕگەی (پێـنجەم) لێدانی بیری بێ مۆڵەت لێ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بهجت فەرموو.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت مادده (٢) ئێکەم بەحس هەندێ دێتە کرن کە ڕێگـری کـرن لە سـەرپێچی و زیـادە ڕەوی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئـاوەڕۆ، مەعلـومە کە لە هەمـی بـاژێرا پارێزگاێـت مە ل هەرێمـێ ماستەر پـلانەك هەی ماسـتەر پـلان ژ ئاوێـدا، یەعنـی تـۆڵانی تێـتە دانـان، ئەز پێشـنیار دکەم ڤـی شێوەی لێ بێتن ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادە ڕۆی بۆسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ لەبەرچاو گرتنی ماستەر پلانی شارەکان، بەپێی کە ماستەر پلانەکە دادەنرێتن ئاگایـان لێبیـتن کە چۆن تەزارب نەکاتن لەگەڵ ماستەر پلانی شارەکان، دووەم: پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئـاوی خـواردنەوەی هاوبەشـەکان لێـرە پاراسـتنی ژیـنگەش ئەگەر ئیـزافە بکـرێتن لەسـەری، وە کەمکردنەوەی کێشەکانی ئاو، سەبارەت بڕگەی(پێنجەم) پێدانی دەسەڵات بە لایەنـی پەیوەنـدی دار بەمەبەسـتی نەهێشـتنی زیـادە ڕۆی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ مەعلومە کە لایەنـی پەیوەنـدی دار پارێزگـا پێـی ڕا دبیـتن، ئەگەر تـو ئیشـارەتی پـێ نەدەی هەتـا موافەقەتا وەزارەتێ دێتە وەرگرتن ئێکێ شوان وەزارەتـێ مەعنـی یەعنـی شـولەکێ وەخـت پـێ دڤێـتن ل بەر هنـدێ پێشـنیار دکەم، پێـدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەنـدی دار لە پارێزگاکـان بەمەبەسـتی نەهێشـتنی زیـادە ڕۆی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك حاجی سفین.

بەڕێز حاجی سفین اغا عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢) بڕگەی (یەکەم) ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، پێم باشە لەجیاتی ڕێگریکردن لە سەرپێچی ببێتە نەهێشتنی زیادەڕۆی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، بڕگەی (چوارەم) ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی، سامانی گشتی زۆرە، پێم باشە ئەوەش شێوەی بگۆڕێتن ببیتە ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو لە چوارچێوەی سامانی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك جنان فەرموو.

بەڕێز جنان جبار بویا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەکانی کاك ادریس دەکەم، لەبەر ئەوە عەینی قسەی من بوو، عەینی پێشنیار بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢) بڕگەی (چوارەم و پێنجەم) تێبینیم هەیە لە بڕگەی چوارەمدا دەڵێت ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی، سامانی گشتی خۆی ناوێکی گشتییە وە پڕۆژەکەش ناوەڕۆکی پێشنیازەکەش باسی ئاوە، بۆیە پێشنیار دەکەم وا بنووسرێت، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو، فەقەرەی پێنجەم دەڵێت پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندی دار بێگومان لایەنی دەسەڵاتدار خۆی دەسەڵاتی هەیە لە جیاتی پێدانی دەسەڵات، وا بنووسرێت لایەنی پەیوەندیدار مولزەمە بۆ نەهێشتنی زیادەڕۆی سەرپێچی بەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) بڕگەی (چوارەم) پشتگیری قسەکانی کاك مەم دەکەم، بۆ بڕگەی پێنجەم پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، لێرەدا لایەنە پەیوەندیدارەکە تەحدید نەکراوە، واتا بەمەتاتی نووسراوە، سەرباری ئەمە لە ماددەی (٣)دا دیسانەوە باسی ئەو دەسەڵاتە دەکات، لیژنەی تایبەتمەندی دیاری کردووە، بۆیە پێشنیار دەکەم لە ماددەی (٢) بڕگەی (پێنجەم) هەڵبگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك كاروان.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـاددەی (٢) لە ڕاسـتی دا ئامانجەكـان پێمـوایە دووبـارەن، ئەگەر موتـابەعە بكەیـن یەكەم ڕێگریكردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی ئەمە خۆی بە پێنج ماددەو دوو بڕگە تەرخـانكراوە بۆ ئەم بڕگەیە، بڕگەی (دووەم) پاراستنی سامانی ئـاو ئەمەش خـۆی تەواوی پـڕۆژەكە لە خزمەتـی ئەم بڕگەیە دایە بۆ پاراستنی سامانی ئاوە بە ئەكیدی، وە سێیەمیان ڕێگریكردن لە تێكەڵ بوونی ئـاو و ئـاوەڕۆ ئەمەشـیان لە هۆیەكـانی دەرچوواندن زۆر بەوازحـی هـاتووە، وە بـڕگەی (چـوارەم) ڕێگریكردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی ئەمە بڕگەیەكە زۆر مەتاتییە، چـونكە سـامانی گشـتی وەكـو بـرادەرانیش باسـیان كـرد زۆر شـتی تـر دەگـرێتەوە، پێنجەمینیـان كاتێـك بـاس لە پێـدانی دەسەڵات بەلایەنی پەیوەندیـدار دەكرێـت، ئەم پـڕۆژە یاسـایە وەك ئەوەیە كە لایەنـی دەسـەڵات ئەمە كۆتایی پێبێنێت و ڕێگری لـێ بكـات دەسـەڵاتی پێـدراوە، بـۆیە مـن پێشـنیاز دەكەم تەواوی ماددەی (دووەم) لابدرێت، چونكە ماددەیەكە دووبارەیە ئەمە بۆتە عـورف بەڕاسـتی ئامانجەكـان كە لەكۆمەڵێك پڕۆژە یاسادا جێگیر كراوە بۆتە عورفێك و بەردەوام دووبارە دەكرێتەوە، بـۆیە بـۆ ئەوەی كە یاساكەمان تەواو جێگیربێت پێم باشە كە ئەو ماددەیە لاببرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن پرسـیارێكم لە لێـژنەی پەیوەندیـدار هەیە، وێـڕای دەسـت خۆشـیم بـۆ بەڕێـزان لە لێـژنەی پەیوەندیدار لە ئامانجەكانا بە ڕوونی دیارە كە باس لە دوو بەشی ئەساسی دەكات كە لە بـڕگەی(پێـنجەم) پێـدانی دەسـەڵات بەلایەنـی پەیوەندیـدار وە لە بەشـەكانی تریشـا بڕگەكـانی یەكەم و دووەم و ئەوانە بـاس لە سـزادانی هـاووڵاتی دەكـات، ئایـا چ ئەركێـك لەسـەر حكـومەتە تەنهـا سزادانی هاووڵاتی؟ ئامـانجی ئـێمە پێـدانی دەسـەڵاتە بە لایەنـی پەیوەندیـدار، بـۆ ئەوەی سـزای هـاووڵاتی بـدا، كە غرامەیەكـی زۆر هەیە كە مـن پشـتیوانیش لە غرامەكـان دەكەم، بەڵام گرفتـی زۆر زۆر گەورەتـر هەیە كە پێویسـتە حكـومەت چارەسـەریان بكـات، مـن پێشـنیارێك دەكەم لە بـڕگەی (سـێیەم) كە ڕێگـری كـردن لە تـێكەڵ بـوونی ئـاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خـواردنەوە، بە چ میكانیزمێك یەعنی لە بەشەكانی تر باسكراوە هیچ میكانیزمێكی تر دانەنراوە، بـۆ ئەوەی ڕێگـری لەوە بكـات، لە كاتێكـدا حكـومەتی كوردسـتان ئەتـوانێ فلـتەر دابنـێ بـۆ ئاوەڕۆكـان، بـۆ ئەوەی دووبارە سوودیان لێوەرگیرێتەوە بۆ ئاودانی كۆمەڵێـك بـاخچەو سـەوزایی و زۆر شـتی تـر هەیە كە حكومەت ئەتوانێ بیكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عبدالناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٢) بڕگەی (سێیەم) ڕێگریکردن لە تێکەڵ بوونی ئاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خـواردنەوە بە هۆکـاری زیـادەڕەوی لەسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی، بەمەبەسـتی بەرگریکـردن لە بـڵاو بـوونەوەی پەتــاو نەخۆشــی و پاراســتنی تەندروســتی گشــتی تەبــعەن، بەڵام بە داخەوە زۆربەی ئــاوی ئاوەڕۆکان ئی شارەکان تێکەڵ بە دەریاچەو ڕووبارەکان دەکرێت، دەبێتە هۆی پیسبوونی ژینـگە، بۆیە پێویستە ریسایکلین بکرێت نەك بکرێتە دەریاچەو ڕووبارەکانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پـێش ئەوەی تێبینـیەکەم بڵـێم، داوا لە لیـژنەی تایبەتمەنـد دەکەم مـاددەی (٢) بخـوێننەوە لەگەڵ هۆیەکـانی دەرچووانـدن، یـانی جیاوەزیەکەیمـان پێبڵـێن، یەعنــی ئەوەی کە ئامانجەکــان لەم ماددەیەیـا هـاتووە، یەعنـی تەواو پشـتیوانی قسـەکانی کـاك کـاروان دەکەم، یەعنـی هەمـووی زیـادەیە بێجگە لەوەی زیادەشـە لە هۆیەکـانی دەرچوواندنیشـا بە نەصـخا هـاتۆتەوە، لەبەر ئەوە پێشـنیاز دەکەم مـاددەکە لابرێـت بەڕاسـتی، چـونکە هەم بە نەص لە هۆیەکـانی دەرچووانــدن هاتۆتەوەو هەم زۆر مەتاتییەو هیچ هینێکی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خـۆی ئێسـتا زۆر بەکەمـی ئامانجەکـان لەنـاو یاسـاکان دائەنرێـت، لەبەر ئەوەی کە هۆیەکـانی دەرچووانـدن زۆر تەفسـیلیە، لیـژنە تایبەتمەنـدەکان و دواجـاریش پەرلەمـان بڕیـاردەدا کە ئایـا تێکەڵیان دەکەن، یان لێکیان جیادەکەنەوە، بەڵێ سوپاس، فەرموو کاك سیپان.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (٢) دیارکرنا ئامانجان لڤێری بە پێنج خاڵان هـاتینە ئامـاژە پێکـرن، کە ئامـانجێ چــنە ل بەتەمــامی پشــتگیریا گــۆتنێ کــاك کــاروانێ دکەم، وە کــاك بەڵێنــی کــو براســتی تــوێن دەرچووانـدنێك و بەگشـتی بەعـس لێ هـاتییە کـرن لێ ئەگەر بمینیـتن ژ ئامانجـا یەك تشـت مە ئاماژە پێ نەکریە، کو ئەوژی پێچەوانیا پاراستنان ڤان تۆڕێ ئاڤێ دگەل وێ چەندێ دا، ژی دابـین کرنا ئاڤەکا ساغلەم یان ئاڤەکا پێکڤی یان سیستەمێکی گونجاوی ژ بۆ خەلکی، لەوڕەن ئامانجـان گرینگە ئاماژە بوێ چەند ژی بدەین سەرەڕای پاراستنا ڤان تۆڕێ ئاڤێ و نە هێلانا زێـدەڕۆی سـەر ڤان تۆڕێ ئاڤێ لێ گرینگ ئەوەیە چەندین ژ ئاماژە پێبدەین پێچەوانیە دابین کرنـا سیسـتەمێکی گونجای ژ بۆ پێدانا ئاڤێ بهێتە زێدە کرن، یان ماددە بەگشتی بهێتە لادان یان ئەڤ چەنـدە بهێـتە زێدە کرن کو ڕێگری کرن ل بەهدردانا سامانێ گشتی ئاڤێ هەم میکانزمەکا گونجـان بـۆ پێـدان و بڵاڤ کرنە ئاڤێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەكانی كاك كاروان و كاك بەڵێن ئەكەم، بۆ لابردنی ئەم ماددەیەو هێشتنەوەی هۆكانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە كافیە، ئەگەر هەر مایەوە یانی ئەم بڕگانە زۆر دووبارە بۆتەوانێ، بۆیە من لە سێ بڕگە كورتم كردۆتەوە، بەڵام پشتگیری لابردنەكە ئەكەم كە بكرێت بە سێ بڕگە، بڕگەی یەكەم و پێنجەم بكرێت بەیەك كە نەهێشتنی سەرپێچی و زیادەڕۆی بۆسەر پڕۆژەكان، پڕۆژەو تۆڕەكانی ئاو و ئاوەڕۆ لە ڕێگەی پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، بڕگەی دووەم و سێیەم بكرێت بەیەك پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوەی هاوبەشەكان و ڕێگری كردن لە تێكەڵ بوونی بە ئاوی ئاوەڕۆ بەمەبەستی بەرگە گرتن لە بڵاوبوونەوەی نەخۆشی و پەتاو پاراستنی تەندروستی گشتی، بڕگەی چوارەمیش بكرێت بە پاراستن و پەرەپێدانی تۆڕەكانی ئاو، وەك بەشێكی گرینگ لە سامانی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، مژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاز دەكەم لە ماددەی (٢) بڕگەی (دووەم) لابرێ، چونكە لە بڕگەی سێیەم هەمان شتەكان دووبارە بۆتەوە هەر هەمان مەبەستە، وە پێشنیار دەكەم هەر لە ماددەی (دووەم) بڕگەی پێنجەم لابرێ خۆی لایەنی پەیوەندیدار دەسەڵاتی هەیە، بۆیە پێشنیار دەكەم ئەوەش لابرێت بڕگەی دووەم و پێنجەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك مسلم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) بەڕاستی من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم و سێیەم و پێنجەمە، ئەوەی دووەم و سێیەم بەڕاستی پێموایە موحتەواكی ئامانجەكەی هەر لە پاك ڕاگرتنی تۆڕەكانی ئاوە، پێم باشە بەم جۆرە لێ بكرێت، ڕێگری كردن لە تێكەڵ بوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوەو پاك ڕاگرتنی، بەمەبەستی ڕێگریكردن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم خۆی ئەو بابەتی پەیوەندی لایەنی پەیوەندیدار خۆی خاوەنی دەسەڵاتە، بۆیە پێموایە تەئكید بكرێتەوە بە پیادە كردنی دەسەڵات لەلایەن لایەنی پەیوەندیدارەوە نەك دەسەڵاتیان پێ بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك وەیسی فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە مـاددەی (٢) بـڕگەی (یەكەم) پێشـنیار دەكەم كە داڕشـتنەوەكە بەو شـێوەیەی لـێ بكرێـت ڕێگریكردن لە بەكارهێنانی نایاسای و سەرپێچی و زیادەڕۆی دەمەوێت ئەم وشەیە زیاد بكرێـت، وەهەروەهـا لە بـڕگەی یەكەم پشـتگیری لە ڕایەكەی كـاك ادریـس دەكەم چـونكە بیرەكـانیش هەمیشـە زێـدەڕۆیان دەكـرێتە سـەر وە هەروەهـا لە بـڕگەی چـوارەمیش پشـتگیری مـام حـاجی سەفین و كاك مەم دەكەم بۆ ئەوەی وشەی ئاو لە سامانی گشتی دیاری بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر بیرتان بێت ئێمە لە چەند پڕۆژە یاسایەكی پێشـتریش لەسـەر ئامانجەكـانی دەرچوواندنی یاسا، كە هاوتەریب هەمان مانای هەیە لەگەڵ هۆیەكانی دەرچوواندن بیروبۆچوونی جیاوازمـان هەبوو، داوامان كرد لاببرێت دوای ئەوەی تووشی جەدەلێكیش بووین لەگەڵ لیژنەی قـانوونی كە ئەوان مكوڕ بـوون لەسـەر ئەوەی بمێنێـت، دەپرسـم كە تـۆ دەڵێـی هۆیەكـانی دەرچوواندن، واتە ڕێك بـاس لە ئامانجەكـان دەكەی ئەو ئامـانجەی كە لە مـاددەی دووەم هـاتووە هـیچ ئیزافەیەكـی ئەوتۆی بۆ نێوەڕۆكی ماددەكانی تر دروست نەكـردووە، بەڵام ئـۆكەی بـۆ ئەوەی كە هـاووڵاتییەك تێبگـا مەبەسـت لە دەرچوواندنی ئەم یاسـایە چیـیە، تەنهـا ئیكتیفـا بە هۆیەكـانی دەرچوواندن بكرێت باشە، بۆیە جەخـت دەكەینـەوە لەسـەر ڕای پێشـووترمان كە ئەمە زیـادە، قاعیـدەیەكیش هەیە دەڵێت (الزائد كالناقص) ئەمە لە لایەك، لە لایەكـی تـریش لە خـاڵی پێـنجەم هـاتووە دەڵێـت پێدانی دەسەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار، ئـێ خـۆ لایەنـی پەیوەندیـدار خـۆی دەسـەڵاتی هەیە، چـۆن تـۆ بە یاسـا دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار دەدەیـت، خـۆی لایەنـی پەیوەندیـدار كە جیهەتی تەنفیزیە و خۆی دەسەڵاتی هەیە، چ پێویست دەكات تۆ لێرە بنووسی پێدانی دەسـەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، جا ئەگەر لایەنی پەیوەندیدار دەسەڵاتی نەبێت بۆ لایەنی پەیوەندیدارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وێـڕای پشـتیوانیم لە گوتەكـانی كـاك سـیپان، لە راسـتیدا ئەوەی كە روونە ئـاوی مـاڵان سـەرچاوەیەكی گرنگـی ژیـانی هاووڵاتییـانە، بـۆیە لە مـاددەی دووەم، لە بـڕگەی دووەم، مـن لە لیژنەی تایبەتمەند دەپرسم چۆن ڕێگری دەكرێت لە پیس بـوونی ئـاوی مـاڵان؟ چـونكە ئەوەی كە تێبینی دەكەین بۆ نموونە مـن ئەگەر شـاری هەولێـر وەربگـرین زۆرجـار كە فیلـتەری ئـاوی مـاڵان دەگۆڕدرێت دەڵێن ئەو ماڵە یان ئەو ناوچەیە پێویستی بە یەك مـانگە تـا فیلـتەرەكـان بگۆڕدرێـت، بەڵام لە هەندێك شوێنی تر پێویستی بە شـەش مـانگە، لە راسـتیدا ئەوە نمـوونەیەكە، ئێمە چـی

بکەین بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئاوی ئەم مەنتیقانە وەکو ئەك خاوێن رابگرێت، چونکە زۆرجار ئەو پیس بوونی ئاوە دەبێتە سەرچاوەی نەخۆشی، دەیان نەخۆشی بۆ هاوڵاتیانی کوردستان، چۆن رێگری دەکرێت لە پیس بوونی ئەو ئاوە، ئەوە پرسیاری منە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مەلا جهاد فەرموو.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەیا دووێ و ئامانجەکان، تەبعەن ل دەستپێکێ پشتگیریا د.رێبواری دکەین، ب راستی مادام هۆیەکان هەیە دبێژین داعی ناکەت ئەڤ ئامانجە بێنە نڤیسین، بەس دگەل هەندێ ژی ئەگەر هەر هاتە دانان پشتگیریا برایێ خۆ کاك بهجەتی بکەم، ب تایبەتی ل خالا پێنجێدا وی ئاماژە پێدا کو بێژن رایا پارێزگاکان بێتە وەرگرتن، چونکە ئەگەر بێن سەحکەنە پارێزگەها دهۆکێ هەندەك تەوەرێك گەلەکێك مەزنێت تێنە چێ کرن، یەعنی ئیحتیماڵە ئەڤە بۆ دائیرەیا هاتی مولەتا وێ مەحدودە چەند تابقەك بن، بەس دێتە وەزارەتێ ئان ب رێکا واستەکی دێکەتن دێ دەە ڤاتا ئان پازدە ڤاتا دێکەتن، زێدە کرنا ڤانا چ تشتە ئەگەر سەحکێ مەجارییێت وانا بچیکن سەندوقن تەحەمولا وان مالان خرا ناکەت، دێجە ئەڤە دێ کێشەکا گەلەکا مەزن ل ئایندەدا دێ چێکەت بۆ پارێزگەها دهۆکێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

کاك عوسمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دوو، بڕگەی دوو، من پێموایە شتێکی بۆ زیاد بکرێت پاراستنی سامانی ئاو و پاك راگرتنی ئاوی خواردنەوە و راگرتنی هاوسەنگی لە نێوان گەڕەك و ماڵەکاندا کە ئەمە زۆر گرنگە، مادام ئەو ماددەیە باس لە ئامانجەکان بکات، ئامانجی سەرەکی هاوسەنگیە لە نێوانیان، جاری وا هەیە، گەڕەکی وا هەیە دەڵێن فلان گەڕەکە دوو رۆژە ئاوی نیە و فلان گەڕەکە ئاوی هەیە یان نیەتی ئەوە پێموایە لە بڕگەی سێیەمیشدا پشتگیری لە قسەکانی کاك مەلا ناصر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

گولستان خان فەرموو.

بەڕێز گولستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دوو و ئامانجەکان، پێشنیارێك دەکەم بۆ خاڵی یەکەمیان، رێگریکردن و قەدەغەکردنی سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، وشەی قەدەغەکردنی بۆ زیاد بکرێت، سەبارەت بە خاڵی دووەمی، ئێمە ئامانجی ئەم یاسایە تەنها پاراستنی ئاو نییە، پاراستنی ئاو و ئاوڕۆکانیشە، بۆیە پێمباشە خاڵی دووەم وای لێبکرێت

پاراستنی ژێرخانی تۆڕەکانی ئاو و ئاوڕۆ لە دەست درێژی و بەکارهێنانی خراپ، واتە ئاوڕۆشی بۆ زیاد بکرێت، سەبارەت بە خاڵی چوارەم کە ڕێگریکردن بە هەدەردانی سامانی گشتی نووسراوە، پێشنیار دەکەم بکرێت بە ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی ئاو و دەستەبەر کردنی دادپەروەری و سوودمەندبوونی هاووڵاتییان لە سامانی ئاو، چونکە بەڕاستی نا دادپەروەریەکی زۆر دەبینین لە بەینی گەڕەکەکان و شوێنە گشتییەکان بۆ خەڵك، هەندێك گەڕەك هەیە ماوەی ئاوەکەی زۆرتر بۆ دابین دەکرێت هەشە کەمتر، بۆیە ئەو دادپەروەریەش زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ڕوپاك خان فەرمو.

بەڕێز روپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دوو ئامانجەکان، پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان دەکەم کە لابرێت، ئەگەر هەر بمێنێتەوە پێویستە ئەو گۆڕانکاریانە بکرێت، چوارەم ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو لە چوارچێوەی سامانی گشتی، پێموایە هاوڕێیانی تر کاك حاجی سفین پشتگیری ئەو دەکەم، بەڵام چوارەم بێتە یەکەم، چونکە ئەسڵەکە پێموایە ئەوەیە، وە ئامانجی سەرەکی ئەوەیە، یەکەم بێتە چوارەم، دووەمیش هەر لە جێگەی خۆی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ئەو ڕەئیە دەکەم کە پێیوایە ئەم ئامانجانە زیادە لەم ماددەیە، بە تایبەت بە هۆی لاواز داڕشتنەوە، بەڕاستی داڕشتنەکان زۆر لاوازن، بە تایبەت خاڵی پێنجەم هەر زۆر زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان دەکەم بۆ لابردنی ماددەی دووەم و ئامانجەکان، هۆیەکانی دەرچوواندن بە ڕای من کیفایەتە، هەروەها ئەگەر بمێنێتەوە پشتگیری لە قسەکانی گولستان خان دەکەم بە هەمووارەوە، وە پشتگیری لە قسەکانی ڕوپاك خانیش دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتگیری لەهەر بۆچوونێك دەکەم کە بۆ کورتکردنەوەی ئەم یاسایە بێت، زۆر درێژ دارێژراوە لەگەڵ ڕێزی بێ پایەنم بۆ ماندوبوونی ئەو بەڕێزانە ئەوە یەك، دوو: ئەو پێشنیازەی کە

چەند ئەندامێکی پەرلەمان سەرەتا کاك کاروان گوتی دواتر ئەندامانی تریش پشتیوانی دەکەن، منیش لەگەڵ ئەوەدام ئامانجەکان لابرێن و لە ناو هۆیەکانی دەرچوواندندا و دەستکاری بکەین و لەگەڵ هۆیەکان سیاغەکەی بگۆڕین ئەمانەی تێدا جێگەی بکەینەوە ئەگەر شتێکی بوێت، بەڵام ئەگەر ئەمە شانسی دەنگی نەهێنا من ئەم پێشنیارە دەخەمە بەردەم ئەندامانی بەڕێز، ئامانجەکان بەم شێوەیە بێت، یەکەم: ڕێگریکردن و نەهێشتنی بە وشەی نەهێشتنی وا دەکەین بڕگەی پێنجەم لاببەین، بەس بە وشەی ڕێگریکردن و نەهێشتنی ئیزافە بکەین بڕگەی پێنجەم لا دەبەین، بۆ بڕگەی سێیەمیان ڕێگریکردن لە تێکەڵبوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەی تۆڕەکان، واتە بەپێی ئەم بڕگەیە بێت ئەگەر ئاو و ئاوەڕۆ تێکەڵی یەك بووبن، بەڵام هۆکارەکەی زیادەڕۆیی نەبێت لەسەر پڕۆژە و تۆڕەکان ئەوە ڕێگری لێ ناکەیت، ئەوە مەفروزە ئەم هۆکارە لابرێت، یەعنی ئەوەش زیادە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەی ئاوەکان، بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتا و نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی تەحسیل حاسڵە ئەمە، لەبەر ئەوەی کە تۆ ڕێگرێت کرد بۆچی دەیکەی، بۆ ئەوەی خەڵك تووشی نەخۆشی و ئەو شتانە نەبێت، پێویست بەوە ناکات ئەم تەفاسیڵ و وردەکاریە زیاتر بخرێتە ناو ئەو مەسەلەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز ژی پشتگیریا وان برایان دکەم ئەوێت گووتی ئەڤە یا زێدەیە، ل هۆیەکان کافیە، یەعنی جێگای وی دەگریت، ئەگەر ئەو نەبوو بڕگەیا دووێ ئەز پێشنیار دکەم تشتەکی لێ زێدە بکەین، تێبینیەکی بێژین و سوود وەرگرتنەوە لە ئاوی بەکار هاتوو، ئەڤ ئاڤەی بەکار هینای ئیستیفادە لێ بێتە کرن، ئەو ژی ئارمانجیت وی بیت، وە خالا چوارێ پشتەڤانیا بۆچوونا حاجی سەفین دکەم، دڤێت ئاو لێرە زیاد بکرێت، چونکە سامانی گشتی زۆرن نە ئاو ب تنێیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماموستا نجات فەرموو.

بەڕێز نجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەیا دووێ ئامانجەکان، ئەگەر هاتوو چوو ئامانجەکان مانەوە ل ڤێرەدا ب دیتنا من ئەڤ خاڵە لێرە بێتە زێدە کرن، دەست ڤە ئینانا ئێك ژ ئامانجێن گەشە پێدانا دەم و درێژ، یەعنی ئامانجێت تەنیا موستەدامە تڤیا جێ بەجێ بکات ئان دەست ڤە بینیتن، ئەو ژی ڕێگریکردن ل هەدەردانا ئاڤێ ژبەر مەترسی کێمبوونا ئاڤێ سەر ئەجیالێت داهاتی پێتڤیا ئەڤ ڕێگریە بکەن کو ئاڤ هەدەر بچیتن دا بۆ ئەجیالێت داهاتی بمێنیتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینم لەسەر بڕگەی چوار هەیە، لەبەر ئەوەی بابەتی سەرەکی لەم پێشنیازە یاسایە بریتیە لە ئاو، بۆیە پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی لە بەهەدەردانی ئاو کە سامانێکی گشتیە، پشتگیری روپاك خان و کاك حاجی سفین دەکەم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ناوەڕۆکی ئەم یاسایە زۆربەی زۆری ماددەکانی ئەم یاسایە باس لە سزا دەکات، بۆیە من پێشنیاز دەکەم لە ئامانجەکان بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، بکرێتە بڕگەی شەشەم بەم شێوەیە، لەبەر ئەوەی بەشی هەر زۆری ماددەکانی ئەم پێشنیازە یاسایە بریتیە لە سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار، بۆیە پێشنیاز دەکەم کە بڕگەی شەشەم زیاد بکرێت بەم شێوەیە، سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بۆ سەر پڕۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، وە پشتگیری لەوەش دەکەم کە ئامانجەکان بمێنێت، لەبەر ئەوەی ئامانج لە سیاغەکردنی هەر یاسایەك زەرورە و گرنگە پێویستە بمێنێت هیچ رەبتێکی بە هۆیەکانی دەرچووانـدن یاخود هۆکارەکان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

کاك چیا فەرموو.

بەڕێز چیا حمید شریف:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی من هەندەك دووبارە بوون ل ڤان ماددان هەنە، بۆ نموونە ماددەی یەکەم و دووەم ئەگەر ب دروستایی بهێن ئەم دشێین ل یەك ماددێدا خلاس بکەین، ڕێگریکردن لە سەرپێچی و پاراستنی سامانی ئاو، یەعنی ماددەیا یەکەم و دووەم ئەم دشێین بکەین ب یەك ماددە، هەروەسا ماددەیا چوارەم ئەز دبینم تشتەکی زێدەیە، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی هیچ پەیوەندی بە ڤێ ماددە ڤە نینە، ئەز ژی پشتەڤانیا کاك کاروان و کاك مەم اسکندر دکەم، هەروەسا کاك سیپان و برادەرێن دی، ئەڤ ماددە زێدەنە، پێتڤیە پیچەکێ بێتە کورت کرنێ، هەروەسا ئەز پشتەڤانیا کاك مەم برهان دکەم کە یەکێش ژ ئارمانجا مە کورت کرنا ڤان خالا بیت، بەڕاستی ئەڤە بیست و هەشت ماددەنە، ئەگەر ب دروستاهی ئەڤی شەڤێ دی خاندن ئەز دشێم ڤێ پڕۆژە ل دەه ماددە سافی بکەم و بە کورتی ژی عەینەن مەعنا بدەن، یەعنی ئێستا چوار ماددە ل ڤێرێ هەنە ئەڤ چوار ماددە ب دروستاهی دشێین یەك یان دوو ماددە ژی بێنە تەفسیڵ کرنێ، هەروەسا تێبینەکا مە بەرێ ژی هەبوو ئەو تێبینە چەندین جارا وا پێشنیار کرا وەختی ئەڤ پڕۆژە یاسایە ل هەردوو لیژنەی پەیوەندیدار خلاس بوون پێتڤی بوو چەند برادەرێکی زمان زان یان کوردیەکی باش کە یەك زمان زانی دروستای کری با یا ژی دی کورت

کرن با، یەعنی تەخلیس کرن با، ئەڤ مادده بیست و هەشت مادده بەڕاستی زۆرن، پێتڤی بوو ئەو برادەرێن تایبەتمەند ب زمانی پێداچوونەکی بکردبا بۆ کورت کرنا ڤی پرۆژەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بەوەی ژمارەی ماددەکانی زۆرە لەبەر دوو سەبەبە، سەبەبی یەکەم ئەوەیە کە ئەمە شێوازێکی تا ڕادەیەك دەتوانم بڵێم تازەیە کە ئێمە دەسەڵاتی غەرامە دەدەینە ئیدارە لە جیاتی ئەوەی بچێتە مەحاکم دەبێت هەندێك حەسریکەی بزانی لە کوێ عقوبە دەدرێ و عقوبەکەی چەندە، یەعنی ئەم جۆرە لە غەرامە ئەم جۆرە لە پێ بژاردنە کە پێ بژاردنی ئیداریە ناچێتە مەحکەمە، لە ڕاستیدا هەندێك تازەیە، ناڵێم نیە، هەیە، بەڵام هەندێك تازەیە، لەبەر ئەوە هەردوو لیژنە و تەنانەت خودی وەزارەت هەندێك بە حەزەرەوە لەگەڵ کردووە کە سەڵاحیەتەکان زۆر ورد بکرێتەوە، زۆر تەحدید بکرێت، وە عقوبەکان دیاری بکرێت بە دیاریکراوی بەشێکی پەیوەندی بەوە هەیە، بەشەکەی تری پەیوەندی بەوەوە هەیە ژێرخانی ئاو و ئاوەڕۆ خۆی ژێرخانێکی دەوڵەمەندە بە هەندێك لە موستەڵاحات کە ئێمە و مانان نایزانین و لە قوانینی تریشدا تەعریف نەکراوە، ناچاربووین لێرە تەعریفی بکەین، یەعنی هەر ماددەیەك زیاتر لە شانزە بڕگەیە، دوور و درێژی ئەم پڕۆژەیە پەیوەندی بەوەوە هەیە کە خۆی بۆشایی یاسایی هەیە لە مەجالەکەدا، وە ئەو موستەڵاحاتانەش لە قەوانینی تری زۆر بە وردی تەعریف نەکراون پێویستی بە تەعریف و بە وردەکاری هەبووە، هلز خان فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا ل ڤان بەڕێزان دکەم ئەڤێت پێشنیار کری کو ئامانجەکان نەمینیت، وە داڕشتنەکا دی بێتە کرنێ دگەڵ هۆیەکانی دەرچوواندن، دێ ئەگەر وەکی خۆ ما ئەز پێشنیار دکەم بڕگەیا ئێکی و بڕگەیا پێنجێ دگەل یەکدا بێنە دەمچ کرن و داڕشتنەکا دی تر بۆ بێتە کرنێ، ڕێگریکردن و نەهێشتنی سەرپێچی و زیادەڕۆیی بۆ سەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، خاڵا پێنجێ دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار ئەگەر تۆ یاسایەك دەر بکەی دەسەڵاتێ دەدەیێ، یەعنی حەوجە ناکەت ل ڤێرێدا دووبارە بیت ئەڤە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە پێچەوانەی برادەران ئامانجەکان دەبینم، وا بزانم ئێمە هەر یاسایەك دەنووسین ئەگەر لە ناو یاسایەکە ئامانجێك نەبێت هیچ واتایەکی تەواو نادەین بەو یاسایە، وە ئامانجەکانیش هیچ پەیوەندیەکی وایان نابێت بڵێین بیبەستینەوە بە هۆیەکانی دەرچوواندن، هۆیەکانی دەرچوواندن پوختکراوەی کۆی بابەتەکانە نەك بە تەنها ئامانجەکان، بۆیە من لێرەدا چەند پێشنیارێکم هەیە، لە بڕگەی دووەمدا پێشنیاری ئەوە دەکەم بڕگەی چوارەم و دووەم بە یەکەوە بەسترێنەوە بەو شێوەیە، ڕێگریکردن لە بەهەدەردان و پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی

ئـاوی خـواردنەوەی هاوبەشـەکان و کەم کـردنەوەی کێشـەکانی ئـاو، سـێیەم: ڕێگریکـردن لە تێکەڵبـوونی ئـاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خـواردنەوە و ئەو سـەرچاوانەی کە بـۆ ئـاوی خـواردنەوە بەکار دێن بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژە تۆڕەکان لە ڕێگەی دانانی پـڕۆژەی چارەسـەکردنی ئـاوی قـورس بـۆ مەبەسـتی ڕێگریکـردن لە بڵاوبـوونەوەی پەتـا و نەخۆشـی، بـۆ پاراسـتنی تەندروستی گشتی، هەروەها لە خاڵی پێنجەم پێشتگیری کاك بەهجەت دەکەم، پێدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار، خۆیـان لایەنـی پەیوەندیـدارەکان دەسـەڵاتیان هەیە، بـۆیە باشـتر بەو شـێوەیە دابڕێــژرێتەوە، پێــدانی دەســەڵات بە لایەنــی پەیوەندیــدار لە پارێزگاکــان و یەکە ئیدارییەکان بۆ مەبەستی نەهێشتنی زیـادەڕۆیی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژە و تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ، هەروەهـا پێشـنیاری زیـادکردنی مـاددەیەکی تـر دەکەم، لەبەر ئەوەی ئـێمە لەم یاسـایەدا مەبەستمانە کە سەرپێچیکارەکان و زیادەڕۆکارەکان ئەوانەی کە لەناو یاساکە ڕێگری لـێ بکرێـت، پشـتگیری لە قسـەکانی کـاك شـێخ زاهیـر دەکەم بەوەی کە بـڕگەیەك زیـاد بکرێـت بەم شـێوەیە، سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بۆ سەر پڕۆژەکانی ئـاو و ئاوەڕۆکـان لە هەرێمـی کوردسـتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی هەموو ئەو هاوڕێیـانە دەکەم کە لەگەڵ لابردنـی مـاددەکە دان، بەڵام ئەگەر هەر بڕیار درا و قەرار وابێت بمێنێتەوە ئەوە پێمباشە ئەوای لێ بکرێت، بڕگەی سێیەم: ڕێگریکـردن لە پـیس بـوونی ئـاوی خـواردنەوە، ڕێگـری لە پـیس بـوونی ئـاوی ڕووبـار و دەریاچەکـان بەهۆکـاری زیادەرۆیی لەسـەر پـڕۆژە و تۆڕەکـان بە مەبەسـتی بەرگـرتن لە بڵابـوونەوەی پەتـا و نەخۆشـی و پارستنی تەندروستی گشتی و ڕێگریکردن لە بەکارهێنانی ئاوی پیس بۆ کشتوکاڵ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان وەڵامتان بۆ ئەندامانی پەرلەمان، فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە سەرەنج و تێبینـی بەشـێکی کە خـرانە ڕوو و ئەو پرسـیارانەی کە ئاڕاسـتەی لیـژنەی تایبەتمەند کران، سەبارەت بە زەرووەرەتی بوونی ئامانجەکان لەم پڕۆژە یاسایەدا دەگەڕێتەوە بـۆ ئەوەی ئەم پڕۆژە یاسایە تۆزێك هەستیارە و پێویستە دەکات ئێمە بچینە ناو هەنـدێك تەفاسـیڵ و وردەکــاری بە تــایبەت پێــدانی دەســەڵات بە لایەنــی پەیوەندیــدار ئــێمە لە چوارچێــوەی حوکمەکــانی ئەم یاســایە دەســەڵات دەدەیــن بە بەڕێوەبەرایەتییەکــانی ئاووئــاوەڕۆ لەشــارو شارۆچکەکان، واتە بەڕێوەبەرایەتیەکانی ئاو و ئـاوەڕۆ دەسـەڵاتیان پـێ دەدەرێـت، بـۆیە لایەنـی پەیوەندیدار کە لێرە لە ئامانجەکان تەئکیدی لەسەر دەکـرێتەوە بە مەبەسـتی ئەمە هـاتووە، دوو: ئامانجەکـان بـۆ ئەوەی ڕوون بـن، ئەگەر ئـێمە بگەڕێیـنەوە بـۆ گفتوگـۆکردن لەسـەر مـاددەی یەك بەشێك لە خوشك و برایانمان کە تەدخولاتیان کرد گووتیان بـۆ بە سـزا دەسـت پـێ دەکـات، ئەمە

ڕێگریکردنە لە زیادەڕۆیی، زیادەڕۆییەکی زۆر دەکرێتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە شار و شارۆچکەکانی هەرێمی کوردستان، وە بۆ ئاوی پاك لەگەڵ ئاوەڕۆ تێکەڵ دەبێت، بێگومان لە ئەنجامی زیادەڕۆیی ئاوەکە تێکەڵ دەبێت، یەعنی ئاوەکە بە سرووشتی تیکەڵ نابێت، ئێمە زۆرێکمان ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ شار و شارۆچکەکانی خۆمان دەبینین لە کۆڵانەکان، لەسەر جادەکان تۆڕەکانی ئاو شکاون، وە کەسیش چاکی نەکردۆنەتەوە، کەسێك کە رەنگە پڕۆژەیەکی خزمەتگوزاری دەکات، کۆمپانیایەك هێڵێکی ئینتەرنێت رادەکێشێت، کەسێك دێت شۆستەیەك خراپ دەکات بە ئامانجی کارێك رەنگە نزیك بێت لە ماڵەکەی تۆڕی ئاوی پاکی خواردنەوە دەشکێنێت و چاکیشی ناکاتەوە، ئەمە پیس دەبێت، ئامانجەکە ئەوەیە، بۆیە ئێمە دەبێت رێگری بکەین، لە تەواوی شار و شارۆچکەکان رەنگە لە بڕگەکانی دی بێینە سەر زۆرێك شت، خەڵك هەیە چەند جارێك ئیشتیراکی ئاوی کردووە و ئاوی راکێشاوە بە زیادەڕۆ، ئەمە دەبێت سنووری بۆ دابنرێت بۆ ئەوەی عەدالەت لە دابەشکردنی ئاو هەبێت، پێدانی دەسەڵات بە بەڕێوەبەرایەتیەکانی شار و شارۆچکەکان گەلێك گرنگە، بۆیە ئێمە ئەم ئامانجانە پێمان زەرور بووە هەبن و ئەکید پێداگیری لەسەر مانەوەیان دەکەین و دواتر دەخرێتە دەنگدان و بێگومان ئەو رەئیانەی کە داوای لابردن دەکات، ئامانج سزادانی هاووڵاتی نییە، ئامانجەکە ئەوەیە بە پێچەوانەوە ئەگەر سزای سەرپێچیکارانی دەست درێژیکردن بۆ سەر تۆڕی ئاو و ئاوەڕۆ بدەین ئەوە لەبەرژەوەندی هاووڵاتییانە دواجار، چونکە رەنگە ژمارەیەکی کەم بن ئەوانەی کە زیادەڕۆییان بە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دەگەیەنن، بۆیە ئەوە دواجار دەچێتە خانەی بەرژەوەندی گشتی و بەرژەوەندی هاووڵاتییان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر باس لە ئامانجەکان کرا هەر وەکو برای بەڕێزم کاك لقمان باسیکرد، ئەگەر ئامانج لەم راپۆرتە بە دەقیقی باسی دەکەین ناچینە قۆناغی داڕشتنی یاسایەکە، ئەگەر ئامانج دیار نەبێت و روون نەبێت لە پێش چاومانیش روون نابێت کە بە چ شێوازێك ئێمە یاساکە دادەڕێژین، بۆیە تەئکید لە مانەوەی خاڵەکانی ئامانج دەکەین، دەکرێت هەموو خاڵەکان دەوڵەمەندتر بکرێت، بەڵام بوونی ئەمە زۆر بە زەروور دەزانین، تەبعەن دەڵێین ئامانجەکە دەبێت لابرێت و هۆکارەکان بمێنن، تەبعەن ئامانجەکان زۆر بە دەقیقی خاڵ بە خاڵ باسی هەموو ئامانجەکان دەکات، هۆکارەکان پوختەی کۆتایی هەموو پرۆسەی یاسا دانانەکەیە کە ئێستا باسی لەسەر دەکرێن، خاڵی دووەم کە حەز دەکەم باسی بکەم کە گوایە ئەم یاسایە بۆ سزادانی هاوڵاتیانە، بە پێچەوانەوە ئەم یاسایە بۆە ڕێکخستنی عەدالەت لە بەینی هاووڵاتییانی بەڕێزە هەموویان بە شێوەیەکی یەکسان و عادیلانە ئاوی پاك و خاوێن بۆ ماڵەکان بڕوات و ئەو کەسانەی کە مافی هاووڵاتییان پشێل دەکەن ئەو کەسانە سزا دەدرێن، کەواتە نەك هاووڵاتی، ئەمە بۆ پاراستنی مافی هاووڵاتیانە، نەك ئەو کەسانە کە سەرپێچی دەکەن، نوقتەی سێیەم کە حەز دەکەم باسی بکەم هەر وەکو بەڕێزتان باستانکرد ئەم پرۆژەیە پرۆژەیەکی ئیستراتیجیە و فەراغێکی یاساییە،

لەبەر ئەوە ئەم یاسایە دادەڕێژین، لەبەر ئەوەی عقوبەی تێدایە بۆ ئەو سەرپێچیکارەکان بە رەئی من ئەگەر خاڵەکان زیاتریش بکرێن و دەقیقتریش بکرێن باشترە لە ئەوەی کورتتر بکرێنەوە، ئەگەر پوختە بکرێتەوە مەوزووعێکی ترە، بەڵام لادانی هەر یەك لەم پێشنیازی یاساکان کە ئێستا لێدەکەن ئەگەر لابرێت رەنگە جێ بەجیکردنیان ئەم یاسایە تووشی گرفت ببین، بۆیە لەبەر دەقیقی لەبەر ئەوەی کە عقوبەی تێدایە ئەم یاسایە زۆر دەقیقە، ئەوەی خاڵی تریش پێدانی دەسەڵات ئەوەی برای بەڕێزم كاك لقمان باسیکرد، هەر ئەوەندەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

محاوەلە بکەن بە تایبەتی ئێوە قسەی یەکتر دووبارە مەکەنەوە، ئەگەر رەفیقێکتان قسەیکرد مەیکەنەوە، كاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار مەلا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیریمان لە پرۆژە یاساکە وەکو لیژنە، بەڵام خۆم تێبینیم هەبوو لە ماددەی دوو لە ئامانجەکان، سەبارەت بە خاڵی یەکەم و دووەم و سێیەم کە لە رووی زمانەوانیەوە چەند رێگریکردن بەکار هاتووە، بۆیە لێرە پشتگیری بەڕێزان كاك ابوبکر و كاك سیپان و كاك کاروان و كاك مەم اسکندر و كاك مەم برهان قانع دەکەم کە لە رووی زمانەوانیەوە دەکرێت سێ جار، چونکە لە گوتار بێژی و لە نووسینیش ئەگەر وشەیەك سێ جار یان چوار جار بەکارهات دەبێت داڕشتنێکی تر یاخود تەعبیرێکی تری بکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

د.کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم ماددەیە چاوەڕێ بووم بەڕێزانی لیژنە روونکردنەوەی زیاترمان پێبدەن لەسەر بڕگەی سێیەم لە بابەتی پاراستنی تەندروستی گشتی و ئەوانە، بەڵام لە روونکردنەوەکان ئەوە دەرکەوت تەنها بۆ سزادانی ئەو هاووڵاتییانەی کە سەرپێچی دەکەن، ئەو لایەنەم تێدا نەبینی هەرچەند لە روونکردنەوەکە و لە دەقی ماددەکەشدا ئەوەی تێدانەبوو مەسەلەن حکومەت، ئێستا نموونەیەك هەیە بۆ بەڕێزتان و چەندین نموونە هەیە، بەڵام یەکێك لە نموونە زیندووەکان ئەوەیە کە ئاوەڕۆی شارۆچکەی دوکان راستەوخۆ دەڕژێتە ناو ئاوی دوکانەوە، وە لە چەند سەد مەترێك خوارترەوە پرۆژەیەکی ئاوی لێیە ئاو وەردەگرێتەوە و دەینێرێتەوە بۆ سلێمانی و دەوروبەری و دەیخۆنەوە، یەعنی ئاوڕۆکە زیرابەکە بە کوردییەکەی دەڕژێتە ناو ئاوی دوکانەوە لە خوارترەوە ئاوەکەی لێ وەردەگیرێتەوە بە حیساب تەسفیە دەکرێت و دەخورێتەوە، ئەی ئەمە کە حکومەت مەسەلەن خۆی کردوویەتی و چۆن لەم ماددە و بڕگەیە جێگەی دەکرێتەوە و ئەمەش

تەندروستی گشتییە، حەزمکرد ئەمەش ئیزافە بکەم و بەڕێزانی لیژنە وەڵامی بدەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئامانج لەم یاسایە عقوبەدانی هاوڵاتی نییە، لە راستیدا ئەوەی کە زیادەڕۆی دەکاتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ زیاتر کۆمپانیاکانن، ئەگەر دیقەت بدەی لە ئەنجامی کارکردنیانە، لە ئەنجامی گەیاندنی پڕۆژەکانیانە، بۆیە ئامانج لەم پرۆژە یاسایە پاراستنی هاوڵاتیانە، پاراستنی بەرژەوەندی هاوڵاتیانە و تەحقیقی عەدالە لە ئەنجامی دابەشکردنی ئاو و پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو، بۆ ئەم مەبەستە ئەگەر بێینە سەر ماددەکانی تر بە دیقەتەوە بخوێنینەوە چۆن هەنگاو دەندرێت بەرەوسەرکردنی پاش ماوەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە ماددەکانی تر دێینە سەر، بەڵام ئەکیدە بە ئامانجەکە پاراستنی بەرژەوەندی هاووڵاتییانە و عقوبەدانی ئەو لایەنانەیە کە سەرپێچی دەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن (کاروان گەزنەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم هەیە لەسەر پڕۆژە یاساکە، کاتێك ئێمە موناقەشەی ماددەیەکی پڕۆژە یاساکە دەکەین هەڵبەت پێشتر دیراسەمانکردووە، ئێمە نییە کە لێرە هاتبێتین ماددەیەك بێنین کە ئەوان بیخوێننەوە و ئێمە موناقەشەی بکەین، من بەش بە حاڵی خۆم لە کاتی گەشتنە دەستی ئەم پرۆژە یاسایە راوێژم بە چەندان خەڵکی خەبیرکردووە لەم بارەیەوە، یەعنی بەڕاستی موناقەشە ناکەین بۆ ئەوەی جەدەل دروست بکەین، جار وایە کە ئێمە بیست یان سی کەسی قاعەکە قانەعەتی لەسەر ماددەیەك جێگربێت و بەڕێزان لە لیژنەی هاوبەش و لیژنەی یاسایی هەمان بۆچوونی پێشووتریان هەبێت پێویست ناکات ئەوە موناقەشە بکەین، وە ئەگەر قەرار وایە کە ئێمە موناقەشە دەکەین بۆ ئەوەی گۆڕانکاری لە ناوەرۆکی پرۆژە یاساکەدا بکەین ئەوە با دەست بکەین بە موناقەشەی خۆمان، تکایە تێبینەکانمان بە هەند وەربگرن، پێشتریش لە پڕۆژە یاسای تریش تێبنیم لەسەر ئەم بابەتە هەبووە، یەعنی بەڕاستی مادده هەبووە چوار بۆ پێنج بۆ دە پشگیری هەبووە، بەڵام ماددەکە وەکو خۆی جێگیرکراوە و هیچ گۆڕانکارییەکی بەسەردا نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان هەر پێشنیارێك کە لەم هۆلە کرا سێ کەس پشتیوانی کرد ئێوە لە راپۆرتی خوێندنەوە بەبێ گومان هەر واشتانکردووە دەیهێنن دەیخەنە دەنگدان، جا ئەگەر

دەنگی هێنا ئەوە ئەگەر لیژنەکانیش پێیان خۆش نەبێت و ئێمەش پێمان خۆش نەبێت کە دەنگی هێنا ئەوە دەبێتە ماددەیەك، وە ئەگەر دوو کەسی کۆتایی و پێش کۆتایی کەسیشیان لەگەڵ نەبوو بۆچوونەکانیان هەر دەهێندرێت و دەخرێتە دەنگدان، دەچینە سەر ماددەیەکی تر، فەرموون.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

رێکارە یاساییەکان

ماددەی (٣):

یەکەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتیەك و فەرمانگەیەك.

دووەم: لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراوی فەرمانگەکە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی بەشداری لایەنی پەیوەندیدار پێکدێت.

سێیەم: لیژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات و بە راپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەر دەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکات.

چوارەم: پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بە رێنماییەک رێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

پێنحەم: چۆنیەتی هۆشداریدان بەو کەسەی کە سەرپێچی یان زیادەڕۆیی دەکات و ئاگادارکردنەوەی لە جۆری سەرپێچی و زیادەڕۆیی و پێڕاگەیاندنی سزاکەیان بە رێنمایەك رێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر کەسێك بۆ ماددەی سێ دەیەوێت قسە بکات ناوی تۆمار بکات، ئەم کەسانەی ناویان تۆمارکردووە (مامۆستا ابوبکر، کاك مەم، مامۆستا عمر، ئاشنا خان، کاك کاروان، کاك جمال، شادی خان، دکتۆرە شایان، کاك مەلا ئیحسان، کاك رێبوار، حەسیبە خان، کاك مەلا وەیس، لیزا خان، کاك جنان، کاك هەڵکەوت، خدیخە خان، مامۆستا عوسمان)، کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوای چەندجار خوێندنەوەی ئەم ماددەیە پێموایە باس لە لیژنە تایبەتەکان دەکات، لیژنە تایبەتەکان لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکان، بۆیە پێمباشە

ناونیشانی ماددەکە بکرێتە لیژنە تایبەتەکان، چونکە ڕێکارەکان دوایی سزاش ریکارە بەڕاستی، وە لە سێ ماددەشدا کورتم کردۆتەوە ئەو پێنج ماددەیە، لیژنە تایبەتەکان، یەکەم/ پێکهێنانی لیژنەی تایبەت بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوازی سەرپێچی و زیادەڕۆیی بۆ سەر تۆڕەکانی ئاو لە سنووری یەکەی کارگێڕی خۆیاندا، دووەم/ لیژنەی تایبەت دوای تەواوبوونی کارەکانی لە ماوەی دە ڕۆژدا ڕاپۆرت ئاڕاستەی بەڕێوەبەری گشتی دەکات، سێیەم/ پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت و ڕێکارەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بە ڕێنمایی ڕێك دەخرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەلا احسان فەرموو.

بەڕێز احسان محمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بابەتێ ئاڤێ بابەتێکی ئێکجار زەروریە، دەمێ ئەم هەمی بەرێخۆ دەینە ئاینێ سەماوی و هەتا قوانینێت عەردی ژی هەمی موتەفیقین کو ئاڤ مولکی گشتیە، ئەگەر ئەم بێین بەرێخۆ بدەینە نزانم ل ڤێ پرۆژە یاسایدا هەمی مە نەدیت بەحس ل وە سەرپێچی دێتە کرن کو بیرێت ئاڤێ ئەڤرۆکە بازرگانیەکا مەزن ل ڤان بیرێت گشتیدا ل مولکی گشتی یا ئاڤێ یێ دێتە کرن، مەسەلەن دێ دێبینی هەندەك مەزرەعە سەد یا پێنج سەد مەزرعە یا هەزار مەزرعە ل جێهەکێ کو ب خۆ نە قانونیە نە یاساییە دێ بینی کابرایەك چووە بیرەکا ئاڤێ و واستەیەکی ئینایە و ئاڤێ دفرۆشیتن هەتا خەتێ ئیحتیمالا ب دەفتەرەکا دۆلاری ژی ڤێ دێتە فرۆشتن، لەو مانێ دڤێتە ڕێکخستن ئاڤ نە شەخصەك ئیستیفادەی لێ بکە واستەی بینیتن، ئاڤ ل ژێر دەستێ حکومەتێدا دادپەروەرانە بێتە دابەشکردن و ئەو داهات بۆ حکومەتێ بزڤریتەوە نەچیتە بەریکا هەندەك بازرگانادا، دووە/ باشە مە ل ڤێرێدا گوتی ماددەیا سێ خالا ئێکێ دبیژیتن بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە ڕێکارێت یاسایی بەرانبەر وان کەسان کو سەرپێچیێ بکەن، باشە ئەگەر ڤان بەڕیوەبەرایەتی یان ڤان فەرمانگەهی ئەوان سەرپێچی لەلای وان هاتە کرن وان کەمتەرخەمی کر ئایا چ سزایەك بۆ ڤان هەیە دەمێ واستەکاریەك قەبیل دکەت بۆ شەخصەکی و چاڤێ خۆ لێ نقیتەڤە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هەڵکەوت فەرموو.

بەڕێز هەڵکەوت انور خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جاری وا هەیە بەڕێز جەنابی وەزیر بڕیارێك دەردەکات هەر وەزیرێك بێت لە هەر وەزارەتێك خۆی ئیلتیزام بە بڕیارەکەی خۆی ناکات، بۆ نموونە لە پرۆژەکانی بیری ئیرتیوازی یان پرۆژەکانی ڕێگاوبان، من دەسەڵاتێکم هەیە یاخود کابرایەکی دەسەڵاتدارم یان لە رووی هەر بەرپرسێکی بالاوە لە هەرێمی کوردستاندا دەگەمە ئەو وەزیرە یان ئەو بەرپرسە باڵایە ئەو کارەی من هەرچەندە ڕێگای پێ نەدراوە لە یاساکە، بەڵام بە هۆی ئیلتیزاماتێکی ئەوەی کە بەپرسێکی باڵام یان بەرپرسێکی باڵا پشتگیریم دەکات ئەو یاسایە بۆ من جێ بەجێ ناکرێت، ئیلتیزام دەکەن

بەوەی کە خـاڵا جـێ بەجـێ بـکەن ئەو پـڕۆژە دەکەم، بەڵام بـۆ خەڵکێکـی کەم دەرامەت و بـێ دەسەڵات کە پشتگیریەکی نییە لە ناو دامەودەزگاکانی حکومەتی هەرێمدا سـەد لە سـەد لەسـەر ئەوان جـێ بەجێـی دەکەن، ئینجـا داواکـارم پەرلەمـانی کوردسـتان هەرچەنـدە ئەمەش شـتێکی جوان نییە ئەم قسەیەش بکەم بڕیارێك دەربکات بۆ خودی ئەو وەزیرانە کە خۆیـان ئیلتیـزام بەو بڕیارەی خۆیانەوە بکەن، ئەگەر نا وەکو چۆن ئەو خەڵکە غەرامە دەکەن با وەزیرەکـانیش غەرامە بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پابەنـدبن بە قسـەکردن لەسـەر ئەو مـاددەیەی کە خوێنـدراوەتەوە، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حویز مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی سـێ، بـڕگەی یەکەم پێمباشـە بەم شـێوەیە دابڕێـژرێتەوە خـۆی بەڕیـوبەرایەتی گشـتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیـادەڕۆیی و سـەرپێچیەکان لەسـەر ئاسـتی سـنووری دەسـەڵاتی هەر بەرێـوەبەرایەتی و فەرمـانگەیەك، مـن پێمباشـە وا دابڕێـژرێتەوە بەرێـوەبەرایەتی گشـتی دەسـەڵاتی هەیە فەرمـان بـدات بە لیـژنە تایبەتەکان بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سـەرپێچیەکان لەسـەر ئاسـتی سـنووری دەسـەڵاتی هەر بەرێـوەبەرایەتی و فەرمـانگەیەك، بـڕگەی دووەم/ لیـژنەی تـایبەت بە فەرمـانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسـراوی فەرمـانگە هەر یەکەیـان لە سـنووری کـارگێڕی خۆیـدا هەمـاهەنگی و بەشـداری لایەنـی پەیوەندیـدارەکان، مـن پێمباشـە وا سـیاغە بکـرێتەوە لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراوی فەرمـانگە پێکـدێت هەر یەکەیان لە سـنووری کـارگێڕی خۆیـدا بە هەمـاهەنگی و بەشـداری لایەنە پەیوەندیـدارەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی سـێیەم، بـڕگەی سـێیەم، لە دێـری دووەم کە دەڵێـت لایەنـی بڕیـاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکـات و تـا کۆتـایی بـڕگەکە، لایەنـی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکات لابرێـت، چـونکە ئەوە بەدیهیە کە لایەنی بڕیاردەر خۆی بڕیار دەردەکات، پێویست ناکات بڵێی بڕیاری پێویسـت لە بارەی سەرپێچی یـان زیـادەڕۆییەکە دەردەکـات، لەجیـاتی ئەوە ئـاوای لـێ بکرێـت، کە دەڵێـت لە دێـری دووەم لایەنـی بڕیـاردەر ئاگـادار دەکـاتەوە ئەویـش بـڕی سـزاکە بەپێـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە دیاری دەکات، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم، چۆنیەتی هۆشداریدان ئەلێـرەوە بەو کەسـەی کە سـەرپێچی یـان زیـادەڕۆیی دەکـات لابرێـت، بکـرێتە بە سـەرپێچیکار یـان زیادەڕۆکـار، واتە

ئەوای لێدێت چۆنیەتی هۆشداریدان بە سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار وە ئاگادارکردنەوەیـان، نەك ئاگادارکردنەوەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیسانەوە من جەخت دەکەم لەسەر کورتکردنەوەی ئەم پێشنیازە یاسایە بە گشتی، لەبەر ئەوەی بیست و پێنج ماددەیە، ئەو بیست و پێنج ماددەیە زیاد لە شەش هەزار وشە دەبێت، دەستووری ئەمریکـی نیـوەی ئەمە نابێـت، ئەم تەفاسـیڵ و شـتەی ناوێـت، یەعنـی بـا بێیـنە سـەر مـاددەی سـێیەمی ئەم یاسـایە کە مـن پێشـنیاز دەکەم بـۆ هەردوو لیـژنەی پەیوەندیـدار، ئێسـتا دەستکاریەکی بڕگەی یەکەم دەکەم بۆ ئەوەی پاڵپشت بەم دەستکاریە بڕگەی دووەم و چـوارەم و پێنجەم بسڕدرێتەوە، لابرێت، بەست تەنها بڕگەی یەکەم و دووەم بمێنێتەوە، بـڕگەیە یەکەم بەم شێوەی لێبکریت، لە جیاتی بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەچینەوە دیسان ئاستی بەڕیوەبەرایەتی یان فەرمانگەیەك و ئێمە وەکو پەرلەمان، وەزارەت دەسەڵاتی پێکهێنـانی لیـژنە تایبەتەکـان و پێـدانی فەرمـانی هەیە بـۆ ئەژمـارکردن و جـۆر و شـێوەی زیـادەڕۆیی و سـەرپێچیەکان لەسـەر ئاسـتی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك، کە گوتمـان پێـدانی مـافی ئەوەی هەیە کەواتە بە چی ئەوە دەکات غێر بە ڕێنمایی، کەواتە ئەوە لە نەتیجەدا هەر ڕێنمایی دەردەکـات، کە ڕێنمایی دەرکـرد ئیتـر بـڕگەی دووەمـی تێـدایە، جێگیـر دەکرێـت، بـڕگەی چـوارەمی تێـدا جێگیـر دەکرێـت و بـڕگەی پێنجەمـیش تێـدا جێگیـر دەکرێـت، ئەم تەفاسیڵ و ئەمـانەی ناوێـت، بـڕگەی دووەمیـان بەم شـێوەی لێبکرێـت کە بـڕگەی سـێیەمی ئێـرەیە، لیـژنەی تـایبەت ئەژمـاری جـۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات نا، دیاریـدەکات و بە ڕاپۆرتێـك لایەنـی بڕیـاردەرەوە ئاگادار دەکـاتەوە لایەنـی بڕیـادەریش بڕیـاری پێویسـت لە بـارەی سـەرپێچی یـان زیـادەڕۆییەکە دەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەبێت، ئینجا بۆیە دیسانەوە پێشـنیاز دەکەم ئـێمەی ئەنـدامانی پەرلەمـان ئەوەی لە خـوارەوە یـان ئەو بەڕێـزانەی تـر کە لەسـەر سـتەیج دانیشتوون وەکـو لیـژنەی پەیوەندیـدار ئەوە نیە لە دوو جەبـهەی جیـاوازبین، دواجـار ئەوەی کە موناقەشەی دەکەیـن ئەم پێشـنیازانە دەکەیـن ئەو کەم کوڕیـانە دەکرێـت لە نـاو ئەم گفتوگۆیـانە لەلای ئەنـدامانی بەڕێـز و ئەو لیـژنە لیـژنە پەیوەندیـدارەش گەڵاڵە بکرێـت بـۆ ئەوەی یاسـایەکی پوخت، یاسایەکی بێ کەم کوڕی بەرهەم بێنین، بۆیە ئەو پێشنیازانەم خستە ڕوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە نووسراو بیدە بە لیژنە تایبەتمەندەکان کاك مەم، لیزا خان فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم، لەسەر دوو بڕگە تێبینم هەیە، بڕگەی سێیەم دەڵێت لیـژنەی تـایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە، پرسـیارم ئەوەیە لە لیـژنەی تایبەتمەنـد ئایـا لایەنـی بڕیـاردەر کێـیە؟ چ لایەنێکە؟ ئایـا

وەزیرە؟ ئایا بەڕێوەبەری گشتییە؟ بەڕێوەبەرایەتیەکەیە؟ پێشنیارێکیشم هەر لەسەر ئەم لایەنی بڕیاردەرە باشتر وایە ئەگەر بکرێت لە پێناسەکان لایەنی بڕیاردەر روون بکرێتەوە کە کێیە بۆ ماددەی یەکەم، یەعنی بۆ ماددەی یەکەم زیاد بکرێت، هەروەها سەبارەت بە بڕگەی چوارەم لە هەر هەمان ماددەی سێیەم، هەرچەندە موعالەجەی ئەوەی کردووە کە پێکهاتە و ئەرکەکانی ئەو لیژنەیە چین، بەڵام پێمباشە پێکهاتەکەی لێرە لەم یاسایە دیاری بکرێت و بەم شێوەیە پێکهاتەکەی لیژنەکە دیاری بکرێت کە پێك بێت لە موەزەفێکی ئیداری، هەروەها ئەندازیارێك و موەزەفێکی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جنان فەرمووو.

بەڕێز جنان جبار بویا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەشی دووەم، ڕێکارە یاساییەکان، ماددەی سێیەم، بڕگەی سێیەم: لیژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات بە راپۆرتێك بە لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆیی دەردەکات، من پێشنیار دەکەم بۆ ئەو راپۆرتەی تەحدید فەترەیەکی زەمەنی بکەن، تاوەکو کۆتایی راپۆرتەکە بنووسرێت، مەسەلەن سێ رۆژ کەمتر نەبێت، لە حەفتەیەك کەمتر نەبێت، لەبەر ئەوەی لاوانەیە مانگێك یان دوو مانگ یان سێ مانگ، یان ساڵێك دەڕوات تاوەکو سەرپێچیەك سزای خۆی وەربگرێت، تەحدیدی فەترەیەکی زەمەنی بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرمووو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم، بڕگەی یەکەم و دووەم، ئەگەر سەیری بکەین لە بڕگەی یەکەمدا بەڕێوەبەری گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی هەیە، لە بڕگەی دووەمیش لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراو هاتۆتە خواری، بۆیە پێویست ناکات، من بەم شێوەیە بڕگەی یەکەم و دووەمم داڕشتۆتەوە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سەرپێچیەکان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنی پەیوەندیدار، هەروەها سەبارەت بە بڕگەی سێیەم منیش لەگەڵ کاك مەم دام کە باس لە سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکرێت بەو شێوەیە پێویستە دابڕێژرێتەوە، لیژنەی تایبەت هەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دیاری دەکات و بە راپۆرتێك لەلایەنی بڕیادەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش کە وەزارەتە بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەبێت، هەروەها بڕگەی چوارەمیش لابرێت و بڕگەی پێنجەم ببێت بە چوارەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
لایەنی بڕیاردەر وەزارەت نییە، چونکە ئێمە لە بڕگەی یەکەمدا گوتوومانە دەسەڵاتەکان شۆڕ دەکرێتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکان، کاك ڕێبوار فەرمووو.
بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
من هەست دەکەم ماددەی سێ بە هەر پێنج بڕگەکەیەوە جۆرێك لە تێکەڵی و پێکەڵی هەیە، زۆری و بۆریشی هەیە لە سیاغەکردنی بڕگەکانی، من دەتوانم هەر پێنج بڕگە لە دوو خاڵدا کۆی بکەمەوە، بە نموونە لە خاڵی چوارەم باس لە پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەتمەند دەکات تاوەکو کۆتایی سەتر کە دەڵێت بە ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە، لە بڕگەی یەکەم باس لە پێکهاتەکەی دەکات و لە چ سنوورێك بێت، سەبارەت بە ئەرکەکانی لە خاڵی یەکەم و سێیەمیش دیسان باسی ئەرکەکانی دەکات کە دیاریکردنی سەرپێچییەکەیە و جۆری سەرپێچیەکە، کەواتە ئەو زۆری و بۆریە پێویست بەوە ناکات، جارێکی تر پێویستیمان بە ئیعادەی سیاغە هەیە کە من جەخت دەکەمەوە هەر پێنجیان دەکرێت لە دوو خاڵ کۆی بکەیەوە و زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
ئەو دوو خاڵە بنێرە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، حسیبە خان ئەوەی بەڕیزیشتان بنێرن، پێویستی بە کورتکردنەوەیەك هەیە، دەتوانین کورتی بکەینەوە، سلمە خان فەرموو.
بەڕێز سلمە فاتح توفیق:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
خاڵی یەکەمی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی لیژنەکە واتە ئەم لیژنەیە، ئەم بەڕێوەبەری گشتییە فەرمان بکات بۆ پێکهێنانی لیژنەکان پێشنیار دەکەم دەسەڵاتەکە بدرێت بە بەڕێوەبەرەکان لە پارێزگاکان بۆ کەم کردنەوەی ڕۆتینات و چەسپاندنی لامەرکەزی، هەمان پرسیارم هەبوو لەسەر ئەوەی لایەنی بڕیادەر تەعریف نەکراوە، جەنابت ڕوونکردنەوەت دا لەسەر ئەوەی دەسەڵاتەکان شۆڕدەکرێتەوە، بەڵام لایەنی بڕیاردەرەکە خۆی تەعریف بۆ نەکراوە، نازانین مەبەستمان چیە بە لایەنی بڕیاردەر، هەروەها پشتیوانی خاڵەکان و داڕشتنەوەکانی بەڕێز کاك جمال دەکەم، زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
کاك سەرکۆ فەرموو.
بەڕێز سەرکۆ ازاد حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
قسەکانی من کرا، من تەنها پشتیوانی قسەکانی مامۆستا ابوبکر و کاك جمال دەکەم، زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن دەمەوێـت پشـتگیری هەمـوو ئەو هاوكـارانەم بـكەم كە بـاس لەوە دەكەن كە مـاددەكە بە تەواوەتـی زۆر دوور و درێـژە، زۆر تـێكەڵە، پێویسـتی بە داڕشـتنەوەیەكی زۆر بـاش هەیە، لەگەڵ ئیزافەكردنـی ئەوەی كە ئـێمە بە درێژایـی دانـانی یاسـاكان و هەمـواركردنی یاسـاكان یـاخود ئینفازكردنی یاساكان بە دەست یەك خـاڵەوە دەنـاڵێنین لەگەڵ حكومەتـدا ئەویـش دەرنەكردنـی ڕێنماییەكانە كە لە كاتی پێویسـتی خۆیـدا، چـونكە ئەو ڕێنماییـانەی كە لە یاسـاكان ئامـاژەی پـێ دەدرێت وەزیرە بەڕێزەكان زیاتر لە كـاتی خـۆی تـێ پەڕێنرێـت و ڕێنماییەكـان دەرنـاكەن و كـاری پێویست بە یاساكە جێ بەجێ ناكرێت و كاری پێ ناكرێت، بۆیە پێویستە لەم یاسایە ئەو بڕگەیە كە داڕێـژرایەوە ئیـزافەیەك هەبێـت بەوەی كە سـەقفی زەمەنـی بـۆ دیـاری بكرێـت لە دەركردنـی ڕێنمـاییەكەدا تـا وەزیـر مـولزەم بێـت بەوەی كە لە كـاتێكی دیـاریكراودا ڕێنمـاییەكە دەربكـات و دەست بكرێت بە كاركردن بە یاساكە بە تەواوەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

د.عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەلایەن مامۆستا مەم قسەكانی من كرا، بەڵام ئەگەر مۆڵەت هەبێت یەك فەرموودەی پێغەمـبەری خوا (د.خ) دەخوێنمەوە بۆ ئەوەی هەم هاووڵاتیان زیاتر پێـوەی پابەنـد بـن و هەمـیش بـۆ ئەوەی ئـێمە خـوا نەخواسـتە كـورد گـوتەنی نە شـیش بسـوتێ نە كەبـاب، پێغەمـبەری خـوا (د.خ) بەلای یەكێـك لە صـەحابەكان دەڕوویـی كە سـەعدی كـوڕی وەقـاس بـوو فەرمـووی دەسـت نـوێژی دەشوشت دیارە چوار كەڕەت ئاوی بە دەست داكردووە، فەرمووی (ما هذا الاسراف يا سعد، أفـي الوضوء اسراف، قال نعم وان كنت على نهـر جـار)، فەرمـووی ئەی سـەعدی كـوڕی وەقـاس ئەگەر لەسـەر ڕووبـارێكی وەكـو دوكـان وەكـو بادینـانیش بیـت ئیسـراف هەیە، مـادام بە نـاوی دەسـت نـوێژەوەیە ئەو هـاووڵاتیەی كە سـەیارەی لەبەردەم دەرگا دەشـوات، یـاخود شـەقام دەڕشـێنێت، یاخود حەدیقەی كردووە هەمـوو پـێچەوانەن، بەڵام ئەوەنـدە بـۆ هاووڵاتیـان بڵێـین پێوەرەكـانی ئـاوی مـاڵان زۆر كەمیـان دروسـتن، ئەو كۆمپانیایـانە بە داخەوە پابەنـد نەبـوون بە ڕێنماییەكـان، ئەگەر لیژنەی تایبەت سوپاسیان دەكەین بۆ ماندووبوونیان ئەوەنـدەش بـكەن پێـداچوونەوەیەك بۆ پێوەرەكانی ئاو بكەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان

كاك كاروان فەرموو.

بەڕێز كاروان عبدالرحمن (كاروان گەزنەیی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا بەشێك لە بـرادەران ئاماژەیـان بەوەكـرد كە وردەكـاری یەكجـار زۆر لەم چەنـد خـاڵەدا هەیە لە ماددەی سێیەمدا، وە یاسا مەبادئی عـامە پێویسـت ناكـات بچیـنە جزئیـاتەوە، بـۆیە مـن پێشـــنیاز دەكەم لە دوو خاڵـــدا ئەمە كـــورت بكەیـــنەوە، یەكەمیـــان بـــڕگەی یەكەم و دووەم و

سێیەمیان بکرێت بەمە، لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی یان لێپرسراوی فەرمانگە لە سنووری یەکەی ئیداری خۆی دادەمەزرێنرێت دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردنی جۆر و شێوازی زیادەڕۆیی و سەرپێچییەکان، بڕگەی چوار و پێنج بەو شێوەیەی لێبکرێت، پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت و چۆنیەتی هۆشداریدان بە کەسی سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار بە ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت و لەلایەن وەزیرەوە دەردەچووێندرێت، پێموایە ئەم دوو بڕگەیە کیفایەت بێت بۆ هەر پێنج بڕگەکە، ئەوەی تر زیادەیە و دووبارە دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

به نووسین بیدەرە لیژنەکان بۆ ئیستیفادەی لێبکەن کاك کاروان، کە مەلا وەیسی فەرمووو.

بەڕێز وەیسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕێکارە یاساییەکان لە بڕگەی سێیەم پێمباشە بەڕاستی تۆزێك دەوڵەمەندتر بکرێت، یاخود درێژتر بکرێت، وە سەبارەت بەو بەڕێزانەی کە لایەنی کەمتەرخەمن لە جێ بەجێکردنی ئەو یاسایە لە بەڕێوەبەر و لە بەرپرسانی فەرمانگەکانی ئاو سزای تایبەتیان بۆ دیاری بکرێت، هەروەها لە بڕگەی پێنجەم کە باس لەوە دەکات بە ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرە پێمباشە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری ناوخۆ بێت، چونکە بەشێك لەو ئیجرائاتانە ئیجرئاتی سزایینە، پێویستە دامودەزگاکانی پۆلیس لێوە ئاگاداربن، بۆیە بە بڕوا و تێروانینی من پێویست بەوە دەکات بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری ناوخۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خدیجە خان فەرمووو.

بەڕێز خديجه عمر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێ، من پێموایە کە ئەو بڕگانە کە پێنج بڕگەیە ئەگەر بەم شێوەیە بمێنێتەوە ڕێزبەندی ئەو بڕگانە دروست نییە، دەبێت بڕگەی دووەم بێتە یەکەم، چونکە باسی ئەوە دەکات کە ئەو لیژنەیە بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی پێکدێت، وە بڕگەی چوارەمیش دەبێت بێتە بڕگەی دووەم، چونکە باس لە پێکهاتنی ئەو لیژنەیە و ئەرکەکانی دەکات، بڕگەی یەکەمیش دەبێت بێتە سێیەم، ئینجا بڕگەکانی سێیەمیش بێتە چوارەم، ئەوەی تریش پێنجەم دەبێتە کۆتایی، ئەگەر بەم شێوەیە ئەو بڕگانە هەمووی بمێنێتەوە، ڕێزبەندەکەی بەم شێوەیە بێت، بەڵام لە ڕوویەکی ترەوەش پێموایە کە ئەو هەموو بڕگەیەش پێویست ناکات، چونکە لە بڕگەی چوارەم کە باسی پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت دەکات کە دەڵێت بە ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە، بەس بۆچی دێت لە بڕگەی سێیەم و پێنجەمیش کاری لیژنەکە ڕوون دەکاتەوە کە ئەو لیژنەیە دەبێت چی بکات، یەعنی ئەو هەموو ڕوونکردنەوە بۆچیە مادام دەسەڵاتی بە وەزیر داوە کە بە ڕێنماییەك کاری ئەو لیژنەیە ڕێك بخرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشنا خان فەرمووو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم لەم ماددەیە بڕگەی چوارەمی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، وەزیر پێکهاتەی لیژنە و ئەرکەکانی دیاری دەکات و ڕێنمایی پێویست لەم بارەیەوە دەردەکات، چونکە داڕشتنەکەی کەمێك کێشەی تێدابوو بەو شێوەیە جوانترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە بۆچوون و قسەکانی مامۆستا ابوبکر هەڵەدنی دەکەم، ئەویش ئەوەیە ئەم ماددەیە پێویستی بە سیاغە هەیە، ئەگەر مامۆستا ابوبکر دایڕشتەوە ئەوە زۆر باشە، بە تایبەت خاڵی چوارەم و پێنجەم، وەزیر ڕێنماییەك دەردەکات بۆ دەست نیشانکردنی پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت و چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ سەرپێچکار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان قسەتان هەیە، کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ئەو سەرەنج و تێبینیانەی ئەندامانی پەرلەمان هەیانبوو ئێمە هەموومان لای خۆمان تۆمار دەکەین، لە کاتێکدا ئەگەر سەرەنج و تێبینیەکانمان لە ڕۆژی دەنگدان نەخستەڕوو مافی گلەییان هەیە، بەڵام بەر لەوەی ئێمە بێینە قۆناغی دەنگدان لەسەر یاساکە حەق نیە لە ئێستاوە گلەیی بکەن، سەبارەت بیری ئاو، بیری ئاو پڕۆژە یاسایەك هەیە تایبەت بە پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو، پێموایە لە لیژنەی کشتوکاڵە کاری لەسەر دەکەن لە ڕۆژانی داهاتوو، بۆیە ئاوی ژێر زەوی بیری ئاوە دەچێتە ئەم چوارچێوەیە ئومێدەوەرین بتوانین لە چوارەچیوەی ئەم پێشنیازە یاسایە چارەسەری بکرێت، سەبارەت کە ئەگەر فەرمانبەرێك سەرپێچی کرد ئەمە لە ماددەی دە زەرفی موشەدەدی بۆ دیاریکراوە، دێینە سەر ئەگەر هاتینە سەر ماددەی دە، ئەگەر فەرمانبەر سەرپێچی کرد یان هاوکاری کرد بە ئامانجی سەرپێچیکردن و دەست درێژیکردنە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، سەبارەت بە لایەنی پەیوەندیدار یان ئەو لیژنەیە چیە، ئەو لیژنەیە بێگومان ڕەنگە لایەنی بڕیاردەر سەرۆکی فەرمانگەیەك بێت لە قەزایەك، ئێمە لە چوارچێوەی ئەم یاسایە دەسەڵات دەدرێتە بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە شار و شارۆچکەکان، لیژنە ڕەنگە دوو فەرمانبەری دائیرەکە بێت بچێتە شوێنێك ببینێت سەرپێچیکار سەرپێچیەك کراوە، دوای ئەوەی ڕاپۆرتەکەی بەرزدەکاتەوە سەرۆکی فەرمانگە لە چوارچێوەی ئەو سزایانەی لەم یاسادا دیاریکراوە دیاری دەکات کە جۆری سزاکە چیە، بۆیە لایەنی بڕیاردەر سەرۆکی فەرمانگە بێت و دەکرێت بەڕێوەبەری ئاو بێت لە پارێزگاکان و دەشکرێت لە پایتەختیش بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ بێت، بەڵام دەشکرێت سەرۆکی فەرمانگە بێت، بۆیە لێرە بە لایەنی بڕیاردەر هاتووە، وە کۆی ئەو سەرەنج و تێبینیانەی بەرێزان ئاماژەیان پێکردووە لە

چوارچێـوەی ئەم پێشـنیازە یاسـایەی ئـێمە نووسـیتمانەوە و هەمـوو خـاڵ و بڕگەکـانیش ئەگەر پێویستیکرد بێگومان بواری پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە تـایبەتی لەسـەر ئەم مـاددەیە قسـەی زۆر باشـکرا، بەڕێـزان لیـژنە تایبەتمەنـدەکان، هیـوادارم بتوانن کۆی بکەنەوە لە کۆی هەموویـان ئیعـادەیەکی سیاغەی ئەو مـاددەیە بکەنەوە شتێکی وا تەوافوقی دەربچێت، ئێمە پێویستیمان بەوە نەبێت هەموو ئیختیـاراتی جیـاواز جیـاواز بخـیەنە دەنگدان، چونکە بە بڕوای خۆشم هەر وەکو قانونیەك قسە دەکەم نەك وەکو سەرۆکی پەرلەمـان، لەسـەر ئەم مـاددەیە قسـەی زۆر باشـکرا، لەبەر ئەوە هیـوادارم بە نەزەری ئیعتیبـار وەری بگـرن، فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن تێبینیەکـی پەیـڕەویم هەیە، دیـارە زۆربەی ئەنـدامانی بەڕێـزی پەرلەمـان کە قسـە دەکەن بەشێکی زۆریان پشتگیری ڕاکەی ئەوەی تر ناکات، خۆی بەپێی پەیـڕەوی نـاوخۆ لە مـاددەی (٩١)، لە بڕگەی سێیەم هەر ڕایەك کە دواتر لە جەلسەی داهاتوو بخـرێتە نـاو پـڕۆژەکە و دەنگـی لەسـەر بـدرێت پێویسـتی بە پاڵپشـتی هەیە، بەڵام زۆربەی ئەو ڕایـانەی کەوا لێـرە دەخـرێنە ڕوو ڕاسـتە بەشێك لەو ڕایانە لە یەکتریشەوە نـزیکن، بەڵام پاڵپشـتی یاسـایی نیـیە، بـۆیە ڕەنـگە یەك مـاددە یـاخود یەك بـڕگە لە یەك مـاددە دە ڕاو سـەرەنجی جیـاوازی لەسـەر بێـت، دواتـر نووسـینەوەی لیژنەی یاسایی ئیشـکال دروسـت دەبێـت ڕەنـگە نەشـخرێتە نـاو ڕاپـۆرتەکەوە بـۆ ئەوەی دەنگـی لەسەر بدرێت، ئەوە ئیشکالیەتێکە ئەگەر ئەوە چارەسـەر بکرێـت یـان ڕایەکـان کـۆبکرێنەوە ئەوە باشتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دروسـتە لە ڕووی پەیـڕەوییەوە، بەڵام هەنـدێك ڕەئـی هەیە یەك کەسـیش دەیڵێـت ڕەنـگە ئێمە وەکو سەرۆکایەتی و لیـژنە تایبەتمەنـدەکانیش نەچـووبێتینە سـەر ئەوە، زۆر باشـە دەتـوانن ئەو کاتە وەکو ڕەئیەك نەیخەنە دەنگدان، خۆتان تەوافوقی لەسـەر بـکەن بـیکەن بە ڕەئـی لیـژنە، چـونکە بە دیـاریکراوی لەسـەر ئەم مـاددەیە قسـەی زۆر باشـکرا، ئەوەی پێتـانکرا لە بەهەنـد وەرگرتنی ڕەئی ئەندامانی پەرلەمان داواکارم وەری بگرن، گلستان خان فەرموو.

بەڕێز گلستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێ، بڕگەی یەکەمی، من پێموایە بڕگەی یەکەم هەر بۆ خۆی زیـادە، چـونکە دەتوانین لە بڕگەی دووەمدا کە باسی لیژنەی تایبەتمەند دەکـات بە فەرمـانی بەڕێـوەبەری گشـتی یان بەڕێوەبەری فەرمانگە، لێپرسـراوی فەرمـانگە هەر یەکەیـان لە سـنووری کـارگێڕی خۆیـدا، بە بـڕوای مـن وای لێبکرێـت، هەر بـڕگەی یەکەم و دووەم کە دەمجـی دەکەیـت، لیـژنەی تـایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یـان بەڕێـوەبەری لێپرسـراوی فەرمانـگ پێـك دێـت هەر یەکەیـان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هاوکاری و هەمـاهەنگی دەزگـا پەیوەندیـدارەکانی دیـکە بەرپرسـە لە

گـرتنەبەری سـەرجەم رێ و شـوێنە پێویسـتەکان بـۆ پاراسـتنی تـۆڕی ئـاو و ئاوەڕۆەکـان، مـن دەستخۆشـیتان لێـدەکەم، یەعنـی مـن درك بەوە دەکەم بە تـایبەت لەم یاسـایە مەسـەلەی نـا ناوەندیەتی پەیڕەو دەکرێت تێیـدا کە ئەم زۆر گرنگە، لە پێنـاو ئەوەی بەڕاسـتی ئەوەنـدە شـار و شارۆچەکەکان نەگەڕێنەوە بۆ مەرکەز بتوانن هەندێك ئیجرائاتی پێویسـت هەیە لە کـاتی خۆیـدا ئەنجام بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەکان ماددەی چوار بخوێننەوە، فەرموو رۆبینە خان.

بەڕێز رۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤):

یەکەم: بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رادەسـپێردرێت بە دەسـەڵاتی دادوەری کەتنـی لە سەپاندنی ئەو یاسایانە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون.

دووەم: بڕیاری سزای پێ بژاردن شـیاوی تانەلێـدان بەپێـی یاسـای ئەنجـومەنی شـوورا بەرکـار لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر بەڕێزێك دەیەوێت لەسەر ماددەی چوار قسە بکات ناوی تۆمار بکات، ئەم ناوانە ناویان تۆمارکردووە (ئاشنا خان، کاك جمال، رۆژان خان، کاك بەڵێن، کاك کاروان، دکتۆرە شایان، کاك سروان، کاك شێخ زاهیر، د.محی الدین، د.اسماعیل، مامۆستا ابوبکر، مامۆستا عمر، کاك مەم)، کاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێمباشە وەکو سەرۆکایەتی پەرلەمان ئێوە لەسـەر ئەنـدامانی لیـژنەی تایبەتمەنـد ئەوانەی کە پڕۆژەکەیان ئامادەکردووە تێبینی لێـرە نەدەن بەڕاسـتی، چـونکە ئەوان چەنـدین کۆبوونەوەیـان کردووە تا ئەو پڕۆژەیە هاتووە، لێرە تێبینیەکانیان بڵێن ئەوە کوشتنی کـاتە و بەهەدەردانـی کـاتە ئەوە یەك، چونکە ئەوەی کە تێبینی هەبووە خۆ کۆبـوونەوەی کـردووە، لە کۆبـوونەوەکە دەبـوایە ئەو تێبینیانە بخرابانە روو نەك لێرە ئەو شتانە بکرێت، دوو: پێشنیارم بۆ سـەرۆکایەتی پەرلەمـان و بۆ هەموو پەرلەمانتـارە بەڕێزەکـانە ئێسـتا ئـێمە چەنـد تێبینـی و چەنـدجار تێبینیمـان هەبـووە دەنگی هێناوە و پاڵپشتیشمان کراوە، بەڵام کۆتایی بڵێین پێش کاك زانـا کـاك ئومێـد لێـرە بـوو کە ئەو دەستی بەرز دەکردەوە ئێتر ئێمە هەر چل و چوارەکەی تر بەرزمان کردۆتەوە، بۆیە پێویسـتە راستی ئەوە ئەو پەڕی بێویژدانیە ئێمە لەگەڵ خۆمانی دەکەیـن، لە کـاتژمێر (١١)ەوە دانیشـتووین تـاوەکو ئێسـتا سـێ ماددەمـان باسـکردووە، کۆتـایی سـەرۆکی فراکسـیۆنی یەکێتـی کە دەسـتی بەرزکردەوە هەر هەموویان بەرز دەکەنەوە، من پێنشنیار دەکەم بـۆ هەر هەمـوو پەرلەمانتارەکـان و سـەرۆکایەتی پەرلەمـان هەر پـڕۆژەیەك هێنـدرایە پەرلەمـان لە فراکسـیۆنەکان یەکلایـی بکرێتەوە، لێرە چەند کەسێك، چەنـد ئەنـدام پەرلەمانێـك راو سـەرەنج و شـتەکانی خۆیـان بڵێن

نەك هەر هەموومـان هەر ئەوە بڵێـین كە تێبینیمـان هەبێـت، بەڕاسـتی ئەگەر وا بـڕوات هەر بـۆ ئەمڕۆ بۆ ئەم پڕۆژەیە تاوەكو كاتژمێر سێ و چواری بەیانیش ئەمە تەواو نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئیشـكالی ئـێمە ئەوەیە كە بەپێـی پەیـڕەو پەرلەمانتـار بـۆی هەیە قسـە بكـات لەسـەر مـاددە یاساییەكان، یەعنـی ئەوەی تـر دەگەڕێـتەوە سـەر ئیتیفـاق كە ئیتیفـاق لەسـەر شـتێك مـوعەیەن دەكەین یان نا، ڕۆژان خان فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان محمد كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار، بڕگەی یەكەم، من پێمباشە بكرێ بە بەڕێـوەبەر یـان هەر كەسێك رای دەسپێرێت دەسەڵاتی دادوەری كەتنی لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی هەیە لەم یاسـایەدا هـاتوون، ئێمە ئەشكالەكمان لە ئاستی پارێزگاكان و بۆ خـوارەوە بـۆ قەزا و ناحیەكـانە، یەعنـی ناكرێـت بـۆ هەر قەزیەیەكـی بچـووك بچێـتەوە لای بەڕێـوەبەری گشـتی، ئەگەر ئەو دەسـەڵاتە لای بەڕێـوەبەر بێت باشتر دەبێت، بڕگەی دووەم بە بڕوای مـن تەحسـیل حاسـڵە، یەعنـی پێویسـت بە نووسـینی ناكـات ئەگەر لێـرە نەش نووسـرێت ئەوە كە سـزایەكی كـاگێڕی بێـت و بەپێـی یاسـا ئەنجـومەنی شوورا تەعامولی لەگەڵ دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی من هەر ئەوەی ڕۆژان خان بوو، پشتیوانی لە قسەكانی دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حویز مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی چـوار، بـڕگەی یەكەم، بەڕێـوەبەری گشـتی یـان هەر كەسـێك كە رادەسـپێردرێت دەسـەڵاتی دادوەری كەتنـی لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی هەیە كە لەم یاسـایەدا هاتوون، مـن پێمباشـە وا دابڕێـژرێتەوە بەڕێـوبەری گشـتی یـان هەر كەسێك كە رادەسـپێردرێت دەسـەڵاتی دادوەری كەتنـی هەیە لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی كە لەم یاسـایەدا هـاتوون، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان

د.محی الدین فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی چوار، بڕگەی یەكەم، پرسیار دەكەم ئایا دەكرێت بەڕێوەبەرێكی گشتی یـان هەر كەسێك ئەو رای دەسپێرێت دەسەڵاتی دەدوەری پێ بدرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بە یاسا بەڵێ، چونکە هەمانە لە یاسای مرور و ئەوانە هەمانە، هەر نەسی ئەوەمان هەیە، د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دبینم هۆسا دێ باشتر بیتن ئەم نەبێژین سەلاحیاتێت حاکمی جناح دەنێ، بێژین بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رای دەسپێرێت دەسەڵاتی پێ بژاردن یا دادوەری دادگای کەتن هەیە لە سەپاندنی ئەو سزایانە کە لەم یاسایەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر (ابوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ماددەی چوار تاوەکو ماددەی دە بکرێتە بەشێك بە ناوی بەشی سێیەم سزاکان، چونکە هەمووی باس لە سزاکان دەکات، یەعنی بکرێتە بەشێکی سەربەخۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم/ بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رادەسپێردریت دەسەڵاتی دادوەری کەتنی هەیە لە سەپاندنی ئەو سزایانەی کە هەیە لەم یاسایەدا هاتوون، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لێرە وشەی هەر کەسێك بە موتلەقی هاتووە، لەوانەیە ئەو کەسە مەسەلەن شەهادەی شەشی سەرەتایی هەبێت، لەوانەیە هەر بێ شەهادە بێت کە بەڕێوەبەری گشتی رای دەسپێرێت چون دەکرێت بکرێتە مەرتەبەی دادوەری کەتن لە کاتێکدا ئێمە دەزانین کەسێك ببێتە دادوەر چەندین مەرجی قورسی هەیە و کەسی دادوەریش خودی کەسی دادوەر چەندین سیفاتی تێدایە کە ناکرێت لە کەسێکی ئاساییدا هەبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەڕاستی بەم شێوەیەی لێبکرێت، بەڕێوەبەری گشتی یان کەسی تایبەتمەند دەسەڵاتی دادوەری کەتن یان کەسی تایبەتمەند دەسەڵاتی دادوەری کەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایانە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون، یاخود وشەی دادوەری کەتن لابیرێت یان وشەی هەر کەسێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێوەبەری گشتی بەس دەتوانێت بەڕێوەبەر و بەڕێوەبەری فەرمانگە رابسپێرێت، ئەگەر مولاحەزەتان کردبێت لە سەرەتای نەسەکەدا هەیە دەتوانێت کێ رابسپێرێت، یەعنی تەحدیدکراوە کە بەڕێوەبەری گشتی دەتوانێت کێ رابسپێرێت، ئەوانەی دەتوانێ رای بسپێرێت بەڕێوەبەرە لەسەر ئاستی پارێزگاکان و یەکە ئیدارییەکان یان بەرپرسی فەرمانگەیە، ناتوانێت

خەڵكی تر رابسپێرێت و سەلاحیەتەكەشی بە تەنها لە فەرزی ئەو غەرامـاتە ئیـداریانە هەیە كە لە ناو ئەم قانونە هەیە، سەلاحیەتەكانی دادوەری كەتن وەرناگرێت و موناقەشە و جەدەلێكـی زۆری لەسەركرا كاك بـژار لێـرە نیـیە لەم لەحەزەیە لەگەڵ راوێژكـارانی لیـژنەی یاسـاییش، قسـە لەسـەر ئەوەبـوو چـۆن بەڕێـوەبەری گشـتی بـۆ نمـوونە ئـاوی سـلێمانی سـەلاحیەتی فەرزی (٧٥٠٠٠) غەرامەی هەبێـت لە كاتێكـدا كە سـیفەتێكی نەبێـت بـۆ فەرزی غەرامە، وەكـو گـوتم ئەم جـۆرە عقوبە ئیـدارییانە تـازەیە لە سیسـتەمی قـانوونی ئـێمە و بە دیـاریكراوی لە هەرێمـی كوردسـتان، هەیە نـاڵێم نـیە، بەس زۆر كەمە، بـۆیە حەزەرێـك كـراوە لەوەی بە تەحدیـدكراوی یە تەنهـا لە فەرزی ئەو غەرامـانەی لێـرە هەیە، لە شـتی تـردا ئەو دەسـەڵاتەی نیـیە بێگومـان، وە خۆشـتان دەزانن بەڕێوەبەرەكان و بەڕێوەبەری فەرمانگەكـان عـادەتەن بەكالوریۆسیان هەیە لە یەكێـك لە ئیختیصاصەكاندا، وە قابلیشە بۆ ئەوەی موناقەشەی زیاتر بكرێت، كاك رێبوار فەرموو.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن دوو تێبینـم هەبـوو، بەڵام یەكیـان هەر بەرێزتـان باسـتانكرد، بـۆیە مـن دووبـارەی نـاكەمەوە پاڵپشـتی هەمـان قسـەی بەڕێـزت دەكەم، دێـمە سـەر تێبینـی دووەم، چـونكە رێـك ئەوەیە بەڕێوەبەرە یان بەڕێوەبەری فەرمانگەیە، لە خاڵی دووەم دەڵێت بڕیاری سزای پێ بژاردن شـیاوی تانە لێـدانە بەپێـی یاسـای ئەنجـومەنی شـورای بەركـار لە هەرێمـی كوردسـتان، مـن ئەوەشـی بـۆ ئیزافە دەكەم یاسا بەركارەكانیش، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

دكتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان كاكە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی چوار، بڕگەی یەكەم، بەڕێوەبەری گشتی یان هەر كەسێك كە رای دەسـپێرێت دەسـەڵاتی دادوەری كەتنـی هەبێـت یـان هەر كەسێك كە رای دەسـپێرێت لابرێـت، بـا دەسـەڵاتەكە تەنهـا بەڕێوەبەری گشتی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخر چۆن دەبێت عەكسی ماددەكانی پێشترە كە ئـێمە باوەڕمـان بەوەی هێنـاوە كە بەڕێـوەبەری گشتی دەتوانێـت بەڕێـوەبەر و بەڕێـوەبەری فەرمانگەكـان راسـپێرێت، یەعنـی بـۆ ئەوەی هەمـوو جارێك نەگەڕێتەوە بۆ بەڕێـوەبەری گشـتی ئـاو و ئاوەڕۆكـان بـۆ نمـوونە لە وەزارەت، بـۆ نمـوونە دەیانەێت لە دوكان یەكێك یەكێك سزا بدەن، ئایـا دەبێـت بەڕێـوەبەری فەرمـانگەی ئـاوی دوكـان ئەوراقەكە بێنێت بۆ هەولێر، ئەوە ئیشكالەكە ئەلەوێدایە، كاك كاروان و ئاشنا خان لێرە نـین، كـاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم، من ئەم پێشنیازەم هەیە، بەپێی ئەم ماددەیە بێـت كە بەڕێـوەبەری گشتی دەسەڵاتی هەیە یاخود بەڕێوەبەری فەرمـانگەیەك مـخەول دەكـات بـۆ ئەو دەسـەڵاتانە كە

بیداتێ، ئەگەر دیقەت بدەین لە ماددەی پێنج بڕگەی دوو لقی (٥) شەش ملیۆن بۆ دە ملیۆن غەرامەی تێدایە، واتە بەڕێوەبەری فەرمانگەیەك دەسەڵاتی غەرامەکردنی تا دە ملیۆنمان پێداوە، من بۆ ئەم ماددەیە پێشنیاز دەکەم کە داڕشتنەوەکە چۆن بێت ئەو دەسەڵاتە لە دەستی وەزیر بێت، لە وەزارەت بێت و زائیدەن لەم چوارچیوەیەدا ماددەی (٥، ٦،، ٧، ٨، ٩، ١٠)یەمی یاساکە بسڕدرێتەوە و بە یەك پەرەگرافی دوو دێڕی، وەکو چۆن لە یاسای بازرگانی کە هەموو ئەو شتانە سڕایەوە کە هەر چەندە من لەگەڵیشی نەبووم، بەڵام ئەمە لێرەشدا ئەم سزایانە و غەرامە و دوو سەد و پەنجا بکرێت بە رێنماییەك کە وەزارەت دیاری دەکات لە نێوان ئەوەندە و غەرامەکان تەحدید دەکات، ئەو هەموو تەفاسیلە یەکەمجارمە لە مێژووی یاسا بینیندا بەم شێوەیە دەیبینم کە دینار بە دینار وردکراوەتەوە کە بە زیادی دەبینم، بۆیە ماددەی چوار من پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیە بێت، بکرێتە یەك بڕگە بەم شێوەیە، یەکەم و دووەم لابرێت، بەس ماددەی چوار، وەزارەت دەسەڵاتی سزای پێ بژاردنی هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون و بڕیاری سزاکەش شیاوی تانە لێدان بێن بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی دووەم، سەبارەت بە تانە لێدان، تەبعەن ئەوە شتێکی باشە کە لە ئاستی خوارەوەی فەرمانگە و بەڕێوەبەرایەتییەکان دەسەڵاتی سزادانیان هەبێت و لیژنە دروست بکەن، بەڵام تانە لێدان پێمباشە لای ئەوان نەمێنێت، چونکە ئەوە بابەتێکە بۆ مامەڵە دەسەڵاتەکە بدرێتە قایمەقامیەتییەکان، قایمەقامیەتییەکان زۆرن و زۆر لە شار و شارۆچکەش هەن، نازانم ئایا بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار ئاوایە کە من لێی تێگەیشتووم، ئەو جیهەیەی کە سزاکەی داوە کەسی سزادراو دەتوانێت تەزەلوم بنووسێت لای هەمان کەس، ئەگەر وا دەگرێتەوە من پێم باش نییە، سزادەر و ئەو کەسەش کە پێداچوونە بە سزاکە دەکات و تانە دەگرێت هەمان کەس بێت، چونکە ئەم بابەتێکە بۆ مامەڵە، قایمەقامیەتییەکان زۆر جار بابڵێین وەکو ریش سپی شارەکان وان، مەسڵەحەتی شارەکانیان دەزانن، بۆیە پێمباشە دەسەڵاتی بینینی تانە بدرێتە قایمەقامیەتییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام لە قاواعیدی عامەیە، هەر جیهەیەکی ئیداری کە قەرارێکی ئیداری دەردەکات هەر کەسێك کە پێوابێت ستەمی لێکراوە لەو قەراراە ئیداریە تەزەلوم بە تەنها لەبەردەمی ئەو جیهەتە تەقدیم دەکرێت کە قەرارەکەی دەرکردووە و رەنگە لە قەرارەکەی پەشیمان بێتەوە، ناکرێت مەسەلەن فەرمانگەی ئاو قەرارەکەی دەربکرێت تۆ بچیت لای قایمەقام تەزەلوم بنووسی، چونکە سەلاحیەتەکە لە ئەسڵدا هی فەرمانگەی ئاوە، ئەوە موخالیفە بۆ ئەو قواعیدە عامەی کە لە ناو قانونی ئەنجومەنی شورا هەیە، ئێمە ناتوانین لە ناو قانونێکی تردا موخالەفەی ئەو قاعیدە عامەیە بکەین لە راستیدا، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن (کاروان گەزنەیی):
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە ماددەی چوار تەبعەن لە ئەساسدا من تێبینی ئەساسەکەم لەسەر ئەم ماددەیە هەبوو، لەوەی تر دوو تێبنیم هەیە، تێبینی یەکەمیان بەڕێوەبەری گشتی لێرەدا دەسەڵاتی قەزائی پێدراوە کە ئەمە پێموایە ئەشکالێکی گەورەی قانوونییە یان لایەنی کەم ئەشکالێکی قانوونی دروست دەکات بۆ برادەران لیژنەی قانوونی ئەگەر وەڵاممان بدەنەوە، بڕگەی دووەم و کۆی ماددەکەش بە گشتی دووبارە من پێموایە قانوون بۆ مەبدەئی عامە، بۆ ئەو مادانەی کە بە دوای خۆیدا دێت، ناکرێت بیچنە زۆر جزئیات و وردەکاریەوە، بۆیە پێموایە بە قانوونی عقوباتی عێراقی هەموو ئەو سزایانەی کە هەن لە دوای ئەمەوە دەتوانرێت چارەسەر بکرێن، بۆیە لەو ماددەیەدا پێشنیاز دەکەم بۆ ئەوەی لە ماددەکانی تر زۆر دووبارەی نەکەینەوە، چونکە حەوت بۆ هەشت ماددە تەرخانکراوە بۆ سزاکان، لە ئەساسیشدا عقوبەیە، مادام عقوبەیە پێموایە بە عقوبە دیاریکراوە خۆی موخالەفەیە دەکرێت بە ڕێنمایی چارەسەر بکرێن، لەوە تێدەگەم کە ئەمە ڕەنگە بۆ ڕێگەگرتن بێت لە ئیجتیهاداتی شەخصی لە کاتی دەرکردنی بە ڕێنمایی، بەڵام هەر لەبەر ئەوەی کە ئیجتیهادی شەخصی تێدەکەوێت ناکرێت بەڕاستی پڕۆژە یاسایەك حەوت بۆ هەشت ماددە بۆ موخالەفەی قانونی تەرخان بکرێت، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەم بە قانوونی عقوباتی عێراقی چارەسەر بکرێت لە بری ئەو هەموو سزایەی کە لە پڕۆژە یاساکەدا هەیە، زۆر سوپاس.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
یەکەمجار بەو وەڵامە دەست پێدەکەین بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەڵێن بۆچی سەڵاحیەتی دادوەری کەتن دراوە بە بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك ئەو رایدەسپێرێت، ئەگەر بەڕێزتان روونکردنەوەیەکتان هەبێت، فەرموو.
بەڕێز بژار خالد عبدالله:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
لەسەر ئەم بابەتە حەز دەکەم دوو سێ دەقە کات بە ئێمە بدەن، سەبارەت بەم بابەتە بە گرنگی دەزانم چەند سەرەنج و تێبینەیەك بخەمە روو، یەك: ئەم بابەتە خۆی تەبیعیە موناقەشە هەڵبگرێت و ئیجتیهاد و تەفسیری زۆرە، بە شێوەی خاڵ وەڵام دەدەمەوە، دوو: بە مەبەستی ئامادەکردنی راپۆرت بۆ خوێندنەوەی دووەم سەبارەت بەم پێشنیازە یاسایە، لیژنەکەمان زیاتر لە شەش کۆبوونەوەیان ئەنجامداوە، زۆرترین گفتوگۆ و موناقەشەی قانونی لەسەر ئەم ماددەیە کراوە، سێ: سەرەڕای ئەوەی کە وەزارەتی تایبەتمەند پێمان باشبوو کە ئەم دەسەڵاتەی هەبێت دیراسەیەکی وردمانکرد لە ناو سیستەمی یاسای عێراقیدا ئینجا بۆمان دەرکەوت پێدانی ئەو دەسەڵاتە بە دەسەڵاتی جێ بەجێکردن بوونی هەیە هەتا نموونەکەشی لە یاسای خۆمان کە لە پەرلەمانی کوردستانەوە پەسەندبووە، چوار: راستە خۆی لە ئەسڵدا بەپێی پرەنسیپی جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان گونجاوترە کە ئەم دەسەڵاتە بۆ فەرزی عقوبە یان غەرامەکە مەبەستمانە غەرامەیە بۆ دادگاکان بێت، بەڵام پێچەوانەکشی دروستە و بوونی هەیە زیاتر لە یاسایەکدا، لەبەر ئەوە بۆمان دەردەکەوێت چۆن بە یاسا دەسەڵاتی فەرزی عقوبە بە دادگاکان

دراوە تەبیعیشـە هەر بە یاسـا بەشـێکی دیـاریکراوی ئەو دەسـەڵاتە بـدرێتە دەسـەڵاتی جـێ بەجێکردن، پێنج: ئاماژە پێکردنی چەند یاسایەك بەم نموونە قانوونی مروری عێراقی ژمارە (٨)ی ساڵی (٢٠١٩) لە بڕگەی یەکەمدا خاڵی (أ، ب) لە ماددەی (٢٨) دەسەڵاتی فەرزکردنی غەرامە بە زابت و مفەوزی مروری داوە لە جیاتی دادوەری کەتن، قانوون دائرە البلديات ژمارە (١٦٥)ی ساڵی (١٩٦٤)، ماددەی (٩٤)، خاڵی (٢) کە تێدا هاتووە وەزیر تەخویلی دەسەڵاتی حاکمی جەزائی دەداتە (امین العاصمة یان رئيس البلدية) تێڕوانینی ئەو کەیسانەی کە لە ئەنجامی جێ بەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دروست دەبن و حوکم هەتا حوکمیش بە بەندکردن کە لە (١٠) رۆژ زیاتر نەبێت و یان فەرزکردنی پێ بژاردن بدات، یاسایەکی ترمان هەیە لە پەرلەمانی کوردستان پەسەندبووە، لە هەرێمی کوردستان یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی (٢٠٠٨) یاسای پاراستن و چاککردنەوەی ژینگە لە هەرێمی کوردستان، لە ماددەی (٤٢) لە بڕگەی سێیەمدا هاتووە وەزیر یان ڕێپێدراوەکەی بۆی هەیە غەرامەیەك بسەپێنێت کە لە سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر کەسێك سەرپێچی لە حوکمەکانی ئەم یاسا و پەیڕەو و ڕێنماییانە بکات، بۆیە بە تێڕوانینی ئێمە هیچ کێشەیەکی یاسایی تێدا نییە، پشتیوانی لە ڕاپۆرتەکەی خۆمان دەکەین، وەکو لیژنەی یاساییش پێمانباشە وەکو خۆی بمێنێت، وە ئەو مەسئولیاتەش هەڵدەگرین، بەڵام ئەوەی جێگای تێبینی ئێمەیە بەڕاستی مەبلەغی غەرامەکەیە ئەوەش لەبەر تایبەتمەندی لیژنەی تایبەتمەند وەکو لیژنەی یاسایی دەستکاریمان نەکرد، بەڵام ئەو تێبینیە لەلای ئێمە هەبوو کە مەبلەغەکە زۆرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خدیجە خان.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە ئایا چۆن دەکرێت دەسەڵاتی دادوەری بە لایەنی ئیداری بدرێت، من پێموایە ڕاستە کە ئێمە مەبدەئی (فصل بين السلطات)مان هەیە، بەڵام ئەو فەسلەی کە باس دەکرێت فەسلێکی مەرنە یەعنی فەسلێکی جامد نیە کە بڵێین کەس بۆی نییە تەداخول لە دەسەڵاتێکی تر بکات، وە دەبێت تەعاون و هەماهەنگی هەبێت لە نێوان ئەو سێ دەسەڵاتە، بۆ نموونە چۆن ئێمە مەسەلەن کە پەرلەمان دەسەڵاتی یاسادانانی هەیە، بەڵام لە هەمان کاتدا حکومەتیش بۆی هەیە کە پڕۆژە یاسا بنێرێت و مافی ئەوەی هەیە، ئەوە شێوازێکە لە تەعاون و هەماهەنگی لە نێوان پەرلەمان و حکومەت، بە هەمان شێوەش کە دەکرێت هەندێکجار دەسەڵاتی دادوەری بە جیهاتی تریش بدرێت، بەڵام لە چوارچێوەیەکی یاسایی و بە دیاریکراوی نەك بە شێوەیەکی ڕەها، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ماددەی پێنج بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز رۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥): یەکەم: سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچووی چاککردنەوەی تۆڕەکانی ئاو پڕکردنەوەی سەر تۆڕی ئاوەکە و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی خەسڵەتی

ئەندازیارییەوە بەرکارەکانی (المواصفات الهندسية) دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار، سەرپێچیکار لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار جێ بەجێ دەکرێت.
دووەم: جگەلە لەم تێچووانە لە بڕگەی یەکەم ئەم ماددانە هاتووە:-
١- هەر کەسێك ئەم سەرپێچیانە کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بەپێبژاردەیەك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:-
أ-بڕێك کە لە دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆڕی ئاو تیرەی یەك لەسەر دوو و نیو ئینج تا سێ ئینج بوو.
ب- بڕێك کە لە چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆڕی ئاو گەورەتر لە سێ ئینج تا شەش ئینج بوو.
ج- بڕێك کە لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە شەش ئینج تا دوازدە ئینج بوو.
د- بڕێك کە لە دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە شەش ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە دوازدە ئینج تا بیست و چوار ئینج بوو.
ە- بڕێك کە لە شەش ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە بیست و چوار ئینج بەرەو سەرەوە بوو.
٢- هەر کەسێك ئەو زیادەڕۆییانەی کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بەپێبژاردنێك سزا دەدەرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-
أ-بڕی چوار سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی یەك لەسەر دوو ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.
ب- بڕی حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی سێ لەسەر چوار ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.
ج- بڕی یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەکەی سێ لەسەر چوار ئینج بەرەو سەرەوە بە تۆڕەکانی ئاو.
ە- بڕی دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنەوەی ترۆمپای ئاو راستەوخۆ لەسەر تۆڕی گواستنەوە دابەشکردنەوەی ئاوی شار و شارۆچکەکان و گوندەکان بە مەبەستی راکێشانی ئاو بەبێ رەزامەندی لیژنەی تایبەت سەرباری دەست بەسەرداگرتنی ترۆمپا و گشت کەرەستە بەکارهێنراوەکان لە زیادەڕۆییەکاندا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لەسەر ماددەی پێنج ناوتان دەنووسین و یەك جارەك ئیسراحەت وەردەگرین و دەگەڕێینەوە، ناوەکان دەخوێنمەوە (د.کاظم، مامۆستا ابوبکر، مامۆستا عمر، مژدە خان، کاك مسلیم، کاك مەم، د.عثمان، ئاشنا خان، کاك بەڵێنۆ، کاك شاخەوان، دکتۆرە شایان، کاك یاسین، کاك مەلا ناصر، کاك رزگار، کاك عثمان سێدەری، کاك کاروان، کاك حاجی هێرش، کاك زانا، کاك حکمت، کاك بەهجەت، گولستان خان، کاك سەروان، کاك حاجی سەفین، مامۆستا نجات، کاك رێبوار، حسیبە خان، کاك هەڵکەوت، شێخ زاهیر).

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئیمە لەبەر ئەوەی بریارە لە ٣/١٦ کۆبوونەوەیەك بکەین سەبارەت بە هەڵەبجە کە تەنیا یەك بڕگە ئەبی و تایبەت ئەبی بە دۆخی هەڵەبجە، ئەبی ئەوە تەواو بکەین، چونکە ناتوانین بچینە سەر بڕگەی تر، ماددەی (٥) ئەو بەڕێزانەی ناومان نووسیون، فەرموو دکتۆر کاظم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی دوو فەقەرە (٢) خاڵی (د) باسی ئەوە ئەکات (٢٥٠) هەزار دینار کەمترین و (٥٠٠) هەزار زۆرترین کە کەسی ترۆمپا ببەستی لە تۆڕی ئاوی نیشتیمانی، هیچ ماڵی نییە بێ مزەخە ئاو بچێتە ناو تانکی، ئەم سزایە چۆن ئەکرێ، یان ئەبێ بڵێی بێ ئاو دانیشە، یان ئەو سزایە ئەبێ دڵنیایی بدرێ کە (٢٤) سعات ئاوی خواردنەوە بۆ ماڵەکان دابین ئەکرێ و ئەڕوا بۆ لای کەم (٣ بۆ ٤) قات، ئینجا ئەتوانی ئەو سزایە دابنێی، خۆ ئەگەر مەبەست موزەخە نییە با بە وازیحی بنووسرێ کە مەبەستی موزەخەی ماڵان نییە، ئەگەر نا ناکرێ و تانکی بەتاڵ ئەبێ، یان ئەو فەقەرەیە لادرێ یان روون کردنەوە بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەنگە ئەندامی تریش هەمان ڕای هەبێ، لیژنە روون کردنەوەی تر بدات مەبەستان هاوبەشی ماڵانە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە هیچ شێوەیەك مەبەستی موزەخەی ماڵان نییە، یانی ئەگەر کەسی بچێ موزەخە لەسەر بۆرییەکی ڕەئیسی لە دەرەوەی ماڵی خۆی ببەستی، هەر هاووڵاتییەك ئاوەکەی داخلی ماڵی ئەبێ ئازادە لەوەی بە موزەخە سەری ئەخات، مەبەست لە بۆڕی سەرەکی دەرەوەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی زۆر دووبارە نەبێ قسەکان، فەرموو مامۆستا ئەبو بەکر.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) سەرەتای دەست نیشان کردنی سزاکانە، خۆم لەگەل ئەوەم توندترین سزا هەبێ بۆ سەرپێچیکار، لە بەرژەوەندی هاووڵاتییە، بەڵام لەماددەی (٤) دەسەڵات دیاری کراوە هەتا

سەرۆکی فەرمانگە هات، فەرمانەکان سەرۆکی لیژنە باشتر ئەزانن لە بەڕێوەبەرایەتی ئاو لە هەر پارێزگایەك لە ناحیە و کۆمەڵگاکان، بۆ نموونە فەرمانگەی ئاوی فڵان ناحیە، کەوایە لەوی هەندی بڕگە هەیە رینجەکەی زۆرە، (٦ بۆ ١٠) ملیۆن، ئەوە زۆرە، کێ بڕیار ئەدات چەندە؟ (٥ یا ٦) ە ئەوە بەڕای من دیاری بکرێ چاکترە لەوەی بەو شێوەیە رەنگە مەعامەلەی بکەوێتە ناوی، بۆیە ئێستا بەری لێ بگرین باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو سزایەی دانراوە پێم وابی بۆ ماڵانە، لەبەر ئەوە ئەو پارەیە زۆرە، ئەگەر (١٠٠ تا ٢٠٠) هەزار بی باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولستان خان.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەما سەر پیچی هاتە کرن تەمامە کو بریگا یاسایی سەرەدیری بهیتە کرن، دا پتر پابەند بین، ئەڤ برە پارە هاتیە دانان و دیار کری لە برگا دووی زۆرە، ئەگەر بیتە کیم کرن باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) زۆر غەرامەی تێدایە، ئەوە پارەیەکی زۆرە، کەسی لە نەزانین ئەچی بۆرییەك هەلئەقەلینی یان تەجاوزی کردووە و خانووی دروست کردووە و حکومەت ئیشتیراکی ناداتی بیی (٢ تا ٣) ملیۆنی لێ بستێنێ ئەوە زۆر زۆرە، پشتگیری قسەکانی کاك زانا ئەکەم کەم بکریتەوە، ناڵێم نەمینی بەس (٥٠ تا ١٠٠) هەزار بی، ئەزانن وڵاتی ئێمە ئەو هەموو قەیرانە، ئینجا ملیۆن و دە ملیۆن بدات زۆرە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان ئەکەین بۆمان روون بکەنەوە ئەو مەبلەغانەی هاتووە بۆچییە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو سزایانە ئەگەر دیقەت بدەن تەنیا بڕگەی (ا) پەیوەستە بە بۆڕی ماڵان کە نیو ئینجە، ئەوەی تر پەیوەستە بە بۆری دەرەوەی ماڵان و شار و شارۆچکەکان، ئەو سزایانە بۆ ئەوە دانراون هاووڵاتی ئاسایی ناتوانی زیان بە بۆڕی سەرەکی ئاو بگەیەنی، ئەو کۆمپانیایانە ئەگریتەوە بۆری ئەشکینن و چاکی ناکەنەوە، بۆ کۆمپانیاکانە، رەنگە فەرمانگەیەکی حکومی بی، تەنیا ئەو بۆڕیەی نیو ئینجە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسى سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سزایەکان بۆ ئەوەیە سەرپێچی نەکرێ، نەك کە سەرپێچی بکرێ، ئینجا سعری بۆ دیاری بکرێ، بە نیسبەت ئەو فەراغە زۆرەی لە نێوان (١) بۆ (٣) ملیۆن هەیە، راستە تەئیدی قسەی کاك زانا ئەکەین و ئەتوانین پێداچوونەوەی پێ بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام یەك حالەت هەیە، کێ تەقیمی، ئەگەر بە (٥٠٠) هەزار دیاری بکەین، کاتی بۆری گواستنەوەی ئاوی نێوان مەخموور هەولێر ئەشکینری، کێ تەحدیدی ئەوە ئەکات رێژەی زیانەکەی بەر بۆڕیە سەرەکیەکە کەوتووە چەنە، ئەگەر حەدی ئەدنا و حەدی ئەقسامان نەبی بۆ ئەوەی تەقیم بکرێ، ئەوە مەسەلەی گرنگە ئەبێ لیژنەکان روونی بکەنەوە، فەرموو کاك ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم ئەڵی جگە لەو تێچووانەی لە بڕگەی یەك هاتووە کە سەرپێچیکار سەرباری چاك کردنەوەی تۆرەکانی ئاو غەرامەش ئەکرێ، بۆیە غەرامەکە زۆرە بە تایبەتی لەو بارودۆخەی هەرێم، سەرەڕای ئەوەی ئەکەویتە دەرەوەی شارەکان لەلایەن کۆمپانیاکان و فەرمانگەکان، بەڵام ئەوەی هاوولاتی زۆرە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رۆوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر کۆی غەرامەکان زۆرە و حەق وایە کەم بکرێتەوە، هەر کۆمپانیاکان نییە سەرپێچی ئەکەن، لە ناو پرۆژە، ئەبێ جیاکاری بکرێ و هاووڵاتی جیا بکریتەوە لە کۆمپانیا، هەتا کۆمپانیا رێژەی غەرامە زیاتر بی ئاساییە، بەڵام بە نیسبەت هاووڵاتی بۆ نموونە لە مەشروعیك یان لە دەستکاری کردنی کۆڵان، بۆریەك ئەشکی وا بکرێ لە ماددەی (٥) جیاکای بکرێ و کەم بکرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی روونی بکەنەوە، پێوەری جیاکاری هاووڵاتی و کۆمپانیا چۆن جیا ئەکرێتەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاماژە بە دوو بڕگە ئەکەم، ماددەی (٣) بڕگەی یەکەم (بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمار کردنی جۆر و شێوەی سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك)، لە هەمان ماددە بڕگەی (٣) لیژنەی تایبەت هەژماری جۆر و سەرپێچی و زێدەڕەوی ئەکات بە راپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار

ئەکاتەوە و ئەویش بریاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زێدەڕەویەکە دەرئەکات و بڕی سزا بەپێی حوکمەکانی ئەو یاسایە دیاری ئەکات، دواتر بڕگەی چوارەم هەیە، پێکهاتە و ئەرکی لیژنەی تایبەتمەند بە ڕێنماییەك ڕێك ئەخرێ کە لەلایەن وەزیرەوە دەرئەچێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرۆکی لیژنەی شارەوانی ئەو پرسیارەی کاك شاخەوان هەیەتی بەچی جیا بکرێتەوە کە هاوولاتی خاوەن نفوس چییە، بە تەنیا کە بۆڕیەکە چەند ئینجە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیان گەیاندن بە بۆری و قەبارەی بۆڕییەکە نرخەکە دیاری ئەکات، جا هاوولاتی بێ یان کۆمپانیا، ئەشێ هاوولاتییەك بیشکێنێ و هەمان غەرامە بدات، بەڵام کەسی لە حاڵەتێکی گشتی ئاو بۆ ماڵەوە رائەکیشی بە نیو ئینج ئەبێ، ئەو بۆڕییانە ئەکەوێتە دەرەوەی شارەکان، بۆڕی سەرەکین، بۆیە جیاوازی نییە، هاوولاتی زیان بە بۆڕی گەورە بگەیەنی ئەکید ئەبێ عقوبە بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تێبینیەکانی وەزارەتی شارەوانیش کە ئاراستەی پەرلەمان و لیژنەی تایبەتمەند کرابوو، بڕگەیەك هەبوو لە ماددەی یەکەم بڕگەی (١٧) کە تەعریفی کەسیش کرابوو کە مەعنەوی یان یاسایی، خۆم لەگەڵ ئەوە بووم ئەو تەعریفە لە راپۆرتی ئێمەش هەبووایە، دوای ئەوەی کەسی سەرپێچی ئەکات کە کەسی مەعنەویش و ئاساییش هەیە، بەڵام دەرمانهینا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی دوو خالی یەکەم هەر کەس ئەوە تەعریف بکرێ و جیا بکرێتەوە، بڕی غەرامە کەم بکرێتەوە جیایە لەگەڵ کۆمپانیا، خەڵك هەیە بەهۆی نەزانی بکەوێتە هەڵەوە بۆڕییەکی گەورە زیانی پێ بگات، بۆ هاوولاتی بڕی غەرامە کەم بکرێتەوە، پێشنیار ئەکەم لە دووەم بڕگەی (د) تەوزیحاتی پی بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر عوسمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان داواکاری هەبوو دکتۆر کازم وتی لە لیژنە، ئەو کەمکردنەوەش ڕێژەی غەرامە هەر کەس ئەو سەرپێچیە، ئەو کەسە زۆر پێم شتیکی مەتاتییە، هەر کۆمپانیایەك یان هاوولاتیەك.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەسی باخیکی هەیە (١٠) دۆنمە، لەسەر زەوییەکی کشتوکاڵی کردوویەتی و ڤێلایەکیشی تێدا دروست کردووە، ڤێلاکەی ئەکەوێتە سەر جادەییەکی رەئیسی کە بۆڕی ئاوی رەئیسی نێوان دوو شاری پێدا ئەڕوا، کەسێکی خاوەن نفوزە، شوفل ئەهێنی و هەڵیئەداتەوە و بۆڕییەکی گەورەی لێ رائەکیشی، راستە هاووڵاتییە، بەڵام ئاسایی نییە، لە مەسەلەی نیو ئینج هەر کەم کردنەوەییەك بکرێ ئاساییە، بەڵام ئەوەی دەست ئەبات بۆ بۆڕی ئاوی نێوان دوو شار خەڵکی ئاسایی ناتوانی ئەوە بکات، فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوە سزاکە بۆ هاووڵاتی، جونکە سەرۆکی لیژنەی یاسایی وتی ئەو (٢٥٠) هەزارە تا (٤٠٠) هەزار بۆ هاووڵاتییە، منیش ئەڵێم هاووڵاتی کە نیو ئینج رائەکیشێ، حەتمەن لە بۆڕییەکی گەورەتر لە نیو ئینجی خۆی رایئەکیشی، ئەوکات بە هەڵە شکا ئەو غەرامە ئەکرێ، سەرۆکی لیژنەی یاسایی وتی لە ماددەی (٤) وتی سوودمان لە یاسای قانوونی عقوباتی عیراقی وەرگرتووە بۆ سزاکان، لە یاسای سزای عیراقی (١٠٠) هەزار کەمتر نییە و (١٠) ملیۆنیش زیاتر نییە، ماددەم بۆ وەك ئەوان نەبی؟ بۆ لە سزادان سێ ئەوەندەی عیراقی بین، بەڵام لە پاداشت کەمی بکەینەوە؟ لە عیراقی زۆر شت کراوە لە هەرێم چاو لەوان کراوە، بەڵام کەمترین، بەڵام لە عقوبات سێ ئەوەندەی عیراقی بین؟ دوو، داوا ئەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان و ئەندامان ئەکەم بۆ ئەوەی پشتگیری ئەو رایەی من بکەم، ئەمڕۆ ئەو جەلسەیە کۆتایی پێ بی و بۆ دوو ئەم هەلگیری، چونکە لە ماددەی (٥) جین وا بوو لە مەغریب.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئیمە سێ شەممەمان داناوە بۆ جەلسە، ناتوانین جگە لە هەلەبجە هیچ شتیکی تر دابنین لەبەر بایەخی هەلەبجە، انشالله تەواوی ئەکەین، فەرموو مامۆستا نەجات.

بەڕێز نجاه شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (٥) پشتگیری کاك زانا دەکەم لە یەکەم، لە دووەمیش یەکەم دەربارەی سزاکان تێچووی چاکردنەوەی تۆڕەکانی ئاو تا دوایی، ئەمەوی ئیشارەت بەوە بدەم ئەبیێ راست نەکرنا خسلەتا ئەندازەیی بۆ مواسەفاتی ئەندازەیی دەچیتن، دەبی بەرکارەکان بچێت دوای مواسەفاتیت هەندەسی، چونکی بۆ هەمیات نایەتە مەعنەوی ئەڤە مابەینی دوو کەوانە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بالانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ماددەی یەکەمیش ئاماژەم پێدا، لێرە خالی (د) باسی ترۆمپای ئاو ئەکرێ بەرێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی دووجار روون کردنەوەی دا، بەس ئەتوانم بڵێم روون کردنەوەیەکی دروست نییە کاتی باسی راستەوخۆ ئەکری، ئەگەر بمانەوێ بەو شێوەیە بەدەر بکەین لەوەی هاووڵاتی

توانی لە ناو بینای خۆی یان حەرەمی ماڵی خۆی ترۆمپای بەست ئەبی سیاغەی ئەو بڕگەیە بەو شێوەیە لێ بکەین (بڕی ٢٥٠ هەزار دینار کەمتر نەبی و لە (٥٠٠ هەزار زیاتر نەبێ) لە کاتی بەستنی ترۆمپای ئاو لە دەرەوەی حەرەمی ماڵ یان لە دەرەوەی بینایە لەسەر تۆڕی گواستنەوە، چونکە تۆڕی گواستنەوە چەند دوور بێ لە مال یان بینایە کە بۆریت لی بەست و ترۆمپات لە بۆریەکە بەست راستەوخۆ ئەکا، لە کوی ئەبی بە ناراستەوخۆ لەوەی کە قەتعێك لە بەینی هەبێ یانی لە بۆری رەئیسی لە حەوشی خۆت ئاوەکە بڕژێتە ناوی و موزەخەی لێ ببەستی، ئەو خاڵە زۆر گرنگە پێشتریش ئاماژەم پێدا کە تۆڕەکانی ئاوی ئێمە تا ئێستا ئەوەنە پێشکەوتوو نین کە خەڵك بتوانێ بە شێوەیەکی دادپەروەرانە موستەفید بی لێی، سەرجەم ئەم یاسایە لە یەك جێگا باسی گوندەکانی تێدا کراوە کە ئەزانین ئێستا فراوانبوونێکی زۆر هەمو و شارو شارۆچکە و گوندەکانی گرتۆتەوە و گوندیش ئێستا خاوەنی سەرچاوەی ئاو و تۆڕی ئاون، ئەگەر ئەو یاسایە بۆ ماوەیەکی کاتییە پێویست ناکات ئاماژەی پێ بکرێ، ئەگەر بۆ ماوەیەکی درێژ خایەنە و بۆ ئەوەی هەموار نەکرێتەوە پێویستە ئاماژە بدرێ بە شێوەیەك لە گوندەکانیش کەس نەتوانێ تۆڕی ئاو بشکێنێ و حەرەمی سەرچاوەی ئاوی گوند بپارێزرێ کە ئەزانین زۆری گەشتیاران روو ئەکەنە گوندەکان و لەسەر سەرچاوەی ئاو دائەنیشن و ئەبینین ژینگەی گوندەکانیان پیس کردووە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنەی تایبەتمەند و لیژنەی یاسایی تۆڕی گواستنەوە و دابەش کردن لە ئەسلە پێشتر تەعریف کرابوو، ئەوەی ئاوی ماڵانە پێی ئەوترێ هاوبەشی، ئەگەر ئەو دوو تەعریفەمان هەبوایە تووشی ئەو ئیشکالە نەئەبووین، ئەندامانیش گەیشتنە ئەو باوەڕەی مەبەست لە دانانی تورمپا لەسەر تۆڕی گواستنەوە و دابەش کردن مەبەست لە هاوبەشی نییە، لەبەر ئەوە بە شێوەیەك لە شێوەکان چارەسەری بکەن و، بەڕێزانیش ئەندامان سەبارەت بەو بابەتە دووبارەی نەکەنەوە، چونکە بەگوێرەی پەیڕەو دووبارە کردنەوە ناچارین راتانگرین، فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی یەك مواسەفاتی هەندەسی بگۆڕی بە وشەیەکی کوردی شیاو، سەبارەت بە غەرامەکانیش لەسەر قەبارەی بۆڕیە، ئەو بۆڕییانەی باس ئەکری لە نیو ئینج تا (٢٤) ئینج، ئەو جۆرە لە گەڕەکەکان نییە، بەڵام نیو ئینج تا ئەگاتە (١٢) ئینج لە نێو گەڕەکەکان هەن، ئەوەش لە نێو گەڕەکەکان ئەگەر هاووڵاتییەك تەجاوز بکاتە سەری یان بە نەزانی بۆڕییەکی لێ ببەستێ ئەو غەرامەیە زۆرە، ئەوەی کۆمپانیاکان زیاتر بکرێ، بەڵام لە (٣) ئینج تا (٤) لە (٤٠٠) هەزارەوە بۆ ملیۆنێك ئەوە لە گەڕەکەکانە ئەوەش زۆرە بۆ هاووڵاتی، ئەو بۆڕییانەی قەبارەیان (٢٤) ئینجە ئەوە خەڵکی تر تەجاوز ئەکاتە سەری، من لەگەڵ ئەوەم ئەوەی گەرەکەکان کەم بکریتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حاجی هێرش.

بەڕێز هێرش حسن حمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

غەرامەكان زۆرن، پێشنیار ئەكەم ئەو سزایانە لە ٧٥٪ بكەوێتە سەر لایەنی ئەركی چاودێری تۆڕەكانی لەسەر شانە و ٢٥٪ لەسەر سەرپێچیكار، لەبەر ئەوەی هەڵكەندن و بۆڕی شكاندن كارێكی ئاسان نییە بە سەعاتیك بكرێ، چەند رۆژێكی ئەوێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك موسلیم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرسیارێكم هەبوو، لە یەكەم ئەڵێ سەرباری سزاكانی هاتوو لۆ یاسایە كەسێك سەرپێچی ئەكات تێچووی چاك كردنەوەی تۆڕی ئاو و پڕ كردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕاندنەوەی بۆ باری پێشووی ئەندازەیی خۆی، بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەركارەكان كە پیشتر هەیوو، كەسی ئەو (٣) ئەركەی بكەوێتە سەر شان بۆ كەسیكی ئاسایی قورسە هەموو تێچووی پێشووتری زیانەكەی بگەڕێنێتەوە و سزاش بدرێ، پێم باشە ئەو وشەی هەر كەس جیا بكرێتەوە و ئەگەر ئەو سزایەش لە خاڵی یەكەم لە (ا تا ج) و جۆری دووەمیش جیا كراوەتەوە، بەڵام بۆ كەسی ئاسایی جۆرێك و بۆ مەعنەوەیی و كۆمپانیاش جۆریكی تر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك لوقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زەرووره ئەو روون كردنەوەیە بدەین، رەنگە زۆرمان ئەزانین شاری چەمچەماڵ یەكێكە لەو شارانەی ئێستا كێشەی ئاوی هەیە، بەپێی بەدواداچوونی لیژنەی شارەوانی ئێمە ئەو بۆڕییە سەرەكییەی ئاو لە دووكانەوە دی بەرەو چەمچەماڵ ئەچێ باخ و بەنزینخانە و كارگەی بچووك و مەعمەل و هەرچی هەیە راستەوخۆ بۆڕی سەرەكی ئاوی كون كردووە و ئاوی راكێشاوە، سەرەنجام ئاوی هاووڵاتی نییە، لە چوارچێوەی حوكمی ئەو یاسایە ئەتوانی رێگری لەوە بكرێ، پرسیار ئەوەیە ئایا چاوپۆشی بكەین؟ دوو، ئەگەر كەسی زیانی بە بۆڕی گەیاندن و راستەوخۆ چاكی كردەوە هیچ گرفت نیە، زیانی پێ بگەیەنێ دوای ئەوەی كەشف ئەبێ ئەو لیژنەی چاودێری سەرپێچی ئەكات و ئەبینی ئەبێ هەلی بكەنی و چاكی بكات و دۆخەكە بگەڕێنێتەوە باری ئاسایی، بۆ بێگیریتەوە باری ئاسایی؟ جار وایە جادەیەك هەڵئەكەنی، خۆ ناكرێ ئاوا بمینێتەوە، ئەگەر باس لە بۆڕی تیرەی نیو ئینج ئەكرێ كاتێ ئەشكێ بێگومان بەرێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ یان شارەوانی بەرپرسە لە تۆڕەكانی ئاو تا داخلی حەرەمی ماڵ ئەبێ، ئەگەر بۆڕی ئاوی ماڵی خۆشت بێ و ئیشتراكی شەخسی خۆت بێ و ئەگەر شكاندت و وات بەجێ یەشت ئەبێ چاكی بكەیەوە، ئەگەر چاكت كردەوە كێشە نییە، چاكت نەكردەوە ئەوكات چاكی ئەكەیەوە و غەرامەش ئەكرێ. لە بڕگەی دوو فەقەرەی یەك بە خاڵەكانییەوە و فەقەرەی دوو بە خاڵەكانیەوە، ئەگەر هاتوو ئەو بڕە پارەی دانراوە بۆ سزا لە كاتێكدا ئەو بڕە پارە لە ئاستی

دابەزین و هەڵکشان بوو، ئایا ئەو سزا کەم ئەکرێتەوە یان زیاد ئەکرێ، بۆیە پـێم باشـە مـاددەیەك زیاد بکرێ و هەمـوار بکـرێتەوە، لە خـاڵی دووش هەمـان بۆچـوونی کـاك زانـام هەبـوو پشـتگیری ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك بەهجەت.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو ووشە هەیە لەو ماددەیە، زیدەڕۆکار و سەرپێچیکار، تەعریفـی ئەوان دیـار نیـیە کێـیە، لەبەر ئەوە دیێنە سەر دووەم خاڵی یەك دەڵێ هەر کەس ئەم سـەرپێچیانە لەو یاسـایە هـاتووە ئەنجـام بـدات سـزا ئەدرێ بە غەرامە، لێـرە دیـار نیـیە، ئەگەر بەرێـوەبەری دائیـرەیەك بـم و خـاوەن کۆمپانیـایەك ئیمکانیـاتی زۆری هەیە و بـۆڕییەکی گەورە بشـکێنێ نـاتوانم غەرامەی بـکەم، لەبەر ئەوەی ناوی لێرە نەهاتووە، دەڵێ هەر کەس، ئەوە هاووڵاتی ئاسایی ئەگرێتەوە، ئەبـێ بڵێـین هەر کەس یـان خـاوەن کۆمپانیـا، دوو، بـڕگەی دوو (د) زۆر جـێگە هەیە بـۆ نمـوونە دهـۆك شـوێنیکی چیـاییە، دەڤەر ئـاو بە یەکسـانی نـاگەینێ، بـۆیە ترۆمپـا بەکـاردێ، ئەگەر نەبـێ ئـاو نـابێ، ئەبـێ ڕەچاوی ئەوە بکرێ، پشتگیری دکتۆر زاناش دەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

تەعریفی سەرپێچیکار و زیدەڕۆکار هەبوو لە راستی، بەڵام کە تەعریفی سـەرپێچی و زیـدەڕۆکار کرابوو فاعیلی سەرپێچی سـەرپێچیکارە و زیـدەڕۆش زیـدەرۆکارە، بـۆیە لیـژنەی یاسـایی لایـان برد، کەسیش موتلەقە لە قانوون مەعنەوی و ئاسایش ئەگرێتەوە، سەرۆکی لیژنەی یاسایش وتی ئەتوانن تەعریفی بکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك ریبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆچوونی من جیـاوازە، یەك، لە رووی داڕشـتنی بـڕگەی یەك (سـەربار) وشـەیەکی جـوان نـابێ لە نووسـینی یاسـا، بکـرێتە سـەرەڕای، بەم شـێوەیە، سـەرەڕای سـزاکانی هـاتوو لەو یاسـایە بـڕی تێچووی چاکردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی تا دوایی، ئەوەی تر خۆی دیاری کراوە، بـڕگەی دوو، خـاڵی یەك باسـی کەسـی سـەرپێچیکار ئەکـات، ئەو کەسـانەی سـەرپێچی ئەکەن و خـاڵی دووش زیـدەڕۆکار، بەڕای مـن ئـالوگۆڕی خـاڵی یەك و دوو بکـرێ، ئەگەر سـەیر بکەیـن کەسـی سـەرپێچیکار ئەو کەسـانەن کە سرووشـتی یـان مەعـنەوی بـێ گەڕانەوە بـۆ یاسـا کارێـك یـان

کردەوەیەك ئەکات، بۆیە ئەو کەسانە لە رووی یاساییەوە پێویستە سزای قورستریان بەسەر بسەپێ لە کەسی زیدەڕۆکار، کەسی زیدەڕۆکار ئەو کەسە بێ لە رێگەی مۆڵەتی یاساییەوە بە هاورێیەتی بێ یان هەر شتێکی تر خەلەلیکی یاسایی هەبی، پێم باشە ئەو سزایەی بۆ کەسی زیدەڕۆکار و سەرپێچیکار دانراوە شوێنی بگۆڕی و سزای سەرپێچی زیاتر بێ لە زیدەڕۆکار.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان.

بەرێز کاروان عبدالرحمن عيدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناچارم بگەڕێمەوە سەر تێبینیەکانی پێشووم، ئەکرێ بە رێنمایی حەل بکرێن بە نموونەیەك، لە هەرێم کۆکردنەوەی پارەی کارەبا ئێستا پێوەری زیرەك هەیە، پارەیەکی زۆر کۆئەکاتەوە، بە هیچ یاسایەکیش دیاری نەکراوە، تەنیا بە رێنمایی وەزارەت خۆیەتی، دووبارەی ئەکەیەوە بۆ پاراستنی عمومیاتی یاساکە و نەچینە ناو تەفاسیل ئەو ماددانە هەمووی زیادە، بەڵام دووبارە پێم وایە نییەتی موشەریع رەنگە گۆڕانکاری بەسەر بی، لە ئەگەر مانەوەشی پشتگیری دکتۆر کازم ئەکەم لای کەم تەعریف بکرێ، بۆ ئەوەی جەنابی سەرۆکی لیژنەی یاسایی باسی کرد.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان گلەییمان هەیە کاتێ حکومەت باجێك و رەسمیك ئەکا بی قانوون، ئەڵێن ئەمە تەداخولە لە ئیشی موشەریع و ئەوان هاتوون لە جیاتی ئەوەی قانوونی پێ دەربکەین بە رێنمایی فەرزی باج ئەکەن دەستکاری ئەکەن و غەرامە ئەکەن، لەو ڕووە ئیحتیفاز بە حەقی خۆمان بکەین لەوەی کە دانانی دەسەڵات بە بەرێوەبەرێکی گشتی و وەزیریك، بۆ ئەوەی فەرزی غەرامە بکات، ئێمە وەکو دەسەڵاتی یاسا دانان لە هەرێمی کوردستان بکەین لەوەی سوڵتەی تەنفیزی بیکات، کردمان بە رێنمایی ئیتر ئەبیتە دەسەڵاتێکی سوڵتەی تەنفیزی، رەنگە لەو رووە بۆ ئیحتیفاز کردن بی بە حەقی خۆمان وەکو دەسەڵاتێکی تەشریعی، بەتایبەتی کە موعالەجاتی قانوونی بۆ ئەم بابەتە جگە لە قانوونی عقوبات و هەندێ پەیڕەو و ئەوانەی پێشتر هەبووە لە ئێستا وجودی نییە، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەرێز شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای دەست خۆشیم بۆ هەردوو لیژنەی تایبەتمەند، ئەگەر دەرفەت بدرێ مولاحەزەم هەیە لەسەر ماددەی (٥) لە دێری کۆتایی باس لەلایەنی پەیوەندیدار کرایە، لە ماددەی (١) لە بڕگەی یانزە پێناسەی لایەنی پەیوەندیدار کرایە" کە ئەڵێ بەرێوەبەرایەتییە خزمەتگوزارییەکانی هەماهەنگ لەگەڵ بەرێوەبەرایەتییەکانی فەرمانگەی ئاو و ئاوەڕۆ، لە دێری کۆتایی بەرێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لابرێ" تەنیا لایەنی پەیوەندیدار بمێنی، چونکە پێشتر لایەنی پەیوەندیدار پێناسە کرایە، هەمان شت ماددەی (٨) بڕگەی یەکەم و ماددەی (١٤) بڕگەی دووەم خاڵی یەك، ماددەی (١٦) بڕگەی (١)، ماددەی (٢١) بڕگەی (١ و ٤) دووبارە بۆتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمـوو سـەرۆکی لیـژنەی یاسـایی لایەنـی پەیوەندیـدار کـێ ئەگـرێتەوە؟ یـانی بەرێـوەبەری فەرمانگە بۆ پێویستی بەوەیە لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بۆ جێ بەجێ کردنی غەرامەکە؟

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

... دکتـۆرە لە مـاددەی یەکەم بـڕگەی (١١) باسـی عەینـی بەرێـوەبەراییەتی ئـاو و ئـاوەڕۆ و فەرمانگەکـان ئەکـات، لێـرە هەم دووبـارە بـۆتەوە، مەبەسـت ئەوەیە لایەنـی پەیوەندیـدار خـۆی بەرێوەبەرایەتییەکان و ئاو ئاوەڕۆ و فەرمانگەکان ئەگرێتەوە بۆ دیسان باس کراوەتەوە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئامـانج ئەوەیە هەر بەرێـوەبەرایەتییەك لە بەرێوەبەرایەتییەکـانی ئەو نـاوچە، بەرێـوەبەرایەتی شارەوانی، کارەبا، گەشتوگۆزار، هەر بەرێوەبەراییەتی پەیوەندیـدار بـێ ئامـانج لەوەیە کە لەگەڵ بەریوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆیە کە لایەتی پەیوەندیدار ئەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو سزایانە و تەحدید کردنـی نیسـبەی زەرەر" پێویسـتیان بە شـارەوانییە" چونکە ڕەنگە زەرەر بە جادە کەوتبـێ، پێویسـتیان بە پۆلیسـە، بـۆ تەجـاوزات، لەبەر ئەوە لایەنـی پەیوەندیـدار ئەو لایەن کە لە دەرەوەی فەرمانگەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ پێویسـتن بـۆ جـێ بەجـێ کردنی سزا، فەرموو کاك حاجی سەفین.

بەڕێز سەفین اغا عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شیخ زاهیر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی یەکەم سـەرباری سـزاکانی هـاتوو لەو یاسـایە تێچـووی چـاکردنەوەی تۆڕەکـانی ئـاو و پڕکـردنەوەی سـەر تـۆڕی ئـاو و گەڕانـدنەوەی بـۆ بـاری ئاسـایی تـا کۆتـایی، پـێم باشـە بکـرێتە تایبەتمەندییە ئەندازەییەکان، بڕگەی دوو، پیم باشە بری سەرپیچی وەرگیراو دیار بـی نەك ٢٠٠ تـا ملیۆنیك، بکریتە (٣٠٠) هەزار بۆ کاتی جێ بەجێ کردنی یاساکە یاری پێ نەکرێ، کەسێك دەسـت ڕۆیشـتووە ئەتـوانێ کەمـی بکـاتەوە، یەکـی تـر دەسـەڵاتی نیـیە زۆری لـێ وەرئەگیـرێ، بـڕگەی یەکەمیش تایبەتە بە ئاوی ماڵان لە (٢٠٠) هەزار زیاتر نەبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عوسمان سیدەری.

بەڕێز عثمان كريم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەڵـێ هەر كەس زێـدەڕۆییەك بكـا پێـی چـاك ئەكـرێتەوە، بە بۆچـوونی مـن ئەو سـزایانە زۆرە، وابكرێ ٧٥٪ لابدرێ، ئەزانن لەسەر زێدەڕۆكار لەسەر ماڵ و موڵكی دەوڵەت وەك پێویست خەڵك بـۆی نەچـووە، پـێم وایە ٢٥٪ بمێنیـتەوە، ئەوەی بـاس ئەكـرێ كۆمپانیـا ٢٪ بـۆ ٣٪ كۆمپانیـایە، ئەوەی تر خەڵكە، خەڵكی دەوڵەمەندیش كەمتر ئەو شتانە ئەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی یەكەم پێم باشە دوای تۆڕەكانی سەرباری سزاكانی هاتوو، لەو یاسـایە تـا ئـاو و تۆڕەكـانی سـەر ئـاو لابـرێ، چـونكە پێشـتر پێناسـەی كـراوە، تۆڕەكـان و تەواو، وشـەی خەسـلەت بكـرێ بە ڕەوش، پرسیارم لە پسپۆرە ئەندازیارییەكان كرد، وتیان خۆمـان ڕەوش بەكـاردێنین، بـڕگەی دوو، جـگە لەو، بكـرێ بە (الا) بە عەرەبـی سـەرباری ئەو تێچـووانەی لە بـڕگەی یەكەمـی ئەو مـاددەیە هاتووە، بۆ ئەوەی تێبینیش زۆر لەسەر هەر كەسـەكە، پێناسـەی بـكەن، پـێم باشـە وای لـێ بكـرێ، هەر كەس دەزگـایەك كۆمپانیـایەك لایەنێـك، ئیتـر ڕوون ئەبـێ، لەسـەر بڕەكـانیش پـێم باشـە ئەو بڕانە زیادەیە، یەكسەر لە لەكەوە دەست پێ بكات كێشە نیـیە، لە (٢٥٠) هەزار دینـار كەمتـر نەبـێ، ئەگەر هەر دانراش گوژمە دابنرێ، بڕ كەمییە، گوژمە باشترە، بڕەكە لابـرێ، لە بـڕگەی دووشـە هەر كەس و لایەنێك و دەزگا و كۆمپانیاییەك زیاد بكرێ، ماددەكانی دواتریش هەر ئەوەیە، مـوداخەلە ناكەم لای خۆتان تەسجیل بكەن باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە یاسای ڕۆژنامەگەری ژمارە (٣٥) ی ٢٠٠٧ ئەڵێ ئەگەر كەنـاڵێكی ڕاگەیانـدن شـتیكی بلاوكـردەوە یەك ملیۆن بۆ (٥) ملیۆن، بڕگەیەكی تر، میدیاكە (٥) ملیۆن بۆ (٢٠) ملیۆن، نوقتە، سەری دێر، ئیتـر نـاڵێ ئەگەر هەواڵێكـت بـڵاو كـردەوە ئەوەنە غەرامەیە، ئەگەر ئەوە بـۆ ئەوەیە، ئەو تەفاسـیلەی نـاوی، مـاددەی ٥، بیزەبیـت مواسـەفاتە، بەڵام خەسـڵەتە ئەنـدازەییە بەركارەكـان مواسـەفاتی هەندەسەیی نییە، ئەبێ بڵێ مواسەفاتەكانی ئەندازەیی لە قەوسا مواسـەفەی هەندەسـەیی هـی بەركارەكان، بۆ بڕگەی دوو، لە كۆی ئەو پیتانەی هاتوون لە ناویان لە خـاڵی دوو و یەك، پێویسـتی بەو تەفاصیلە نەدەكـرد، بڵـێ لە دوو ملیـۆن بـۆ ئەوەنە دیسـان لە ڕێنمـاییەك یـان پەیـڕەوی بـۆ دەربكرێ بۆ ماددەكـانی (٥-٦-٧-٨-٩-١٠) بەپێـی پەیـڕەو لە ئەنجـوومەنی وەزیـران یـان دەسـەڵات بدرێتە وەزارەت ئەو غەرامە دیاری بكرێ، ئەگەرنـا بمێنیـتەوە، ئەو تەفاصیلەی نـاوی، بـۆ نمـوونە مـاددەی (٢) بڵـێ، جـاری پرسـیارم لە لیـژنەی بەرێـز سـەرپێچی و زیـادەڕەوی، زیـادە ڕەوی هەیە

ســـەرپیچی نەبـــی؟ هەمـــوو زیـــادەڕەوییەك ســـەرپێچییە، بـــۆ خـــالی دوو، هەر كەس ئەو سەرپێچیانەی لە یاساكە هـاتووە بە پێبژاردنێـك لە نێـوان ئەو ئینجـانە كە دیسـانەوە هـاتووە، بـۆ نموونە (٢٥٠) بۆ (٤٠٠) هەزار ئەگەر لە ئینج و نیویـك بـۆ (٣) بـوو، (٥٠٠) هەزار بـۆ ئەوەنە ئەگەر (٦) ئینج و ئەوەنە بـوو، لەوەنە بـۆ ئەوەنە ئەگەر ئەوەنە بـوو، ئەتـوانی بە (٥) دیـر كـورتی بكەیـتەوە، ئەگەر ویستتان بە نووسراو ئەیخەمە بەردەستان، هەروا ئایا زێدەڕەوی هەیە سـەرپێچی نەبـی؟ ئەگەر هەیە جیای بكەینەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم مـاددەیە زۆر هەڵئەگری، شـاری سـلیمانی بـاس ئەكەم وابـزانم هەولێـریش هـاوینی رابـردوو روویدا كە ژمارەیەكی زۆر ماڵ بی ئاو بوون بە هۆی كاركردنی كۆمپانیایەك لەسەر تۆرەكانی ئـاو، لە سلیمانی هێلی دووەمـی دووكـان هەیە تـا تاسـلوجە بە ئاسـن هـاتووە زۆر بەهێـزە، حافـارەش ناتوانی بیشكینێ، بەڵام لە تاسـلوجە بـۆ چەمچەمـاڵ وەكـو كـاك لوقمـان باسـی كـرد تـا سـەرچنار بۆڕییەكی پلاستیكی ناسكە، بە ئیش كردنـی مـاڵی دەوڵەمەنـدیش ئەشـكێ، بە مـاڵی فەقیـریش، بـۆیە مـن لە روانـگەی ئەو گفتوگۆیـانەی كـران پـێم باشـە ئەو سـەرپێچی و زێـدەڕەوییانە جیـا بكـرێتەوە بـۆ هـاووڵاتی و كۆمپانیـا كە لە كێشـەی پێناسـە و زوڵـم كـردن رزگارمـان ئەكـات، جـێ نایەڵین بۆ لیژنەكان بە دڵی خۆیان دیاری بكەن، ئەگەر سـەرپێچیكار هـاووڵاتی بـوو ئەم سـزایانە، كۆمپانیـــا بـــوو ئەوەنە، لە ســـلیمانی هـــاوینی رابـــردوو دوو جـــار بـــۆڕی ئـــاو شـــكا، كۆمپانیـــا شـكاندوویەتی، هەرجـارێ لای كەم سـەد هەزار خێـزان دوو رۆژ و سـێ رۆژ بـێ ئـاو بـوون، ئەگەر هەر خێزانی بە (٢٥) هەزار ئاوی كریبی و كە خۆشم كریومە و سەدان خەڵكیش كڕوویەتـی ئەوا بە یەكجـاری شـكاندنی ئـاوی سـەرچنار (٢) ملیـار و (٥٠٠) ملیـۆن دینـار زیـانی بە هـاووڵاتی گەیانـدووە، ئەكـرێ كۆمپانیـایەك خەریكـی بەرژەوەنـدی خـۆیەتی دوو ملیـار زەرەر بـدات لە هـاووڵاتی تـۆش بە (٦) ملیـۆن غەرامەی بـكەی؟ بـۆ هـاووڵاتی سزاكان زۆرن، بكـرێ بە نیـوە، بـۆ كۆمپانیا زیاتر بكرێ، لە سلیمانی و هەولێریش ئەو كێشە هەیە، پێم باشـە هەردوو جـۆری سـزاكە جیـا بكـریتەوە بـۆ هـاووڵاتی و كۆمپانیـا، هـی هـاووڵاتی بـۆ نیـوە كەم بكـریتەوە، ئەو مـاوەیەش بمێنێـتەوە، چـونكە لیـژنەكە تەخمینـی ئەكـات ئەو شـكانە عەمـدەنە یـان بە هەڵەیە، چـونكە جـار هەیە هاووڵاتی و كۆمپانیاش بە هەڵە ئەشكێنن، بە ئەنقەستیش هەیە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

هاووڵاتی ناتوانێ بۆڕی نێوان تاسلوجە و سلیمانی بشكێنێ، فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری كاك سەروان لەسـەر یاسـایەكی مـوعەیەنی ئامـاژە دەدەم، مەبەسـتم ئەوە نەبوو هەر دوو یاسامان هێنا كو عەینـی یاسـا بـوو، وەكـو نمـوونە ل نـاو ئەو قـانوونە ل یاسـایی عیراقی هەبووە كـو دەسـتەلاتا جـێ بەجـێ كرنـی فەرزا غەرامەی هەبـێ، بەس نمـوونە بـوو، زۆر

باس لەسەر سەرپێچی و زیادەڕەوی کرا، موقەدیمەی ماددەی یەك دیارە ئەڵێ بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەو یاسایە ئەو دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانیان بەرامبەریانن، زیادەڕەوی جیایە و سەرپێچیش جیایە، باس ئەکرێ هاووڵاتی و شەریکە، کۆمپانیاش هاووڵاتییە بەڕێوەی ئەبات، تەنیا مەسەلەی ئەگەر سکاڵا بی شەخسیەتی مەعنەوی هەیە، گرنگ نییە هاووڵاتی و کۆمپانیا جیا بکریتەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕێبوار.

بەرێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستم نییە وەڵامی کەس بدەمەوە تەنیا روون کردنەوە، بەپێی مواسەفاتی هەندەسی بۆڕی ئاو نابێ ئاسن بێ، ژەنگ ئەگری، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەڵێن.

بەرێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

هەست ئەکەم غامیزیەك هەیە لە نێوانی ئێمە و ئەندامانی لیژنە، ئەگەر هاووڵاتی بۆڕییەکی لە ماڵی خۆی شکاند و چاکی کردەوە سەرپێچی نەکردووە، یانی بە ئەنقەست بوو جێی هێشت، پێویستە سزا بدرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرنجتان بۆ ماددەی (٢٢) رائەکێشم بۆ ئەوەی ئەوە نەمێنێ، سزاکانی هاتوو لەو یاسایە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕەوی یان سەرپێچیان ئەنجام داوە و لە ماوەی (١٨٠) رۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی ئەو یاسایە ئاگاداری بەرێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان ئەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕەوی و یان سەرپێچی و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێنامە پێشکەش ئەکەن کە لە ماوەی (٣٠) رۆژ دا و لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار سەرپێچیەکە لائەدەن و لایەنی پەیوەندیداریش سەرپێچیەکە و زیادەڕەویەکە بەفەرمی پشتراست ئەکەنەوە، بەپێچەوانەوە حوکمەکانی ئەو یاسایە ئەیانگرێتەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەرێز مەم برهان محمد قانع:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمەوێ روون کردنەوە بدەن لەسەر بڕگەی (١٣) ماددەی یەك کاتی پێناسەی زیادەڕەوی ئەکرێ، زیادەڕەوی موبالەغەیە نەك تەجاوز، ئەوەی باسی زێدەڕەوی ئەکات حەز ئەکەم بەڕێز سەرۆکی لیژنەی کاروباری یاسایی یەك ووشەی ئەو پیناسەیەمان پێ بڵێ سەرپێچی نەبێ، قسە لەسەر زێدەڕەوی ئەکەین، ئەڵێ بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان و هێڵەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ بێ مۆڵەت، تا ئەخیر، ئەمانە پێناسەی زێدەڕەوی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
تەجاوز و موخالەفە فەرقیان هەیە بۆمان روون بکەنەوە.
بەڕێز بژار خالد عبدالله:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
لە کاتی خۆی لەگەڵ ئەوە بووین کە سەرپێچی هاتووە سەرپێچیکاریش پێناس بکەین، هەبوو و نەمانهێشت، زیادەڕەوی هەبوو و زێدەڕۆکاریش هەبوو، کەس هەبوو تەعریف کرا، ئەوەی بەو ئیشە هەڵئەستێ خۆی زێدەڕۆکارە، زۆر جیان، تەبیعیە بکرێتە یەك و سەرپێچی، ئەگەریش بڵێی هەردووکی رەبتی بە یەکە نەخێر زۆر فەرقن، سەرپێچی زیان گەیاندنە، شکاندنە، لە ناوبردنە، زێدەڕەوی بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان، بەستنی ترۆمپا، زۆر شتی تر، زۆر جیان، ئەگەریش پێتان باشە بکرێتە یەك بڕگە کێشە نییە، بەڵام جیان.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان سەرپێچی موخالەفەیە، زێدەڕەوی تەجاوزە، تەجاوز یەکی بۆی هەیە بۆڕی هەیە بۆڕی نیو ئینج ببەستێ، بەڵام یەك ئینج ئەبەستێ، ئەمە زێدەڕەوییە، یەکێکی تر بۆڕییەکی یەك ئینجی ئەبەستێ بۆڕییەکەش ئەشکێ، تەجاوز نییە بە تەنیا موخالەفەش ئەکا، ماددەی (٦) فەرموو.
بەڕێز خەدیجە عمر طه:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی ٦:
١ هەر کەس سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕەویەك لەو یاسایە هاتووە کەرەستەیەکی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو بیات سەرەڕای هەر یاسایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە بە پێبژاردنێك سزا ئەدرێ کە لە (٣٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بۆ هەر دانەیەك.
٢-حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە بەسەر هەر کەسێك دا جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتنی بەو ماددانە کردبێ.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
کی قسەی هەیە؟ ناوەکان ئەخوێنمەوە (دکتۆر اسماعیل، کاك سیروان، موژدە خان، کاك مسلیم، روپاك خان، کاك شاخەوان، کاك رزگار، کاك یاساین، گولستان خان، کاك مەلا احسان، کاك حیکمت، کاك مەلا جیهاد، کاك رێبوار، لەنجە خان، لیژا خان، کاك شێ زاهیر)، فەرموو کاك سیروان.
بەڕێز سیروان فرج محمد:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
لە ماددەی (٦) هەرکەسێ سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچیەك تا کۆتایی، کەرەستەیەکی پرۆژە و تۆڕەکانی ئاو بیات، ئاو بیاتە مەخسەد لە دزین یان دەست بەسەردا گرتنە، بەڵام لە شوێنێك نووسراوە هەر یاسایەکی تر سزای لەسەر ئەدرێ، لێرە هاتووە بە پێبژاردنی بڕێك (٣٠٠) هەزار تا (٧٥٠) هەزار، ئەی ئەگەر هاتوو ئەو شتەی دەستی بەسەر داگرت یان دزیوییەتی باوی دوو ملیۆن بوو، پێشنیارم هەیە، دووەم، حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە لەسەر یەکێ جێ بەجێ

ئەکرێ کە کرین و فرۆشتنی هەبێ، لە هەموو دونیا یاسا وایە ئەگەر شتێ ببەم لە ئیحتیاجی و بەکاری بێنم بۆ خۆم سزایەکی لەسەرە، ئەگەر کڕین و فرۆشتنی لەسەر بکەن سزای توندتری لەسەرە، پێشنیار ئەکەم لەسەر بڕی ئەو مادده دەست بەسەر گیراو یان دزراوە سزاکە تەعین بکرێ، چونکە لەو سەریشەوە بە ماددەیەکی یاسایی سزا ئەدرێ ئیحتیماله بگیرێ، بۆ بڕگەی دووەمیش ئەوەی بۆ زیاد بکرێ دووەمیش مادام کرین و فرۆشتنی پێوە ئەکرێ دوو، سێ مادده ئەیگرێتەوە، ئەبێ سزاکەی زۆر زیاتر بێ، نابێ موڵکی دەولەت یان موڵکی کۆمپانیاییەك دەست بەسەردا بگرێ و بکرێ و بیفرۆشی وەکو ئەوە بێ بۆ ئیحتیاجی خۆت بەکاری بێنی، ئەگەر حەزیشتان کرد پێشنیارەکەم ئەنووسمەوە، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵستان خان فەرموو.

بەرێز گلستان باقی سلیمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیزافەیەکم هەیە، لێرە ئاماژە تەنیا بەوە دراوە سەرپێچی یان زیادەڕەوی ئەکەن، بەڵام بمانەوێ یا نا هۆشیاری یاسایی لای خەڵك کەمە، هەمیشە ئیستیغلالی کەرستە و پێداویستی نزیك ماڵەکەی ئەکات، لە ساڵانی ڕابردوو ئەو لافاوانەی لە سلێمانی روویدا بۆخۆم ئەزموونێکم هەیە بەشێ لەوانە دەرەنجامی ئەوەی سەری مەنهۆڵەکان گیرابوو، جۆرێك خاشاك و زبل و بەتایبەت ئەو شوێنانەی وڵاغداری تێدا ئەکرد ئەو هینەیان ئەکردە سەر مەنهۆڵەکان کە گیرابوو، حەقە بەرپرسیاریەتی یاساییان بکەوێتە ئەستۆ لە کەوتنەوەی هەر روداو و زیان گەیاندنێك بە بەرژەوەندی گشتی خەڵك، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو روپاك خان.

بەرێز روپاك احمد رحمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی دووەمی ماددەی (٦) باس لە کڕین و فرۆشتنی ئەو کەرستە بردراوە ئەکات، ئەوەی کە ئەیفرۆشێ دیارە ئەوەیە کە بردوویەتی، ئەوەی ئەیکرێ لەوانەیە عیلمی نەبێ کە بردوویەتی، ئەبێ ئەو کەرستانەی لە پڕۆژە و تۆڕەکان بەکاردێن نابێ لە بازار کڕین و فرۆشتنی پێوە بکرێ، لە بازار ئەکردرێ کەرستەی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو لەلایەن بەرێوەبەرایەتییەکانەوە، یان ئەبێ بە عام قەدەغە بکرێ، یان نابێ ئەو ماددەی هەبێ، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا احسان.

بەرێز احسان محمد سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك سیروان ئەکەم، لە بڕگەی دووەم دەلێ هەرکەسێك جێ بەجێ دەبێ ئەگەر کرین و فرۆتنێ پێ بکەت، ئەز بێژم خالەك زێدە کرن ئەگەر ئەڤ کەسێ کرین و فرۆتنێ

دکەت فەرمانبەرەك بیت یان ئەندازیار یان رێڤەبەرەك بی لە دائیرەك عقوباوی مەزن تر بی دابیتە رەدعەك ئەڤ گەندەلیە نێتە کرن.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو لیزا خان.

بەرێز لیزا فلك الدین صابر کاکەیی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی (٦) بڕگەی یەکەم ئەو مەبلەغە بۆ سزاکە پێم وایە واقیعی نییە، کاك سیروانیش باسی کرد کەرەستە هەیە سەر بەو پڕۆژەیە رەنگە نرخەکەی (٥٠) هەزار دینار بێ، رەنگە دوو ملیۆن بێ، بۆیا دیاری کردنی نرخ واقیعی نییە و پێویستە ئەو لیژنەی تایبەتە بەو کارە با خۆیان خەملاندن بکەن بە پێی ئەو زەمەنە، رەنگە نرخی کەرەستەش گۆرانکاری بەسەر بێ، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان لیژنەی تایبەت مەند ئەو دوو نرخە دانراوە پێشنیاری وەزارەتە یان خۆتان؟

بەرێز لقمان حمد حاجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاری کردنی ئەو نرخە لەسەر پێشنیاری وەزارەتی شارەوانی بووە بە دیاری کراویش ئاو و ئاوەرۆی هەرێم، ئەکید ئەکەمەوە لەگەڵ بەرێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەرۆی هەرێم و بەرێوەبەرەکانی ئاو و ئاوەرۆ لە پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان گفتوگۆمان کرد و مۆڵەتی (١٥) رۆژمان پێدان کە رەئیمان بۆ بگێرنەوە، لەسەر پێنشیاری ئەوان ئەو نرخە بە گونجاو دانرا.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو لەنجە خان.

بەرێز لەنجە ابراهیم عبدالرحمن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی یەکەم کاك لوقمان روون کردنەوەی دا، بەڵام پشتگیری لە قسەکانی لیزا خان و کاك سیروان و کاك احسان ئەکەم کە سزاکە بەپێی نرخی بەهای کەرەستەکە بێ، لە دووەم تا کۆتایی زۆر دروستە، بەڵام ئەگەر بە مەبەستی کرین و فرۆشتن نەبووە؟ بۆ سوود وەرگرتنی تایبەت یان تێکدان بوو، پێشنیار ئەکەم لە کۆتایی یان بە هەر بە مەبەستێکی تر ئەو کەرەستانە ببردرێ، ئەوە زیاد بکرێ، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو کاك حیکمت.

بەرێز حکمت محمد عبوزید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك سیروان و کاك احسان دکەم، ل ماددێ (٦) کو هەر کەس تشتەکی وان کەرستا بیات و (٣٠٠) هەزار تا (٧٥٠) هەزار دێتە جەزا کرن، پێ باشە ئەڤ جەزا بمینێتن عەینی وەخت ئەو شتی بردی بێتە زڤراندن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر تێبینیتان کردبێ ئەلێ لە (٣٠٠) بۆ (٧٥٠) هەزار بۆ هەر دانەیەك، دیارە وەزارەت ئەزانێ نرخی ئەو شتانەی ئەبرڕدرێ سعری لە چەنە، فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای ماددا (٩) بکەی باشتر دارێژراوە، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرستەی بردراو یان لە ئەستۆ گرتنی کرینەوەی بە نرخی ڕۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا ئەدرێ بەم شێوەی خوارەوە، لەوێ یاسی بردنی موشەبەك ئەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رۆوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان قسەی هاورێیانم هەیە، باشتر وایە تەخمینی کەرەستە و شتەکان بکرێ و لەسەر ئەساسی تەخمینەکە بێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێچەوانەی هەمووان ئەو بڕیارە ئەدەم، هەر کەرەستەیەك بدزرێ یان ببردرێ، جەنابت دکتۆرات لە قانوون هەیە، کاك بژار کەسێکی قانوونییە، هەر شتێك ببردرێ ئەدزرێ، سزا چییە (٣٠٠) هەزار، سەرە مەنهۆل بێ یان قفلێك ئەچێتە قالبی دزی، قفل هەیە بە (٦) ملیۆن ئەچم ئەیدزم، بە (٣٠٠) هەزار نەجاتم بێ شتی وا هەیە، ئەچێتە قانوونی عقوباتی عێراقی، من قانوونی نیم، بەڵام کەسێ کە ئەیکرێ لە قانوون ئەچێتە ماددەی حایز کە شتی دزی کڕیوەتەوە، وەك ئەو تاوانبارە، (٣٠٠) هەزار چۆن ئەبێ، خەڵك هەیە لەسەر دوو کۆتر پێنج ساڵ حوکم درایە، چۆن لەسەر سەرە مەنهۆل و قفل ئەچێتە دزی، نابێ پارەی تێدابێ، ئەبێتە دزی بێ، روون کردنەوەیەکیش، زۆر دەستم بەرز کرد، لەسەر مەسەلەی کۆمپانیایەکان ئەڵێن ئەبێ سزا بدرێ، هەر کەس تەندەری پڕ بکاتەوە کە مەشروعێك ئەکات لە خوار تەندەرەکە نووسراوە ئەگەر تەلەفۆن و وایەری تەلەفۆن و زێراب و ئاو و کارەبا خراپ بکات ئەبێ چاکی بکاتەوە، سزای چی ئەدەی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك یاسین بڕگەی یەکەم لەبەر دەستت هەیە، ئەگەر ئینجازە بێ، یەکەم، هەر کەس سەرەرای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زێدەڕەوییەك کەلەم یاسایە هاتووە، کەرەستەیەکی پرۆژە و

جۆرەکانی ئاو بىات، سەرەرای هەر سزايەك كە لە ياسا بەرکارەکان هاتووە، هەموو مەوزوعەكە ئەگۆرێت، حەپس و سجنيش هەيە لە چوارچێوەی قانوونی عقوبات.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمو موژدە خان.

بەرێز مژده محمود محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەدەر لەو بڕگەیە شتێکی بچووکم هەبوو، ئەو کەسانەی یان ئەو ئەندامانەی مەوجود نین چەنجارێك حیسابم کرد (٥٠) بۆ (٥١) کەسین بە لیژنەی بەرێزیشەوە، ئەوانە بە مۆڵەت ئەڕۆن یان ئیستیغلالی ئەوە ئەکەن پلە بالاًن، ئەوانەی ئەندامن و لێرەن لە جەلسەن ماونەتەوە هەیە منداڵی جێ هێشتووە، یەکی شەو ئەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، هەمووی ئیتلیزامات هەیە و برسیەتی، بەڵام مەعقول نییە نیوە زیاتری مەوجود نییە، زەروورە....

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەشێکیان مۆلەتیان وەرگرتووە، لەبەر ئەوەی جەلسە ئینعیقاد بووە موناقەشەی قانوونێك ئەکەین ئەوەی بەلایەوە گرنگ بووە ئەمێنێتەوە، جاری واش هەیە بەرێزت ئەڕۆیتە دەرەوە یان رەنگە کاك دکتۆر کاظم، جاری وایە من.

بەرێز مژده محمود محمد:

زۆرجار شتی زەروور دێتە پێشەوە، ئەگەر ئەوانیش بمێنەوە دانیشتنەکە دەوڵەمەندتر ئەبێ، ئەگەر غیاباتی سێیەمیش هەبێ باشترە، ماددی شەش دوو بڕگەیە، تۆزێ درێژە، بڕگەی یەکەم، هەر کەس سەرەرای ئەنجامدانی سەرپێچی یاسا زێدە رەویەك لەو یاسایە هاتووە، کەرەستەیەکی پڕۆژەکانی ئاو ببات، ئەوەی بڕگەی دووەم ریزی ئەخیر، کرین و فرۆشتن بەو کەرەستانەوە بکرێ، ئەگەر ئەوە دەمج بکرێ هەم یاساکە کورت و پوخت ئەبێ، هەم مەفهومیش ئەگات، ئەگەر بکرێ ئەوەش ئیزافە بکرێ ئەوەی ئەیبات بیگەڕێنێتەوە، مولزەم بکرێ ئەوەی بردوومە بیگەڕێنمەوە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تیایەتی وابزانم لە ماددەی نۆیە، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەرێز اسماعیل علی رشید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڤێ قاعیدەیێ حەز دکەم لیژانا یاسایی باش ئاگادار بیتن، دوو جار دێت سزا، سەرەرای هەر سزایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە، ئەز دزانم ناقانوونییە، ئیشکالەك هەیە برایان ئیشارەت کری گوتی کەرەستە لە کەرەستە فەرقە، دوو ملیۆنە، هەیە هەزار دینارە، بۆ حەلە ڤێ ئیشکالە ئەز بێژم ئیزافە ببیتن، هەر سزایەك کە لە یاسا بەرکارەکان هاتووە سەرەرای گەڕاندنەوەی کەرەستە یان بەهای کەرەستە، لێژە نیە، پاشی ئەو عقوبەی تر، مولاحەزەی دی، دووەم، حوکمی بڕگەی یەکەم ئەم ماددەیە بەسەر هەر کەسێکدا جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتن، ئەوەی ئەکرێ نازانێ، یەکێ بۆمن هێنا، فرۆشتنی بەو کەرەستە بردراوانە نەکردبێ، بکات، کردبێ ئەسەر

ڕەجعیشی ئەکات، مەعنا ئەوەی پێش چەند مانگ بردبی موستەحەقی عقوبەیە، کردبێت ببێتە بکەر، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش سەرنجم بدەم ئەز نوکە ئەندامم لێرە دەنیشتیمە، مەسئولم و جەنابیشت لێرەیە ئەبێ کێ غیابە و کێ دەردەچێ، هەیە (٧) سەعات لێرەین، هەیە فەقەراتی هەیە، نوێژ ئەکات، چ کارم بە برادەری خۆم هەیە، پەرلەمانتار نابێ پەرلەمانتار بشکێنێ، ئەڤ قانوونێت و ئەڤ جەزایەت هاتیە (٣٠٠) هەزارە، لەگەلم چونکی دزی شتەکی کرێتە، ئانێت ئیسلامێ برین لێدا، راستە دچیتە قانوونێ عوقباتێ سالا (٦٩)، ئەز دگەلم ئەو شتێ دزی بزڤری نیتن، بەس نوقتا دوێ، حوکمی برگەی یەکەمی ماددەی بەسەر هەر کەس جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتن بەو کەرەستە، کرین و فرۆشتن مەخسەدا ئەوێت کری ژی؟ یان مەخسەدا بفرۆشیت، چونکی ئەوێت کری گەلەك جارا نازانی ئەڤە دزیە، یەکێ مانتۆرەکی هینای بێژنە من وەرە غەرامە بدە، پرسیارا دوماهێ ژی، مە تشتەك گوت مانابیت (٣) کەس پشتگیریا مە دکەت، ئەگەر (٣) کەس پشتگیری نەمەت دێتە خوندن؟ هەگەر نایەتە نووسین ما بۆچی وەختێ خۆ ببەین؟

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێگومان ئەینووسنەوە، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی تۆماری ڤیدیۆیی ئەو دانیشتنە ئەباتە مالەوە، بە ئەمانەتەوە باس بکەم جاری وایە (١٠) سەعات (١٢و ١٤) سەعات قسەی لەگەڵ ئەکەم، ئەو پیاوە گوێ لە هەموو ئەو قسانە ئەگرێ کە ئێوە کردووتانە، هەمووی ئەنووسێتەوە، بە هێدفۆن گوێی لێ ئەگرێ جگە لەوەی بە دەست ئێستا لەگەل سەرۆکی لیژنەی شارەوانی و ئەندامانی لیژنەی قانوونی بە دەست هەنێکی ئەنووسنەوە.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەزانم کاك بژار زۆر خەم خۆرە، بەڵام ئەگەر پشتگیری نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە پەیڕەوە، هەندێ جار هەندێ قسە یەك کەس ئەیکات، بەڵام ناخرێتە دەنگدان، چونکە (٣) پشتگیری نییە، زۆرجار هەبووە لیژنەی تایبەتمەند و لیژنەی قانوونی قسەی ئەندامێکی پەرلەمانیان پێ باشە بووە، کردوویانە بە ئیختیاری لیژنەی هاوبەش و یەك پەرلەمانتاریش بووە، بەڵام ئەگەر پشتیوانی نەبێ ناتوانن وەکو بژاردە بیخەنە دەنگدانەوە، فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك، ئەو کەسەی دزی ئەکات دووجار غەدری لێ ئەکرێ، جارێ ئەڵێ سەرەرای هەر سزایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە، لە قانوونی عقوباتی عێراقی کەسێ کەرەستەیەکی ئاو و ئاوەڕۆی دزی (٦) مانگ سزا درا، ئەبێ لەگەلی (٣٠٠ تا ٧٠٠) هەزار بژمێرێ، غەدرێکە لەو کەسە، دوو، ماددەی (٦)

بـۆ کەسـی تەبیعـیە، بـۆ کۆمپانیاکـان نیـیە، حکـومەت ئەگەر تەنـدەرێکی هەبـێ بە کۆمپانیاکـان ئەدات، ئەگەر کۆمپانیا کەرەستەیەك بێنێ دوایی خۆی لە خۆی دزی لە خۆی بکاتەوە، سەبارەت بە بـڕگەی یەك و دوو، جەخـت لەوە ئەکەمەوە ئەو درێـژیە ئەکـرێ کـورتی بکەیـنەوە کە پێشـنیارێکم هەیە ئەویــش بەو شــێوەیە کە بــڕگەی یەك و دوو کــراوەتەوە یەك بــڕگە (هەر کەســێك ســەرەڕای ئەنجامـدانی سـەرپێچی یـان زیـادەڕەویەك کە لەو یاسـایە هـاتووە کەرەسـتەیەکی پـرۆژە و تۆڕەکانی ئاو ببات یان کرین و فرۆشتنی پـێ بکـرێ سـەرەڕای هەر سزایەك لە یاسـا بەرکارەکـان هاتووە بە بژاردنێك...) ئەگەر وەرگرن سوپاستان ئەکەم.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بیهێنن، فەرمووو کاك شێخ ظاهر .

بەرێز ظاهر محمد علی حسین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم، زۆر لە برادەران باسیان کرد، پرسیار لە لیژنەی تایبەتمەندو و لیـژنەی یاسـایی، ئایـا مەبەسـت چیـیە کەرەسـتەی پـرۆژەی تۆڕەکـانی ئـاو، چـۆن و بە چ شـێوەیەك ئەیبـات، ئەگەر بە ڕێگەی قانوونی ببیات سزای لەسەر نییە، بە دزی ببیا دزییە، وشـەی ببـا بەکـار نەیەت، دزیـش بە قــانوونی عقوبــاتی عێراقــی مــاددە (٤٤٤) بــڕگەی (١١) هەر کەس کەلــوپەلی حکــومەت ببــات عقوبەکەی (٧) ساڵ زیندانییە، لێرەش غەرامەی تـری لەسـەر درایە، عقـوبەی ئەشـەد تەواو نـاکرێ عقوبەی تری بدەی، برگەی دوو، پشتگیری بەرێـز روپـاك خـان ئەکەم، پێشـنیار ئەکەم بەو شـێوەی لی َبکرێ (حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە بەسەر هەر کەسێك جێ بەجێ ئەکـرێ کە کـڕین و فرۆشتن بەو کەرەستە بردراوانە بکـات بەو مەرجەی زانیـاری هەبـێ ئەو کەرەسـتە بـردراون واتە دزراون)، ئەگەر کەسێ نەزانی شەرت نییە سەرە مەنهۆل بێ لۆ عقوبە بدرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر تێبینیتان کردبێ لە ماددەی (٦) لەبەردەمی (٢) شتین، موخالەفەیەك و تاوانێـك، کەسـێ یـا سەرپێچی و زێدەڕەوی ئەکات، چی تریش ئەکات، دزیش ئەکات، بۆ دزیەکە ئەچین بـۆ قـانوونی عقوباتی عێراقی، بۆ موخالەفە و زێـدەرەویەکە غەرامەی ئەکەیـن، کەسـێ دوو شـت ئەکـات دوو عقوبە ئەدرێ، ئەگەر بەس کەرەستە ببات لە ماددەی (٩) موعالەجە کراوە، باسـی ئەوە ئەکـا زێـدە رەوی ناکـات، دزی ئەکـات، قـانوونی عقوبـاتە، ئەوەی دووەمـی مـاددەی (٦) زێـدەڕەوی ئەکـات سـەرباری ئەوەی کەرەسـتەش ئەبـات، لەبەردەمـی تـاوان و موخــالەفەین، هەم غەرامە و هەم عقوبەی قانوونی عقوباتیش ئەدرێ، فەرمووو کاك موسلیم.

بەرێز مسلم عبدالله رسول:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی شەش پشتگیری لیزا خان ئەکەم، جگە لە سزاکان بۆ سەرپێچی لە بردن یـان شکاندنی تۆڕەکانی ئاو ئەگەر ببیات بە دزی حیسابە، بەڵام ئەو نرخەی ئێرە لەگەڵ ئەو نـرخەی لە بەستن و شکاندنی لە ماددەکانی پێشوو وەکو غەرامە دانرابوو زۆر جیاوازیی نییە کە دزی کـردن ئەبێ سزاکەی زۆر زیاتر بێ، پێم باشە هەمان ئەو لیژنە پسپۆڕیەی باسمان کرد هەڵسێ بە دیـاری کردنـی نرخـی خەملێرنـراو بـۆ کەل و پەلـی دزراو، چـونکە نرخـی کەل و پەلـیش بـۆ یەکـی تـر

جیاوازە، سەرە مەنهۆل لەگەڵ قفل جیاوازن، ئەم لیژنەیە دیاری بكات، ئەی ئەگەر ئەو كەسە ئەو شتەی هینایەوە سزا ئەدرێ؟ سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك رزگار.

بەرێز رزگار محمد محمود:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانم كرا لەلایەن كاك سیروان و كاك شاخەوان و لیزا خان، كەرەستەیەك ببردرێ ئەبێ خەملاندنی بۆ بكرێ، پێشنیاری ترم ئەوەیە ئەو دانیشتنە ماددەی (١٠) موناقەشەی لەسەر بكرێ، دواتر دانیشتنەكە هەلگیرێ، لەبەر ئەوەی ئەندامان بەو ماندوویەتییە ناتوانن ئەو پرۆژەیە رەبتی بە خەڵكەوە هەیە بە ماندوویەتی ناكرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بەرێزان لیژنە.

بەرێز بژار خالد عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری دكتۆر اسماعیل بڕگەی دوو حوكمی ئەو ماددەیە بەسەر هەر كەس جێ بەجێ ئەكرێ كە كڕین و فرۆشتن بەو كەرەستە بردراوانە كردبێ، لە قانوونی بەركار دوو نیەتمان هەیە كە لە قانوون بەكار هینای، ئەو كەسە بچیتە بەردەم دادگا بەرامبەر ئەو موخالەفە یان عقوبە ئەگەر دەركەوت حسن نیەیە مەوزوعەكە، ئەگەر نیەتی خراپ بو جیاوازە و توشی سزا دەبی.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی شارەوانی.

بەرێز لقمان حمد حاجی مصطفی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان

پێم وایە ماددەی (٩) ئاشكرایە، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی (٧) فەرموو.

بەرێز نزار مەلا غفار:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٧):

یەكەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا ئەدرێ لەو بارانەی خوارەوە:

١ بە بڕی (٥٠) هەزار ئەگەر ئاوی گرەوەی تەوافە لەسەر عەباری ئاوەكە نەبەسترابێ.

٢- بە بڕی (٥٠٠) هەزار دینار ئەگەر دەستكاری پێوەری ئاو و پاشكۆكانی بكات.

٣- بە بڕێك لە (٤٠٠) هەزار دینار كەمتر نەبێ و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەكە ئەگەر بەبێ مۆڵەتی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك لە یەك هاوبەشی زیاتر هەبوو.

دوو: نرخی ئەو ئاوەی هـاوبەش لە تۆڕەکـانی ئـاو بەپێـی حـوکمی بـڕگەی یەکەم ئەو مـاددەیە بە فیرۆ دراوە بە پێی مادده و نرخی کارپێکراو لە هاوبەشی وەر ئەگیرێ لەلایەن بەڕێـوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە هەژمار ئەکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ (کاك مەلا احسـان، حەسیبە خـان، کـاك جیهـاد، سەوسـەن خـان، کـاك وەیسـی، ئاشنا خان، شنۆ خان، کاك کاروان، مەلا ناصر، کـاك دابـان، کـاك شـەمۆل، کـاك رزگـار، کـاك یاسـین، شایان خان، کاك گۆران، کاك شاخەوان، دکتـۆر کـازم، دکتـۆر محـی الـدین، دکتـۆر اسـماعیل، کـاك سیروان، مامۆستا عمر، موژدە خان، مامۆسـتا ابـو بەکـر، دکتـۆر عوسـمان، کـاك مەم، کـاك مسـلم) فەرمووو کاك دابان.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاست ئەکەم ئەگەر دەرفەت بدەی زیاتر لەسـەر ئەو مـاددەیە بوەسـتین، هەموومـان هیلاکـین ئەزانـم، سـەرباری ئەوەی ناسـاغم گفتۆگـۆی ئەو مـاددەیە راسـتەوخۆ پەیوەنـدی بە خەڵکـی کوردسـتانەوە هەیە، دەسـتپێك، ئەو پرسـەی ئـاو زۆر گەورەیە، لای خەڵـك و ئـێمەش زۆر گـرنگە، کـاتێ هـاووڵاتی ئیسـتیعدادی تێـدایە لەو دۆخە (٦٠) تـا (٧٠و١٠٠) هەزاریـش بەرەو ژوور بـدات بە پێوەری ئاو بیبەستێ، کەوایە ئەو پرۆسەی لا گرنگە، بەڵام لە پشـتی ئەوە کـاتێ شـتی تـر ئەبـێ و پرۆسـەکە گەنـدەڵی تێـدا ئەکـرێ، حەقـی خـۆیەتی دیفـاعی لـێ بکەیـن و نەبـین بە بەشـێك لەو زولمەی لە خەڵك ئەکرێ، ئەو پرسـە باگراونـدی هەیە و کـاك لوقمـان وەرتـێش ئامـاژەی بەوە کـرد ماددەی (٢١) و پێوەری ئاو لەسەر داوای وەزارەتـی شـارەوانی خزێنـدراوەتە نـاو ئەوەوە، هەمـوو ئەو پڕۆژە لەلایەك و پرسی پێوەری ئاو بەلایەك، مەسەلەی تەجاوەز و زیـادەڕەوی رەنـگە حـاڵەت بێ و ماوەیەکی زۆر بات، مەسەلەی پێوەری ئاو هەمـوو سـەری مانگێـك یـان دوو مانـگ جارێـك (٣) کۆمپانیا دێنە بەردەمی ماڵەکە و لەسەر ئەساسی ئەو پێوەرە پارەت لەسەر ئەژمار ئەکـرێ، لە کاتی خۆی مەسەلەی پێوەری ئاو لە وەزارەتی شارەوانی کـراوە و (٢) یـان (٣) کەس کردوویەتـی، پرسیان بە پەرلەمانی کوردستان نەکردووە، ئەو پرسە نەچۆتە سەر و سەرکەوتوو نەبوون، جـارێ لە ئەنجومەنی شورا بڕیاریان هێناوەتەوە بۆ سزادانی خەڵك و بۆیان نەچۆتە سەر، خۆیـان وەکـو بەڕێوەبەرایەتییەکـانی ئـاو و وەزارەتـی شـارەوانی سـزایان داون بۆیـان نەچـۆتە سـەر، ئێسـتا پەنایـان بـۆ پەرلەمـانی کوردسـتان هێنـاوە لە کاتێکـدا ئـێمە وەکـو لیـژنەی نەزاهە و لیـژنەی شـارەوانییەکان وەزارەتمـان بانـگ کـرد نەگەیشـتینە هـیچ نەتـیجەیەك، دوو کۆمپانیـا لە هەرێـم پێوەری ئاویـان هێنـاوە و فرۆشـتوویانە، لەسـەر ئەساسـی سـەفقەیەك لە سـەرەتای ٢٠١٤، ئەو دوو کۆمپانیا لە یەکەم گوژمەی هێنانی (١٠٠) هەزار پێوەر، (٥٥) هەزار پێوەری سینیان هێناوە، لە کاتێـدا ئەبـوو ئەو پێـوەرانە ئیتـالی بـن و ئەلمـانی بـن، بۆیـان چـۆتە سـەر و لە بەڕێـوەبەرایەتی ئـاوی سلێمانییەوە ئاسانکاری کراوە، ئیستا لە ٨٠% بۆ ٩٠% ی ئەم پێوەرانە لە سلێمانی شکستی هێناوە و خراپ بوون، بەبێ دیراسە کردن ئەو پێوەرانە هاتۆتە هەرێم، ئەو پێـوەرە بـۆ شـوێنی گونجـاوە کە تۆرەکـانی پـڕ ئـاو بـن، یـانی بـۆ سیتیەکان گونجـاوە، بـۆ ئەو گونـدانەی کە بەردەوام ئـاوی تێـدایە گونجاوە، بەڵام شەبەکەی ئاوی ماڵان کە کاك باڵانبۆ وتی ماڵی ئەندام پەرلەمـانە لە هەفـتەیەك دوو

جار ئاو دێتەوە و لەو دوو جارەش دوو سەعات دێتەوە، پێویست ناکات پێوەری ئاوی هەبێ و هەوا بخوێنێتەوە و پارەی هەواش بدات، ئەم پێوەرە هەوا ئەخوێنێتەوە، کاك هێڤیدار لێرە نییە، پێوەرێکی ئیتالی دەرەجە یەك بە حزوری بەرێزان لە شارەوانی دام بە دەستی کاك هێڤیدار و فوی پێدا کرد هەوای ئەخوێندەوە، هەوا و هەر جولەیەکی تر ئەخوێنەوە، هیچی تێست نەکراوە و لەگەڵ عەقدەکە کە هاتووە، بە وەسلی گومرگی هاتۆتە هەرێم، قەرار بوو ئەو کۆمپانیای پێوەر ئەهێنێ بنکەی خزمەتگوزاری چاك کردنەوەی پێوەری هەبێ، هیچ یەکێ لەو کۆمپانیایانە بنکەی خزمەتگوزاری چاکردنەوەی پێوەر نییە، لە ساڵی ٢٠١٧ ەوە کۆمپانیااکان خراونەتە بلاك لیستەوە و کۆتاییان بە کارەکانیان هێنراوە، کۆمپانیای جنون سەرباری ئەوەی لە ٢٠١٧ ەوە لە لیستی رەشە، تا ئەو دەقەیەش پێوەری ئاو بە خەڵك ئەفرۆشێ و هەڵئەکوتێتە سەر ماڵان، ئەو پێوەرانە وا لە عەقدەکە هاتووە پێویستە بەرگەی پلەی گەرمی و ساردی بگرێ، لە مەنتیقەی گەرمیان ئەو پێوەرانە زوو تێك ئەچن، چونکە گەرمە، لە شارباژێر و بناری گۆیژە و ئەو شوێنە ساردانە بەرگەی ناقس پێنج ناگرێ لە زائید پێنج تێك ئەچن، قەرار بوو لە ٥٠٪ فەرمانبەرانی بەرێوەبەرایەتییەکانی ئاو و وەزارەتی شارەوانی بخرێتە سەر کۆمپانیاکان، بەڵام هیچیان نەخراوەتە سەر ئەو کۆمپانیایانە، داتا سەنتەر پرۆسەیەکی زۆر خەتەرە، قەرار بووە لە دهۆك و هەولێر و سلێمانی ئەو داتا سەنتەرە هەبێ، چونکە هیچی کەمتر نییە لە بنکەیەکی ئاسایشن کۆد و ناوت لێ وەرئەگرێ، ژمارە تەلەفۆنت لێ وەرئەگرێ و بە جی پی ئێس ئەرواتە سەر ماڵەکە و هەموویان پێچاوەتەوە و تەنیا لە هەولێر نەبێ، کۆمپانیایەی سلێمانی نازانێ ئەوەی هەولێر چین، ئەوە پرۆسەیەکی بازرگانییە تەنیا مەبەست فرۆشتنی پێوەرە بە ماڵان، لە دەربەندیخان پێوەر بە گەرەك فرۆشراوە کە تۆری ئاوی بۆ نەچووە و پارەکەیان لێ وەرگرتووە، بەڵام هیچ گەرەکێك کە ماڵی مەسئول و بەرپرسی تێدایە پێوەری ئاو نەچووە، ئەو پێوەرانە بوون بە گرفت، هەرێمی کوردستانە تۆرەکانی بەردەوام ئاوی تێدا نییە، دوو هەفتە جارێ هاووڵاتی ئاوی بۆ ئەڕوات، ئەو پێوەرانە بوون بە بەربەستن ناهێلی بە موزەخەش ئاوەکە بێت، خالێکی زۆر گرنگ، داهاتی حکومەتی هەرێم مانگانە لە پرۆسەی ئاو لە داهاتی ئاو لە داهاتی پێشتر حدودی (١٦) ملیۆن دۆلار بووە، ئێستا بەو پێوەرە مانگانە یەك ملیۆن دۆلاری بۆ کۆنابێتەوە، داتاکانی وەزارەتی شارەوانی هەمووی هەڵەن، لە پێناو ئەوەی عەقدی کردووە لەگەل سێ کۆمپانیا بۆ خوێندنەوە پێوەری ئاو ئەبێ لە ٨٠٪ خەڵك پێوەری ئاوی بەستبێ، بەڵام بە قسەی کۆمپانیاکان لە ٣٠٪ نەبەستراوە، رۆژانە ئەبینین لە دەڤەری راپەرین و کۆیە و گەرمیان خەڵك پێوەری لێ ئەکاتەوە، چونکە زیاتر لە چوار گوژمە پێوەری خوێندۆتەوە زیاتر لە (٤٠٠) هەزار بۆ خەڵك هاتۆتەوە، لە ساڵی رابردوو کۆمپانیا و هاووڵاتیانمان بینیووە و زانیاریمان کۆکردۆتەوە، کۆمپانیاکانی خوێندنەوەی پێوەر بنکەکانیان داخست ساڵی پار بە فشاری وەزارەت خۆ کردوویەتییەوە، ئەوکاتی وەزارەت (١٠٠ بۆ ٢٠٠) هەزاری غەرامە بۆ هاووڵاتی بڕیووە، نووسراوی کۆمپانیا هەیە ئەڵێ غەدرە لەو قەیرانە تۆ سزای هاووڵاتی بدەی، یەعنی کۆمپانیا لە وەزارەت زیاتر دڵی بە هاووڵاتی ئەسوتێ، وەزارەت سوورە چونکە لەو عەقدە ئەو پرۆسە شکست بێنێ حکومەتی هەرێم و وەزارەتی شارەوانی (٦٠) ملیۆن دۆلار بە هەرسێ کۆمپانیاکە ئەدۆڕێنێ، بۆیا وەزارەت سوورە، ئەو پارەیە لە گیرفانی هاووڵاتی بە فشارە، مانگی (١١) ی ٢٠١٧ ئەو دوو کۆمپانیایە لە بلاك لیستن، کۆمپانیای جنون کە ئیشی فرۆشتنی پێوەری

کردووە، هەمان کۆمپانیا ناوەکەی گۆڕیوە کە چۆتە بلاك لیستەوە و کۆمپانیای گرنگی دروست کردووە و بە سەفقە هاتووە خوێندنەوەی پێوەریشی بۆ دەرچووە کە کۆمپانیایە لە بلاك لیست بووە، داوا لە هاوڕێیانم ئەکەم با نەبین بە بەشێك لە زوڵم کردن لە خەڵك، ئەو پرۆسە لە پەرلەمانی کوردستان لە بەینی لیژنەی ئێمە و لیژنەی شارەوانی گەورەترین کێشەیە، نەگەیشتینە نەتیجە و پێشم سەیرە هاتۆتە ناو ئەو پرۆژەیە، داواکارم ئەو برگەیە و ماددەی (٢١) و هەر وشەیەك ناوی پێوەری ئاوی ماڵانی تێدابێ لەو پرۆژەیە لابرێ، چونکە پڕ کێشەیە و با نەبێتە ئەوەی ئێمە و خەڵکیش دژی یاسایەك بوەستین لێرە دەری ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، چۆن چەپڵە ئاسایی نییە بۆ فراکسیۆنی پارتی و یەکێتی، بۆ بەڕێزیشتان ئاسایی نییە نابێ چەپڵە لێ بدەن.

بەڕێز لقمان حمد حاجی مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی شارەوانی دیراسەیەکی ورد و بەدواداچوونی وردمان بۆ پێوەری ئاوی ماڵان کردووە، لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و بەدیاری کراوی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ هەموو ئەو خەلەل و کەموکوڕیانەی لە بواری پێوەری ئاوی ماڵان هەیە ڕووبەڕوومان کردوونەوە، هەموو ئەو سکاڵایانەی لەلایەن هاووڵاتیان هاتوونە سەبارەت بە خراپی کوالێتی پێوەر و زیاد خوێندنەوەی پارە و هەوا خوێندنەوە و بەشێ لە شار و شارۆچکەکان ئاو تەسفیە ناکرێ و بێ تەسفیە کردنی ئاو پێوەر فەرز کراوە بەسەر هاووڵاتیان، هەموو ئەو کەموکوڕیانەمان گەیاندۆتە وەزارەتی شارەوانی، وەزیری شارەوانی بەڵێنی پێداین ئەو پرسە بە حوکمی ئەوەی بەر لەو کابینەیە گرێبەستەکە واژوو کراوە بباتە ئەنجومەنی وەزیران، بۆ ئەوەی بتوانین چارەسەر بدۆزنەوە، بە هیچ شێوەیەك لە لیژنەی شارەوانی نەچووینەتە ژێرباری پشتیوانی لە پێوەری ئاوی ماڵان بکەین، لە ئێستاش ناچین، لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوان بە وردی دیراسەی ئەو پرسە و خالەکانیش دوای ئەوەش، ئەکید لە ماددەی (٢١) یش سەرنج و تێبینی زۆر لەسەر پێوەری ئاوی ماڵان هەیە، چی لە بەرژەوەندی هاووڵاتیان بێ لە لیژنەی شارەوانی و بە هاوکاری لیژنەی یاسایی ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە خاڵی دوو، لە برگەی یەکەم ئاماژە بە برگەی یەکەمی ماددەی (٥٤) ی پەیڕەو دوای ئەو شەرحەی بەڕێز کاك دابان کردی و بەدواداچوونی پێشتریشان هەبووە، دوای قسەکانی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی هیچ کەس سەبارەت بەو بابەتە دووبارەی نەکاتەوە، تا هەردوو لیژنەی پێکەوە ئەگەنە سیغەیەکی هاوبەش و پێمان ئەلێنەوە، پێویست بە دووبارە ناکات، تێگەیشتین موشکیلەی پێوەری ئاو چین لێئەگەرین بۆ لیژنەی تایبەتمەندو لیژنەی قانوونی، دووبارە کردنەوەی ئەوە موخالەفەی پەیڕەوە، هەر کەس قسەی تری هەیە با بیکات، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك دابان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان دەکەم، بەڵام لە ماددەی (٧) بڕگەی یەکەم بە تایبەتی خاڵی یەك بڕی پەنجا هەزار دینار ئەگەر ئاوگرەوە لەسەر عەمباری ئاوەکەی نەبوو، لەبەر ئەوە هاووڵاتی کە پێوەری داناوە و ئیمانمان بە پێوەرەکە هەیە، پێوەری نەبەستووە بۆچی غەرامە بکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە نییە ئەڵێین لابرێ، بینیومانە تەنکی سەربانی پڕ ئەبێ ئەو ئاوە بەسەر ئەو جادەیە ئەڕوا، هاووڵاتیانی هەرێم چاوی ئێمەن بەس ئاویش سامانی نیشتیمانییە، بە تەنیا هی ئەو نەوەیە نییە، هی نەوەکانی داهاتووشە، قەیچی ئەکات.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

تەوافە دائەنێ، بەڵام پارەی لەسەر سەرف ئەکرێ ئەگەر ئاوەکەی بڕوا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەهجەت.

بەڕێز بەهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم خاڵی یەکەم، بەهایەت تەوافا ئاڤێ ل سەر تانکێت بانا جەنابێتا بەحس کری پێنج هەزارە، ئەگەر ئەڤ ێ بژاردنا پەنجا هەزار دینارە، چەند ل سەدێ زێدە کریە، پێشنیار دکەم بکەنە (٢٥) هەزار دینار.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەی ئەگەر دوای (٢٥) هەزارەکەش هەر نەیبەست؟ فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەگەر کردمان بە (١٥) هەزار ئەگەر تەوافەی نەبەستبوو، دوای هەر نەیبەستا، بۆمان باس بکە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەکانی دواتر ئەگەینە سەر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەوسەن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم، هاوبەش بە بڕی (٥٠) هەزار سزا ئەدرێ، پێم وایە ئەو بەهەدەردانی ئاوە لە شوێنێ بۆ شوێنێکی تر جیاوازە، لە کۆمپانیایەك دە تانکەری ئاو دانراوە، لە ماڵێك یەك تانکەرە، هیچ تەوافەیەك نەبەستراوە، پێویستە جۆری سزا بەپێی بەهەدەر دانی ئاو بێ، لەو بڕگەیە بە گشتی تەحدید کراوە و سزاکەش (٥٠) هەزارە، دادپەروەری نییە، پێشنیار ئەکەم بکرێ بە پێی بەهەدەر دانی ئاو، من لە لیژنە تایبەتەکان ئەپرسم ئەی ئەو کۆمپانیایانەی کە ئەسلەن تەوافەی ئاویان

نەبەستووە و شوێنی تانکەری ئاویان لە پەناگەیە، چۆن تەعامولیان لەگەڵ ئەکرێ و سزا ئەدرێن، ئاو سامانێکی وڵاتە، چەند سزای لەسەر بێ کەمە، هەموو ئەزانین بەهۆی نەبەستانی تەوافە ئاوێکی زۆر بەهەدەر ئەڕوا، سزاکەی چەند بێ کەمە، هاووڵاتی پابەند ئەبێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەروان.

بەرێز سەروان محمد علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك دابان ئەکەم.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا وەیسی، فەرموو ئاشنا خان.

بەرێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك دابان ئەکەم، لە ماددەی (٧) تێبینیم هەیە لەسەری، ئیزافەیەکم هەیە و بڕەکانیش ئاماژە پێ ئەدەم، بڕی (٢٥) هەزار ئەگەر تەوافە نەبەسترابوو یان لە کار کەوتبوو، چونکە لە کاریش کەوتبێ وەك ئەوەیە نەیبەستبێ، دووەم بڕی (٢٥٠) هەزار دینار ئەگەر دەستکاری پێوەری ئاو و پاشکۆکانی بکات بێ ئاگاداری بەرێوەبەرایەتی یان فەرمانگە، بۆی هەیە بە ئیزنی فەرمانگە دەستکاری بکرێ، سێیەم، بە بڕێك لە (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٥٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە، ئەگەر بێ مۆڵەتی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە ئاو هاوبەشی زیاتری هەبوو نا، مەرج نییە هاوبەشی زیاتری هەبێ، پێشنیار ئەکەم بەو شێوەیە بێ، بۆڕی بەستبوو لە تۆڕی ئاو یان بۆڕی زیاتری لە ڕێپێدراو بەستبوو، پێشنیاریش ئەکەم برگەیەکی تر زیاد بکەن، (٥٠٠) هەزار دینار سزا ئەدرێ ئەگەر بۆڕی لەسەر تۆڕ بەستبوو، بینا و خانوو مۆڵەتی نەبوو.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مۆڵەتی نەبوو بە هاوبەش هەژمار ناکرێ و عقوبەش بەس بۆ هاوبەشە، هاوبەشیش موعەرەفە، مۆڵەت بۆ ئەو کەسەیە بیناکەی مۆڵەتی هەیە، فەرموو دکتۆر کاظم.

بەرێز د. کاظم فاروق نامق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ رای تر هەیە لەسەر برگەی دووەم، بەدەر لە پێوەری ئاو ئەو هەموو کێشەی هەیە، لە بەستنی پێوەرەکەش پارە لە هاووڵاتی وەرگیراوە، نزیکی هەشت هەزار وەرگیراوە، بەدواداچوونم کردووە خۆم چووم بۆ بازار کۆمپانیا هەبووە لە بازار وتوویەتی ئەو سەعاتی ئاوەم بە کوالێتی باشتر هێناوە تەنیا بە حەوت دۆلار، چەند دانەیەکم لێ فرۆشتووە و حکومەت هاتۆتە سەرم پێی راگرتووم، وتوومە خۆتان بیفرۆشن بە هاووڵاتی بە حەوت دۆلار، بۆ ئەوەی هاووڵاتی و قازانج بکات، وتوویانە نابێ نە تۆ بە حەوت دۆلار بیفرۆشی و نە ئێمەش بە حەوت دۆلار ئەیفرۆشین، ئەبێ هاووڵاتی بە (٤٢) هەزار بیکڕێ و (٨) هەزار بۆ بەستنە و جگە لەوە دائەنیشی بە دیار سەعاتی ئاو فیکەت بۆ لێدەدا، هەوا یەت و پارەش حیسابە، لە هیچ وڵاتێ

نەبووە لە ٦٠٪ پێکهاتەی جسمی بەشەر ئاوە، لە بەریتانیا نییە ئاو بە پێوەر بێ، ئاو سەرچاوەی ژیانە، هاوولاتی پێوەر نەبەستێ ئەبێ وشك بێتەوە، ئەبێ ئەو پێوەرە راگیرێ، کوالێتی زۆر خراپە، پێشنیار ئەکەم ماددەیەك زیاد بکرێ بەو شێوەیە (هیچ هاوولاتی یان هاوبەش مولزەم نییە بە بەستنی پێوەری ئاو)، چۆن جاران هاوولاتی بەپێی مەتری مەساحەی ئاو ئاوی پێ ئەدرا بەو شێوازە، هەرچەند ئەوەش نا عەدالەتییە لەبەر ئەوەی ئاو (٢٤) سەعات نییە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەرێز د. اسماعیل علی طه:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم، بڕی (٥٠) هەزار دینار ئەگەر ئاو گروەی لەسەر عەمباری ئاو نەبەستبوو، ئیشکالێك هەیە، بەستوویەتی بەس بە عاتڵی بەستراوە، حەل نییە ئەبێ لیژنە حەل بدات، پشتگیری مامۆستا دابان دەکەم، خالا دوو و سێ نەمینیتن، ئیشکال ل سەر پێوەری دکەتن، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سیروان.

بەرێز سیروان فرج محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم هاوبەشی کۆمپانیا جیا نەکراوەتەوە لە هاوبەشی ماڵ، ئەوەش غەسلی سەیارەی هەیە زۆر لەو پارەیە زیاتر سەرف ئەکات ئەگەر سەرپێچی کرد ئەبێ جیا بکرێتەوە، لە هەموو ئەو یاسایە ئەگەر بڕگەیەك زیاد بکرێ، کۆمپانیا هەیە بە قەد هەزار ماڵ سەرف ئەکات، وەکو ئەو دوو هاوڕێیە ئەزانم باستان کرد، ئەو پێوەرە لە وڵاتی ئێمە بیرمە ساڵی چوار جار کەسی ئەهات ئەو پێوەری ئاوەی ئەخوێندەوە و هیچ کەس بۆ نەبوو دەستکاری ئەو قورقوشمە بکات، پارەیەکی زۆر کەم، باوکم (٤٥) دینار هەبوو (١٠٠) فلسمان بە سێ مانگ ئەدا، ئێستا چارەسەر ئەوەیە ئەو پێوەرە دائەنرێ دە ساڵی تر هاوولاتی لای ئەبات و شتی تر دێتە ئاراوە، پێوەر ئەبێ گەورەیی خانوو و سەرنشینی خانوو، مالی پێنج کەسە بزانرێ چەند ئاو سەرف ئەکات بۆ خۆ شوشتن.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شەمۆل.

بەرێز شەمۆل اشین صابر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك دابان ئەکەم بە لابردنی خاڵی دوو بڕگەی یەکەم لەو ماددەیە.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك گۆران.

بەرێز گۆران عمر علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم بۆ خاڵی دوو.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەرێز رزگار محمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم، ئەو سعرەی لەسەر ئاو هەیە، لە لیژنەی شارەوانی موناقەشەمان کرد، جیاوازی لە ناوچەکانیش بکرێ، سەیری کفری بکەی ماڵێك دوو داری هەبێ ئەبێ لە چلەی هاوین جارێك ئاوی بدات، لە پێنجوین بە سێ ڕۆژ جارێ ئاوی نادات، ئەوە وا ئەکات ئاو لە سنووره گەرمەکان سەرف بکرێ، یەك سعریشە، بۆ نەوت پێنجوین بە جیا لەگەڵ گەرمیان حیساب ئەکرێ، بۆ ئاویش با وابێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا نەجات.

بەرێز نجات شعبان عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەخشان خانی وتی ئاخافتا کاك دابانی ئاخافتنا هەمیایە، قەبیل ناکەم ئەڤە هەمیا نییە، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەرێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەلایەن زۆربەی هەڤالان تێنەگەیشتنێك لەسەر خوێندنەوەی ئەو یاسایە هەیە، هەمووەمان خەمی هاووڵاتیمانە، لە هەمان کاتیش زۆرجار ئەتوانرێ لە رێگەی پێبژاردنەوە هاووڵاتی پابەندی یاسا بکرێ، نموونە لە هۆلەندا بۆ پاراستنی ژینگە هاووڵاتیان لە رێگەی یاسا و پێبژاردنەوە پابەندی بنەماکانی ژینگە کراون، بۆ مادده (٧) یش پشتگیری رای هاوبەش ئەکەم، پێویستە ئەو بڕەی دانراوە کەمە، پێشنیار ئەکەم بکرێتە سەد هەزار.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا احسان.

بەرێز احسان محمد سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ل دەست پێکێ دەست خۆشی ل هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ئەکەین، پشتگیری گوتنا کاك بەهجەت ئەکەم، (٥٠) هەزار زۆر کەمە بۆ تەوافێ، زۆربەی خەلکی ئیحتیمالە تەئسیری مالی خۆ دکەتەڤە، لە خالا سێ یەکەم بیژیتن مەبلەغەکی (٤٠٠) هەزار کێمتر نەبیت و (٧٥٠) هەزار زیاتر نەبتین، ئەگەر بێ مۆلەتا بەرێوەبەرایەتیا فەرمانگەهێ ئێك هاوبەش زیاتر هەبوو، دیتنا من بێ مۆلەتی بەرێوەبەراتیا فەرمانگەهێ بێتە ژی برن، چنکی ئەگەر لە یەك هاوبەش زیاتر هەبوو بە بێ مۆلەت کو رێی دایە بەبێ مۆلەت دوو خەتا بۆ خۆ بینیتن ئەڤە دەبیتە بابەتێ گەندەلی و گەلێت جارا نەکرن.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە هەولێر ژمارەکی زۆر زەوی (٢٠٠) مەتری مان هەیە کراوە بە دوو سەد مەتری، حکومەت ناچارە دوو هاوبەشی بداتێ، فەرموو کاك کاروان، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەرێز شایان کاکە صالح محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەرێز محی الدین حسن یوسف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە پەیوەندی بە تەوافە هەیە ئەپرسم فەرمانگەکانی حکومەت بە تایبەتی شارەوانییەکان توانای ئەوەیان هەیە چاودێری هەموو ماڵەکان بکەن کە زیاتر لە ملیۆنێك و نزیکی دووسەد هاوبەشیان هەیە، بزانن تەوافەیان هەیە یا نا، پێش ئەوەی هاووڵاتی سزا بدرێ پێویستیان بە هەڵمەتێکی هۆشیار کردنەوە هەیە بۆ ئەوەی سزا نەدرێن، سەرباری پشتگیری کاك دابان، بە گوێرەی ئامارەکانی ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر لە مانگی یەکی ٢٠٢٠ تا مانگی (٨) ی ٢٠٢٠ دە هەزار هاوبەش لە هەولێر موراجەعەی بەڕێوەبەرایەتی ئاویان کردووە لەسەر کێشەیی پێوەری ئاو، کێشە ئەبێ چارەسەر بکرێ، نە هەدەردانی ئاو بەو شێوەیە و نە هاووڵاتی زەرەرمەندێ بێ، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەرێز مەم اسکندر مەم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر.

بەرێز د.زێدان رشید خان اودل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (٨٨) بڕگەی یەکەم لە پەیڕەوی ناوخۆ هەر ئەندامێکی بەرێز مافی قسە کردنی هەیە بۆ دوو خولەك، دەست خۆشی لە بەرێزتان ئەکەین، ئەزانین لەبەر ئەوەیە ئەتانەوێ هۆڵی پەرلەمان ئارام بێ، ئەندامان بە ئازادی خۆیان قسە بکەن، بەڵام ئەوە مانای ئەوە نییە کەسێك لە کەسێکی تر دڵسۆز ترە، هەموومان دڵسۆزین، ئەگەر بابەت پێوەری ئاوی ماڵان بێ بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نین غەدر لە هاووڵاتی بکرێ بۆ قازانجی کۆمپانیایەکی دیاری کراو، پێمان باشە بە ڕەچاوی کردنی ئەو جۆری ئارامیەی ناو پەرلەمان و ئەو مافە بۆ هەمووممان وەکو یەك بێ، ئێمە خۆمان بە بەشێکی گرنگی هاووڵاتیان ئەزانین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئـێمە هەنـدێ جـار دەرفەت ئەدەیـن بە تـایبەت لە موناقەشـەی قانوونەکـان، لەبەر ئەوەی بەڵکـو شتێکمان لە بیر چووبێ و ئەوان دەوڵەمەندی بکەن، بەڵام ئەبێ قسـە کـردنەکە پەیوەسـت بـێ بەو ماددەی قانوونییەی قسەی لەسەر ئەکرێ، نەك بابەتێکی تر، سوپاس، فەرموو دکتۆر عثمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بە ناوی پرسیار یان پێشنیار بێ ئایا پێتـان بـاش نیـیە فەقەرەیەك ئیـزافە بکـرێ، بـۆ ئەوەی ئەگەر کارێکی تێکدەرانە کرا سزایەکە جیا بـێ لەوەی کـارێکی لائیـرادی بـێ، لە یاسـای سـەماویش دوو قەتـل هەیە، عەمـدی و خەگـ‌ء، عەمـد ئەکـوژرێتەوە و خەگـ‌ء نـاکوژرێتەوە، پیاوێـك خـانووی دروست ئەکرد گەڵابەیەکی هێنا شوێنەکە نەوی بوو تایەکەی نیشت و بـۆڕی بـن ئـاوەکەی شـکاند، ئەو سزایە جیا بێ، ئەگەر کۆمپانیایەك کارێکی تێکدەرانەی کرد لە تۆڕی ئاو بۆ ماوەی (١٠تـا ١٥) ڕۆژ چاکی نەکردەوە، ئایا سزاکەی هەر وەکو ئەو ڕۆژە ئەبێ چاکی ئەکاتەوە، چەند تـاخیری بکـات زیـاد ئەبێ یان نا، ئەو پێوەری ئاوەش لابرێ وەك کاك دابان وتی، سـوپاس، ئەگەر مـاش داوای لێبـوردنی گشتی لە هەموو ئەو غەرامانەی هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقە ئەوانەی لێـرە دانیشـتوون لە (١١) بەیـانی تـا ئێسـتا بە ئێـوەی بەڕێزیشـەوە کـاتێ گفتوگـۆ ئەکەیـن بـۆ دەوڵەمەنـد کردنـی تێکستەکەیە، ئەتـوانین بـۆ مـۆڵەت وەکـو هەنـدێ هەڤـاڵان بچیـنە مـاڵەوە و ئیسـراحەت بکەیـن و دۆڵمەیەکـی گەرمـیش بخـۆین، حەقە گفتوگـۆی ئـێمە بە هەنـد وەرگیـرێ، بە نیسـەبت خـاڵی یەکەم و بـڕی سـزا (٥٠) هەزار دینـارە، مـن قسـەیەکی جیـاوازم هەیە لەگەڵ ئەو برادەرانەی پشتگیری ئەوە ئەکەن (٥٠) هەزارەکە دابەزێ، پێم باشە بکرێ بە سـەد هەزار، ئەزانـی مەعانـاتی ئەو کەسـەی کە ئەنـاڵێنێ بە تـایبەت شـوقەکان، شـوقەی سـەرو ئەگەر تەوافەی نەبەستبێ ئەوەی ژێـرەوە مەعانـاتی هەیە، حەقە بـۆ تەشـجیعی ئەوەی ترسـێك هەبـێ حەقە سـزا زۆرتر بێ، بە نیسـبەت پێـوەری ئـاو، ئەگەر داوا بکەیـن پێـوەری ئـاو نەمێنـێ لەو پێشـنیارە یاسـایە لەبەر ئەوەی کەمووکورتی تێدایە لەگەڵ ئەوەین ئەو کەمووکورتیـانە نەمێنـێ، بە شـێوەی ئاسـایی هـاووڵاتی سـوودی لـێ وەرگـرێ، حکـومەتیش لەسـەر ئەوە کرێـی ئـاو وەرگـرێ، ئەگەر داوا بکەیـن لاچـێ شـتێکە داواش بکەیـن پێـوەری ئـاوی بـاش هەبـێ پێـداچوونەوە بەوە بکـرێ ئەوەی هەیە شتێکی ترە، من لەگەڵ ئەوەم بمێنێ، بەڵام پێـوەرێکی تـر بە سـتاندارد دابنـرێ بـۆ ئەوەی هەردوولا سـوودمەند بـن، لە مـاوەی رابـردوو هەنـدێ حـاڵەت ڕوویـدا لە هەنـدێ گەڕەگ، نمـوونە لە یەك دوو گەڕەك وەکو گرێبەست، مەسەلەی جیابەیە حکـومەت وەریئەگرێ، نەمبیسـتووە کۆمپانیـا جیبـایە وەرگـرێ، لە یەك دوو گەڕەکـی شـاری هەولێـر بیسـتوومە کۆمپانیـا هەبـووە کۆمپانیـا کرێـی ئـاوی وەرگرتووە، پێشـنیار ئەکەم حەسـرەن ئەبـێ حکـومەت و لایەنـی پەیوەندیـدار ئەو پـارە وەرگـرن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست خۆشی ل لیژنێت تایبەتمەنـد بەرێزتـان ئەکەم، (٥٠) هەزار سـزا ئەگەر نەبەسـترابێ، هـاوڕام دگەل قسەکانی دکتۆر رێبوار، لازمە بێتە زێدە کرن، راستە پێـنج هەزارە بەس زەرەرێ وی چەنـدە، ئاڤ ب جادە دچیتە خارێ، تەمام هاورای قسەکانی دکتۆر رێبوارم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم، پشتگیری ئەوەش ئەکەم پـارەی سـزاکە کەم بکـرێتەوە بەڵام بەسترێ، دکتۆر رێبوار وتی کۆمپانیا پارەی ماڵان وەرئەگرێ، بەڵێ لە رانیا کۆمپانیایەك پارە مـاڵان خرِ ئەکاتەوە، مەسەلەی ئەو پێوەرە هەیە نەیبەستووە، (٢٠٠) هەزاری لێ سـەندراوە، هانـای بـۆ مـن هێناوە و ئەڵـێ مـن ئاگـام لـێ نەبـووە خـانووم فرۆشـتووە لە دائیـرەی تـاپۆ و زەریـبە وتوویـانە تـا وەرەقەی پێوەری ئاومان بۆ نەهێنێ تاپۆت بە ناو ناکەین، قانوونێك هەیە لە شارەوانییەکان ئەڵـێ لە (٢٤) سەعات (٢٢) سەعاتت ئاوی هەبێ، ئینجـا مـانگی دە هەزاری بـدەی، ئێسـتا بە (٤٨) سـەعات یەك سەعات و نیو ئـاو هەیە، (١٠) هەزاریـش وەرئەگـرێ، بـۆ هـاووڵاتییەك نیـیە (٤٨) سـەعات، یەك سەعات ئـاو هەبـێ، مانـگ نیـیە بـای سـەد هەزار ئـاو نەکرِم، ئەو پێـوەرە حەقە حکـومەت بۆخـۆی بیکـات، بچـێ ئەو پێـوەرەی زەمـانی بەعـس هەبـوو باشـترین پێـوەر بـوو بـا دایبنـێ، نەك هەواش بخوێنێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم لەگەڵ قسەکانی کاك سیروانم کە وتی جیای بکەیـنەوە بـۆ هـاووڵاتی و کۆمپانیـا، زۆر جیاوازە هاووڵاتی لەگەل کۆمپانیـایەك ئەو سـەرپێچیە بکـات، دوو، (٥٠) هەزاری تەوافە، دوو جـۆر هەیە، یەکیان بە ئەنقەست ئەبێتە هۆی بەفیرۆ چوون، جۆرێك بە هۆی خراپـی ئـاوە لەو شـارۆچکە یـان گەرِەکە، هەیە بە ناچـاری تەوافە ئەبەسـتێ و هەسـت بە مەسـئولیەت ئەکـات لە زسـتانە ئـاو زۆرە، لە هاوین ئاو نامێنێ خوا خوایەتی سەرکەوێ بۆ ناو تانکی، ئەچێ تەوافە لێ ئەکاتەوە، ئەبـێ گەشەی یاساکان هاوتا بێ بە گەشەی خزمەتگوزاری، ناکرێ هەفتەی یەك رۆژ ئاو لە هـاوین بێـتەوە تـۆ لەسـەر نەبەسـتنی تەوافەکەی لە کاتێکـدا پەیوەنـدی بە خزمەتگـوزارییەوە هەیە (٥٠) هەزار غەرامەی بکەی، پێم باشە ئاوای لێ بکرێ، یەك، ئەگەر بە ئەنقەست بوو سزا بـدرێ بـۆ جـاری یەکەم دە هەزار، بۆ جـاری دووەم (٢٥) هەزار، بـۆ جـاری سـێیەم (٥٠) هەزار، سـەبارەت بە دووەم، پێـوەری ئاو وەکو پێوەری کارەبا وایە، (٣٥) هەزارە وابزانم، یەك ئیشیش ئەکات، پێم سـەیرە بێـت بڵـێ (٤٠)

هەزاریــت ئەویّ بــۆت ئەبەســتین، (٥٠) ئەویّ بــۆت ئەبەســتین، (٨٠) ئەویّ، فەرقــی چیــیە، ئەو کۆمپانیایانە ئیستغلالی دۆخەکەیان کردووە، پشتگیری قسـەکانی کـاك دابـان ئەکەم لە خـاڵی دوو، سەبارەت بە خاڵی سێ بۆ هاوولاتی....

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

یەك پرسیار، هاووڵاتییەك بچێ دوو ئاو راکێشێ، بە ئەنقەست، رەنـگە تەئسیری لەسـەر دراوسـێی هەبێ.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

...... وەکو عەرزم کردی یاساکان هاوتـای ژیـانی خەڵـك گەشـە بکـات، لێـرە بە (٧٥٠) هەزار غەرامەی بکەی بـا سـەرپێچیش بـێ، ئەو سـەرۆك خێـزانە مـووچەکەی (٤٠٠) هەزار و پێـنج منـاڵی هەیە، ئەو سـزایە لەسـەر حیسـابی مناڵەکانیشـە، تەنیـا هەڵەی بـاو نیـیە، بـۆیە سـزا ئەبـێ حیکمەتـی هەبـێ، ئەوەندە توند نەبێ زولمَی هەبێ، بۆ هاووڵاتی کەم بکرێتەوە بۆ نیوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ســەبارەت بە خــاڵی یەك، ئەو قســەی دکتــۆر محــی الــدین زۆر دەقــیقە، لە رووی عەمەلیــیەوە شارەوانییەکان ناتوانن ماڵ بە ماڵ بگەڕێن بزانن کێ تەوافەی بەستووە، عـادەتەن ئەوانەی ئـاو لە ماڵیان دێتە دەرەوە بۆ سەر جادەکە، یان شـارەوانی خـۆی ئەیبینـێ، یـان خەڵـك شـکایەت ئەکـات، رەنگە ئەوانە عقوبە بدرێن، ئەگەرنا کەسێ خۆی ئاوی نییە بڕوا ناکەم شارەوانی بچێ و بزانـێ ئەو ماڵەی کە ئەسلەن خۆی ئاوی نییە عقوبەی بـدات، بـۆ ئەوانەیە ئـاو لەبەر دەرگـا ئەڕوا یـان سـەیارە ئەشۆن، فەرموو کاك موسلیم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی زۆر کـرا، پشـتگیری کـاك دابـان ئەکەم بـۆ خـاڵی دووەم، بـۆ خـاڵی یەکەمـیش (٥٠) هەزارەکە خۆزگە بەدواداچوون ئەکرا بـۆ بەسـتی تەوافەی مـاڵان، چـونکە جیـرانم هەبـووە دوو تـا سـێ رۆژ سەفەری کردووە ئەو ئاوە بەردەوام رۆیشتووە و تەلەفۆنم بۆ کردووە و ئیـزنم وەگرتـووەو بەسـەر دەرگا چوون گرتوویانەتەوە، سێیەم، ئەو نرخەی دیاری کـراوە، قسـەم لەسـەر نـرخەکە نیـیە، قسـە لەسەر ئەوەیە لیژنەی مـوختەس جیـاوازی بکـات لە خەملانـدنی نـرخ، سـێ بـۆڕی سـێ ئینجـی کە سێجار راکێشـراوە جیـاوازە لەگەڵ دوو بـۆڕی و سـێ بـۆڕی (٢٤) ئینجـی، ئەو نـرخە ئەبـێ لیـژنەی موختەس دیاری بکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر خاڵی دووەم کە ئەڵێین ئەو کۆمپانیایانەی ئەو پێوەرەیان بە خەڵك فرۆشتووە ئەسـەلمێنین کە ئەو پێــوەرە لە شــوێنی خــۆی بــاوی (١٦) دۆلارە، بەڵام قســە لەگەڵ ئەوانە کــردووە پێوەریــان فرۆشــتووە و چــوونەتە بەردەرگــای مــاڵان، هەیە وتــوویەتی بە ئــارەزووی خۆمــان پارەمــان وەرگرتووە، لە رانیە (٤١) هەزار و (٤٥) هەزاریش بۆ هەمان پێوەر وەرگیراوە، ئەو سێ کۆمپانیایـانە

به قسەی وەزارەتی شارەوانیش چێك كردنەوەی وەزارەتیان كردووە بە ئەلیكترۆنی، بۆیە پێیان وتوون ئەتوانن ئەو پێوەرانە بێنن و ئەتوانن حەقی ئەوە بخەنە سەر پێوەرەكە، من كرێی ئاوم بۆ دێتەوە یەك یان دوو هەزار كەمتر دابشكێنێ، یانی خۆی (١٦) تا (١٧) دۆلارە، لە هەندێ گەڕەك پێوەر بەستراوە هەندێك نەبەستراوە، لە گەڕەكی ئاوبارەی سلێمانی هەموو ماڵێك پێوەرەی بەست و دە هەزاری بۆ دێتەوە، حیكمەتی بەستنی ئەو پێوەرە چییە، بە نموونە ماڵ هەیە تا (١٠٠) هەزاری سەرف كردووە تا پێوەری بەستووە، من كە نەمبەستووە وەك ئەو دە هەزارم بۆ بێتەوە، هەیە (٣٥٠) هەزاری بۆ هاتۆتەوە ژنێك و پیاوێكی بەتەمەن بوون كە چوون بۆ دوكانێك ویستوویانە چاكی بكەنەوە وتوویەتی (٣٥٠) هەزارم بۆ هاتۆتەوە یەك درەخت لە حەوشەكە نییە، رۆژی یەك شەمە بەدواداچوونم كرد بۆ بابەتی ئەو پێوەرانە، هەموو ماڵێك (٤٠٠) هەزار دینار بە ناوی كرێی ئاو قەرزارە، ئەگەر ئەو بڕگەیە جێ بەجێ بكرێ، پێوەر ئاو هێواش ئەكات، رۆژ نا رۆژێ بێ مەجبووری لێی بكەیەوەو (٥٠٠) هەزار غەرامەیە، هیوادارم ئەو بڕگەیە لابرێ.

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك مەلا جیهاد، ببورە ئاماژە لە بڕگەی دوو لە ماددەی (٤٨)، موناقەشە كردنی ئەو بابەتە ئەخەینە دوای دانیشتنی تایبەت بە هەڵەبجە، ئەبێ بەدەنگدان بێ، كێ لەگەل ئەوەیە تەواو كردنی ماددەكانی تری ئەو پێشنیاز یاسایە بە مەبەستی رەخساندنی دەرفەتی باشتر بۆ هەردوو لیژنەی تایبەتمەند بۆ گفتوگۆ كردن لەگەل وەزارەتی تایبەتمەند، سەبارەت بە پێوەری ئاو بخرێتە دوای دانیشتنی ٣/١٦؟ دوای ئەو بڕگەیە قسە كردن لەسەر ئەو پێشنیازە یاسایە ئەخەینە رۆژی دوای ٣/١٦، فەرموو كاك شاخەوان، عەفوو كاك مەلا جیهاد.

بەرێز جهاد حسن ابراهیم:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئێمە بە دەنگی خەلكی هاتینە ڤێرێ، كارەكی باش بوو دانیشتنەكە دواخرا، هندەك جارا بۆمە ناخۆشە بەحسێ عقوباتێت و سزا دێ ل سەر خەلكی، هندەك پەرلەمانتار دبێژن ئەم دگەل سزایێت نین، سزا هاتیە دانان كو كارەك بەرێڤە بچیتن، هندەك دبێژن ئەم دگەلین، بۆ ئەڤەیە حوكم بێتە بكار ئینان، ئەڤە نە مەخسەد خەلكی سزا بدەت، بەس قانوونەكا بێتە جێهینان، گەلەك مال حتا ڤێگاڤێ ل كوردستانێت هەی تەوافا قیمەتەكا گەلەك كێمە بەس دوژمناتیا دگەل هەی، دبێت مە وەسا تێنەگەین، ئەڤە بۆچوونات مەیە دائیرا ئاڤێ ئان دائیرێت موعەین ئەگەر ب ئیخلاس كار بكەت كێشا چارەسەر كەت، نوقتا دوێ، ئەڤ نرخێ بۆ ئاڤێ چ پێڤەر هەیە ئەو بزانیت چەند چووە حەتا عقوبەك نەكا ؟

بەرێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا ئەبو بەكر.

بەرێز ابو بكر عمر عبدالله:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

خالێكی پەیڕەویم هەیە دوایی قسە ئەكەم، یەك، بەپێی ماددەی (٥٤و٥٥) زەبت كردنی كۆبوونەوەی پەرلەمان لە ئەستۆی دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمانە، دوو، بەرێزت پێشتر ئەندامی پەرلەمان بووی و ئەندامی لیژنەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان بووی، خوا لێ خۆشبوو دكتۆر

فرست كە سەرۆكی لیژنەكە بوو، زۆر تەبیعیە هەڤالێكمان لێرە نەبێ، ئەوەی چووینە پەرلەمانی سوێد تەنیا لیژنەی مەعنی قسەی لە پرۆژە یاسا ئەكات، ئەوەی ئێمە لە كارەبا و سامانی سروشتی و پەروەردە و زەراعە قسەی لەسەر ئەكەین، زۆر ئاساییە فراكسیۆنەكان پرۆژە یاساكانیان پێ ئەدرێ لە رێی نوێنەرەكانیان هەموو سەرنجی خۆیان ئەگەینن، تەبیعیە مەعلوماتم نییە نامەوێ لەو یاسایە قسە بكەم، ئەوەی لێرە نییە تاوانی نەكردووە و ئێمەش ماوین ئازایەتیمان نەكردووە، دووەم، لەسەر سزا، حەزرەتی عوسمان قسەیەكی جوانی هەیە، لەگەل سزایام، (زجرون لی ساحبە و ردعون لی غیرە)، لە پرۆتۆكۆل و ئەرشیفی ئەو پەرلەمانە سەیر بكەین دۆستی دێرینی گەلەكەمان دكتۆر اسماعیل بێشكچی لە یەكەم كۆبوونەوەی ئەو پەرلەمانە كە بروسكەی پیرۆزبایی ئەنێری و ئەڵێ نۆزدە جار لەسەر قەزیەی كورد گیراوم دوژمنی كورد لە داهاتوو لە رێگەی ئاو شەری ئێوە ئەكەن، خۆشمان دوژمنی ئەو سامانە نیشتیمانیەین كە ئاویش و كارەباش بە هەدەر ئەدرێ، بۆیە ئەبێ سزا هەبێ، پشتگیری كاك دكتۆر رێبوار و كاك حەسیبە خان ئەكەم ئەبێ تەوافە هەبێ، پێم وایە لە ٦٠٪ هاوولاتیان تەوافەیان نییە، ئەبێ بیكەین بە سەد هەزار نەك پەنجا، بەڵام بڕگەی دوو، پێوەری ئاو پڕ پڕە لە ناعەدالەتی من لەگەڵ كاك دابانم و بگەرێینەوە بۆ شێوازی پێشوو، یان هەر ئالیەتێك لە داهاتوو ئەدۆزینەوە، لە ئێستا بەو پێوەرە ستەم لە خەڵك ئەكرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك شاخەوان.

بەرێز شاخەوان رۆوف مصطفى:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری قسەكانی كاك دابان و كاك عوسمان و مامۆستا عمر ئەكەم، مەسەلەی ئاوی ماڵان ئەزانن ئێستا وای لێ هاتووە لە هەفتەیەك دوو رۆژ ئاو هەیە، قوەتی ئاوی ماڵان كەمە بەشی زۆری خەڵكی ئەو وڵاتە تەوافەی سەربان نابەستێ، مەسەلە كەمتەرخەمی نییە، مەوزع ئەوەیە ئێستا لە هەفتەیەك دوو رۆژ ئاو هەبێ قوەتی ئاو كەم ئەبێ، ئەبێ حكومەت موعالەجەی ئەو حالەتە بكات، ئەگەر لە هەفتەیەك پێنج رۆژ ئاوی ماڵان و گەڕەكەكان هەڵكرا ئەوكاتە حكومەت ئەتوانێ ئیجرائاتی توندتر بكات، لە بڕی ئەو پەنجا هەزارە ئەكرێ زیاتر بێ، بەڵام ئێستا پەنجا هەزار دیاری كراوە لە كاتێكدا لە هەفتەیەك دووجار ئاو هەیە، پێش هەموو شتێ حكومەتی هەرێم بەتایبەتی بەرێوەبەرایەتی ئاوی شارەكان ئەو گرفتە موعالەجە بكات، لە هاوین جار هەیە یەك جار ئاو هەیە، ئەبێ پێش وەخت ئەوە چارەسەر بكرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مەم نوقتەی نیزامی.

بەرێز مەم بورهان محمد قانع:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەمرۆ نزیكی (٧) كاتژمێر زیاتر لە كۆبوونەوەین، بەپێی ماددەی (١٨) بڕگەی سێیەم، كردنەوەی خول و دانیشتەكانی پەرلەمان و سەرۆكایەتی كردنیان و كۆتایی پێهێنان و دواخستنیان و دەست

نیشان کردنی کاتی ئەنجامدانی دەسەڵاتی سەرۆکی پەرلەمانە، هیچ داعی نەبوو ئەو دانیشتە بخرێتە دەنگدان، سەلاحیەتی خۆت بوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەلاحیەتی من نییە، سەیری ماددەی (٤٨) بکەن، موناقەشەی کۆبوونەوەی ئەو یاسایە لە کۆبوونەوەی داهاتوو یەکەم بڕگە بێ، ئەڵێ تا گفتوگۆ لەسەر بڕگەیەکی بەرنامەی کار تەواو نەبێ بڕگەیەکی تر گفتوگۆی لەسەر ناکرێ، ئەگەر لەبەر هەر هۆیەك نەتوانرا گفتوگۆ لەبارەی بڕگەیەك تەواو بکرێ دەستەی سەرۆکایەتی ئەتوانێ ئەو بابەتە بە هەلپەسێراوی بهێڵێتەوە و بە ڕەزامەندی زۆرینەی ئەندامانی ئامادە بوو ئەو بابەتە بۆ دانیشتنی داهاتوو دوا ئەخرێ و بڕگەی دوای ئەوە گفتوگۆی لەسەر ئەکرێ، ئەگەر ئێوە دەنگ نەدەن ناتوانی کۆبوونەوەی داهاتوو تایبەت بکەین بە تەنها هەڵەبجە، ئەبێ بڕگەی یەکەك بکەینە تەواو کردنی گفتوگۆ لەسەر ئەو پڕۆژەیە، ئینجا ئەتوانین بچینە سەر بابەتی هەڵەبجە کە هەموومان ئیتیفاقمان کردووە لەبەر گرنگی دۆخ و تایبەمەندی هەلەبجە، ئێستا لیژنەی تایبەتمەندەکان.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك مەلا عوسمان پرسیاری کرد، لە ماددەی (٢٢) بڕگەی یەکەم عیلاج کراوە، تێبینیەکی ترم هەیە، قاعیدەی قانوونی چۆن ئیلزام ئەکرێ، بە سەپاندنی سزا لە موخالەفە کردنی، سزاش دوو عونسری هەیە مالی و مەحسوس بێ، ئەگەر بڕەکەش کەم بێ و ماددەی مەحسوس نەبێ کێ ئیلتیزام بەو قاعیدە قانوونیە ئەکرێ، ئەوە عونسرە ئەبێ هەبێ، پرسیاری تر، دوای پێبژاردن هەر پابەند نەبوو ئەوا بڕگەی دووەمی ئەو ماددەیەی لەسەر جێ بەجێ ئەکرێ، بەڕێزت پرسیارت ئاراستە کرد، دوو یان سێ ئەندامی پەرلەمانیش، دوای پێ بژاردن هەر مۆڵەکەچ نەبوو ئەوکات بڕگەی دووەمی لەسەر جێ بەجێ ئەکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی شارەوانی.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس بۆ بەرچاو ڕوونی ئیشارەت بەو خاڵە ئەدەم کە پێوەری ئاو بە گشتی بەو فراونییەی لە هۆڵی پەرلەمان باس کراوە هیچ پەیوەندی بەو یاسایەوە نییە، لە کێشەی پێوەری ئاو ئاگادارین، لەگەڵ وەزارەتی مەعنی باس کراوە، بڕگەی دوو زۆر باسی دەستکاری ئەکات، نە باسی عقود و نە باسی بەستنەوەی ئەکات، لە ئێستاش ئەو ئیحتیکاریەی کۆمپانیاکان هەبوو بۆ سێ مارکەی فەرز کرابوو نەما، هەر هاووڵاتیەك ئەتوانێ پێوەری ئاو خۆی بیکرێ و بیباتە بەڕێوەبەرایەتییەکە و بارکۆدێکی

لەسەرە چێك ئەكرێ تەواو بێ ئەتوانێ ببەسترێ، بۆیە زۆر بە روونی داوا ئەکەین بابەتی کێشەی پێوەری ئاو زۆر جیاوازە لە خاڵی دووەم کە ئێستا باس کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بەو شێوەیە کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دێنین، سوپاس.

منى نبى قهوچى	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فائق حسێن**
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٨

ساڵی/ ٢٠٢١ – بەرگی سەدو هەژدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٣

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٤) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٣/١٦ ل ٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٣/٣١ ل ١٠١
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٦)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/٧` ل١٩٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٧) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/١٤ ل ٢٩٣

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـزان ئەنـدامانی پەرلەمـان، دەسـت بەجـی جێبکـردنەوەی بڕگەیەکـی تـری بەرنـامەی کـاری کۆبوونەوەکەمان دەکەین کە بریتیە لە بەردەوامبوون لەسـەر خوێنـدنەوەی دووەم بـۆ پێشـنیازە یاسای پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمـی کوردسـتان_عێـراق، بەپێـی حـوکمی ماددەکـانی (٨٧، ٨٨، ٨٩) لە پەیـڕەوی نـاوخۆی پەرلەمـانی کوردسـتان، بـۆ ئەم مەبەسـتە داوا لە سەرۆکایەتی هەردوو لیژنەی شـارەوانی و کاروبـاری یاسـایی دەکەیـن بێـنە شـوێنەکانی خۆیـان، ماددەی هەشت فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٨):

یەکەم: هەر کەسـێك سـەرپێچی و زیـادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ ئەنجـام بـدات تێچووی چاککردنەوە و پڕکـردنەوە بە شـێوەی ئەنـادازەیی و داپۆشـین و گەڕانـدنەوەی بـۆ بـاری ئاسـایی خـۆی بەپێـی ئاکـارە ئەنـدازیارییە بەرکارەکـان دەخـرێتە ئەسـتۆی، وە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێ بەجێ دەکرێت.

دووەم: هەر کەسـێك سـەرپێچی و زیـادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ ئەنجـام بـدات سەباری پێ چاککردنەوەی بەپێ بژاردنێك سزا دەدەرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

١- بڕی سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی بیست تا چل سانتیمەتر.

٢- بڕی سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی چل و پێنج تا حەوتا پێنج سەنتیمەتر.

٣- بڕی پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی تیرەی هەشتا تا سەد و بیست سەنتیمەتر.

٤- بـڕی یەك ملیـۆن دینـار بـۆ تـۆڕی ئـاوەڕۆیی تیـرەی سـەد و بیسـت و پێـنج تـا سـەد و هەشـتا سەنتیمەتر.

٥- بڕی دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئـاوەڕۆیی تیـرەی سـەد و هەشـتا و پێـنج تـا دوو سـەد شەسـت سانتیمەتر.

٦- بڕی پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی سەندوقی بە هەموو ئەندازەییەکانیەوە.

٧- بە بڕێك کە لە سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە سێ سەد هەزار دینار زیـاتر نەبێـت بە هـۆی فڕێدانی هەر مادەیەك یان پاشەڕۆیەك کە کـاریگەری هەبێـت لەسـەر توانـای ئـاوە شـۆڕکردنی تۆڕی ئاو و ئاوەڕۆ.

٨- بە بڕێك کە لە شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سـەد هەزار دینـار زیـاتر نەبێـت بە هـۆی بەسـتنەوەی ئـاو و ئـاوەڕۆکەی بەبـێ مـۆڵەتی بەڕێـوەبەرایەتی یـان فەرمانگەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پێش ئەوەی بڕۆینە سەر موناقەشەکردنی ئەو بابەتە کە ماددەی هەشتی پڕۆژە یاساکەیە، لەسەر داوای بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان، وە دوای ئەوەی ئەو بێڕێزیەی کە پەرلەمانتار د.کازم بەرانبەر بە پەرلەمان کردی بەوەی کە جوتێك پێڵاوی پێشتر لە ماڵەوە ئامادەکراوە نەك پێڵاوەکانی خۆی، بە تەوجیهو ئاڕەستەکردنی سەرۆکی حیزبەکەی فڕیدایە بەردەمی خۆی، بەردەمی ستێجەکەی خۆی نەك سەرۆکایەتی پەرلەمان، بۆ ڕاستکردنەوەی ئەوەی کە روویداوە، ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی ئەم بڕیارە پەرلەمانیە دەخەینە بەردەمتان و داواتان لێدەکەین لە بارەیەوە دەنگ بدەن، لەبەر ئەوەی لە ناوی پەیڕەوی ناوخۆ هیچ چارەسەرێك بۆ ئەم جۆرە بابەتانە نیە، بڕیارە پێشنیارکراوەکەی دەستەی سەرۆکایەتیش بەم شێوەیە، لەبەر ئەو بێڕێزیەی کە ئەندام پەرلەمان (کاظم فاروق نامق) بەرامبەر بە دامەزراوەی پەرلەمان لە ناو حەرەمی پەرلەمان و لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٥)ی ئاسایی، خولی بەهارەی ساڵی سێیەم لە خۆلی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان لە ڕێکەوتی (٢٠٢١/٣/٣١) ئەنجامیدا بڕیارماندا بەوەی کە ئەندام پەرلەمانی ناوبراو بێ بەش بکرێت لە دانیشتنەکانی پەرلەمان تا ئەو کاتەی داوای لێبووردنی فەرمی لە پەرلەمان دەکات، هەر بەڕێز لەگەڵ ئەو بڕیارە پەرلەمانیەیە با دەست بەرزکاتەوە؟ (٧٣) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بە دەنگی (٧٣) ئەندامی پەرلەمان بڕیارماندا پەرلەمانتاری ناوبراو تا ئەو کاتەی بە فەرمی داوای لێبووردن لە پەرلەمانی کوردستان دەکات بەشداری دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان ناکات، وە دەمانەوێت هەموو لایەنێك و رای گشتی ئاگادار بێت کە پەرلەمانتاری ناوبراو پێلاوەکانی نەگرتۆتە دەستەی سەرۆکایەتی، بۆ ئەوەی نەبێتە پاڵەوان، بەڵکو فڕێیداوەتە بەردەمی خۆی، لە بەردەمی ستێجەکەی خۆی، دەچینە سەر قسەکردن لەسەر ماددەی هەشت، وەرتان دەگرم، وەرتان دەگرم ئەوانەی نوقتەی نیزامیتان هەیە، لە دوای ئەوە ئەو کەسانە وەردەگرم کە دەیانەوێت لەسەر ماددەی هەشت قسە بکەن، ناوەکان دەخوێنمەوە (کاك شێخ زاهر، حسیبە خان، د.اسماعیل، کاك یاسین، کاك مەم، کاك جەلال، نجات خان، کاك عوسمان سێدەری، مامۆستا عمر، مەم اسکندر)، فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم دوو بڕگەیە، من پێشنیار دەکەم هەردوو بڕگەکە بکەن بە یەك بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە. هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆەکان ئەنجام بدات سەرباری تێچووی چاککردنەوە و گەڕاندنەوە بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە، ئێنجا بڕگەی دووەم بکرێت تەواوکار ئەو پێ بژاردنانەی کە لە بڕگەی دوو هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ظاهر شێخ فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی یەکەمی ماددەی هەشت هەیە، پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، هەر سەرپێچیەك و زیادەڕۆییەك بکرێتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ئەرکی لابردنی سەرپێچیەکە و زیادەڕۆییەکە و گێڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی دەکەوێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و یان زیادەڕۆکار بە چاودێری فەرمانگە و بەڕێوەبەرایەتیەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، لایەنی پەیوەندیدار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامیت وەرنەگرتم، بەڵام هەر لەگەڵ ئەوە دەیڵێم ئەگەر قەبوولی بکەی، ئێمە قەراربوو ماددەی حەوت لابەرین هیچ قسەی لەسەر نەکرا، یەکسەر چوونە سەر ماددەی هەشت، ئەوە نوقتەی نیزامیەکەم، سەرۆکی پەرلەمان، سەبارەت بە ماددەی هەشت ئێستا سەرپێچیەکی زۆرکراوە لەسەر بۆڕی ئاوی نەقلی گەورە لە مەنتیقەی ئێمە دابووایە یاسایەکە وابێت کە ئەوانەی کردووشیانە، نەك ئەوانەی دوایێ دەیکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە ماددە ئەوە پەرلەمان بڕیار دەدات، یەعنی دەخرێتە دەنگدان و دواتر لیژنە خۆیان کۆدەبنەوە لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئەوەی کە ئەوان تەرحی دەکەن وەکو با بڵێین پێشنیازی لیژنەی هاوبەش لەگەڵ وەك خۆی و لەگەڵ پێشنیازێکی تر کە تەرحکراوە هەمووی دەخەینە دەنگدان، کامە دەنگی هێنا ئەوە دەبێتە ماددەیەك، کاك عوسمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشت مادام بڕگەی یەکەم لێرەدا پێ چاککردنەوەکەی بە روونی دیاریکردووە، من لەگەڵ ئەوەم بڕگەی دووەم لە خاڵی یەکەمەوە تا خاڵی هەشتم ئەم غەرامەیە زۆر زۆرە، بە بۆچوونی من سەدا پەنجا باشە، سەدا پەنجا کەم بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی هەشت دا لە دێری سێیەمدا دەستەواژەیەك هاتووە ئاكار، پێموایە مەبەستیان لە (Standard)ە، جا بۆیە ئاكار بە مانای ئەخلاق یان رەفتار دێت، پێشنیازم ئەوەیە بڵێین ستانداردە ئەندازەییەکان وەکو خۆی بمێنێتەوە ئەوە یەك، بە نیسبەت بڕگەی دووەمەوە سەرپێچی و زیادەڕۆیی ئەو (و) چاك بکرێت، وە بە نیسبەت خاڵەکانی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم من پێشنیاز دەکەم هەر یەکێکیان بەم شێوەیەی لێ بکرێت، بۆ نموونە

یەكەم/ سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تیرەی بیست تا چل سانتیم، هەر بڕەكە لابرێت، لەبەر ئەوەی لەسەرەوە دەڵێین لەسەر تۆڕەكانی ئاوەڕۆیە لە خوارەوە تیرەكە تەنها ئیشارەتی پێ بكرێت بۆ ئەوەی كوورتی بكەینەوە، تا خاڵی پێنجەم وابێت، بۆ شەشەمیشیان پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ لابرێت بۆ سەندوقی و بە هەموو ئەندازەكانییەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پرسیارەكا هەی و تێبینیەك، بەلێ، ئەز پشتەڤانیا بۆچوونا بەری نوكە دكەم ئاكار یەعنی ئەخلاق خەسلەت، یان بكەن خەسلەت یان بكەنە ستاندەرد یەكێكیش وانا باشترە، پرسیارا من ئەوەیە بۆ لیژنەی تایبەتمەند معیار و فەلسەفەی ئەم گۆڕینە سەد و پەنجا یان سێ سەد هەزار دینار چ معیارێكە، یەعنی حەجمی گەورەی بۆڕی هەر ئەوەیە یان شتێكی تری لەگەڵە، ئەمە پرسیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا جەلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله (جەلال پەریشان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەتا هاوڕای كاك (یاسین)م، پێشتریش زیادەڕۆییانكردووە، ئەوەی تریش بەڕاستی كورد لە كۆنەوە دەڵێت ئاو و ئاوەدانی، لە هەر شوێنێك ئاو نەبێت ئاوەدانیش نیە، بەڕاستی لە سزایەكان من هاوڕای كەس نیم هەر یەكێك زیادەڕۆیی لەسەر تیرەی بیستی بكات و بەخوای لەسەر سەد و هەشتاو پێنج و دوو سەد شەستیش دەكات، من پێمباشە بێ بژاردنەكە پێنج ملیۆن كەمتر نەبێت، چونكە ئێستا بە ئاشكرا بە چاوی خۆمان دەبینین ڕۆژانە هەر كەسێك بە كەیفی خۆی لە كۆڵان حەفرێك لێدەدات و جگەلە لە ئاوەكە ئاوی زیادیش دەبات، ئاوی دووەم و سێیەمیش دەبات بەبێ پێوەر، كەواتە سزایەكە چەندی زۆر بێت باشە، دەبێت ئەوانی تر هەموو هەڵبگیرێت دەنا پێنج ملیۆن دینار بۆ ئەوەی كەس تەجاوزات نەكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مەم اسكندر فەرموو.

بەڕێز مەم اسكندر مەم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیارەكانی حسیبە خان و كاك یاسین دەكەم، ئەو خاڵانە و سزایانە ئارمانج لێی سزادانی خەڵك نییە، كاتێك كە موشەریع سزای بۆ دادەنێت مەبەستی نیە حەزی لێبێت خەڵك سزا بدات، بەڵام ڕەدعێكە، ئەو ئەرقامانە زیاد بكرێت بە بۆچوونی من باشترە بۆ ئەوەی ببێتە ڕەدعێكی باش بۆ خەڵك بۆ ئەوەی ئەو سرپێچیانە ڕوو نەدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو پێشنیارم هەیە، یەكەمیان پشتگیری لە بۆچوونەكەی كاك مەم دەكەم سەبارەت بەو وشەی ئاكارە ئەندازەییەكان، هەروەها كاك (د.اسماعیل)یش ئاماژەی پێكرد، پێشنیاری دووەمیان یان تێبنی دووەمم لەسەر خاڵی هەشتەمە ئەگەر هاتوو كەسێك كە ئاوەڕۆكەی بەستەوە بە شەش سەد هەزار دینار غەرامە بكرێت، لە راستیدا ئیحتیمالی ئەوە دابنرێت كە ئەگەر فەرمانگە خۆی نەیتوانی بێ بەدەم هاوڵاتیەوە ئاوەڕۆكەی بەستەوە، یەعنی دوای ئەوەی هاووڵاتیەكە ئەگەر داوا پێشكەشكرد بە فەرمانگە و فەرمانگە نەیتوانی ئەو حاڵە نەگرێتەوە، واتە بە مەرجێك كەمتەرخەمیەكە بە هۆی كەمتەرخەمی و نەتوانینی فەرمانگەوە نەبێت، خۆتان دەزانن ئێستا پێنج ساڵە دەیان گەڕەكمان هەیە لە كوردستاندا ئاو و ئاوەڕۆ كارەبایان نیە حكومەت نەیتوانیووە بۆیان بكات، بۆیە هاوڵاتی خۆی هەوڵیداوە ئەوانە بكات، بۆیە من پێمباشە ئەمەی بۆ زیاد بكرێت ئەگەر بە هۆی كەمتەرخەمی فەرمانگەكانەوە نەبوو، واتە ئەگەر من وەكو هاوڵاتیەك چوومە فەرمانگە و بەیانی هات بۆی بەستم ئەوە هیچ كێشە نییە، بەڵام ئەگەر مانگێك دوای خستم ناچاربم خۆم كارەكە بكەم، پێمباشە لیژنە بەڕێزەكان ئەمە جێگای بكەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا تێبینیم لەسەر ئەم ماددەیە وشەی زیادەڕۆیی و زیادەڕۆكار و ئەوانە هاتووە، پێموایە ئەمە لە یاسای ترە ئەم وشەیە پێناسەكراوە، زیادەڕۆیی و زیادەڕۆكار، دەكرێت هەر سەرپێچی بێت باشترە ئەمە خاڵێك، خاڵێكی تر پشتگیری لە قسەكانی كاك عمر و دكتۆر سگیری و كاك مەم دەكەم لەسەر وشەی ئاكار لابرێت، ستاندارد بێت یان هەر وشەیەكی تری بۆ بەكار بهێندرێت، خاڵی سێیەم ئەم پێ بژاردنانە كە هاتووە دەڵێ بڕگەی دووەم هەر كەسێك سەرپێچی بكات دەڵێت سزا دەدرێت، وشەی سزا جەنابت پێشتر لە جەلسەی پێشوودا گووتت ئەمانە جەریمە نیە، كاتێك كە وشەی سزا بەكار دەهێنن سزا بۆ جەریمە بەكار دەهێنرێت، بەس لە قانوندا ئەگەر جەریمە نەبێت دەڵێت پەیوەست دەكرێت بە غەرامە نەك بەوەی سزا دەدرێت بە غەرامە، كە گووتت سزا دەدرێت دەچێتەو بابی جەریمەوە، یەعنی دەبێت ئەو وشەی سزایە لابرێت وەكو ئەوەی كە گوتم پەیوەست بێت، خاڵێكی تر حیكمەت چییە لەوەی كە لە ماددەی پێنج لەگەڵ ئەم ماددەیە ئاوە و ئاوەڕۆ جیاكراوەتەوە، هەردووكیان سەرپێچیە، كۆمەڵێك غەرامات هاتووە بۆ ئاو هاتووە و بۆ ئاوەڕۆش هاتووە، من پێشنیاری ئەوە دەكەم لە بری ئەم هەموو سزایە كە هاتووە وەكو یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی (٢٠٠٨)، یاسای پاراستن و چاككردنی ژینگە كە یەك ماددەی عیقابی هێنابوو دەڵێت بە غەرامە، بۆ نموونە لە سەد و پەنجا هەزار دینار تاوەكو دوو سەد ملیۆن، ئەگەر ماددەمان هەبێت بڵێت سەرپێچی لە حوكمەكانی ئەم یاسایە دەكات، بۆ نموونە لە سەد هەزارەوە تاوەكو سەد ملیۆن ئیتر ئەو سەڵاحیەتە بدرێت بە مودیر عام خۆی بەپێی

سـەرپێچیەکە تەحدیـدی بکـات، نەك ئەوەی کە زۆربەی ماددەکـان بێنێـتەوە بە دیـاریکردنی ئەم سزایانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خدیجە خان فەرمووو.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی هەشـت بـڕگەی یەکەم، مـن پێمـوایە دیـری یەکەمـی دەبێـت بەم شـێوەیە لێبێت بۆ ئەوەی کورتر بێت باشتر مەفهومەکە بگات، کەسی سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکـار لەسـەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ، تێچووی چاککردنەوە تاوەکو کۆتایی وەکو خۆی تـاوەکو جـێ بەجـێ دەکرێـت، سـەبارەت بە بـڕگەی دووەمـیش ئەو سـزایانەی کە لەو بـڕگەیەدا هـاتوون تەواوکەری یـان بڵێـین سەرەڕای پێچاککردنەوەیە کە لە بڕگەی یەکەمـدا هـاتووە واتە ئەو هەردوو بـڕگەیە ئەگەر لەگەڵ یەك دەمجـیش نەکـرێن، پێمـوایە دەبێـت بـڕگەی دووەم بەم شـێوەیە دووبـارە دابڕێـژرێتەوە، سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکـانی ئـاوەڕۆ سـەرباری پێچککـردنەوە هەر وەك لە بـڕگەی یەکەمدا هاتووە بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شـێوەیەی خـوارەوە، وە ئەو نـۆ خـاڵەش وەکـو خۆی بمێنێتەوە، بەم شێوەیە مەفهومەکە باشتر دەگەیەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێـزان ئەنـدامانی لیژنەکـان بـۆ ئەم قسـانە لە کۆبـوونەوەی لیژنەکانتانـدا بـکەن باشـترە، ئەگەر شـتێکی جەوهەریتـان هەیە و لە کۆبـوونەوەی لیـژنە تەرحتـانکردووە بە قسـەتان نەکـراوە ئەوە بیخەنە بەردەمی پەرلەمان، رەنگە لە پەرلەمان بۆتان بـڕوات، بەڵام ئەم چاککـاری و ئەوانە بـڕوام وایە ئەگەر لە کۆبوونەوەی لیژنەکانی خۆتان قسە بکەن زۆر باشترە، زۆر سوپاس بـۆ هەمووتـان، ئەو ماددەیە تەواو، دەچینە سەر ماددەی نۆ، فەرمووون بیخوێننەوە.

بەڕێز نزار مەلا عبدالغفار

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٩):

سـەبارەت بە گەڕانـدنەوەی کەرەسـتەی بـردراو یـان لە ئەسـتۆگرتنی کـڕینەوەی بە نرخـی رۆژ، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

١- بڕی دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی موشەبەکی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢- بڕێ دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنـی تـۆڕی سـەر چەپەری وەرگرتنـی ئـاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣- بڕی چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆل.

٤- بڕی پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆل بە چوارچێوەکەیەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر بەڕێزێك دەیەوێت قسە بکات لەسەر ماددەی نۆ بکات با نـاوی تۆمار بکات، ناوەکان دەخوێنمەوە (کاك مەم برهان، ئاشنا خان، کاك مەلا ناصـر، کـاك یاسـین، کـاك بەهمەن، حسیبە خان، کاك شێخ زاهیر، کاك مەلا جیهاد، سەرچنار خان)، ئاشنا خان فەرمووو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی من زیاتر لەسەر بەكارهێنانی ئەو وشانەیە، لە خاڵی یەكەمدا بە بڕی دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بە بردنی تۆڕی موشەبەكی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ، لە جیاتی وشەی چەپەری دەریچە بەكار بهێندرێت، پێشتریش لە ماددەكانی پێشوو كاتێك بەكار هاتبوو هەمان تێبینیم هەبوو، وەرگرتنی ئاوەڕۆ جارێكی تر ئاوەڕۆ وەرناگیرێت، بۆیە بكرێت بە ئاوی باران، دەریچەی وەرگرتنی ئاوی باران، وە بڕەكانیش لابرێت، بابڵێین حاڵێكە بڕ نووسراوە بڕەكان لابرێت پێویست ناكات، خاڵی دووەمیش هەر بە هەمان شێوە ئەو چەپەریە بكرێت بە دەریچەی ئاوی باران بە چوارچێوەكەیەوە، وە لە جیاتی بەكارهێنانی وشەی قەپاغی مەنهۆل سەری مەنهۆل بەكار بهێندرێت، چونكە ئەوەی لەبەر دەستماندایە سەری مەنهۆل بەكارهێنراوە، نازانم بۆ لێرە كراوە بە قەپاغ، لە چوارەمیشدا هەر بە هەمان شێوە قەپاغەكە بكرێت بە سەری مەنهۆل، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بەهمەن فەرمووو.

بەڕێز بەهمەن كاك عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە زۆر دوور و درێژیكراوە لەم ماددەیە، هەر زۆر بە وازحی بنووسرێت ئەوانەی كە ئەو بابەتانە دەدزن چ قەپاغی ئاوەڕۆیە یان ئاوە یان موشەبەكی ئاوە دەتوانرێ بگووترێت كە سەرەرای پێ بژاردنی ئەو ماددانە غەرامەیەك دەكری لە نێوان دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ پێنج سەد هەزار دینار، یان سەقفێكی ئەعلای بۆ دیاری بكەی ئەو وردەكارییانەی پێویست نیە، چونكە كە گوتت ئەو ماددانەی كە ئاوەڕۆكان دادەپۆشێت یان پێداویستی ئاو و ئاوەڕۆیە ئیتر وازحە، یەعنی پێی چاك دەكەیتەوە دواتریش بە غەرامەیەك كە لە نێوان دوو سەد هەزار دینار بۆ پێنج سەد هەزار دینار غەرامەش بكرێت سەرەرای ئەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مەلا جیهاد فەرموو.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەكی یا دیارە ئەم ل ساڵەكا وشكە ساڵی دا هەندی زیتر ئەڤ یاسایە بچیتە جێ بەجێ كرنێدا دێ باشتر بیت بۆ وڵاتی مە، چونكە ئیحتیماله ئەڤ چەندە هەنێ بویە دیاردەك بۆ برنا تشتێت حكومەتێ یان هەتا برنا ئاڤێ خەڵكەك هزر ناكەت كو ئەڤە عقوبەك دا هەبیتن یان ئەڤە گونەهەكە، دێجا ب رەئیا من شارەزایی دڤێرێدا راستە هەندەك پارە هاتیە دانان بۆ ئەڤان سزاكەرێ یا سەرپێچیا دكەن، بەس یاش من زێرەكیە كو لێرە ئەڤەیە مرۆڤ نەهێلیت خەڵك سەرپێچیا بكەتن، ئەڤە ژی دێ چاوا دێتە چێ كرن، مەسەلەن دانانا هەندەك پۆلیسا كو تایبەت بن بۆ پاراستنا ڤان شەبەكادا، چونكە مانە یا چاڤێ كەسەكی لێ نەبیت ئیلا جیرانەك شكایەتەكی

لێ بکەتن، یان ژی ئەڤ پارەی هەنە ئەڤی تێتە کۆم کرن بچیتە جێهەکی دا سەد پێ بێنە چێ کرن، یەعنی ڤێ ماددە و ماددەییێت بەری نها ژی کو ئاڤی ئەم جارەکا دی بشێین خەزن بکەینەڤە، یان ژی بدەن ب وان کەسا وەکی بەری ڤێ گاڤێ گووتی ئەو پۆلیس چاودێریا وانا دکەن، یا دوماهی ژی ئەز بێژم تەوعیە بێتە کرن یا خەڵکی هەتا ڤێ گاڤێ مە نەدیتیە راستی ئەز وەك مامۆستایەکی ئاینی کو گوتار بێژم ژی ئەڤە راگەهاندنێ دا ل قوتاخانە ل سەر مینبەرێت مزگەفتا تەوعیە بۆ خەڵکی بێتە کرن، ئەڤ تشتە کارەساتەکا مەزنە، جەریمەکا مەزنە، چاڤێ مە تشتێ حکومەتێ بیتن دا ئەم بشێین پێگڤە وەکی چاوا ل ماڵەکیدا سەرپێچی و دزین و خراپکاری نەهێتە کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەر لەوەی سەرەنجەکەم بخەمە روو، پرسیارێکم لە هەردوو لیژنەی بەڕێز هەیە، لێرە بەس تەنها باسی بردن دەکەن، ئەگەر شکێندرا بوو چی؟ چونکە ئەوەش هەر زیان گەیاندنێکە یەعنی کە شکا کەڵکی نامێنێت، یەعنی یەکسان دەبێت بە بردن، بۆیە من پێشنیازی من یاساکە ئەم ماددەیە بەم شێوەیە دابڕێژمە و کۆی ئەو خاڵەی کە لە چوارچێوەی ئەمەدا داڕێژراوەتەوە، من دەیکەم بە پەرەگرافێك بەم شێوەیە خوارەوە، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی براو یان شکێندراو و لە ئەستۆگرتنی کرینەوەی بە نرخی رۆژ، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت لە نێوان دوو سەد تا پێنج سەد هەزار دنیار ئەگەر تۆڕی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ، ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە، قەپاغی مەنهۆل، هەروەها بە قەپاغی مەنهۆل بە چوارچێوەکەیەوە بشکێنێ یان ببات، لە دوو سەد بۆ پێنج هەزار دینار ئەوە روون دەکرێتەوە، دواتر ئەو تەخمینە دەچێتەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی یان یان بۆ وەزارەتی مەعنی کە دیاری بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەلا ناصر فەرموو.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی نۆ سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆگرتن کڕینەوەی بەپێی نرخی رۆژ سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە خوارەوە دیاریکراوە، لە هەموو خاڵەکان لە دوو سەد هەزارەوە بۆ پێنج هەزار دینار، بەڵام بردنی کەرەستە دەچێتە قاڵبی دزیەوە پێویستە لە رێگای دادگاوە مامەڵەی لەگەڵ بکرێت، نەك بەڕێوەبەرایەتیەکان، وە سزای داراییش بەپێی نرخی کەرەستەکە دیاری بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی ڕۆژ سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە، من پێشنیاز دەکەم ئەم ماددەیە بەم شێوەیەی لێبکرێت، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردارو یان لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی ڕۆژ یان پێ بژاردنی نرخی کەرەستەکە ئەگەر هاوشێوەی دەست نەکەوێت، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیە، لە دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو لیژنە بەڕێزە دەمەوێت یەك قسە بکەم، کە شتێك بردرا دەدزرێت، یەعنی سزای دزی چییە؟ سزایە یەعنی دەبێت بڕێتە بەندینخانە ئەو کابرایەی شتی دەدزێت، یەعنی چ بە دوو سەد هەزار دینار یان سێ سەد هەزار دینار، یەعنی کابرا قەیناکە دەبوایە لەو ماددەیە ئەوە دابنرابا هەر کەسێك بە نەزانین سەر مەنهۆلێك یان شتێکی برد یان شکاندی سزا بدرێت، نەك ببردرێت، ئێ ئەوە دزیە، دزیش دەبێت سزا بدرێت، بۆیە دەبێت ئەو ماددەیە گۆڕانکاری یاسایی تێدا بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ ئەگەر بکەوێتە بواری جێ بەجێکردنەوە بەم شێوازە بڕوات وا دەزانم ئیشکالیاتێك دروست دەبێت لە جێ بەجێکردن و لە تەتبیق لە محاکەمەکاندا، چونکە وشەی بردن لێرە مەعنای دزیە، یەعنی بتەوێت و نەتەوێت هیچ تەفسیرێکی تر نادات، ماددەی (٤٤٤)ی یاسای سزاکان بە هەموو ئەرکانەکانی جەریمەوە بەسەریدا جێ بەجێ دەبێت، ئێمە لێرە بڵێین موخالەفەی ئیدارییە ئەگەر کەسێك سەری مەنهۆلی بردبێت بێتە دادگاوە چ عقوبەیەکی لەگەڵ، بڕۆ بۆ ئەم یاسایە ماددەی نۆ مامەڵەت لەگەڵدا بکرێت، یان دەڵێت وەرەوە بۆ یاسای سزاکان، یەعنی دەبێت لیژنەی یاسایی ئەمە یەکلایی بکاتەوە بەڕاستی، چونکە ناکرێت لە هەمان کاتدا تۆ بڵێی موخالەفەی ئیدارییە و جەریمە نیە، لە هەمان کاتدا ئەرکانی جەریمەشی بەسەردا جێ بەجێ بێت، چونکە وشەی بردن جگەلە دزی لێرە هێچ تەفسیرێکی تر هەڵناگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی نـۆیەم لە بەشـێکی قسـەکان پشـتیوانی قسـەکانی خـاتوو سـەرچنار دەکەم، وە بـۆ ماددەی نۆیەمیش پێمباشە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بـردراو یان شکێندراو لەلایەن کەسی سەرپێچیکار بە لە ئەستۆگرتن یـان کـڕینەوە بەپـێ بژاردنێـك سـزا دەدرێت لە نێوان دوو سەد بۆ پێنج سەد هەزار دینار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەچینە سەر ماددەی (١٠)، تکایە بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٠):

یەکەم: هەر کەسـێك بـۆ جـاری دووەم زیـادەڕۆیی لەسـەر ڕێـگەی پڕۆسـەی بەسـتنەوەی ئەنجـام بدات بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێـت کە لە پێـنج سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێـت و لە یەك ملیـۆن دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەرداگرتنی کەرەستەکانیش.

دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی توندکراو دادەندرێت:-

١- ئەگەر زیادەڕۆیی لەلایەن کەسێکی هونەری یان پیشەوەر ئەنجام بدرێت.

٢- ئەگەر زیادەڕۆی لەلایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێت.

٣- ئەگەر زیادەڕۆکار لەسەر ئەو تـۆڕەی کە زیـادەڕۆی لەسـەر کـردووە ڕێـگە بە زیـادە ڕۆیـی یـان سەرپێچی کەسانی تر بدات.

٤- سەرباری ئەو سزایەی کە خـاڵی دووی بـڕگەی(دووەم)ی ئەم مـاددەیەدا هـاتووە، فەرمـانبەر لە حوکمەکـانی یاسـای بەرجەسـتە کردنـی فەرمـانبەرانی بەرکـار لە هەرێـم بەدەر ناکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

چ بەڕێزێك ئەیەوێت لەسەر ماددەی(١٠) قسە بکات، کاك هەڵکەوت، حسیبە خان، کـاك مەلا جهـاد، ئاشنا خان، کاك بەڵێن، دکتۆر اسماعیل، سەرچنار خان، بدریە خان، کاك شێخ چاهر.

بەڕێز هەڵکەوت انور خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـــاددەی(١٠) بـــڕگەی (یەکەم) هەرکەســێك بــۆ جــاری دووەم زیـــادەڕۆی لەڕێــگەی پڕۆســەی بەسـتنەوەی ئەنجـام بـدات بە پێبژاردنێکـی سـزا دەدرێـت کە لە پێـنج سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێت و لە ملیۆنێك دینـار زیـاتر نەبێـت، داوا لە بەڕێزتـان دەکەم داواکـارم لایەنـی پەیوەندیـدار دەعوایەکی یاسایی لەو لایەنە یـان ئەو کەسـەی ئەو زیـادەڕەوییە دەکـات بـدرێ بە دادگـاو یاسـا حوکمی بۆ دەرکات، ئایا بڕەکە چەند بێت یـاخود بە چەنـد ڕۆژێـك مانگێـك زینـدانی بکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(١٠) بڕگەی (سێیەم) ئەڵێ سەربارى ئەو سزايەى لە خاڵى دووى بڕگەى (دووەم)ى ئەم ماددەیەدا هاتووە، لە ڕاستیدا ئەگەر سەیری خاڵی دوو بکەی لەبڕگەی (دووەم) هیچ سزایەکی تیا نییە، بەڵکو باسی ئەو شەخسە ئەکا کە سزاکە ئەیگرێتەوە، بۆیە پێشنیاز دەکەم بەو شێوازە دابڕێژرێتەوە بڕگەی (سێیەم) سەرباری ئەو سزایەی کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە تایبەتە بەخاڵی دووەمی بڕگەی (دووەم) فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو بەدریە خان.

بەڕێز بەدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، پرسیارێك لە لیژنەی پەیوەندیدار دەکەم بۆ نموونە لە ماددەی (١٠) بڕگەی (سێیەم)، دوای بڕگەی سێ پرسیاری ئەوە ئەکەم لە لیژنەی پەیوەندیدار ئایا بۆ نموونە ئەگەر یەکێك زیادەڕۆییەکی ئەنجام دابێت یان تاوانێکی سەبارەت بە ئاو و ئاوەڕۆ ئەنجام دابێت، یەعنی بیدایەت بێت دەست بە کارەکەی بکات هێشتا بۆ نموونە تەواوی نەکردبێت لەسەرەتای ئەنجامدانی سەرپێچیەکەیا بێت عقوبە بۆ ئەو کەسە چی دەبێت؟ کە هەمان سەرپێچیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی(یەکەم) ئەڵێ هەرکەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆی بکات ئەڵێ بۆجاری دووەم، ئەی ئەگەر بۆ جاری سێیەم و چوارەم بوو چی؟ ئەمە لە خاڵێك، خاڵێکی تر ئەتوانی ئا بەم شێوازە لێبکەی بە پێبژاردنێك پەیوەست دەکرێ کە دوو هێندە بێت لەباری گەڕانەوە بۆ سەر هەمان سەرپێچی، ئیتر ئەمە چەندجار بگەڕێتەوە لە باری گەڕانەوە ئەمە بڕگەی یەك، بڕگەی دووەم ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دائەنێن دۆخی تووندکراو ئەوە زەرفی موشەدەد باسێکی جەزائیە نەك ئیجرائیەکی شکلی بێت یان تەنزیمی بێت، لێرەیا شوێنی نابێتەوەو ئەبێ لابرێت ئەگەر قەرارە جەریمە نەبێت ئەم بابەتانەو ئیداری بێت، بڕگەی سێیەم من ئەڵێم هەر لابرێت، چونکە ئەوە تحسیل حاسلە وە لە یاسای ئینزیباتی مۆزەفی دەورەو لەگەڵ یاسای نەزاها شوێنی کراوەتەوەو زیادەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٠) بڕگەی (یەکەم)ی ئەڵێ هەر کەسێك بۆجاری دووەم زیادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە، بەبڕوای من زیادەیە زیادەڕۆی ئەنجام بدات ئیتر هەر جۆرە زیادەڕۆییەکە بەبڕوای من پێشنیار دەکەم لابرێت، وە پشتگیری قسەکانی سەرچنار خان دەکەم بۆ دەربڕینی کە وتی بەو شێوەیەی لێبکرێت بەو شێوەی لێبکرێت کە خاتوو سەرچنار وتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، ماددەی (١٠) یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زێدەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات، من پێشنیاز دەکەم ئەو دێڕە لەگەڵ دووەم ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دادەنرێن، (دادەنرێن) بکرێتە هەژمار دەکرێن، ئەو بڕگەیە بکرێتە هەرکەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات ئەوە بکرێتە خاڵی یەکەم لە دووەم، دووەم و سێیەم و چوارەم بەم شێوەیە، بڕگەی (سێیەم) سەرباری ئەو سزایانەی کە لەخاڵی دووەمی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە هاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، من پێشنیاز دەکەم بەو شێوەیەی لێبکرێت سەرباری ئەو سزایانەی کە لە خاڵی دووی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەران لەسەر کەسی زێدەڕۆکار یان سەرپێچی کار جێبەجێ دەکرێت ئەگەر فەرمانبەربن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوانە بۆیان بێنن بەنووسین باشە، سەرچنار خان بەڕێزیشت.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناڤێ خودای مەزن و دلۆڤان، ل دەستپێکێ پشتگیریا ئاخافتنێت برای بەڕێز کاك هەڵکەوتی دکەین یا دیارە تەبعەن پارەکی مەزن دێتە سەرف کرن بۆ دابین کرنا ڤێ ئاڤا هەنێ وە ئەڤ گەلەك گەلەك موهیمە بەس ئەز بێژم ڤی شکلی هەنی بیتن ئەڤە بۆ ئەڤ دائیرێت مەعنی کو چاڤدێریا ڤێ پڕۆسا ئاڤ تەوزێح کرنێ دکەن و یان حەتا کەرستێت ئاڤێ دکەن، ئەز بێژم نەشن سەیتەرێ درستاوی سەر بکەن، بۆچی چۆنکە خەلکی بەرێ نەهێ یە کری وە ئەز نموونەکی بینم خەلك ڤێئاڤێ مە ئیحترامەت هەی نە هەمی یەعنی هندەك دزینا ئاڤێ گەلەك گەلەکا شارەزا بوون یەعنی کەس نموونەکی بینم بەری چەندەکێ مقاولەکی گۆتە من گۆ سەیدا مە وەك پرسیارەکا دینی کە درستە یا نە ئیکێ خانووەکی بۆخۆ چێ کری بەری یەعنی حەدادێ ئاڤێ بێژین بۆڕیەکا ئاڤێ خویا بلوکا دەرێ خستی یەعنی پشتە پێش نزانیتن یەعنی حالەتێ نزانیتن، جا ئەز بێژم هندەکێت هەی بەشێوازەکی ئاڤ دزیە بیستانە ل بەر دکەن بۆ وی ئیعتماله نورمال

بیـتن پێـنج سـەد هەزارا پـارا بـدات یـان هەتـا ملیـۆنەکی بـداتن دشـێت جـارا سـێ یەشـی هەر بەردەوام بیتن ڤێ چەندێ، ئەز بێژم سزا بێتە زێدە کرن وە یان ژی بـدەنە دادگەهـێ سجن دگەل بیت، چونکە کەسەك هەی ملیونەك نەشهێ بداتن یەعنی ئیعتماله ژ فەقیریا خـۆ ئەڤ ئـاڤە وەلـێ کـری دا حەقـێ ئـاڤێ نەداتـن، ڤـی چەنـدە هـاتە کـرن پـارە نەبـوو دەنە ئـاڤێ، یەعنـی ئەمە بێـژم حەدەکی یاسایی هەبێ کو ئەو ژی دادگا هەبی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (١٠) بـڕگەی (یەکەم) بەم شـێوەیە لێبکرێـت هەرکەسـێك بـۆ جـاری دووەم زیـادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسـەی بەسـتنەوە ئەنجـام بـدات بە پـێ بژاردنێـك سـزا بـدرێت کە دوو هێنـدەی سـزای پێشووی بێت، بڕی ئەو سزایە دیاری نەکرێتن کە بۆ جاری دووەم سـەرپێچی دەکـاتن ڕاسـتەوخۆ دوو هێندەی لێ ئەکرێت وەك ئەوەی کە خاتوو سـەرچنار باسـی کـرد لەوانەیە کەسـی زێـدەڕۆکار جاری سێیەم و چوارەمیشی بێت، لە بڕگەی (دووەم) ئەم بارانەی خـوارەوە بە دۆخـی توونـدکراو هەژمار دەکرێن، پشتیوانی کاك شێخ ظاهر دەکەم دادەنرێن نا، وە هەروەها بڕگەی (سـێیەم) پـێم باشە بڕگەی سێیەم بکرێت بە خاڵێك لەناو بڕگەی(دووەم)دا بەم شێوەیە، بکـرێتە خـاڵی چـوارەم: کە لەبڕگەی سێیەم بەو شێوەیە هـاتووە، سـەرباری ئەو سـزایەی کە لەخـاڵی دوو بـڕگەی (دووەم) ئەم ماددەیەدا هاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنـی فەرمـانبەرانی بەرکـار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، کەواتە من پێم باشە بڕگەی سێیەم بکرێت بە خاڵێك بەو شـێوەیە کـورت بکرێتەوە، ڕاستەوخۆ ئاماژە بەوە بـدرێت فەرمـانبەران لە حوکمەکـانی یاسـای بەرزەفـت کردنـی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێ من لایەن خوشکا سەرچنار هاتنە کرن، ئەز پشتڤانیا ئاخافتنێ وێ دکەم، زور سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو ماددەی (١١) بیخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١) یەکەم/ یەك: بڕی ئەو پێبژاردنانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێـدەدرێت بەڕێژەی ٣٠٪ کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لەماوەی پانزە ڕۆژ لە ڕێکەوتـی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

دوو: بـڕی پێبـژاردنەکە کە بەڕێـژەی پـانزە لە سـەد، کەم دەکـرێتەوە ئەگەر سـەرپێچی کـار یـان زیادەڕۆکار لەماوەی سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیـارەکە ئەسـتۆی خـۆی لـێ پـاك بکـاتەوە،

سێ: بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی دە لە سەد، کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زێدەڕۆکار لەماوەی شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

دووەم/ یەك: ئەگەر زیادەڕۆکار یان سەرپێچی کار ئامادە نەبوو بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات ئەوە بەپێی یاسای وەرگرتنی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦) ساڵی١٩٧٧ هەموارکراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.

دوو: ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو بەپێی خاڵی یەکی ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو ئەوە دۆسیەی سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت و بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و سزا دەدرێت.

سێ: حوکمدراو بەپێی خاڵی دووی ئەم بڕگەیە ئەگەر ماوەی بەند کردنەکەشی تەواو بێت تا بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو ڕادەست نەکات ئازاد ناکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بەڕێزانەی ئەیانەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکەن فەرموون ناوەکانیان بنووسە، شیرین خان، کاك مەلا ناصر، کاك ڕزگار، کاك بەهمەن، سەوسەن خان، کاك شێخ ظاهر، حسیبە خان، دکتۆر محی الدین، بدریە خان، دکتۆر اسماعیل، مامۆستا ابوبکر، سەرچنار خان، کاك مەم برهان، مەلا جیهاد، فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سێ خاڵی بڕگەی یەکەمدا با ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە، بەڵام لە سێ خاڵی بڕگەی دووەمدا لە هەرسێ وشەی پێبژاردنەکەدا هاتووە یەعنی، بۆیە یەعنی ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە بەڕای من وشەیەکی مەتاتیە، یەعنی چونکە لەوانەیە ئەگەر تەرجومەی حەرفی بەرازیمە بێت ئەوە شتی تریش ئەگرێتەوانێ کە بڵێم من ئەو سەرپێچیەم ئەنجام نەداوە، بەڕای من بکرێتە پێبژاردن وەکو سێ خاڵی بڕگەی دووەمی لێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو تێبینیم هەیە، یەکێکیان ئێمە یاسایەکمان هەیە یاسای مەسەلەن ژمارە (٣) ٢٠١٩ تایبەت بە بەناوکردنی خانووە زێدەڕۆکان کە نزیکەی دووسەد سێ سەد هەزار خانووی زێدەڕۆکار هەیە ئاویان بە زیادەڕۆی ڕاکێشاوە، ئەو یاسایە ئەگەر بچێتە بواری جێبەجێ کردن ئەوانە هەموویان بە سەرپێچی هەژمار دەکرێن چۆن موعالەجەی ئەو بابەتە دەکرێت؟ پرسیارەکەم ئاڕاستەی برادەرانی لیژنەی یاساییە، ئەوی تریان پەیوەندی بە بڕگەی دووەمەوە هەیە کە کەسێك سەرپێچی دەکاو ئەگەر هاتوو پێبژاردنەکە مەحاڵ بوو سێ مانگ بۆ شەش مانگ حوکم دەدرێت لە دادگا، بەڵام دواتر ئازاد ناکرێت پێم وایە یەعنی ئیستا دەکاتە سەر چی ئەوە سزایەکی تەکنیکیە ئیجرائاتی ئیعترازیە، من پێم وایە ئەوە لابردرێت چونکە ئازاد کردن و ئازاد نەکردن لە

دەسەڵاتی دادوەرە پێویست ناکاتن وەزارەتێك مخەوەل کەین بۆ ئەوەی کە تەوجیهی دادگا بکاتن کەسەکە ئازاد دەکرێ تا پێبژاردنەکە نەداتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شیرین خان.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١١) بۆ برگەی یەکەم لە خاڵی یەکەمدا، بڕی ئەو پێبژاردنانەی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بەڕێژەی ٣٠٪ کەم دەکرێتەوە، ماوەکەی زیاد بکرێت لە پانزەوە بۆ سی ڕۆژ، وە بۆ خاڵی دووەم زیاد بکرێت بۆ شەست ڕۆژ، وە بۆ خاڵی سێیەم زیاد بکرێت بۆ نەوەد ڕۆژ، وە سەبارەت بە برگەی (دووەم) پشتگیری لە قسەکانی دکتۆر محی الدین دەکەم منیش هاوڕام، چونکە لە خاڵی دووەمدا جۆری سزاکە هاتووە کە بەند دەکرێت ناکرێت لە خاڵی سێیەمیشا ئازاد نەکرێت بۆیە هەڵگرتنی ئەو برگەیەم پێباشە، وە پشتگیری لە قسەکانی مامۆستا ابوبکر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سوسن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١١) برگەی یەکەم کە بە سێ خاڵ هاتووە من پشتیوانی لە برای بەڕێزمان کاك ابوبکر دەکەم، کە لە کۆتایدا دەڵێ ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە بەڕای منیش تەعبیرێکی گونجاو نییە، ئەوجا ئێمە دەتوانین لێرە ئەگەر بکرێتە کارەکە ڕاست دەکاتەوە، یاخود هەڵەکەی ڕاست بکاتەوە زۆر باشتر دەبێت، چونکە لە ڕاستیدا پێم وایە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە تەعبیرێکی گونجاو نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی (١١) سێ برگە هاتییە لەو سێ خاڵانە من پێشنیاری ئەوە دەکەم لە برگەی یەکەم تەنها دوو بژاردە هەبێت، یەکەمیان: ئەو پێبژاردنانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە کە بڕیاری لێدەدرێت بەڕێژەی سەدا سی لێ کەمدەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار لەماوەی پانزە ڕۆژەکە، پانزە ڕۆژەکە بکرێتە سی ڕۆژ لەڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆکەی پێویست نییە لەگەڵی دابێت، وە خاڵی سێیەمیش بکرێت بە دووەم بڕی پێبژاردنەکە بەڕێژەی سەدا پانزە لێ کەمدەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە سەردانی لایەنە پەیوەندیدارەکانی کردوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەهمەن.

بەڕێز بەهمەن کاك عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن هەمان ڕەئی مامۆستا ابوبکرم هەیە پشتیوانیشی دەکەم، تۆ لێرە پێی دەڵێی پێبـژاردن لە ئەخیرەوە ئەستۆ پاکیە، ئەستۆ پاکی ئەگەر بکرێتە عەرەبی بـرازیمەیە، بەرازیـمە بـۆ کەسێکە کە تاوانەکەی نەکردووە یان بوختانی پێـدا کـراوە بـۆیە بکـرێتە پێبـژاردن تـا پێبـژاردنەکە جێبەجـێ دەکات لە جیاتی ئەستۆ پاکی، لە بڕگەی دووەمیش لەبەر ئەوەی تۆ بڕگەی یەکەم سێ مودەت بـۆ دیاریی کردوە، پانزە ڕۆژ، سی ڕۆژ، شەست ڕۆژ، کەسێك لەماوەی شەست ڕۆژ ئامادە نەبێـت ئەم پێبژاردە بدات کەواتە نایەوێت ئەم پێبژاردنە بدات، بۆیە پێم وایە خاڵی یەکەم لە بـڕگەی دووەم زیادە لاببرێت هەر تەنها یەکسـەر ئیحـالەی دادگـا بکرێـت، بـۆ ئەوەی کە سـزای خـۆی وەربگرێـت، چونکە کەسێك لەمـاوەی شەسـت ڕۆژا ئامـادە نەبێـت ئەو پێبـژاردنە بـدات کە لەسـەری ئیسـپات بووە کەواتە ئامادەنیە ئەگەر بیخەیتە سەر یاسای پێبژاردنەوەی قەرزەکانیش هەر نایـدات، بـۆیە ئەوە عەمەلیەکەو موماتەڵەی تێ ئەخاو مودەتەکەشی درێژتر دەکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز ڕزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١) بـڕگەی دوو خـاڵی سـێیەم، کە باسـی حـوکم دەکـات کە کەسـێك سـەرپێچی بکـات و حـوکم بـدرێت ئەگەر نەیتـوانی یـانی لەو کاتەشـا ئەگەر نەیتـوانی پێبـژاردنەکەش بـدات ئـازاد نەکرێـت، لە ڕاسـتیا ئەو کەسـە ناکرێـت دووجـار هـێن کرێـت ئەگەر جارێـك حـوکمی خواردبێـت پێویسـت ناکـات پێبژاردنـی پێبژێردرێـت، ئەگەر هەیبێـت دیـارە ئەوەی کە دیـاری کـراوە پێبژاردنەکەی ئەدات و ناچێتە بەندیخانە دیارە نیەتی کە سزای وەرگـرت و سـێ مانـگ تـا شـەش مانگ لە بەندیخانە ماوە، ئیتر پێویست ناکات بابڵێین سزای مادیش بدرێت، وە پشـتگیری دەکەم لە قسەکەی کاك بەهمەن و کاك دکتۆر محی الدین و شیرین خان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە بەڕێز کاك دکتۆر محی الدین و مامۆسـتا ابـوبکر دەکەم، سـەبارەت بە بـڕگەی دووەم لە ماددەی (١١) خاڵی دووەم ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنـی بڕیـار لێـدراو لە خـاڵی یەکـی ئەم بـڕگەیە مەحـاڵ بـوو، ئەوە دۆسـیەی سـەرپێچی کـار یـان زیادەڕۆکـار ڕەوانەی دادگـای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت بەبەنـد کـردن بـۆ مـاوەی ئەوەنـدەی کە کۆتـایی، بەڕای مـن بەڕێـز سـەرۆکی پەرلەمـان، ئەم بـابەتە هەسـت دەکەم عقـوبەکەی زۆر تونـدە یەکەم سـەرقاڵی کردنـی مەحـاکیمە وە بـابەتەکە جەریـمە نـیە بـۆ نمـوونە جـاری وا هەیە سـەرپێچی مـرورو قـانوونی هـاتوچۆش هەیە بـۆ گرتنـی بە دوادا نـایەت، بەڕای مـن پـێ ئەچێـت ئەم سـزایە زۆر قوڕسـە و توندبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن بـۆ ئەنـدامانی بەڕێـزی هەردوو لیـژنەکە راسـپاردە پێشـنیازە دەخەمە ڕوو، بۆخـاڵی یەکەم دووەم سـێیەم بەمشـێوەیەی لێبکرێـت ئەمە تێکسـتەکە ئەخـوینمەوە، بـڕی ئەو پێبـژاردنەی کە بەپێـی حوکمەکـانی ئەو یاسـایە بڕیـاری لـێ دەدرێـت کەمـدەکرێتەوە بەم ڕێـژانە لەسـەدا سـی لەمـاوەی پـانزە ڕۆژ، لەسـەدا پـانزە بۆمـاوەی سـی ڕۆژ، لە سـەدا دە بـۆ مـاوەی شەسـت ڕۆژ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەلاجهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس ئاخافتنێ من هاتینە کرن و پشگیریا حسیبە خانێ و سەوسەن خانێ دکەم و وە کاك بهمەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

سوپاس، فەرموو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی(١١) بـڕگەی (دووەم) یەکەم زیادەڕۆکـار یـان سـەرپێچی کـار ئامـادە نەبـوو، لێـرە وشـەی ئامـادە نەبـوو بەشـێوەیەکی زۆر مەتـاتیە، واتـا ئەگەر ئەو کەسـە پـارەی پێبـی توانـای هەبـی سەرپێچیەکە بدات و لەوانەیە نەشی دات، لە خاڵی دووەمی هەمـان بـڕگە ئەگەر وەرگرتنـی بـڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو بەپێـی خاڵەکـانی ئەلفی ئەم بـڕگەیە مەحـاڵ بـوو، لێـرە مەحـاڵ جەنابـت دەزانی تەنفیزکردنی ئیلتیـزام ناکرێـت بەڕاسـتی جیـاوازە لەگەڵ ئەو وشـەیە، بـۆیە مـن پێشـنیاز دەکەم بەمشێوەیەی لێبکرێت، خاڵی دووەم ئەگەر وەرگرتنـی ئەو پێبـژاردنەی کە بڕیـاری لێـدراوە بە پێی خـاڵی یەکـی ئەم بـڕگەیە نەتـوانرا جێبەجـێ بکرێـت، ئەوە دۆسـیەی سـەرپێچی کـار یـان زێدەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکەی دەکرێت و بە بەندکردن بۆ مـاوەی کە لە سـێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانـگ زیـاتر نەبێـت سـزا دەدرێـت، لێـرە پێشـنیاز دەکەم دێرێکـی تریش بۆ زیادبکرێت ئەگەر بەندکراو لە کاتی بەندکردنیدا بڕی پێبـژاردنەکە بـدات ئەوا حـوکمەکە کۆتـایی دێـت واتـا ئەگەر مـانگەك گیرابـوو دوای پـارەکەی دا یەکسـەر حـوکمەکەی کۆتـایی بێـت، خــاڵی ســێیەم حوکمــدراو بەپێــی خــاڵی دووی ئەم بــڕگەیە ئەگەر مــاوەی بەندکردنەکەشــی تەواوبێت، تا پێبژاردنی بڕیارلێدراو ڕادەست نەکات ئازاد ناکرێـت، بەڕاسـتی مـن پێشـنیاز دەکەم ئەو بـڕگەیە لابـدرێت بەڕێـز سـەرۆکی پەرلەمـان، چـونکە بەنـدکردنەکە لە مقـابیلی ئەوەیە کە پێبژاردنەکە نادات کاتێك ئەگەر پێبژاردنەکەیـدا لـۆ بەنـد بکرێـت یـان ئەگەر بەنـدکرا حـوکمەکەی

تەواو بـوو لـۆ بەرنەدرێـت، واتـا لە مقـابیلی یەکـن وە پێشـنیاز دەکەم ئەو بـڕگەیە لابـدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

سوپاس، فەرموو کاك مەلا ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەورەو میهرەبان، ماددەی (١١) بڕگەی (یەکەم) خـاڵی یەکەم دووەم سـێیەم، بـڕی ئەو پێبژاردنانەی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیـاری لێـدەدرێت لەسـەرپێچیکار بە ڕێـژەی لە ٣٠٪ کەمــدەکرێتەوە، ئەگەر ســەرپێچیکار لە مــاوەی پــانزە ڕۆژدا لەڕێکەوتــی دەرچــوونی بڕیارەکە لە ئەستۆی خۆی پاك بکاتەوە یان بڕی لە سەدا پانزە لەماوەی سی ڕۆژ وە بـڕی سـەدا دە لەماوەی شەست ڕۆژ، بۆیە پێویستە بەهیچ شێوەیەك ماوە درێژنەکـرێتەوە بـۆ شەسـت ڕۆژو بـۆ ئەو ماوەیە بۆ چاکردنەوەی زیادەڕەوی، چونکە هەندێ زیادەڕەوی لە تۆڕەکـانی ئـاو دەبێـتە هـۆی بێ ئاو بوونی هاووڵاتیان لە گەڕەکەکان و لە سنوورەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە بـڕگەی (یەکەم) لە خـاڵی یەکەم و دووەم و سـێیەم، لەگەڵیـانیم لەبەر ئەوەی ناسـازیەك دروست ئەکات لە جێبەجێ کردنا لەگەڵ یاسای ژمارە (٥٦) ساڵی ١٩٧٧ وە قەرزەکانی حکومەت، چـونکە لەوێ بەهیچ شـێوەیەك بەخشـینی تێـدانییە، لێـرە لە سـەدا سـی و لە سـەدا پـانزەو ئەوانە یەعنـی ئەمە نـاعەدالەتیە کەسـێکیتر قەرزاری حکـومەتە هـیچ بەخشـینێکی بـۆ ناکرێـت، بەڵام لێـرە بەم دەرەجاتـانە بەخشینی بـۆ دەکرێـت کە ئەمە نابێـت، بـڕگەی(دووەم) لە خـاڵی یەکەمـا هێنـاویەتی ئەڵـێ، خـۆی ئەڵـێ ئەگەڕێینەوە بۆ یاسای ژمارە (٥٦) سـاڵی١٩٧٧ هەمـوارکراو کە یاسـای وەرگرتنـی قەرزەکـانی حکـومەتە، من ئەڵێم ئەمە باشە چونکە لە یاسـای وەرگرتنـی قەرزەکانـا تـۆ ئۆتۆمـاتیکیەن ئەگەڕێیـتەوە بـۆ یاسـای تەنفیـز لە جێبەجـێ کردنـا لەبەر ئەوە خـاڵی دووەم و سـێیەم هەر لابردرێـت و هـیچ ڕەوایەکـی نـیەو موخـالەفەی مەبـادیئی قـانوون و شـەریعەی ئیسلامیشـە بـۆچی، لەبەر ئەوەی خـاڵی دووەم ئەم بـابەتە ئەکا بە جەریمە ئیحالەی دادگای ئەکـات وە ناکرێـت پێبـژاردن قەرز تـۆ بـیکەی بە جەریـمە یەعنـی ئەمە نەبـووە تـۆ قەرزکـردن بکـرێ بە جەریـمەو سـزای لەسـەر هەبێـت وە ئەمە تەبـعەن حەپسـی بەدەنـی و ئیکراهی بەدەنیە، ئەمە ئەگەڕێـتەوە بـۆ قـانونی تەنفیـز بەپێـی ئیجرائاتەکـان مـامەڵەی لەگەڵا ئەکەیـن، لەبەر ئەوە خـاڵی سـێیەم ئەوە ڕەنـگە نەیبـوو موسـتەحیلە ئەوە هەر بەنـد دەکرێـت یەعنـی دەرناچێـت لەوێ تا قەرزەکەی نەداتەوە، یەعنـی نابێـت ئەمە پـێچەوانەی مافەکـانی مـرۆڤە پـێچەوانەی مەبـادیئی شـەرعی ئیسـلامە (وان کـان ذو عسـرة فنظـرة الـي میسـرة) یەعنـی ناکرێـت، خـاڵی دووەم و سـێیەمی بڕگەی (دووەم) لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڵام یەکەم ئەوە قەرزنیە وەکو ئەوەی کەسێك لە کەسێکی قەرز کردبێ و موحتاج بێت و موقارەنەی کەین لەگەڵ کەسێکا کە زیادەڕۆی کردووە یان سەرپێچی کردووە، قەرزێکی حکومیە نەتیجەی سەرپێچی و دەست درێژی کردنە سەر ژێرخانی کەرتێکی دیاریکراوە یەعنی وەجهی موقارەنە نیە لە نێوان ئەوەی کە کەسێك لەبەر هەژاری قەرز ئەکا وە کەسێکیتر یان کەسێك سولفەیەکی لایە ناتوانێ بیداتەوە سولفەکە ئی حکومەتە لەگەڵ کەسێك کە تاوانی کردووە بەوەی کە بۆ نموونە بۆڕی ئاوی نێوان دوو شاری گەورەی شکاندووەو وە ئەبێ بیبژێرێت زۆر جیاوازی هەیە لە ڕاستیا سەرچنار خان.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینی هەیە یەکەم پشتیوانیا پشگیریا مامۆستا ابوبکر دکەم بۆچونا وی، دوو بڕگەی دووەم خاڵا دووەم بێژیتن دێ ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێ، مادام ڕەوانەی دادگا دەکرێن ئەبێت دادگا حوکمی بۆ دیاری بکەت لێرە هەر دووشت ئیعالەی دادگا دکەت دووەم بەند دەکرێت بە مووەدەی سێ مانگ زیادە، هەر لێرە بڵێت زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت، ئەویتر زیادە ئەو دادگای تایبەت حوکمی دەدات بە چ حوکم بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەخر ئەگەر دادگا بۆ حوکمی ئەو حاڵەتە نەصێکی قانوونی لەبەر دەستا نەبێت بە چ حوکمدات، ئەبێت نەصێکی لەبەر دەست بێت (لا جريمة ولاعقوبة الا بنص) کە ئیحالەمان کرد بۆ مەحکەمە.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

ئەگەر مەحکەمەی تایبەت بیت مەفرووزە هەر هەبیت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا مەحکەمەی ناوچەکە.

بەڕێز/ اسماعیل علی طە:

لێرە نوسراوە دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ بزەبت بەدائا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەشی سێیەم محەرەماتی پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ماددەی (١٢)یەکەم محەرەماتی پرۆژەکانی ئاو بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت.

یەك: محەرەماتی بیری ئاوی خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە پانزە مەتر.

دوو: محەرەماتی کانیەکان و بیرە ڕووکارییەکان بیست و پێنج مەتر کەمتر نابێت.

سێ: بۆ محەرەماتی پرۆژەکانی وێستگەکانی ئاو لە شورەکەی بیست و پێنج مەتر.

چوار: بۆ محەڕەماتی وێستگەی لاوەکی ئاو لە شورەکەی پانزە مەتر.
پێنج: بۆ محەڕەماتی خەزانی سەر زەوی و ژێر زەوی لە شورەکەی دە مەتر.
شەش: بۆ محەڕەماتی خەزانی بڵند بە پێوانەی بەرزیەکەی لێکدان یەك پۆینت پێنج دەبێت، دووەم کارگەکانی چەو و لم دەبێت لایەنی کەم سێ کیلۆمەتر دووربێت لەبەشی وەرگری پڕۆژەکانی ئاو، ئەگەر کەوتبووە بەشی سەرەوەی وەرگری پڕۆژەکە یەك کیلۆمەتر دووربێت، ئەگەر کەوتبووە بەشی خوارەوەی بەرگری پڕۆژەکەو لە هەردوو دیوی ڕووبارەکە لەگەڵ جێبەجێ کردنی گشت ڕێکارەکانی پاك ڕاگرتنی ڕێڕەوی سەرەکی ڕووبارو سەرچاوەکان لەهەر جۆرێکی پیسبوون، سێیەم پڕۆژەو کێڵگەکانی بەخێوکردنی ئاژەڵ و پەلەوەرو ماسی پێویستە دووریان لە کانیەکان و بیرە ڕووکاریەکان و پڕۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو ئاوەڕۆ لە پێنج سەد مەتر کەمتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ئەیەوێت قسەبکات لەسەر ئەم ماددەیە فەرموو بیان نووسە، نجات خان، کاك ادریس، ئاشنا خان، کاك مەلا جیهاد، نجات خان، د. شێرکۆ، د. اسماعیل، د. محی الدین، بەدریە خان، د. عوسمان، سەرچنار خان، کاك مەم، کاك عثمان سێدەری، مامۆستا عمر، کاك یاسین، د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان، والله هەر لەسەر مەسەلەی مەحرەمات یەعنی ئەی ئەگەر تۆڕی ئاوەکە خۆی وێران بوو، ئێستا یەکێك لە کێشە سەرەکیەکانی تۆڕی ئاو لە هەموو پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان ئەوەیە کە ئەگەڕێتەوە برۆ سەردەمی سەد ساڵ لەمەو پێش، یەعنی ئێستا پارێزگا بە پارێزگا تەبعەن دوای تحقیق بۆڕیەکان وا ژەنگی هەڵهێناوە لەژێر خاکی پارێزگاکانا شارەکان بەتایبەتی، بەشێوەیەکی زۆر مەترسیدار گەورەترین هۆکاری پیسبوونی ئاوی خواردنەوەیە لە هەرێمی کوردستان، ئەمە ئەبێ لەم ماددەی محەڕەماتە یا ئەبێ باس بکرێت بەڕاستی، تەبعەن باسنەکراوە بۆیە پێشنیاری ئەوە دەکەم کە بڕگەیەك تایبەت بکرێت بە مەحەرەماتی سیانە نەکردنی ئەو پیس بوونە لە تۆڕی ئاو خۆیا هەیە، لەبەر هۆکار بێ چاك نەکراوە، هۆکاری سەرەکیشە بۆ پیس بوونی ئاوی خواردنەوە، یەکێ لە دیراساتەکانی زانکۆی سلێمانی لەبەر دەستمە ئەوەی سەلماندووە لە شارێکی وەکو سلێمانی لە ٧٠٪ ی ئاوی خواردنەوە بۆ خواردنەوە شیاو نیە، سەبەبەکەشی ئەگەڕێتەوە بۆ پیس بوونی تۆڕی ئاوەکە لە ئەسلا کە لە ژێر خاکدایە و ئەتوانی بلێی دەیان ساڵە دەستیان پێ نەگەیشتووە و وای لێ هاتووە لە هەندێ لە شارەکان شارەزا بوون لە تۆڕی ئاوەکان چەند کەسێ بوون ئەوانیش وەفاتیان کرد، ئێستا کارێزەکانی سلێمانی کە دوازدەن کەس نەماوە پێمان بلێ لە کوێن و چۆنن، لە دهۆك و هەولێر بە هەمان شێوە، لەو ماددەی مەحەرەماتە ئەبێ مەسەلەی تۆڕی ئاو خۆی کە کارەساتی تێدایە ئەبێ بڕگەیەکی بۆ دابین بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکا هەی، تێبینیەك، ل گەل هندێ مە حەرامات بیتە پاوان، پاوانەکان، وشا حەرامات دووبارە ناکەم چنکی گەلەك تیکرار بوویە، پرسیار من لیژنا تایبەت، برگا دووێ کارگاکانی چەو فەرقێ ختیە سەرەوە و خوارەوە، یەکێ سێ کیلۆمێترە، یەکێ یەك کیلۆمێترە، مەعیارە چییە (٣) کیلۆمێتر بۆ سەرەوە یەك بۆ تەوحید نابێ، ئەبێ لە سەرەوە دوو یان سێ کیلۆمێتر خوارەوەش هەر دوو یان سێ بێ، چنکی نەفسی مەترسی هەیە، ئەز ببینم تەحدی ببی، یان فەلسەفەکە و مەعیارەکە چییە تێمان گەینن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئیدریس.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە برگەی سێیەم دیاری کراوە کە پرۆژە و کێڵگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل ئەبێ (٥٠٠) مەتر لە کانی و بیر و رووبارەکان دوور بن، لەوانەیە لە رووی مادەی کیمیاوی ئەو کێلگانە ئەوەندە خەتەر نەبن، ئەوەی لەوە خراپترە بە گوێرەی زانستی ژینگە هەر دلۆپێك رۆنی ئۆتۆمبێل (٦٠٠) لیتری ئاو پیس ئەکات، لەوانەیە هاووڵاتییەك بەهۆی نەبوونی تەوافەی تانکی ئاو ببێتە هۆی بەهەدار دانی چەند سەد لیتری ئاو، بەڵام مەعامیلی پترۆ کیمیاوی و سەناعی و رۆنگۆر و مۆلیدەی کارەبا و پاڵاوگەکانی نەوت ئەبنە هۆی تێکدانی ملیۆنان میتر موکەعەبی ئاو، پێشنیار ئەکەم سزایەك بۆ ئەوانیش دیار بکرێ، چونکە گەورەترین پیس کەری ئاون، پشتگیری دکتۆر اسماعیل ئەکەم، وشەی مەحەرەمات ببێ بە پاوان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو نەجات خان.

بەڕێز نەجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری ڤێ ماددەك بێتە زێدە کرن گرێدای بی بەشێت چارێ دانانە یەکەی چارەسەری، ڤی شکلی بیت، ئەگەر پرۆژە نەچتە جێ بوونێ بازرگانی پیشەسازی تەندروستی و پرۆژێن پاشەرۆیێ کیمیایی شلی هەبیتن پێگیر نەبن بکارئینانە یەکەی چارەسەری دڤێت بێنە سزادان کێمتر نەبیت پێنج ملیۆنا، ئەڤە گرێدایە بەشی یەکەی چارەسەری، ماددەك بێتە زێدە کرن پشتی ماددێ (١١) کو سزا هەبیتن ئەو پرۆژێن پیشەسازی ب نیشتە جێ بوون بن، یەکەی چارەسەری هەیە، لەوانەیە بکار نەئینن، سزایەك پێنج ملیۆن دینار کێلۆمەتر نەبی، چونکو یەکەی چارەسەری موحتاجی گەلەك پارەیە، ژ بەر هندێ من پێنج ملیۆن دینارا دانای، پشتگیری ئاخافتنێ کاك اسماعیل و نەجات خانی دکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ل برگا سێ ئەڤ پرۆژە و كێلگەكانی بەخێو كردنی ئاژەل و ماسی یا هاتی دووریـا وێ حەتـا (٥٠٠) مەترا بيت، رەئيا من ئەڤە كێمە، چنكی عەلەف و كيميا و پرۆتين تەئسيرەكا گەلەك مەزن ڤێ بيـرا دێتە كرن، ئەز بينم حەدێ كێم دوو كيلۆمەترا بيت، حەتا رێگا ژی و حەتا گونـدا، هەنـدەك گونـدێ هەی ل مەنتەقا دهۆكێ بچاڤێت خۆ ديت پرۆژێ بەخێو كردنێ ئاژەلێت پەلەوەر بـرەخ گونـديڤە، خەلك ژ بەر بێنا وێ ناحەڤيتن، ئەڤە بێتە دير كرن .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عوسمان.

بەڕێز عثمان كريم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەسـەلەی مەحەرەمـات، لە رابـردوو لە گەرەكە كۆنەكـان پـرۆژەی ئـاو هەبـووە و مەحەرەمـاتيش وەكو ئەوەی دياری كراوە لەوانەيە ديـاری نەكرابـێ، بـۆيە ئەوە كێشـەی زۆر گەورە بـۆ حكومەت دروسـت ئەكـات، ئەگەر ئيشـارەت بەوە بـدرێ ئەو مەحەرەماتـانە بـۆ لە ئێسـتاوە بەدواوە بێــت، پرۆژە هەيە لە ناو چەقی گەرەكێـك دايە لەوانـيە بينـايەك بـێ بـاوی (١٠٠) دەفـتەر دۆلار بـێ، ئايـا حكومەت ئەو هەموو قەرەبووەی پێ ئەدرێتەوە، پـێم باشـە شـتێكی بـۆ زيـاد بكـرێ و جيـا كـاری بكرێ لە نێوان رابردوو و ئێستا، بـرگەی سـێيەميش، پـرۆژەی كيڵگەكـانی بەخێـو كردنـی ئـاژەل و پەلەوەر و ماسی پێويستە دووريان لە كانيەكان و بيرە روكاريەكان لە پرۆژەكانی پـالاوتنی ئـاو و ئـاوەرۆ لە (٥٠٠) مەتـر كەمتـر نەبـێ، لە هەمـان كـات وەزارەتـی كشـتوكال ئەگەر بـيەوێ مۆلەتێـك بدات بە پرۆژەيەكی پەلەوەری ئەبێ ئەو پرۆژەيە ئاوی سەربەخۆی خـۆی هەبـێ، لە هەمـان كـات ئاوێك (٥٠٠) مەتر دوور بێ، بەريەكەوتێنك هەيە ئەبێ حيسابی بۆ بكرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان

فەرموو كاك ياسين.

بەڕێز ياسين خضر طە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو وشـەی مەحەرەمـاتە پشـتگيری دكتـۆر ئەكەم بكـرێتە پـاوان، لێـرە لە خـاڵی (١، ٢، ٣، ٤، ٥، ٢٥) مەتـر و (١٥) مەتـر كەمە، ئەگەر سـەرچاوەيەكی ئـاو (١٥) مەتـر دووربـێ كەمە، حەب هەيە ژەهـرە ئەگەر وابكـات دەسـتی ئەگـاتێ، ئەبـێ زيـاتر بـێ، يـا بـۆری نەقـل، (١٥) مەتـر بـێ بە بـن عەرزی هەلئەكۆلی كەيفی لێ بێ شارێك ژەهراوی ئەكـات، پێشـنيار ئەكەم (١٥) مەتـر بـێ، پشـتگيری كـاك عوسـمان ئەكەم، راسـتەكات، ئـێمە لە ليـژنەی كشـتوكاڵ هەر كەس بـيەوێ كـێلگەيەك دابنـێ پەلەوەری يان گاداری بێ ئەبێ سەرچاوەی ئاوی خـۆی هەبـێ، نـاكرێ دوێنـی كردوويەتـی ئەمڕۆ لێی هەلوەشێنيەوە، پشتگيری كاك عوسمان ئەكەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی سێیەم ئەو مەسافەیە هەیە بۆ ئاو و ئاوەڕۆش وەکو یەکە، ئەگەر راوێـژ کرابـێ بە خەلکی ئەکادیمی و پسپۆڕ بـۆ ئـاوەکە زۆر باشـە، جـێگەی پرسـیارە بـۆ ئـاوەڕۆش ئایـا هەمـان مەترسی هەیە یا نا، روون کردنەوە هەبێ سوپاسیان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر عوسمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم، وشەی مەحەرەمات نیمچە کوردی و عەرەبیشە، مەحەرەماتە، شـەدە لە عەرەبـی هەیە و لە کـوردی نیـیە، لێـرە نەکـراوە بە دوو را، بکـرێ بە سـنوورەکان یـان پاوانەکـان، ئەو هەمـوو بـاج و غەرامەی لەسـەر ئەو هاوولاتیـانە هەیە، نەبیـنە هۆکـاری کـۆکردنەوەی دارایـی بـۆ حکـومەت کە مووچەی پی نادرێ، بـا بشـتوانین کـاتێ پرۆژەیەکـی سـیقایەگێریمان هەبـێ، کـاتێ بە پرۆژەیەکـی زەبەلاحی توجـاری بـۆڕیەکی سـەرەکی ئەشـکێندرێ ئەو کـاتە دوو تەنـکەر ئـاو ئەکـرم پـارەکە مـن نەیدەم، حکومەت بیدات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم خۆشە ئەگەر لەو مـوداخەلە مەجـالم بـدەی خزمەتـی کـۆی یاسـاکە و ئەو مـاددەیەش ئەکـات، بەشی سێیەم، ئەو پرۆژە یاسایە پێشنیارێکم هەیە بۆ کۆی پرۆژە یاساکە، موحەرەماتی ئاو ئـاوەڕۆ هەر بیکەین بە ڕێگە پێنەدراوەکان، کۆی ئەمانە هەمووی ڕێگە پێنەدراوە، نـابێ لە (٢٠) مەتـر و (١٥) و چەند ئەوەندە ڕێگە پێنەدراوە، پێشنیارم هەیە لە ماددەی (٥) ەوە بکرێتە سزاکان، لێرە لە پێشـدا سزای داناوە دوایی قەدەغە کراو، بۆیە لە ماددەی (٥) ەوە بکرێتە سزاکان، ئێنجا (٥) تـا (١١) بکـرێتە بەشی چوارەم، ڕێگە پێ نەدراوەکانیش بکرێتە بەشی سێیەم، واتە لە پێشدا ڕێگە پێـنەدراو ئینجـا سـزای ڕێـگە پێـنەدراو، بەشـی یەکەم پێناسـە و ئامانجەکـان و ماددەکـانی (١ و ٢) بەشـی دووەم ڕێککـارە یاسـاییەکان ماددەکـانی (٣ و ٤)، بەشـی سـێ ڕێگـا پێنەدراوەکـان ماددەکـانی (١٢و تـا١٨)، بکرێنە ماددەکانی (٥، ٦،، ٩، ١٠، ١١)، بەشی چوارەم سـزاکان، ماددەکـانی (٥، ٦، ٧، ٨، ٩، ١٠، ١١)، بکـرێنە ماددەکانی (١٢، ١٣، ١٤، ١٥، ١٦، ١٧، ١٨) ئەگەر پێویستی کرد لەگەڵ هەردوو لیژنەی مەعنـی دائەنیشـم بۆ ئەوەی سەرلەبەری دابرێژرێتەوە، بە نیسبەت بەشی سـێ ڕێگـا پێنەدراوەکـان، ئەبێـتە (١٢تـا١٨)، هەمووی بڕگەی یەك مەحەرەمات بکرێتە ڕێگە پێنەدراوەکـان، ڕێـگە پـێ نەدراوەکـانی پرۆژەکـانی ئاو بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ، خاڵی یەك بیری ئاو خـواردنەوە لە سـەنتەری بیـر یەکەم و چـوارەم هەردوو (١٥) مەترە، ئەکرێ لێکی بـدەین لەبەر ئەوەی (١٥) مەتـرەکە کۆیـان ئەکـاتەوە، خـاڵی یەکەم بیری ئاو خواردنەوە لە سەنتەری بیـرەکە و وێسـتگەی لاوەکـی ئـاو لە شـورەکەی (١٥) مەتـر کەمتـر

نەبێ، دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم، شەشەم نامێنێ، کەمتر نەبێ چونکە کەمتر نەنووسراوە، بکرێتە کەمتر نەبێ، برگەی دووەم، کارگەی چەو لم ئەبێ لای کەم (٣٠) کیلۆمەتر دوور بن، کارەگەکان یەك دانە نین زۆرن، ئەبێ دوور بن، لە بەشی وەرگری پرۆژەکانی ئاو ئەگەر کەوتبوونە بەشی سەرەوەی وەرگری پرۆژەکە و یەك کیلۆمەتر دوور بن، ئەگەر کەوتبوونە بەشی خوارەوەی پرۆژەکە، پرسیار لە هەردوو لیژنەی بەرێز ئەلێ لە هەردوو دیوی رووبارەکە لەگەڵ جێ بەجێ کردنی گشت رێککارەکانی پاك و رێرەوی سەرەکی رووبار و سەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون یەعنی چی؟ ئەوە دارشتنە ئامانجی نەپێکاوە، روون نیە، پێشنیاری ئەو دارشتنە ئەکەم، نابێ مەودای نێوان پرۆژە و کیلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل و پەلەوەر و ماسی (٥٠٠) مەتر کەمتر بێ لە کانیەکان و بیرە رووکارییەکان و پرۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو و ئاوەرۆ.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەرێز سەرچنار احمد محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی دوو، وشەی کانی هاتووە، ئێمە قانوونی (المنابع الطبيعية) مان هەیە، وشەی کانی پەیوەندی بە سەرچاوەی ئاو هەیە، ئایا پێناسەی کانی لە پرۆژەی تۆر و ئاو و ئاوەڕۆکان جێی ئەبێتەوە؟ ئەگەر ئاوێك ئەوەنە زۆر بێ وەکو زەڵم پرۆژەی ئاوی لەسەر دروست بکرێ ئەو کاتە وشەی کانی ئەبێ بە پرۆژەی تۆرەکانی ئاو، بەس وشەی کانی پێم وایە هەلەیە ئەبێ لابرێ.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەرێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لەسەر بڕگەی یەکەم خاڵی (٥)، مەحەرامـاتەکە کە (١٠) مەترە زۆر کەمە، جاری وا هەیە خەزانی ئاو شەش مەتر ئاوی تێدایە، بۆی هەیە بتەقێ، درزی تێ بچێ، (١٠) مەتر نزیکە، مەجالی خۆپارێزی نییە، پێم باشە بکرێ بە (٥٠) مەتر، ئەوکاتە مەترسی نابێ، هەروا شتێ ئاماژەی پێ نەدراوە کێشەی لێدانی بیر لە سنووری مەحەرەماتی بیرەکانی سەر بە وەزارەتی شارەوانی ئەو بیرانەی لێ ئەدرێ بۆ دابین کردنی ئاوی خواردنەوە، لێرە هیچ ئاماژەی پێ نەکراوە، پێم باشە بڕگەیەك زیاد بکرێ بە ژمارە (٧)، مەحەرەماتی بیرەکانی شارەوانی نابێ لە (٣٠٠) مەتر نزیك تر بێ، لەسەر ئەساسی رێنماییەکانی بەرێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوییە، ئەو بیرانە کە لێ ئەدرێ بۆ ئەوەی پارێزگاری بکرێ لە پاراستنی ئاوی ژێر زەوی ئەبێ (٣٠٠) مەتر دوور بن لە یەکەوە.

بەرێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەدریە خان.

بەرێز بدریە اسماعیل محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێنجەم، مەحەرەماتی سەرزەوی و ژێر زەوی، باسی (١٠) مەتر ئەکات، لەگەڵ کەسی موختەس قسەمان کردووە، لای کەم ئەبێ (٢٠) مەتر کەمتر نەبێ خەزانی ئەواکە، برگەی دووەم، پێم باشە

خاڵێکی بۆ زیاد بکرێ، بکرێ بە دوو خاڵ، هیچ جۆرە ئاوەڕۆییەك نابێ لەسەر بەستنی وەرگرتنی پرۆژەکانی ئاوەوە نزیك بێ، نموونە ئاوی دووکان سلێمانی، وەلامی ماددەی (١٠) م وەرنەگرت لە لیژنەی پەیوەندیدار کردم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دواتر وەڵامی بدەنەوە، فەرمووو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ بەشێکی قسەکانی کاکە مەمم، بەڵام سەبارەت بە بڕگەی سێیەم تەنیا باسی پرۆژە و کێلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەلان و پەلەوەر و ماسی ئەکات، ئەی ئەوانەی کارگەی نەوت و وەبەرهێنەری نەوتن و کارگە پلاستیك و لەژێر خاکنانی پاشماوەکانی شار، ئەوانەش ئیزافە بکرێ و مەودایەکەش لە (٥٠٠) مەتر بکرێ بە دوو کیلۆمەتر و سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە هەندێ تێبینی لەسەر ماددەی (١٢)، دکتۆر اسماعیل سەبارەت بە کارگەکانی چەو و لم لە بەشی سەرەوە سێ کیلۆمەترە، بەڵام لە بەشی خوارەوە ئەگەر شوێنەکە پیس بێ لە بەشی سەرەوە ئاو دێ، بەشی سەرەوە زیاتر دانراوە، دوو، ئەوەی لە هەردوو لایەکان ئەبیت مەحەرەمات و پارێزگاری کردن لە هەر چوار دەوری رووبارەکە بکرێ، ئەگەر سەرنجی بدەینە پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان حیساب بۆ مەحەرەمات نەکراوە، لە زۆر شوێن بیناو شورای لەسەر کراوە و پارێزگاری نەکراوە، کانیش بەشێکە لە ئاو سرووشتی ئەبێ لە چوارچێوەی پاراستنی تۆر و بنچینەکانی ئاو و ئاوەرۆ، یەکێکە لە سەرچاوەکانی ئاو رەنگە لە گوندێك بێ، پێویستە مەحەرەمات بۆ کانیاوی سرووشتیش باس بکرێ، لەسەر ئەو بنەمایە لێرە دیاری کراوە، ئەم مەترانە بۆ دیاری کراون؟ ئێمە راوێژمان لەگەل بەرێوەبەرە گشتیەکانی پارێزگا و ئیدارە سەربەخۆکان کردووە، لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەرۆی هەرێمی کوردستان، جارێ نا، چەند جاری، لە ئەسلی پرۆژە یاساکە موحەرەماتی تێدا نەبوو، بەڵام لەسەر داخوازی ئەوان و ئێمەش لە لیژنەی تایبەتمەند قەناعەتمان بوو ئەو بەشە زیاد بکرێ، لە قۆناغی ئێستا رەنگە ئەوە مومکین بێ، بەشێك لە بیرەکان لە گەرەکەکانن، مەحەرەمات لەسەر ئەو بنەمایە دیاری کراوە، ئەگەر لە داهاتوو بیرێکی تازە لێ بدرێ ئەکری مەدایەکەی زیاد بکرێ، ئەکرێ لەسەر ئەو بنەمایە ئەو رەقەمە دیاری کراوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنە ماددەی (١٣)، فەرموو ماددەی (١٠) وەڵام.

بەرێز بدریە اسماعیل محمود.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر کەسێ بۆ نموونە دەست بە سەرپێچی بکات، لە عەمەلەکە عقوبەی بۆ دیاری نەکراوە.

بەرێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەرێز بژار خالد عبداللە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لە بیدایەت بێ هیچ کێشەیەك نییە و تووشی سزاش نابێ، چونکە نە بە سەرپێچی هەژمار ئەکرێ نە زیادەڕەوی، ئەگەر بچینە ماددەی یەك تەعریفەکان ئەبینین، سەرپێچی چوار نەوعی فعل هەیە بۆ سەرپێچی، بۆ زیادەڕەویش تەقسیم ئەبێ بۆ سەر پێنج فعل، ئەگەر یەك لەو (٥ و ٤) کە ئەکاتە (٩) یەکێ لەو ئیشانە نەکرابێ نە بە سەرپێچی و نە زیادەڕەویش هەژمار ئەکرێ و غەرامەش ناکرێ.

بەرێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی (١٣).

بەرێز رۆژان محمد کریم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی١٣:

مەحەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ تۆڕەکانی دابەش کردن مەحەرەماتی بۆری ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینج بێ یەك مەتر.

٢- بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨) تا (١٦) ئینج یەك مەتر و نیو.

٢_ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە (١٦) تا (٢٤) ئینج دوو مەتر.

٣- بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی تیرە (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە سێ مەتر و نیو یان زیاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

٣_ بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنووری شارەوانیەکان بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە تیرە (٨) تا (١٦) ئینج چوار مەتر.

٢- بۆ مەحەرەماتی ئاوی زیاتر لە (١٦) تا (٢٤) ئینج حەوت مەتر.

٣- بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی تیرە (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە دە مەتر.

بەرێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو کاك بەهجەت.

بەرێز بهجت علی ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣) بەحسی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ، هەژمار یەعنی وەحدەیەکا بۆری قیاس کەت کا چەندە، پێم باشە بۆ برگا ئیکێ و دووێ و سێ ژ بری وەحدا

ئینج مللیمیتر بێته ئیزافه کرن ژ بەر کو تیرا بۆری دێه حیساب کرن مەیا هەی ستیل یا پلاستیك یا ئەسلین هەی، ئەگەر مللیمیتر ئیزافه نەبیتن ده چاوا ڤان بۆریا حیساب کەن، پێم باشه وەحدا میللیمیتر ئیزافه بیتن دگەل ئینج بۆ هەرسێ برگا پێك ڤه.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

با لەسەر ئەوە یەکلا بینەوە وشەی مەحەرەمات لائەبرێ یا نا؟ ئەو هەموو مەحەرەماتە چییە، ڕێگە پێنەدراوەکان جێ خۆی بگرێ، ماددەی (١٣) مەحەرەمات بکرێتە ڕێگە پێنەدراو، بە نیسبەت یەکەم دیسان مەحەرەمات لابرێ و دابەش کردن، یەك مەتر کەمتر نەبێ نەك یەك مەتر بێ، بڕگەی دووەم، خاڵی (١ و ٢ و ٣) دیسان وشەکانی مەحەرەمات لابرێ، لەبەر ئەوەی لە بڕگەی دووەم ئەڵێ ڕێگا پێنەدراوەکان، هەموو هێڵەکانی ئاو وەکو خۆی، خاڵی سێیەم، دیسانەوە هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرە (٢٠) ئینج بەرەو سەرەوە نا، زیاتر لە (٢٤) ئینج و (٣٠) مەتر و نیو کەمتر نەبێت، بۆ بڕگەی سێیەم دیسان (١و ٢و٣) هەموو مەحەرەمات لابرێ و مەتر کەمتر نەبێ دووبارە بێتەوە، لە خاڵی سێیەم کە ئەڵێ بۆ مەحەرەماتی وای لێ بکرێ، هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرە (٢٤) ئینج لە (١٠) مەتر کەمتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣)، بڕگەی یەکەم لە دابەش کردن پێم باشە یەك مەتر بکرێ بە مەتر و نیو، بڕگەی دووەم بۆ گواستنەوە لە خالی یەکەم یەك مەتر و نیو بکرێ بە دوو مەتر، لە خالی دووەم، دوو مەتر بکرێ بە سێ مەتر.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە وشەی موحەرەمات، ئەو وشەیە کە زۆر بەکارهاتووە لە یاسا بەرکارەکان، بۆیە مەجبورین لە چوارچێوەی تەوحیدی وشەکان دەرنەچین، بەکاری دێنین، بۆ ئەوەی لە هەر یاسایەك وشەیەك بە عەکسی وشەیەکی تر بەکار نەیەت، ئەگەر بەدیلی هەبووایە لە پێشتر لە یاسا بەرکارەکان باشتر ئەبوو، ئەوە بەکار هاتووە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (١٤) فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان محمد كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی ١٤:

لە سنووری مەحەرەماتی پڕۆژە و تۆڕەكان نابێ بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە كارێك ئەنجام بدرێ، وەك بیناسازی و ڕاكێشانی تۆڕی ئینتەرنێت و دانانی سستوونی كارەبا و پیس كردنی سەرچاوەی پرۆژە ئاویەكان یان هەر كارێكی تر.

١- تێچووی لادانی زیادە ڕەوی لەسەر مەحەرەمانی پرۆژەكانی ئاو و گەرانەوەی بۆ باری ئاسایی پێش زیادە ڕەویەكە بەپێی ئاكارە ئەندازەییە بەركارەكان ئەخرێتە ئەستۆی زێدەڕۆكار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام ئەدرێ.

٢- سەباری لە ئەستۆ گرتنی تێچووی لادانی زێدەرەوییەكە بەپێی خالی یەكی ئەو بڕگەیە زێدەرۆكار بەپێ بژاردنێك سزا ئەدرێ لە (٧٥٠) هەزار دینار كەمتر نەبێ و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كێ قسەی هەیە؟ فەرموو دكتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سنووری موحەرەماتی پرۆژە و تۆرەكان نابێ بەبێ وەرگرتنی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە كارێك ئەنجام بدرێ، لێرە بەبێ ئەو وەرگرتنی ڕەزامەندییە، پێم باش نییە ئەوە هەبێ، ئەسلەن ڕەزامەندی نەدرێ بە هیچ سەرپێچیەك لە موحەرەماتی سنووری ئاو، چونكە ئاوی خواردنەوە پیس بوو چۆن ئەگرێتەوە باری خۆی، سزاش بدرێ چارەسەر ناكرێ، پێم باشە لە سنووری موحەرەماتی پرۆژە و تۆرەكان نابێ كارێك ئەنجام بدرێ وەكو بیناسازی و راكێشانی تۆری ئینتەرنێت و كارەبا پێش پیس كردنی سەرچاوەی پرۆژەی تۆری ئاو، وەرگرتنی بێ ڕەزامەندی لابرێ، لە خالی دووەم، تێچووی لادانی زێدەرەوی لەسەر مەحەرەماتی پرۆژەكانی ئاو، ئەگەر بێت و ئاوی خواردنەوە بێ ئەڵێ بەپێی ئاكارە ئەندازیارییەكانە بەركارەكان، یەعنی ئەندازەیی بەكار، بەڵام پێویستە پشكنینی ئاویش بكرێ لە رووی كیمیاییەوە، چونكە ئاوی خواردنەوە پیس بێ چۆن ئەزانی وەكو خۆی گەراوەتەوە، لێرە روون كردنەوەی زیاتری ئەوێ، بە نیسبەت غەرامەش ئەكرێ پێداچوونەوەی پێ بكرێ لەگەل غەرامەكانی تر یەك بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك حیكمەت.

بەڕێز حكمت محمد عبو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە بڕگەی دووەم خالی دوو نەمێنێ، چونكە لە ماددەكانی تر ئاماژە بە سزاكان كراوە، پشتگیری قسەكانی دكتۆرە گەلاوێژ ئەكەم لە ماددەی (١٤) بڕگەی یەكەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، برگەی یەکەم، ئەو یاسایە بۆ ئەوەی رێگری بکەین لە پیس بوونی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان، بەڵام لێرە چۆن بۆ وەرگرتنی پیس کردنی پرۆژەکانی ئاو مۆڵەت وەرئەگری؟ ئەو ماددەیە، بۆیە منیش پشتیوانی دکتۆرە گەلاوێژ دەکەم و ماددەکە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە،لە چوارچێوەی سنووری رێگە پێنەدراو پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاودا نابێت رێگە بە دروستکردنی هیچ پرۆژەیەکی وەك بیناسازی راکێشانی تۆری ئەنتەرنێت و دانانی ستوونی کارەبا بدرێت کە دەبنە هۆکاری پیسکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاویەکان.

و لە بڕگەی دووەمدا خاڵی یەکەم و دووەم پێم باشە هەردووك خاڵەکان هەڵبگیرێن، لەبەر ئەوەی خاڵی یەکەم لە ماددەی پێنجەم و ماددەی هەشتەم لە بڕگەی یەکەم ئەو بڵێین جاکردنەوەی تۆرەکانی ئاو خراوەتە سەر لایەنی سەرپێچیکار کەواتە دووبارە بوونەوەیە و خاڵی دووەمیش بە هەمان شێوە لە ماددەی دەیەم بڕگەی یەکەم دیاریکراوە تەنها لێرەدا سزایەکان تۆزێك زیادکراون، بۆیە سزایەکان رێکبخرێنەوەو بۆ تەواوی سەرپێچیکاران وەکو یەك بێت لە ناو یاساکەدا سوپاستان دەکەم.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) بڕگەی یەکەم من پرسیارێك سەبارەت بە هەردوو لیژنەی بەڕێز دەپرسم ئەمە تووشی ئیشکالییەتێکی قانوونی بووین، لێرە ئەڵێ بە بێ وەرگرتنی رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار، واتا کە رەزامەندیت وەرگرت ئەوانە ئەتوانی بکەیت لە شوێنێکا هاتووە لە دوای ئەوەی دێری سێیەم پیسکردنی سەرچاوە پڕۆژە ئاوییەکان، واتا کە رەزامەندی وەرگرت بۆیان هەیە سەرچاوە ئاوییە سرووشتییەکان پیس بکەن؟ ئەمە ئیشکالییەتێکی تیایە، جا بۆیە ئێستا من داڕشتنەوەیەك پێشکەش دەکەم، بۆ ئەوەی سەر لەبەری ئەمە بگۆڕین کە بڕگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، نابێت لە سنووری رێگا پێ نەدراوەکانی پڕۆژەو تۆڕەکاندا بە دەر لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا هیچ جۆرە کارێکی وەکو بیناسازی راکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت کارەبا دانانی ستوونی کارەبا ئەنجام بدرێت.

ئەوە بە نسبەت بڕگەی یەکەمیان بوو بۆ بڕگەی دووەمیشیان پێشنیازی من بەو شێوەیەیە دیسان ئەوە ئاکار، واتا رەفتار یا ئەخلاقە لێرە ئاکار هاتۆتەوە ستاندار جێگەی بگرێتەوە بڕگەی دووەم خاڵی یەکەم بەو شێوەیەی لێبکرێ.

تێچووی لادانی زیادەڕۆیی لەسەر رێگە پێ نەدراوەکانی پرۆژەکانی ئاو گەڕاندنەوەی بە پێی ستاندارده ئەندازەییەکانی بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆییەکە دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و دەبێت لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاوئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام بدرێت.

بەنسبەت خاڵی دووەمی بڕگەی دووەمەوە پێم سەیرە لێرەدا هاتووە لە هەردوو لیژنەی بەڕێز دەپرسم چۆن لێرەدا هاتووە ئەوە سزایە، ئێمە قسە لەسەر ڕێگە پێ نەدراو دەکەین حوکمی سزایە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم خاڵی دووەمیان بکرێتە بڕگەی چوارەم لە ماددەی (١٠)ی سزاکان، سزاییەکان ماددەی (١٠) یە لە بڕگەی چوارەمدا ئەمە سزایە بخرێتە ئەوێ وەکو چۆن پێشنیازم کرد پێشتر، ئەگەر ئەو ئاڵوگۆڕانە بکرێ ئەو کاتە گرنگ ئەوەیە لە ئێستادا ئەخرێتە ئەو شوێنە بەو شێوەیەی لێ بکرێ، بۆیە لێرەدا ڕێگە پێنەدراوو سزا تێکەڵییەك هەیە و مەفهومیش نیەو زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٤) من تێبینیم لەسەر ماددەی (١٤) بڕگەی دووەم هەیە لەگەڵ ماددەی (١٦) خاڵی یەك و دوو هەمان ناوەڕۆکیان هەیە، بەراستی ئەوەی من تێبینیم کردووە ناوەڕۆکەکەیان هیچ جیاوازییەکی وای نییە تەنها لە چەند وشەیەك لە یەکتری جیاوازن، لەوێ سەرپێچی هاتووە لەوێ زێدەروکار هاتووە لەوێ زیادەڕۆیی هاتووە لەوێ سەرپێچیکار هاتووە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ماددەی (١٦) لەگەڵ بڕگەی دووەمی ماددەی (١٤) هەردوو خاڵەکە بکرێتە یەك بەم شێوەیە.

دووەم: تێچووی لادانی زیادەرۆی و سەرپێچی لێرە سەرپێچی بۆ زیاد بکرێت لەسەر موحەرەماتی پرۆژەکانی ئاو، لێرە ئاو هاتیە ئاوەڕۆی بۆ زیاد بکرێ گەڕاندنەوە بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچی و زیادەڕۆیەکە هاتیە سەرپێچییەکەی بۆ زیادبکرێ بە پێی ئاکارە ئەندازە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار لەگەڵ زیادەرۆیی لەلایەن بەرێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

خاڵی دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی زیادەڕۆیی کە لێرە زیادەڕۆیی هاتووە سەرپێچیەکەی بۆ زیاد بکرێ زیادەڕۆییەکەو سەرپێچیەکە بە پێی خاڵی یەکەمی ئەم بڕگەیە زیادەڕۆکار هاتیە، لێرە دیسان سەرپێچیکاری بۆ زیاد بکرێ بە پێی بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان هەیە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) لە سنوری موحەرەماتی پرۆژە تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتنی رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار ئەمە بە دەقیقی نوسراوە، چونکە لە سنووری موحەرەمات موحەرەمات بریتییە: لەو پارچە زەوییە بۆشاییەی کە دەبێ لە نێوانی با بڵێین شورای ماڵی گەرەکێك لەگەڵ ئەو جادەیەی کە ئەو سنوورەی کە بۆڕیەکەی تێدا دەپارێزرێت لەو بەری بۆڕی بۆ ئەوبەری بۆڕی سنوورێکە ئەبێ پارێزراو بێ، لەم سنوورەدا زۆر حاڵەت هەیە ستوونی

کارەباشی تێدا دەبێت و پرۆژەی هێڵکانی ئەنتەرنێتیشی تێدا دەبێت، بۆیە بۆ هەڵکەندنی ئەو شوێنانە ئەبێ رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار وەربگیرێ، مەبەستەکە ئەوەیە ئەوەی کاك مەم باسیکرد بە دەقیقی ئەوەی پیسکردنی سەرچاوەکان ئەوە ئەکید لای دەبەین، سەرنجەکەی دەقیقە سەبارەت بە تێچووی لادانی زیادەڕۆیی، ئەوە ئەگەر کرا بۆ سەری ئێستا لە زۆر شوێن هەیە ئەو موحەرەماتەی کە دانراوە بۆ بۆڕی ئاو یا ئاوەڕۆ زێدەڕۆیی کراوەتە سەری، بۆیە ئەگەر بگەڕێینەوە سەر ماددەی (٢٢)ی ئەم پێشنیازە یاسایە مـوودەی (١٨٠) رۆژی دانـاوە، بۆ ئەوەی ئەو کەسانەی کە زێدەڕۆیان کردووە مولزەم بکرێن کە دۆخەکە بگێڕنەوە باری ئاسایی خۆی، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە ماددەی (١٥) فەرموون.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پانزە:

موحەرەماتی ئاوەڕۆ بەو شێوەیە ئەژمار دەکرێ:

یەکەم: موحەرەماتی بۆڕی ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی دوو مەتر دوور دەبێ بەڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: موحەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەییەکانیەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی سێ مەتر دەبێ بەڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: موحەرەماتی کەندی ئاوی سرووشتی بە پانی کەندەکە کەندەکە پارێزراو بێت لەگەڵ دە تا بیست مەتر وەك موحەرەمات هەر لایەك و لەلایەن لیژنەیەکی تایبەت بڕیاری لەسەر بدرێت.

چوارەم: موحەرەماتی تایبەت بە پرۆژەو وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەرۆ دەبێت (٢٥) مەتر لە شورەکە دوربێت.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەرێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات لەسەر ئەو ماددەیە با ئێستا دەست بەرز بکاتەوە؟ ئێ ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شانزە:

یەکەم: تێچووی لادانی سەرپێچی لەسەر موحەرەماتی ئاوەرۆ گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچییەکە بە پێی ئاکارە ئەندازەیە کار پێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەر پێچیکارو لەلایەن بەرێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێ.

دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی سەرپێچییەکە بە پێی بڕگەی یەکەم ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٦) بکات با بفەرمووێت، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٦) بەشی دووەم بە گەڕانەوە بە هەموو بوارەکان، ئێمە باسی ئەو سەرپێچیانە دەکەین، لێرە باسی ئەوە دەکات سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوون سزا بدرێت و پارەی لێ وەربگیرێت لە ئەنجامی ئەو سەرپێچییە رەنگە خەڵکانێك زەرەرمەند بن، بۆ نمونە رەنگە سەیارە بەسەر ئەو شوێنە بەسەر ئەو مەنهۆڵەدا بڕوات زەرەرمەندبێت، ئایا قەرەبووی ئەو زیانانە دەکرێتەوە؟ یان لە شوێنێکا جێی کراوەتەوە. چونکە مەعلومی هەموو لایەکە ئەگەر سەرپێچی، بۆیە سەر پێچییە بۆ ئەوەی زیان بە خەڵکی دەگەیەنێت، ئایا لە شوێنێکدا لە لیژنەی بەڕێز دەپرسم لە شوێنێکدا موعالەجەی ئەوە کراوە، ئەگەر هاووڵاتییەك بە شۆفێرەکەی یا بە پێ رۆیی قاچی برینداربوو ئەم شتە بۆ هەر حاڵەتێك قەرەبووی ئەو هاووڵاتییە جیێ دەکرێتەوە و جێی کراوەتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٦) بڕگەی یەکەمیان دیسانەوە ئاکارەکە بکرێتە ستاندارت، موحەرەمات بکرێتەوە رێگە پێ نەدراو، بۆ بڕگەی دووەمیان ئەمە دیسان سزایە رێگە پێ نەدراو نییە، سزاکەی حوکمی تێدایە (١٥٠٠٠٠٠) ملیۆنێك و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت و پارەی تەحدیدکردووە بۆ عقوبە دان، بۆیە من پێشنیاز دەکەم واباشترە لەگەڵ خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم لەگەڵ ماددەی (١٤) بکرێن بە یەك و بکرێن بە چوارەم، لە ماددەی (١٠)ی سزاکان وازحە ئەندامانی بەڕێزی لیژنەی پەیوەندیدار لەگەڵ خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم ماددەی (١٤) بکرێ بە یەك و بکرێن بڕگەی چوارەم لە ماددەی (١٠)ی سزاییەکان، واتا ماددەی (١٦) بڕگە نەهێڵدرێت یەکسەر بۆڕینەچی تێچووی لادانی سەرپێچی، یەعنی بڕگەکان هەمووی لابرێ بە یەك دەق ماددەکە بمێنێتەوە، بنووسرێتەوە بەو سێ دێرەی کە ئاماژەم پێکرد، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبداللە (کۆجەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری کاك سیروان، بەڵێ لە چوارچێوەی مەبادئی عام قانوونی مەدەنیدا هەیە هەرکەسێك ببێتە سەبەب بە زیان گەیاندن بە کەسانی تر بەر پرسیار دەبێت بە پێی قانوون و تەعویزەکەشی لەسەر ئەو کەسەیە.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمو کاك نزار.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکەی کاك مەم قانع لەسەر ماددەی (١٦) سەبارەت بە موحەرەمات کە جەنابیان دەڵێ ڕێگە پێ نەدراوە، پێم وایە پارێزراوە مەبەست لە موەحەرەمات کاك مەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (١٧) بخوێنەوە.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٧): تێپەراندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت یان واقع حاڵ بێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوەو چارەسەرکردنی.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ بکات (کاك بەڵێن، بەدریە خان، کاك دکتۆر اسماعیل، کاك مەم) کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٧) باس لە دروستکردنی لیژنەیەکی تایبەتی پشکنین دەکات، بەڵام هیچ جیهەتێکی دیاری نەکردووە ئەو شوێنە کوێیە کە لیژنەکە تەشکیل دەکات، وەزارەتە، بەڕێوەبەرایەتی گشتییە، یان نا، لێرە دەڵێ تێپەراندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یا ئاماژەی پێ نەکرابێ واقع حاڵ بێ لە ڕێگەی لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێ، بۆ ئەوەی یەکلایکردنەوەی چارەسەرکردنی ئەو لیژنە تایبەتە کێ تەشکیلی دەکات چۆن ئیش دەکات و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو مولاحەزاتانە بنووسن دوای کاك بژار فەرموو، دکتۆرە گلاوێژ.

بەڕێز گلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٧) من پێم وایە تێپەڕاندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت لە حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری نەکرابێت یا ئاماژەی پێ نەکرابێت یان واقع حاڵ بێت لەگەڵ ماددەی چواردەدا یەك بخرێ باشترە، چونکە لەوێدا باسی پیس بوونی سەرچاوەکانی ئاو دەکرێتن، ئەو بەشەیان ئەو بەشەیان لە ڕێگەی لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلای کردنەوەو چارەسەرکردنی ماددەی (١٤) کە باسی پیس بوون دەکات، نەك (١٦) ماددەی (١٤) ڕێك بخرێتن و ئەو بەشەش لەگەڵ سەرپێچییەکاندا دابنرێتن کە لیژنەیەك پێك دەهێندرێت کە سەرپێچی لە ماددەی (١٤) بەشی دووەم کە سەرپێچی دووەم سەرپێچی نووسراوە لەگەڵ وان دابنرێت، لیژنەکە بۆ ئەوەی بزانن ئاوەکە پیس بووە یان نا سەرچاوەی ئاوەکە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز د.اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییا من ئەڤەیە رێزا دوویێ دبێژیت لە رێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی هەر لە تایبەت کاتێك گەیشتە تایبەت بلێت رێکاری یاسایی بەرامبەر بگرێتەوە، چونکە لە تەعریفاتدا هاتووە لە لیژنەی تایبەت ئیشی چییە مادام هاتییە رێکاری یاسایی بەرامبەر بگرێتەوە و سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سوسن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٧)دا کە دەڵێ تێپەڕاندنی سنووری هەر هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت لێرەدا دوای پیس بوون بۆشاییەك هەیە و روون نییە، یەعنی مەبەستی لەو پیس بوونە چییە؟ ئایا مەبەستی پیس بوونی ژینگەیە ئاو ئاوەڕۆیە، بۆیە پێشنیاردەکەم لێرەدا دەبێ ئاماژەی پێ بدرێت تا بزانرێت مەبەست لەو پیس بوونە چییە، بۆیە پێویستە وشەی ئاو ئاوەڕۆ، یاخود ژینگە لێرەدا زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی دکتۆر اسماعیل دەکەم لە ماددەی (١٧)، بەڵام غەرامە دیار نییە دەبێت غەرامەکەی دیاریکراوبێت، لەبەر ئەوەی ئەمە مەترسیدارە پەیوەستە بە ژیانی خەڵکەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نسبەت ماددەی (١٧) من دیسان جەختی لەسەر دەکەم، مەسەلەی ئەگەر موحەرەمات بەم شێوەیەو دەستەواژەی پارێزراو بەکار بهێنین ئیشکالمان بۆ ماددەی (١٢و ١٣و ١٤ و ١٥و ١٦و ١٧و ١٨) دروست دەکات، سەر لەبەری مەفهومەکە دەگۆڕێ، ئەگەر دیقەت بدەن بگەڕینەوە بۆ ئەوانەی کە هەموو ئەمانە پارێزراوبێت ئەبێ رێگە پێ نەدراوبن ئەمانەی لە تەنیشت ئاوەڕۆکان و لە تەنیشت پڕۆژەکە ئەم (١٥) مەترە ئەو (٧) مەترە، ئەو چەند مەترە رێگە پێنەدراوە کە ئەبێ بەم شێوەیە بێ قەدەغەکراوە یاساکە بۆمان تەحدید دەکات کە پارێزراوبێ، پارێزراو مەفهوم نییە لێرە، بۆیە من ماددەی (١٧) جگە لەوە داڕشتنەوەیەك پێشنیاز دەکەم لە دێری دووەمدا هاتووە، یان واقع حاڵ بێت، لە لیژنەی بەڕێز دەپرسم واقع حاڵ بێت یانی چی؟ ئەوە ئیشکالە،

بـۆیە مـاددەی (١٧) بەو شـێوەیەی لـێ بکـرێ، تێپەڕانـدنی سـنووری هەر ڕێـگە پێنەدراوێـك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت، مەنتق نییە من بڵێم سنووری هەر پارێزراوێك کە سەرچاوەی پـیس بوون بێت و بۆیە ڕێگە پێ نەدراو سـەرچاوەی پـیس بـوون بێـت و لە حوکمەکـانی ئەم یاسـایەدا دیاری نەکرابێت یـان ئامـاژەی پـێ نەکرابێـت و بـوونی هەبێـت، واقیـع حـاڵ بڵێـین ئامـاژەی پـێ نەدابـێ، واتـا بـوونی هەبێـت واقـع حـاڵ مانـای ئەوەیە بـوونی هەیە، بـوونی هەبێـت لە ڕێگـای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بـۆ ئەنجـام دەدرێـت بـۆ یەکلایـی کـردنەوەو چارەسـەرکردنی و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند ڕەئیتان هەیە فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مـاددەی (١٧) کە ئامـاژە بەوە دەکـات، ئەگەر تێپەڕانـدنی سـنووری موحەرەماتێـك لە سـەرچاوەی پـیس بـوون بێـت و لە حوکمەکـانی ئەم یاسـایەدا دیـاری نەکرابێـت یـا ئامـاژەی پـێ نەکرابێت، یا واقیـع حـاڵ بێـت لە ڕێگـای لیژنەیەکـی تایبەتمەنـد پشـکنینی بـۆ ئەنجـام دەدرێـت، هەروەکـو پێشـتریش ئـێمە تەئکیـدمان کـردەوە کە لە زۆر شـوێندا موحەرەمـاتی سـنووری بۆڕییەکانی ئاو نەپـارێزراوە، ڕەنـگە خـانووی لەسـەر کرابێـت، ڕەنـگە پرۆژەیەکـی لەسـەرکرابێت، ڕەنگە جادەیەکی لەسەرکرابێت ئەمە کە لەم یاسـایە ئامـاژەی پـێ دەکـات، لیـژنە تایبەتمەنـدەکان هەڵسـەنگاندنی بـۆ دەکـات، بـۆ ئەوەی چارەسـەری ئەمە بکـات، ئەمە مەفهـومەکە ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله (کۆجەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری کاك بەڵێن بەڵـێ لە ڕێکـارە یاسـایەکان لە مـاددەی سـێ تـایبەت بە بـڕگەی دووەم و چـوارەم و پێـنجەم هـاتووە، باسـکراوە لیـژنەی پێـك دەهێنرێـت، ئەویـش بە پێکهـاتەی لیژنەکە بە ڕێنمایەك لەلایەن وەزیر دەردەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە، فەرموون ماددەی (١٨).

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (١٨): قەرەبـووکردنەوەی گشـت ئەو موڵـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پرۆژەکـانی ئـاو ئاوەڕۆ بەکاردێت، یان وەك موحەرەمات دیاری دەکرێت لە ڕێگای خۆماڵەکردن یـان کوژانـدنەوە، یـان بە پێـی یاسـا بەرکارەکـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێـت و بەنـاوی بەرێوەبەرایەتییەکانی ئاو وئاوەڕۆ پەیوەندیدار لەو یەکە کارگێرییەکان تۆمار دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٨) بكات (كاك شێخ ظاهر، كاك عوسمان، كاك شاخەوان، كاك ابوبكر) كاك ابو بكر فەرموو.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

له دێری دووەم هاتووه له ڕێگەی خۆماڵه كردن یان كوژاندنەوه له یاساكانی پەیوەست به كشتوكاڵ و زراعه سێ دەستەواژه بەكار دەهێندرێت (استلاء، اطفاء، افراز)، بۆیه بكرێت به دەست بەسەرداگرتنی جیاكردنەوەو كوژاندنەوه ئەو سێ دەستەواژەیه یانەكەش زیاده یان به پێ یاسا بەركارەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان ڕؤوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی قسەكانی مامۆستا ابوبكر دەكەم، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (١٨) قەرەبووكردنەوەی گشت ئەو موڵك و زەوییانەی وەك شوێنی ئاوئاوەڕۆ بەكار دێت، یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت، لێرە پێشنیار دەكەم قەرەبووكردنەوەیەكی دادپەروەرانەو خێرا، یەعنی عادل و عاجل، زۆرجار دەبینین حكومەت قەرەبووی كەسێك دەكاتەوه بەس ماوەیەكی زۆری پێ دەچێت پێدا تێدەپەرێت تا قەرەبووەكەی وەردەگرێتەوە، یاخود عادلیش نییە، مەسەلەن له شوێنێك زەوییەكەی بایی پارەیەكی باشه له شوێنێك قەرەبوو دەكرێتەوه كه زەوییەكی خراپتر، یاخود قیمەتێكی خراپتر دەكات، بۆیه پێشنیاز دەكەم قەرەبووكردنەوەیەكی دادپەروەرانەو خێرا عادل و عاجل بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عثمان.

بەڕێز عثمان كریم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (١٨): قەرەبووكردنەوەی گشت ئەو موڵك و زەوییانەی به پێی تایبەتمەندی و نرخی ڕۆژ وەك شوێنی پڕۆژەكانی ئاو ئاوەڕۆ بەكار دێت یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت، دیاره وەك ئەوەی كه شێخ ظاهر باسیكرد منیش پشتیوانی لێ دەكەم، بەعزێ زەوی هەیه قەرەبوو بكرێتەوه لەوانەیه بایی روبعێكی ئەو زەوییه نەبێت بەعزێ موڵك هەیه لەوانەیه توجاری بێت لەوانەیه مولكەكەی تۆزێ باشبێت له ناوجەقی شارەكان بێ بۆیه عەدالەت هەبێ لەوەیا كه ئیزافه بكرێ و شتێكی زۆر باشەو زۆر سوپاس .

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان :

زۆر سوپاس لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان هەیە ؟تەواو فەرموون ماددەی (١٩) بخوێنەوە، بەشی چوارەم دانانی یەکەی چارەسەر.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم دانانی یەکەی جارەسەر (وحدات المعالجة):

ماددەی ١٩:

یەکەم:

١- پێویستە سەرجەم پڕۆژەکانی نیشتەجێبوون بازرگانی پیشەسازی گەشتیاری تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت یەکەی جارەسەری ئاوەڕۆکان دابندرێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشەو هێلکاریەکان یەکلای دەکرێنەوە دەکەونە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆ بەڕێوەبەرایەتیە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٢- پێویستە شوشتنگە بە هەموو جۆرەکانییەوە بەنزینخانە شوێنەکانی خزمەتگوزاری چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل یەکەی چارەسەری ئاوی بەکارهاتوو دابنرێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشەو هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوەو لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٣- پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیایی شلیان هەیە یەکەی چارەسەری کیمیایی دابنێن و شێوەی چۆنیەتی چارەسەرکردنی پاشەڕۆکان لە هەردۆخێکدابێت دیاریبکات و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە مۆڵەتەکە گشت نەخشەو هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێنەوە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێن.

دووەم:

١- جێبەجێکردنی هەر یەکێك لە خاڵەکانی برگەی یەکەم ئەم ماددەیە لەلایەن بەرێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان بە پێی ئاکارە ئەندازە بەرکارەکان دەبێت.

٢- سەرپەرشتی بەدواداچوونی چۆنییەتی کارکردنی یەکەکانی چارەسەرکردنی ئاماژە پێکراو لە بڕگەکانی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەرێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٩) بکات با ناوی تۆمار بکات، ماددەی (١٩) یەکەم دووەم هەردووکی خوێندرایەوە، فەرموون ئێستا ناوەکان تۆمار بکەن (د.اسماعیل، د.محیدین، کاك حیکمەت، کاك سیروان، کاك مم، کاك برهان، مامۆستا ابوبکر، بدریە خان، حسیبە خان، د.گلاویژ، مامۆستا جهاد) کەس مایە؟ فەرموو مامۆستا جهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب ناڤێ خودێی مەزن و دلۆڤان، والله من روونکرنەك هەی ژ لایێ هەر دوو لیژنا د ڤان خالادا یێ هاتی کوو ماددێ (١٩) برگا ئێکێ یێ گۆتی پێویستە و یا دوویێ ژی پێویستە و یاسیێ ژی پا ئەگەر هاتوو جێبەجێ نەکر یەعنی هەوە چ سزا هەیە بۆ ڤانا بلا بۆ مە روون بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك حکمت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەك من یا هەی سەر ماددێ (١٩) ئەو ژی نوکە ئەجهیزێت گەلەك پێشکەفتی یێت هەین بۆ شووشتنا سەیارا، پێویستە مەرجەکێ دانێن کوو هەر جهەکێ سەیارە لێ بهێن و شووشتن شینا کوو گەلەك ئاڤ لێ بێتە خەرج کرن ئەوان جیهازا دانێن دێ کێم ئاڤ لێ هێتە خەرج کرن هەم بۆ ژینگەهێ ژی باشترە و هەم ئاڤ ژی زێدە خەسارەت نابیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکێکیان لەسەر بڕگەی یەکەمە، یەکەمیان ئەوەی تەنها ئاماژەی بە پاشەڕۆی شلەی پیس داوە، پێم وایە هەندێك لەو کارگەو ئەو پاشماوەی شارەکان کە فڕێ دەدرێن هەندێکیان پاشماوەکان جاروا هەیە رەقن، بۆیە پێویستە هەر ئەوانەی کە پاشماوەی رەقەکانیش نەك هەر ئەوانەی شلەمەنییە، ئەوانە ئیزافە بکرێن هەندێك جار دەبنە پیس بوونی.

لە بڕگەی دووەم بە پێی ئاکارە ئەندازەییەکان، پێم وایە بکرێتە مواسەفات یان ستاندارە ئەندازەییەکان زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو نەجات خان.

بەڕێز نجات شعبان عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) پاشەڕۆی کیمایی شلی هەیەی یەکەی چارەسەری کیمیاوی دابنێن، یەکەی چارەسەری کیمیاوی سێ قۆڵی هەبێت، چونکە لەوانەیە ئەو پڕۆژە موحتاجی فیزیایی بێت، کیماوی بێت، بایلۆجی بێت، وەکی کارگەها پیسی کارگەها پیسی موعالەجات سێ قۆڵی پێك دێتن، ڤێرە تنیا ببیتە یەکەی چارەسەری سێ قۆڵی و هەروەها لەلایەن کۆمپانیا ئاسیا جیهانیش مۆڵەتێ بێتە وەرگرتن باشتر بێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) بڕگەی یەکەم من بەو شێوەیە دای دەڕێژمەوە، پێویستە سەرجەم پرۆژەکانی نیشتەجێ بوون بازرگانی، پیشەسازی، گەشتیاری، پەروەردەیی و تەندروستی، یان هەر پرۆژەیەك پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت هەستن بە دانانی پرۆژەی چارەسەری ئاوی قورس بۆ ئاوەڕۆکانی مەرج بێت لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پرۆژەکە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی

بەڕێـوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکانـدا، لە بـڕگەی دووەم مـن پێشـنیاری ئەوە دەکەم خـاڵی یەکەم هەڵبگیرێـت و خـاڵی دووەمـیش بکرێـت بە خاڵێـك هەر لەگەڵ بڵێـین خاڵەکـانی بـڕگەی یەکەم لە دوای خاڵی سـێیەم بە خـاڵی چـوارەم ئیـزافە بکرێـت، بەم شـێوەیە ئەرکـی سەرپەرشـتی و بەدوا داچوون دەکەوێتە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبکر عمر عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، پشتگیری کاك دکتۆر محی الدین و حسیبە خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز د.گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێـرە بەس لە پڕۆژەکـان زانکۆکـانیش ئیـزافە بکـرێن، مەسـەلەن پێویسـتە سـەرجەم پڕۆژەکـانی نیشـتەجێبوون بازرگـانی پیشەسـازی، گەشـتیاری، تەندروسـتی، لێـرە مەبەسـتی چیـیە، چـونکە نەخۆشــخانەمان هەیە تاقیگەمــان هەیە زۆر شــتمان هەیە و زانکۆکــانیش، چــونکە ئەوانــیش تاقیگەیان تێدایە پاشەڕۆی شلیان هەیە کە پاشەڕۆکانیشیان لەوانەیە زۆرجار کارسینۆجیك بـێ، یەعنی تووشی شێرپەنجەی بکاتن برژێتە ناو ئاوەڕۆکان، بۆیە پێم باشە پاڵپشـتی قسـەکانی کـاك حیکمت و نجات خان و حسیبە خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز د.اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن دوو تێبینـی یێـت هەی ئەو ژی زمـانینە یـێ، ئەولـی گـۆتی عینـوان دانـانی یەکەی چارەسـەر ئەگەر چارەسـەر بمینیـت ئەبێـت ئەلیـف لام لە وەحـدات بـکەیەوە بێـژی (الوحـدات المعـالجە) نە (وحدات معالجە)، چونکە لێرە دەبێـتە مەسـدەر وە دەبێـت ببیـتە دانـانی یەکەی چارەسـەرکردن، چونکە وەحدات ئەو رامانێ موعالەجە نادەت، تێبینیا دوویێ جارەکا دی هەر بـۆ بیرئینـانێ ئاکـار گەلەکا هاتییە ب کار ئینان ئاکار ئەخلاقە خەسڵەتە دەبلێت موراجەعەی کەلیما ئاکار بکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (١٩) بـڕگەی یەکەم، خـاڵی یەکەم، دووەم و سـێیەم بەڕای مـن پێویسـتە ئەسـەر رەجعـی هەبێت، بەڵام هاووڵاتی لە پڕۆژەکان جیا بکرێتەوە، تەنها بـۆ پڕۆژەکـان ئەسـەر رەجعـی هەبێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) مادام باسی دانانی یەکەی چارەسەر دەکات، من هەمـوو خاڵەکـان دەڵێم بە تـایبەتی خــاڵی سـێیەم کە دەڵــێ پێویســتە گشــت ئەو پــڕۆژانەی کە پاشــەڕۆی کیمیــایی شــلی هەیە، چارەسـەری کیمیـایی دابنرێـت، هەمـان بۆچـوونی بەدریە خـانم هەیە، بەڵام مـن دەڵـێم خـاڵی چوارەمی بۆ زیاد بکرێت لەلایەك ئەسەری رەجعـی هەبێـت ئەو کۆمپانیـاو یـان ئەو پـڕۆژانەی کە کراون، دیارە تا ئێستا ئەو شێوازە موعالەجەیان نەکـردووە ئیلزامیـان بکرێـت بەم شـێوەیە بێـت، ئەم خاڵانەی سەرەوە تەبعەن ئەوە دەبێت بە چـوارەم ئەو خـاڵانەی سـەرەوە گشـت ئەو پـڕۆژانە دەگـرێتەوە کە لە رابـردوودا پڕۆژەکانیـان ئەنجـام داوەو ئەبـێ ئەو مەرجـانە جێبەجـێ بکـرێ ئەسەری رەجی.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنیا لەسەر ناونیشانەکە تێبینیم هەیە (وحدات المعالجـة) یەکەی چارەسـەر نیـیە، یەکەمیـان هەر لابرێ عەرەبی ناوێ کە لە یاساکەیا کە بە کوردیـت دانـا پێویسـت بە عەرەبـی ناکـات لایـبە، بۆیە بکرێتە دانانی یەکەکانی چارەسەر یا یەکەکانی چارەسەرکردن، لەبەر ئەوەی کۆمەڵێـك یەکە هەیە لە خوارەوە کە دیاریمان کردووەو رێگەکەش لابرێ و سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە ماددەی (٢٠).

بەڕێز خدیجه عمر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

حوکمە گشتییەکان:

ماددەی ٢٠:

یەکەم: ئەو گوژمانەی بە پێی ماددەکـانی بەشـی چـوارەمی ئەو یاسـایە وەردەگیرێـت بە داهـاتی کۆتــایی بــۆ بەرێوەبەرایەتییەکــان تۆمــار دەکرێــت و راســتەوخۆ بــۆ مەبەســتی چاکســازی و خزمەتگوزاری پڕۆژەکانی ئاو ئاوەڕۆ و هاندان خەرج دەکرێت لە وەزارەتی دارایـی و ئـابووری بە هۆی ئەو داهاتە هیچ گوژمەیەك لە بوودجەی بەرێوەبەرایەتییەکان کەم ناکاتەوە.

دووەم: رێژەی (١٥٪) ئەو گوژمانەی بە پێـی حوکمەکـانی ئەو یاسـایە وەردەگیرێـت دەدرێـتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەشـی یـان هـۆبەی سـەرپێچییەکان زیادەڕۆکـان کـار دەکەن ئەو لایەنـانەی سەرپێچییەکان لا دەدەن ئەمەش بە پێی رێنمـایی رێـك دەخرێـت و لەلایەن وەزیـر دەردەکرێـت، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێک دەیەوێت گفتوگۆی ئەو ماددەیە بکات (کاک حیکمت، مامۆستا حسیبە، کاک عوسمان، کاک ملا ناصر، د.محی الدین، د.اسماعیل) کاک ملا ناصر فەرموو.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٢٠) بڕگەی دوو ڕێژەی لە (١٥٪) ی ئەو گونجانەی بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەشی سەرپێچییەکان و زیادەڕۆکان کار دەکەن ئەو لایەنانەی کە زیادەڕۆیی لادەدەن بە پێی ڕێنمایی ڕێک دەخرێت و لەلایەن وەزیرەوە دەردەکرێت، بۆیە لە (١٥٪) کە کەمە بکرێتە لە (٢٠٪) بۆ ئەوەی تەرخان بکرێ بۆ سەرجەم کارمەندانی بەڕێوەبەرایەتییەکان یان فەرمانگەکەکان وەکو هاندانێك بێت بۆ چاودێریکردنی زیاتر، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٠) بڕگەی دووەم من لەگەڵ تەرخانکردنی هیچ بڕێك پاداشت نیم بۆ فەرمانبەران، چونکە فەرمانبەران لەسەر میلاکی عام دادەمەزرێن و لە بەرامبەردا مانگانە مووچەی خۆیان وەردەگرن، باسی ئەوە ناکەین ئێستا مووچە بەو حاڵەدا دەڕواتن ئەوە هاندانی هەموو ئەو کەرتانەیە کە دەکرێ لە هەموو فەرمانگەکان ئەوە پەیڕەو بکرێ، پێم وایە ئەوە زەرەر بە خزمەتگوزاری گشتی دەگەیەنێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حكمت فەرموو قسەکانت بکە.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك محی الدین دەکەم، بە منیش وایە ئەگەر ئەو (١٥٪) بدرێت بە فەرمانبەران لەوانەیە لە دوای سوچیش بگەڕێن، لەوانەیە ئەوەی سوچیش نەکردبێت لێ بگەڕێت، بۆ ئەوەی کە پارە پەیدا بکەن وە لەبەر ئەوەش کە مۆزەفن راتبی خۆیان هەیە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سوارە حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٠) بڕگەی دووەم، ڕێژەی (١٥٪) ئەو گوژمانەی بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەش یان هۆبەی سەرپێچییەکان و زیادڕۆییەکان کار دەکەن و ئەو لایەنانەی سەرپێچییەکان لادەدەن ئەمەش بە پێی ڕێنمایی ڕێك

دەخرێت لەلایەن وەزیردەردەکرێت، بۆیە من پێموایە وایە بکرێت بە (٥٪) باشە ئەمە دەبێتە سەبەبێکی گەندەڵی ئەو کارمەندانە موچەی خۆیان هەیە و ئەرکی خۆیان جێبەجێ دەکەن، ئەگەر (٥٪) بێت وەکو شتێکی تەبیعی بێت، بەڵام لەوە زیاتر بێت من پشتیوانی لە قسەکەی کاك محی الدين و کاك حکمت دەکەم ئەوە بە تەواوی دەبێتە ڕێگایەکی گەندەڵی، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخفتنا من هاتە کرن ژ لایێ هێژا مەلا ناصر و ئەز پشتەڤانیا وی دکەم (١٥٪)کێمە (٢٠٪) بیت، چونکی تڤێت موحەفیزات هەبیت دا وان سەرپێچیا بگرن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا حسیبە فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو تەماشای ماددەی (١١) بکەین و بگەڕێینەوە بۆی، لێرە هاوکارییەکی باشی ئەو کەسانەی کردووە کە پێ بژاردن لە کاتی خۆیی (٣٪) حکومەت لێی خۆش دەبێت، جارێکی تر ئەگەر لەو ماددەیە ئێمە هاوکار بین بۆ فەرمانبەرەکان (١٥٪) بۆ فەرمانبەر بێت، یەعنی ئێمە هیچمان بە هیچ نەکرد، لەبەر ئەوەی فەرمانبەر میلاکی رەسمیە و خاوەن راژەی تایبەتی خۆیەتی، پێم باشە ئەو بڕگەیە هەڵبگیرێت و پشتەوانی تەواوی ئەو رایانە دەکەم کە پێشنیاری ئەوەیان کرد ئەو رایە هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (٢١).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١)، ئێمە لە لیژنەی شارەوانی وە بە راوێژمان لەگەڵ لیژنەی یاسایی پێمان باشە و پێشنیاز دەکەین ماددەی (٢١) لە چوارچێوەی ئەم پڕۆژە یاسایا لابرێت، واتا ماددەی (٢١) لاببەین راستەوخۆ بچینە سەر ماددەی (٢٢).

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك دابان نوقتە نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا ماددەی (٢١) نییە لە ماددەی (٧)یش ئەوەی کە پەیوەستە بە پێوەری ئاو هەیە لەوێ، من لێرەوە پێشنیار دەکەم لێرە کە لە پڕۆژەکە لادەبرێت نابێت بە قانون با بڵێین لە ڕێی بڕیارێکەوە لە پەرلەمانی کوردستان موعالەجەی ئەمە بکرێت، ئێمە موعالەجەکەمان لەبەر دەستە دواتر ئەکەر بەڕێزان لە لیژنەی شارەوانی و یاسایی ویستیان ئێمە دەیاندەینێ، چونکە بە درێژایی

ساڵی (٢٠١٤) تا ئێستا ئەم پرۆسەیە پرۆسەیەکی فەوزایە وەزارەتی شارەوانی نەیتوانیوە چارەسەری بکات با پەرلەمان رۆڵی هەبێت لەوەی کە ئەم پرۆسەیە موعالەجە بکات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١) ئێمە وەکو لیژنە پێشتریش مشاورەمان کردووە لەگەڵ زۆرێك لە برادەرەکان لە بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆکان، ئێمە پێشنیار دەکەین بەو شێوازە لێ بکرێت، بە مەبەستی رێکخستن و کۆنترۆل کردنی دابەشی ئاو و رێگەگرتن لە بەهەدەردانی چوونی ئەو سەچاوە سروشتییە و کۆکردنەوەی داهاتەکان وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار بە پێی نیاز و رێنماییە تایبەتییەکانی خۆی ئەم بابەتە رێك دەخات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان دەچینە سەر ماددەی (٢٢)، نوقتە نیزامە؟ فەرموو کاك جهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددا (١٩) بوو من پرسیار کر کەسێ جوابا من نەدا.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جوابەکانتان دەدەنەوە، حسیبەخان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەی من بۆ هەڤاڵانی لیژنەی یاساییە، پێشتر ئەو حاڵەتەمان هەبوو بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان وەڵامی دایەوە کە هیچ ماددەیەك بە بێ ئەوەی لە کۆتا خوێندنەوە لە دەنگدان ناتوانرێت لاببرێت، ئایا ئێستا لیژنە تایبەتمەندەکان مافی ئەوەیان هەیە بەبێ خوێندنەوەی ئەو ماددەیە و بەبێ دەنگدان ئەو بابەتە بچوێننە سەر ماددەیەکی تر؟ سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، مامۆستا هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خودای بەخشندەی میهرەبان، منیش پشتیوانی لەو را و بۆچوونەی برای بەڕێز کاك دابان دەکەم سەبارەت بە پێوەری ئاو، چونکە لە راستیدا ئەو بابەتە لە یاساکەدا حەقی خۆی پێ نادرێت، وە پێویستی بە کۆمەڵێك زەوابت هەیە وەکو ئەوەی رێکخستنەوەی هەیە موعالەجە و چارەسەرکردن هەیە، ئەگەر دوایی لە رێی پرۆژە بڕیارێکەوە بتوانین کە مەودای زیاتر بۆ قسەکردن ئەو موعالە بکرێت و ئیشی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داخـازا لـێ بـوورینێ دکەم پرسـیارا مەلا جهـاد مە ژبیـر کربـوو جـواب بـدەین، بەلـێ ئەگەر هەر مودیێ دائیرەکێ بیت هەر فەرمانبەرەك بیت ئەحکامێـت ڤـێ یاسـایێ جێبەجـێ نەکەت ل دیـڤ قانونــا ئیـنزبــات مــۆزەفین دێ توشــی ســزا بیــت یەعنــی ســزایێ بــۆ هەی، ســەبارەت بەو روونکردنەوەی کاك لقمان ئاماژەی پێدا مەبەستی هەر دوو لیژنە ئەوە نیـیە کە ئەو مـاددەیە لێـرە حەزف بـوو بەو شـێوەیە کە بـرادەران تێگەیشـتن، زۆرتـرین قسـە لە دانیشـتنی رابـردوو لەسـەر مەوزوعی پێوەر بوو، کەواتا مەبەسـتی ئەوە بـوو ئیتفاقێکمـان هەیە تەرحێکمـان هەیە نەسـێکی بەدیلمان هەیە بۆ ئەوەی قسە لەسەر نەکرێـت کە ئـێمەش رازیـن بەوەی کە لە جەلسـەی رابـردوو ئەو فشـارە لەسـەر ئـێمەش دروسـت بـوو ئەوی تـر هەر دەمێنێـت، لە راپـۆرتی دەنگـدان هـۆڵی پەرلەمان دەنگ دەدات کە ئەمە هەڵدەوەشێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالَح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەس دەبێت لێرە مناقشەیەك بکەن کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر مەجال هەبیت تەوزیحێك بدەم، زۆر ئیحتیادییە لێـرە گەیشـتووینە مـاددەی (٢١) هەر دوو لیژنە ماددەیەك سیاغەکەی بگۆڕن سیاغە نوێکە بخەیـنە بەر گفتوگۆ، یەعنـی خیلافـی پەیـڕەوی تێدا نییە، زۆر تەبیعییە ئەوە گەیشتینە (٢١) تەرحی نوێ هەیە هی هەر دوو لیـژنە ئەمە لە جیـاتی ماددەی (٢١) ئەمە تەرحی نوێی ئێمەیە، بۆ ئەوەی گفتوگۆ لەسـەر ئەوە بکەیـن ئەوەی کـاك لقمـان ئامادەیە وابزانم.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالَح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

باش، کاك لقمان فەرموو یەك دەقە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دانیشـتنی لە بـڕگەی سـێیەم لە مـاددەی (٧) وە مـاددەی (٢١)یـش لەسـەر داواکـاری زۆرێـك لە خوشك و براکانمان لە پەرلەمانتاران کە سەبارەت بە پێوەری ئاوی ماڵان بوو کە سەرنج و تێبینی هەبوو وا بە باش نەزانرا لە چوارچێوەی ئەم یاسایە شوێنی بکـرێتەوە، ئـێمە بە گفتوگـۆ کـردن و راوێـژ لەگەڵ وەزارەتـی پەیوەنـدیـدار بەڕێـوەبەرایەتی گشـتی ئـاو و ئـاوەڕۆ وە هەر دوو لیـژنەی تایبەتمەنـد گەیشـتینە ئەو دەرئەنجـامەی کە پێشـنیاز بکەیـن مـاددەی (٢١) لابـرێـت وە بـڕگەی سـێیەم لە مـاددەی (٧) لابـبەین، ئەمە پێشـنیازە بێگومـان دواتـر لە کـاتی دەنگـدان دەکرێـت بە دەنگدان ئەم مەسەلەیە یەکلابکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالَح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی برای بەڕێزم کاك دابان دەکەم، سەبارەت بە ماددەی (٧) لەسەر پێوەر پێویستە حکومەت ئەم سیستەمە بگۆڕێت وە هەڵـی بوەشێنێتەوە و لە بەرامبەر پێوەر و سیستەمێکی نوێ دابنرێت سیستەمێکی هاوچەرخ، چونکە بە راستی ئەو سیستەمەی ئێستا تەنانەت هەواش دەخوێنێتەوە بەم جۆرە هاووڵاتیان زۆر زەرەرمەند دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبوکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە حەسیبە خان دەکەم، پێشنیاری لیژنەی هاوبەش ئەوەیە کە ئەم ماددەیە لابرێت پێشنیازێکە لە جەلسەی داهاتوو دەخرێتە دەنگدان، بەڵام دەبێت ئەمڕۆ ئەم ماددەیە گفتوگۆ بکرێت ئەوەی کە هەیە هەر کەسێك قسەی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عەلی فەرموو.

بەڕێز عەلی حمە صاڵح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لیژنەی هاوبەش لە راپۆرتی سێیەم پێشنیاری خۆیان دەنووسن ئێستا ماددە ماددەی گفتوگۆیە چ ئەوانەی مۆئەیدی مانەوەیەکن چ ئەوانەی موئەیدی هەڵوەشانەوەیەکن، بە پێی ئەو موبەڕراتانەی کە هەیە هەموو موبەڕراتی دارایین ئێستا حکومەت لە روویی کۆکردنەوەی داهاتەوە جاران ئەگەر بە مانگێك هەشت ملیار دیناری دەست کەوتبا ئێستا ملیارێکی دەست دەکەوێت ملیارەکەش بە نادادی، بۆ نموونە یەکێك (٢٠٠٠٠٠) دووسەد هەزاری لێ وەردەگیرێت بەشی هەرە زۆری هیچ بڕە پارەیەك نادات، ئەمە جگە لەوەی کە ئەو کۆمپانیانەی لەم پرۆسەیە بەشدار بوون خۆیان دەڵێن فەشەلی هێناوە و سەرکەوتوو نەبووە ئەسلەن ناکرێت کۆمپانیا لە لیستی رەش بێت پێوەر بفرۆشێت بە ناوی پێوەری ئیتالی و ئەڵمانی پێوەری سینی بێنێت بڵێت وەڵا بەرگەی سەرما ناگرێت بەرگەی گەرماش ناگرێت ئێ وڵاتی ئێمە یان گەرمە یان ساردە حلی تری نییە، بۆیە گرنگە وە پێویستە ئێمە تەئیدی ئەمە دەکەین کە ئەم ماددەیە لابرێت، چونکە حکومەت قازانجی نەکردووە داهاتی حکومەت کەمی کردووە و هاووڵاتیانیش هەموویان نیگەرانن، چ ئەوانەی پارەی ئاو دەدەن پارەیەکی زۆر زۆر دەدەن، ئەوانەشی پارەی ئاو نادەن ئەمەش جاران ئەگەر ئیلتیزامێکی دە هەزاری هەبوو یا پازدە هەزاری هەبوو ئێستا ئەوە نەماوە.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان تکا دەکەم با هەر دوو سەرۆکی لیژنەی تایبەتمەند رەئیێکیان لایە ئێستا تەرحی دەکەن.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەو ئەو دەسەڵاتەمان هەیە پێش بگەینە ماددەیەك ئەو مادده بیگۆڕین پەیڕەو ئەو دەسەڵاتەی بە هەر دوو لیژنە داوە کەی ناتوانین، مادده گفتوگۆی لەسەر کراوە بۆ ماددەی چوار بۆ ماددەی پێنج بۆ ئەو ماددەی گفتوگۆی لەسەر کراوە راستە لە جەلسەی داهاتوو لە راپۆرتی دەنگدان ئەوەش مەوزوعێکە لێرە خاوەنی ئەو راپۆرتەین تازە گەیشتینە ئەو ماددەیە، ئەو ماددەیە تا ئێستاش وەکو وەسف بڵێین موڵکی ئێمەیە ئێمە دەتوانین دەستکاری بکەین پاشگەز بین لە ڕێڕەوی خۆیی پێش ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بکەین، بەڵام ئێستا مەسەلەن لە مادده (٢١) ئێمە دەسەڵاتمان نییە مادده (١٨) بگۆڕین دەبێت لە راپۆرتی جەلسەی دەنگدان دا بێت ئەمە دروستە، ئێستا نەگەیشتووینە مادده (٢١) گفتوگۆی لەسەر نەکراوە، بۆ ئەوەی زۆرترین موراعاتی کاتیش بکەین و زۆر قسە لەسەر نەکەین ئەمە تەرحێکە بۆ ئەوەی ئەم کێشەیە چارەسەر بێت.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو، کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە بەر مەبنای رەئی ئەندامانی پەرلەمان و بەر مەبنای ئەو بەدواداچوونەی لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گوزار خۆیی کرددوویەتی، وە دوێنێ ئێمە لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ زیاتر لە دوو کاتژمێر وە بە ئامادەبوونی بەڕێوەبەری گشتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە پارێزگاکان گفتوگۆمان کردووە سەبارەت بەم پێشنیازە یاسایە، گەیشتینە ئەو قەناعەتەی ئەمان پێشووتر وەزارەتی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن پێشووتر گرێبەستیان کردووە لەگەڵ سێ کۆمپانیا بۆ مەسەلەی پێوەری ئاوی ماڵان، ئێمە باس لە پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دەکەین، پێمان باش بووە لیژنەی تایبەتمەند بە راوێژ دواتر لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئەم بڕگەیە مناقەشە نەکرێت وە دڵنیاتان دەکەینەوە هیچ ڕێگرییەك نییە ئێمە بخوێنینەوە و مناقەشەی بکەین، بەڵام دڵنیام هەمووتان وا رەئی دەدەن کە ئەم ماددەیە لە چوارچێوەی ئەم یاسایە لابرێت، بۆ ئەوەی هەمووتان رەئیتان وایە بەر مەبنای ئەو رەئیە ئەو قەرارەمان داوە کە دواجار رەئی ئێوەشە، بۆیە هەم بڕگەی سێیەم لە ماددەی حەوتەم کە تایبەتە بە سزادانی پێوەری ئاوی ماڵان وە هەم ماددەی (٢١) لادەبرێت، وە دڵنیام رەئی ئێوەش وایە، بۆیە بە رەئی من کات نەکوژین و ئەگەر پێشتان باشە مانعمان نییە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاروان فەرموو نوقتە نیزامە لەسەر ئەوماددەیە.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە راستی دا پێم وایە روونکردنەوەی هەر دوو بەڕێز سەرۆك لیژنە تەواو لە جێی خۆیەتی وە هیچ کێشەیەکی پەیڕەوی دروست ناکات، بەڵام پێشتر حاڵەتمان هەبووە لە ناو پەرلەمان وەکو ئەرکێك دووبارەی کەینەوە دەکرێت ئێستا بیخەینە دەنگدان، چونکە پێموا نییە دووبارە کەس

لەگەڵ ئەو ماددەیە بمێنێتەوە فەرموو جەنابتان ئەگەر تەشریف فەرموون بیخەنە دەنگدان بۆ ئەوەی کە ماددەکە کێشەی قانونی دروست نەکات.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پێویست ناکات رەئی هەر دوو لیژنەیە ئێمە دەچینە سەر ماددەی (٢٢) پێویست بەوە ناکات، رەئی ئێمە ئیعتیماد لەسەر لیژنەی تایبەتمەند دەکەین بەڕێزان ئەوان دانیشتنی تایبەتیان کردووە بابەتێکی تەکنیکییە پسپۆڕێتی هەر دوو لیژنەکەیە ئێمە ئیعتیماد لەسەر رەئی هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند دەکەین پێویست بە گفتوگۆی زیاتر ناکات بچینە سەر ماددەی (٢٢) بەڕێزان، توزیح چییە کاك مەم بە چ ماددەیەك؟

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دانیشتنی رابردوو ئەم راپۆرتە هاوبەشەی هەر دوو لیژنەی بەڕێز بە دەنگدان پەسند کراوە ....

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ گفتوگۆ نەك بۆ ئیعتیبار دان، بەڕێزان راپۆرتی خوێندنەوەی دووەم ئیعتیمادی لیژنەکان کە بە دەنگدان دەکرێت بۆ گفتوگۆیە نەك بۆ یەکلاکردنەوەیەتی ئەو پێشنیازە تازانە دەخرێتە روو ئەوەی لە ناو راپۆرتەکەیە بۆ گفتوگۆیە لە خوێندنەوەی سێیەم بڕیار و دەنگدانی لەسەر دەکرێت، بۆیە هەتا ئێستا هەموو خاڵەکان قابیلی مناقەشە کردنن بە لادان یا بە ئیزافە کردن، جگە لەو ماددانەی کە پێشتر گفتوگۆی لەسەر کراوە، بچنە سەر ماددەی (٢٢) تکایە با وەخت نەکوژین، کاك نزار تکایە بڕۆ سەر ماددەیە (٢٢) وەختی روونکردنەوە نییە.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٢)

یەکەم: سزاکانی هاتوو لەم یاسایە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕۆیی یان سەرپێچیان ئەنجامداوە لە ماوەی (١٨٠) رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێنامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) رۆژ دا لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار زیادەڕۆیی یان سەرپێچیکار لابدەن، وە لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە بە پێچەوانەشەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی و لایەنی پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوایی هەڵسەنگاندن لە لایەن لیژنەیەکی تایبەتمەندەوە لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایە بەدەردەکرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٢٢) هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات با دەست بەرز کاتەوە (کاك حکمت، کاك یاسین، دکتۆرە شایان، کاك دکتۆر محی الدین، کاك ابوبکر، سەرچنار خان) دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم بەو شێوەیە باس دەکات ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی و لایەنی پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوایی هەڵسەنگاندن لەلایەن لیژنەیەکی تایبەتمەندەوە لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایە بەدەردەکرێن، پێم باشە هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند بێگومان دەست خۆشیان لێ دەکەم و ماندوو نەبوونیان لێ دەکەم، بەڵام ئەگەر ڕوونکردنەوەیەکمان بدەنێ بێ زەحمەت مەبەستیان چییە کە مۆڵەتی فەرمیان هەیە؟ وە لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا بەدەردەکرێن ئەگەر سزا بدرێن، کەواتا تاوانێکیان کردووە یاخود سەرپێچییەك یان زیادڕۆییەکیان کردووە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك حکمت فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زێد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵا نزانم هندی من بەرێ خۆ داێ بەحسێ فەرمانبەرا نەهاتیە کرن، یەعنی ئەوێت کو مەعنی ب ڤی شۆلێ ڤە، ئەگەر هاتوو ئەڤانە سەرپێچی کر باشە جزاێ وانا دێ وەکی هەمان هاوولاتیا بیت یان دێ گرانتر بیت؟ من پێ باشە ئەگەر ئەو فەرمانبەرێت کو مەعنی ب ئاڤێ ڤە بێتو کەل و پەلێت میری ببەن یان ژی سەرپێچییەکێ بکەن جەزایێ وان دوو بەرابەر بیت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خودا، لە ماددەی (٢٢) لە خاڵی یەکەم دەڵێت سزاکانی هاتوو لەم یاسایە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕۆیی یان سەرپێچیان ئەنجامداوە، یەعنی ئەوەی پێشی ئەو یاسایە کردبێت ناگرێتەوە، کەواتا ئەوە چۆن دەبێت؟ دەبێت بیانگرێتەوە، لە خاڵێکی پێشوو باسمکرد کاکە مەنتیقەی ئێمە هەموو خانوویان کردووە لەسەر بۆڕی نەقل ئەگەر ئەوان نەگرێتەوە یاسا بۆ دەردەکەن لە زۆر شوێنی دیکە وایە، یەعنی دەبێت ڕوونکردنەوەمان بدەنێ چۆن نایگرێتەوە و بۆمان شی بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر محی الدین فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە مادده مۆڵەتی فەرمی مانای چییە بە ڕاستی، مۆڵەتی فەرمی (كلمە حق یراد بها باطل) بە ناوی مۆڵەتی فەرمییە لەم وولاتە قۆڕ بەسەر هەموو شتێك كراوە، یەعنی چی كابرا مۆڵەتی فەرمی هەبێت دەستكاری بۆڕی ئاو بكات و خانوو لەسەر بۆڕی ئاو بكات، هەموو ئەو سزایانەی كە لەو یاسایە دا هاتوون، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەكەم بڕگەی دووەم هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە ماددەكانی تریش دووبارەم كردەوە وشەی سزان و وشەی زیادەڕۆیی و زیادەڕۆكار هەمووی پێچەوانەیە لەگەڵ یاسا بەركارەكانی تر و دەبێت لاببرێت، دێڕی ئەخیریش ئەوەی بە پێچەوانەشەوە حوكمەكانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەو بەپێچەوانەشەوە زیادە وە لەگەڵ جەوهەری ماددەكە یەك ناگرێتەوە و دەبێت لاببرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبعەن لەم یاسایە بە ڕاستی من زۆر لەگەڵ ئەوەدا بووم جاری پێشوش پێشنیارم كرد كە ئەوە بۆ هاووڵاتی و بۆ كۆمپانیا جیا بكرێتەوە، چونكە بە ڕاستی هەندێك سزا هەیە زۆر قورسە، تۆ بێنە پێش چاوی خۆت هاووڵاتییەك بێ كارە وە سێ چوار منداڵیشی هەیە ئینسانە هەڵەیەك دەكات یەعنی موشەڕعە دەبێت هەموو لێكدانەوەكانی بۆ هەموو بارودۆخەكان هەبێت سزای دەدەیت بە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار پارەكەشی نییە بۆ هەتا هەتایە سجنیشی دەكەیت ئەی منداڵی داماو چی بكات؟ بۆیە لێرە یەك شتی تری تێدا نزیك لەوەیە ئەویش ئەوەیە ئەگەر هاووڵاتییەك خانووەكەی یا پڕۆژەكەی یا كارەكەی نزیك لە یەكێك لەم بابەتانەی كە سزا دەیگرێتەوە كردبوو وە لە ماوەی (١٨٠) ڕۆژ وە دوایی (٣٠) ڕۆژیش مۆڵەتی پێ بدەی ئەگەر دەرفەتی چاككردنی هەبوو، چونكە تۆ ئەگەر مەسەلەن دیواری ژووری میوانەكەی تەجاوز بوو لەم بارەدا چۆن خانووەكەی بڕوخێنێت؟ ئەم ئیحتیماله دابنرێت ئەگەر دەرفەتی چاككردن هەبوو، سەبارەت بە هاووڵاتی من ئەم پێشنیارەم هەیە سەبارەت بە بڕگەی یەكەم، بڕگەی دووەمیش پشتگیری لە قسەكانی مامۆستا ابوبكر هەڵدەدنی دەكەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند ڕەئیتان لایە؟ فەرموو كاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە سەرنجەكەی كاك یاسین ئەو سەرپێچییانەی لە ئێستادا كراون كە هەیە وجودی هەیە مۆڵەتی (١٨٠) ڕۆژ، واتا چوار مانگ دەدرێتە ئەو هاووڵاتییانەی سەرپێچیان كردووە بێن ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدار لە دائیرەی ئاو و ئاوەڕۆ بكەن بڵێن ئێمە سەرپێچیمان كردووە بە

پـێچەوانەی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە وە لە مـاوەی (٣٠) ڕۆژدا سـەرپێچیەکان لابـەن و دۆخەکە بگێـڕنەوە دۆخـی پێشـان ئەوا سـزا نـادرێن، سـەبارەت بە بـڕگەی دووەم ئەو کەسـانەی مـۆڵەتی فەرمـی لایەنە پەیوەندیـدارەکانیان هەیە دوایـی هەڵسـەنگاندن لە لایەن لیـژنەی تایبەتمەنـد لە سزاکانی داهاتووە لەم یاسایە بەدەر دەکرێن، تەبعەن بە پێی ئەم یاسـایە دوایـی دەرچـوونی ئەم یاسایە هیچ هاووڵاتییەك ڕێگەی پـێ نادرێـت لە زیـاتر لە یەك جـار هاوبەشـی ئـاو بکـات، بەڵام لە ئێستادا زۆرێك لە هاووڵاتیان بە مۆڵەتی فەرمی مۆڵەتیان وەرگرتووە دوو جار هاوبەشـی ئاویـان کردووە، بۆیە لەو حاڵەتە دا ئەگەر کەسەکە بە دوو جار هاوبەشی کردبوو کە پێشووتر پـارەی ئـاو لەسەر بنەمای رووبەر وەردەگیرا واتا دوو جار دە هەزار دینـاری دەدا بە دائیـرەی ئـاو وە مـۆڵەتی هەبـووە ئەمە ئـاوەکەی لـێ دەبڕێـت، بەڵام لە سـزاکانی ئەم یاسـایە بەدەر دەکرێـت مەبەسـتەکە ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٢٣) فەرموون.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٣)

هەر کەڵو پەل و ئـامێر و ئامرازێـك بـۆ سـەرپێچی و دەسـت درێـژی کـردنە سـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بەکـار هێنـرا بێـت دەسـتی بە سـەر دادەگیرێـت و بە گـوێرەی رێسـاکانی دەسـت بەسـەر داگرتن موسادەرە و مامەڵەی لەگەڵ دا دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە بکات، ماددەی (٢٤) فەرموون.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤)

هەر کەسێك بەشـدار بێـت لە سـەرپێچی کـردن و زیـادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ لەسەر ئەو مـاددەیە بکـات، (کـاك شـێخ ظـاهر، کـاك ادریـس، کـاك یاسین، کاك مەم، مامۆستا هلز)، مامۆستا هلز فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددا (٢٤) دێرا دوویێ یا وازح نینە بەر هندێ تەلەبا تەوزیحەکێ دکەم ژ لیژنێت پەیوەندیـدار بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر یەعنی رامانا وانا چییە؟ ئو لڤێرێ یا وازح نینە، زۆر مەمنون.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ادریس فەرموو.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤) هەروەها بۆ منیش وازح نیە، بەڵام مەبەستیان ئەگەر لێرە بۆ نمونە کەسێك بچێتە مەیدانی کارکەران و دوو کارکەر بۆ خۆیی بێنێت و بڵێت ئەم بۆڕییە بۆ من بکێشن ئەوان مەمنونن کەسێك پێیان بڵێت وەرە بۆم کار بکە خۆ ناچێت مناقەشە لەگەڵ خاوەنی ئیش بکات بڵێت تۆ روخسەتی فەرمیت هەیە یا نا، من پێم وایە ئەوە ناعەدالەتییە ئەگەر سزاش بدرێت سزایەکی کەم بێت نەك بە هەمان سزای سەرپێچی کار، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤) پشتگیری لە قسەکانی کاك ادریس دەکەم، بە راستی راست دەکات کەسێك کە کرێکارە دەچێت ئیش دەکات قوڕ بەسەرەی خۆ ئەوە نازانێت ئایائەوە بە قانونیە یا قانونی نییە، سزا بۆ بدرێت؟ یەعنی ئەگەر ئەوە بۆ مەسئولێکی کرد، یەعنی دەبێت چ بکات کابرا؟ دەبێت خاوەن ئیشەکە سزا بدرێت نەك ئەوەی دەیکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێخ ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (٢٤) هەر کەسێك بەشدار بێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت، من پێشنیار دەکەم سیاغەی ئەم ماددەیە بەو شێوازە بێت، هەر کەسێکی سروشتی و مەعنەوی کە بەشدار و هاوکار بێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەرحوکمەکانی ئەم یاسایەی لەسەر جێبەجێ دەکرێت، وە دەتوانم روونکردنەوە بدەم لەسەر ئەو کەسەی کە ئەگەر کرێکار لە رووی قانونی دەگەڕێتەوە سەر علمی ئەو کەسەی کە کار دەکات، ئەگەر زانی ئەوە تەجاوزە عقوبە دەدرێت بە هەمان عقوبە ئەگەر نەشیزانی ئەوە بۆ کەسابەت و شتی وا بوو هیچ سزایەکی لەسەر نییە.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من مامۆستا هلز کردی و فیعلەن منیش موتەفیق بووم و ئەو پرسیارەم هەیە بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند فەرموون

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت پرسیارا هلز خانێ، یا هاتی بە بەرامبەر یا بێ بەرامبەر، بە بەرامبەر وەكی ئەو نمونا كاك ادریس ژی ئینای كەسەك دێچیت داخازا كرێكارەكی كەت بەرامبەر یەومییەكا وی یا بڕە پارەیەكی دێ هاری ئەوێ تەجاوزێ یان سەرپێچیێ كەت، بێ بەرامبەر هەڤاڵەكە داخازا هاریكاریێ كەت دێ رۆناكیێ شەڤێ بۆ گریت بۆ هندێ بشێت سەرپێچیێ یان زیادڕۆیێ بكەت، سەبارەت پرسیارا كاك یاسینی قاعیدێ قانونی ئەوە دەخوازێت ئیمتیناع لە فیعلێك دەڵێت ئەم ئیشە نابێت بیكەی ئەگەر كردی، ڤێجا هەژار بیت كرێكار بیت بەرپرس بێت هەر كەسێك بێت مستەهلی عقوبە و سزای خۆیە، ئەم ماددەیە موحتەمەلە لە چوارچێوەی مەبادئی عامیش دا هەیە قانونی عقوبات مادده (٤٧ و ٤٨) لە قانونی عقوبات فەسڵی پێنجەم باسی مستەوا مفاعل و شەریك و ئەوانە دەكات، بەڵام بۆ لێرە بەو شێوەیە هاتووە یەعنی ئەوەش تیكرار نییە لەم یاسایە تەنیا لە خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (١١) ئەم موحتەمەلە كەیسێك ئاراستەی دادگا بكرێت، لەبەر ئەمە پێویستە لێرە بەم شێوەیە هەبێت ئەگەر نا ئەوەی شەریك بێت لەگەڵ توشی سزا نابێت ئەو كاتەش خەلەلێكی قانونی هەیە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك لقمان هیچتان هەیە ئێوە؟ ماددەی (٢٥).

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٢٥):

بە مەبەستی جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە وەزیر رێنمایی پێویست دەردەكات.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كەس گفتوگۆیی هەیە؟ (كاك مەم، كاك عثمان سێدەری، سەرچنار خان، مامۆستا عثمانیش) فەرمووو كاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٥) لابرێت، بەڵام ماددەی (٢٦) بكرێتە ماددەی (٢٥) و بەم شێوەیە لێ بكرێت، ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەكان حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەكەن و وەزیر رێنمایی پێویستی بۆ دەردەكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك عثمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان كریم سوارە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە مەبەستی جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە وەزیر رێنمایی پێویست دەردەكات لە چوارچێوەی ئەم یاسایە دا، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كرا لە لایەن بەڕێز كاك مەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
سوپاس، سەرچنار خان فەرموو
بەڕێز سەرچنار احمد محمود:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
ئاواى لێ بكرێت، پێویستە لەسەر وەزیری تایبەتمەند ڕێنمایی پێویست بۆ جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەردەكات، یەعنی داڕشتنەكە بگۆڕێت، سوپاس.
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڵێ سوپاس، ماددەی (٢٦).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
ماددەی (٢٦):
ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەكان حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەكەن.
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بكات، ماددەی (٢٧).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
ماددەی (٢٧):
كار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناكرێت كە لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە ناكۆك بێت.
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بكات، ماددەی (٢٨).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
ماددەی (٢٨):
ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوكردنەوەی.....
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
كاك شێخ ظاهر فەرموو.
بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
كار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناكرێت كە لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە ناكۆك بێت، لێرە وشەی بڕیار هاتووە لە كاتێك تۆ یاسات هەبێت بڕیار هەر بە خۆیی ئیشی پێ ناكرێت، بۆیە بڕیار لاببرێت باشە، كار بە دەقی هیچ یاسایەك ناكرێت كە لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە پێچەوانە بێت.
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
ماددەی (٢٨) فەرموو.
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
ماددەی (٢٨):
ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوكردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی كوردستان جێبەجێ دەكرێت.
بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات، (کاك هەڵکەوت، گەلاویژ خان) فەرموو کاك هەڵکەوت.

بەڕێز هەڵکەوت انور خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تێکڕای ماددەکانی ئەم ڕاپۆرتە تێبینی دوو خاڵم کرد، یەکەم (٢٥٪)ی تێکڕای ماددەکان دووبارەن بگرە سێ بارەشی تێدایە، خاڵی دوو هیچ ئاماژەیەك نەدراوە بە دانیشتوانی گوندنشینەکان کە دوورە دەستن لە لایەنە پەیوەندیدارەکانی حکومی ئەگەر پڕۆژەی ئاو و ئاوەڕۆیان تێدا بوو موخالەفەیان هەبوو چۆن سزا بدرێن؟ یا خود سزاکانیان هەمان سزای شار و شارۆچکەکان دەبێت یا خود نا، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە گلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گلاوێژ عبێد عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٨) پێموایە ئەو ماددەیە وای لێ بکرێت، ئەم یاسایە لە ڕۆژی دوایی بڵاوکردنەوەی نەك لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی، چونکە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی ناکاتە هیچ دام و دەزگایەك، ڕۆژی دوایی بڵاوکردنەوە باشتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان فەرموون لیژنەی تایبەتمەند هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بە مەبەستی پاراستنی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان و دڵنیا بوون لە تواناکانی ئەم تۆڕانە لە رووی هونەریەوە پارێزگاری کردن لە ژینگە و پێدانی ئاوی خاوێن بە هاووڵاتیان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە و پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆنەدانی سامانی گشتی ئەم یاسایە دەردەچوێنرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات لەسەر هۆیەکانی دەرچوواندن، زۆر سوپاس دەستان خۆش بێت لیژنەی تایبەتمەند فەرموون بچنە شوێنی خۆتان، بەڕێزان ئێمە بڕگەی چوارەم ماوە بریتییە لە خوێندنەوەی دووەم بۆ پێشنیازە یاسایی هاوردە کردن و فرۆشتنی بەرهەمە نەوتییەکان لە هەرێمی کوردستان ئەم بابەتە گفتوگۆی زیاتری دەوێت و وەختی زیاتریشی دەوێت، بۆیە ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی بڕیارمان داوە ئەم خاڵە دوا دەخەین بۆ دانیشتنی ئایندەی پەرلەمانی کوردستان ئەمڕۆ کۆتایی بە دانیشتنەکە دەهێنین.

منی نبی قهوچی	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فائق حسێن**
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١١٩

ساڵی/ ٢٠٢١ – بەرگی سەدو نۆزدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٣

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٨) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٤/٢٠ ل ٥
پرۆتۆکـۆلی دانیشـتنی ژمـارە (٩) خـولی پێنجەمـی هەڵبـژاردن – چـوار شـەممە ٢٠٢١/٤/٢١ ل ١١٧
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٠)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٤/٢٧ `ل١٨٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١١) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/٢٨ ل ٢٥٩

لایەن (میقداد مەدحەت بەدرخان) لە (٢٢ نیسانی ١٨٩٨) لە قاهیرە دەرچووە بۆ ڕێزگرتن لەو ڕۆڵە مێژووییە بەرچاوەی کە لە مێژووی کوردی لە پاراستنی زمان و کلتوور و پیشەی ڕۆژنامەگەری و بڵاوکردنەوەی هەستی نەتەوایەتی و نیشتیمانی و بەرەو پێش بردنی کۆمەڵگادا بینیوەتی ئەم بڕیارە دەرچوێندرا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بۆ هۆیەکانی دەرچوواندن دوو پێشنیاز هەیە پێشنیازی یەکەم دەخەینە دەنگدان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ دەنگی (٥) ئەندامی لەگەڵە، پێشنیازی دووەم هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٦) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسندکرا، ئێستا کۆی بڕیارەکە دەخەینە دەنگدان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ کۆی بڕیارەکەیە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (١٠١) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسندکرا، پیرۆزبایی لە گەلی کوردستان و لە تەواوی ڕۆژنامەوانانی کوردستان دەکەین بە بۆنەی دەرچوونی ئەم بڕیارە، زۆر سوپاس بۆ سەرۆکایەتی و ئەندامانی لیژنەی ڕۆشنبیری، داوا لە سەرۆکایەتی لیژنەی شارەوانی دەکەین بفەرموون بێنە جێگەی خۆیان، بەڵێ بفەرموون بۆ جێبەجێ کردنی خاڵی دوو لە بڕگەی دوو کە ئێستا یەکە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، بابەت ڕاپۆرتی دەنگدان، لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گوزار ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی (٢٠٢١/٤/١٩) کاتژمێر (٩)ی شەو کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدا بۆ تاوتوێ کردن و دارشتنەوەی ئەو پێشنیارانەی کە لە لایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراون سەبارەت بە پێشنیازە یاسایی پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان - عێراق لە دانیشتنی خوێندنەوەی دووەمدا دوایی گفتوگۆ کردن و تاوتوێ کردن لیژنەکان گەیشتە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە، سەبارەت بە ناونیشان هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ناونیشان هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ سوپاس بە دەنگی (٨٤) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١) فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) پێنج پێشنیار هەیە، پێشنیاری یەکەم ماددەکە وەك خۆی تەنیا بڕگەی دوازدە بەم شێوەیە لێ بکرێت، دوازدەیەم سەرپێچی زیان گەیاندن یان شکاندن یان لەناو بردن و تێکدانی پڕۆژەکان تانکی عەمبار ئاو، هێڵەکانی گواستنەوە، تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، قوفلی ئاو، مەنهۆل، سەری مەنهۆل، چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆکان، بۆڕی وەرگرتنی ئاوەڕۆکان و هەر پێکهاتەیەکی تری ژێرخانی ئاو و ئاوەڕۆ دەگرێتەوە، وە ڕێگە نەدان بە بەستنی پێوەری ئاو یان

زیان گەیاندن بە پێوەرەکە بە مەبەستی لە کار خستنی، پێشنیاری دووەم ماددەکە وەك خۆی تەنیا گۆڕانکاری بکرێت لە بڕگەکانی دەیەم و چواردەیەم بەم شێوەیەی خوارەوەی لێ بکرێت، لە بڕگەی دەیەم دەستەواژەی عەمبارکردن بکرێتە گلدانەوە، دوو لە بڕگەی چواردەیەم دەستەواژەی محەرەمات بکرێتە سنووربەند، پێشنیاری سێیەم ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت، یەك بڕگەکانی چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم لابرێت، دوو بڕگەی دوازدەیەم بەم شێوەیە لێ بکرێت، دوازدەیەم سەرپێچی، زیان گەیاندن بە کەرتی ئاو و ئاوەڕۆ و پڕۆژەکانی، سێ بڕگەی چواردەیەم بەم شێوەیە لێ بکرێت، دەستەواژەی محەرەمات بکرێتە رێگا پێنەدراوەکان وە داڕشتنەوەکەش بەم شێوەیە لێ بکرێت، چواردەیەم رێگا پێنەدراوەکان سنووری پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆیە کە نابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، دانان و راکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت، هێڵی کارەبا و ستوونەکانی، پیس کردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاویەکان وە هەر کارێکی دیکە بەبێ وەرگرتنی رەزامەندی وەزارەت، پێشنیاری چوارەم ماددەکە وەك خۆی تەنیا لە بڕگەی چواردە دەستەواژەی محەرەمات بکرێتە پاوان، پێشنیاری پێنجەم وەك خۆی، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پێشنیاری پێنجەم بەڕێز کاك لقمان سەرۆکی لیژنەی شارەوانی دەخوێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیازی پێنجەم وەك خۆی، ماددەی (١)

پێناسەکان:

بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەم دەستەواژانەی خوارەوە و ماناکانیان بەرامبەریان دەگەیەنن.

یەکەم:هەرێم:هەرێمی کوردستان –عێراق.

دووەم: وەزارەت: وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزاری هەرێم

سێیەم: وەزیر: وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزاری هەرێم.

چوارەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی: بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ لە وەزارەت.

پێنجەم: بەڕێوەبەری گشتی:بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی: بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان.

حەوتەم: بەڕێوەبەر: بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

هەشتەم: لێپرسراوی فەرمانگە: لێپرسراوی فەرمانگەی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

نۆیەم: تۆڕەکان: تۆڕەکان ئاو و ئاوەڕۆ و پێکهاتەکانی.

دەیەم: پڕۆژەکان: پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو و ئاوەڕۆ و بیرەکان و پڕۆژەکانی وەرگرتنی سەرچاوەکانی ئاو و عەمبار کردن و ئاو و ئاوەڕۆ و وێستگە لاوەکییەکانی گواستنەوە دەگرێتەوە.

یــازدەیەم: لایەنــی پەیوەندیــدار: بەڕێــوەبەرایەتییە خزمەتگوزارییەکــانی هەماهەنــگ لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتییەکان و فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

دوازدەیەم: سـەرپێچی: زیـان گەیانـدن یـان شـکاندن یـان لەنـاوبردن و تێکـدانی پرۆژەکـان تـانکی عەمباری ئـاو و هێڵەکـانی گواسـتنەوە و تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ و قـوفلی ئـاو و مەنهـۆڵ و سـەری مەنهۆڵ، چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆکان، بۆڕی وەرگرتنی ئاوەڕۆکان هەر پێکهاتەیەکی تری ژێرخانی ئاو و ئاوەڕۆ دەگرێتەوە.

سێزدەیەم: زیادەڕۆیی: بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان و هێڵکانی گواستنەوەی ئاو و ئـاوەڕۆ و بەسـتنی تورومپای ئاو لە سەر بۆڕی سەرەکی تۆڕەکان، کار کردن لە محەرەماتی بۆڕی گواستنەوە و بەستنی ئاوی قورس بە تۆڕی ئاوەڕۆکان بە بێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتەوە.

چواردەیەم: محەرەمات: سنووری پرۆژەی تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆیە کە نابێت هـیچ جـۆرە کـارێکی تێدا ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، دانان و راکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت، هێڵی کارەبا و ستوونەکانی، پـیس کردنـی سـەرچاوەی پـرۆژە ئاویەکـان وە هەر کـارێکی دیـکە بە بـێ وەرگرتنـی رەزامەنـدی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

پـازدەیەم: هـاوبەش: هەر سـوودمەندێك بە پێـی مـۆڵەتی فەرمـی بەڕێـوەبەرایەتی و فەرمـانگە پەیوەندیدارەکان سوودی لە خزمەتگوزاری ئاو و ئاوەڕۆ وەرگرتبێت.

شـازدەیەم: لیـژنەی تـایبەت: ئەو لیـژنەیە کە کـاری بەدواداچـوون و چـاودێری و جێبەجـێ کردنـی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان ئەنـدامانی پەرلەمـان سـەبارەت بە مـاددەی یەکـی پێشـنیازە یاسـاکە پێـنج پێشـنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی یەکەمە بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ کەسـی لەگەڵ نیـیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ کەسـی لەگەڵ نیــیە، هەر بەڕێزێــك لەگەڵ پێشــنیازی ســێیەمە، کــێ لەگەڵــدایە؟ (٤) کەســی لەگەڵە، هەر بەڕێزێــك لەگەڵ پێشــنیازی چــوارەمە، کــێ لەگەڵــدایە؟ (٢) کەسـی لەگەڵە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشنیازی پێنجەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٣) ئەندامی پەرلەمـان پەسندکرا، ماددەی (٢).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) چوار پێشنیاز هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنها لە بـڕگەی یەکەم و پێـنجەم بیـری ئـاو زیـاد بکرێـت بەم شێوەیە، یەکەم رێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆیی و بۆ سەر پڕۆژە و تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ و بیری ئاو، پێنجەم پێدانی دەسەڵات لە لایەنی پەیوەندیدار بە مەبەستی نەهێشـتنی زێـدەڕۆیی و سەرپێچی بەسەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ و بیری ئاو.

پێشنیازی دووەم: ماددەکە لابرێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی، ماددەی (٢).

ئامانجەکان:

یەکەم: ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆیی بۆ سەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.
دووەم: پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوە و هاوبەشەکان و کەم کردنەوەی کێشەکانی ئاو.
سێیەم: ڕێگری کردن لە تێکەڵ بوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژە و تۆڕەکان بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتا و نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی.
چوارەم: ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.
پێنجەم: پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار بەمەبەستی نەهێشتنی زێدەڕۆیی و سەرپێچی بەسەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.
پێشنیازی چوارەم: پێشنیازی لیژنەی تایبەتمەند، بە پێی ئەو دەسەڵاتانەی لە ماددەی (٩١) بڕگەی چوارەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کە بە لیژنەی یاسایی و تایبەتمەند دراوە ئێمە لە کۆبەندی ئەو بژاردانەی پێشنیازکراون لە لایەن ئەندامانی پەرلەمان لە دانیشتنی خوێندنەوەی دووەمدا ئەم پێشنیازە دەخەینە ڕوو و داوا دەکەین بخرێتە دەنگدان.
یەکەم: نەهێشتنی سەرپێچی و زێدەڕۆیی بۆ سەر پڕۆژەی تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە ڕێگاپێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار.
دووەم: پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوە و هاوبەشەکان و ڕێگری کردن لە بەهەدەردانی ئاو و تێکەڵ بوون بە ئاوەڕۆ بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتا و نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی و ژینگە.
سێیەم: پاراستن و پەرەپێدانی ئاو وەك بەشێکی گرنگی سامانی گشتی.
چوارەم: سزادانی سەرپێچی کار و زێدەڕۆکار بۆ سەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە ماددەی (٢) چوار پێشنیار هەیە، بەڵێ فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کاتی موناقەشە کردن پێشنیازی لابردنەکە کرا و لێرەش دانراوە، بەڵام لێرە هۆیەکانی دەرچوواندن لابراوە لە ڕاپۆرتەکە، ئایا هۆیەکانی دەرچوواندن دەهێڵینەوە؟ ئەگەر هۆیەکانی دەرچوواندن بمێنێتەوە لەوانەیە هەندێك لە هاوڕێیان دەنگ بدەن بەوەی کە ماددەکە لابرێت، چونکە هەمان ئەو ئامانج و ئەهدافانەی تێدایە کە لە هۆیەکانی دەرچوواندن هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە دەچێتە ناو موناقەشەوە، وە هۆیەکانی دەرچوواندنیش دەمێنێتەوە..

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

لابراوە..

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ناکرێت لابرێت...

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

لە ڕاپۆرتەکە لابراوە..

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە لە دانیشتنی خوێندنەوەی دووەم پێشنیار هەبوو کە ئەم ماددەیە لابرێت، هەندێك ئەندام دەڵێن مەسەلەن هۆیەکانی دەرچوواندن هەیە پێویست ناکات لێرە هەبێت، لە پێشنیاری دووەم ئەو پێشنیارە هەیە لە پێشنیاری دووەم دەڵێت ماددەکە لابرێت، بەڵام دواجار ئەندامانی پەرلەمان بڕیار دەدەن، وە سیاغەی ماددەکەش لە پێشنیاری هاوبەشدا لە داڕشتنەوەی سێ چوار ئەندام پەرلەمان حەز ناکەم ناویان بهێنم ئەوە سیاغەکی نوێمان بۆ ماددەی (٢) کردووە، بۆ ئەوەی عەینی شت نەبێت لەگەڵ هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەوانەیە هەر لە ئیستنساخەکە هین بووبێت، تا دەگەینە ئەوە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەیهێنێت، بەڵێ بەڕێز.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەفووم بکە هۆیەکانی دەرچوواندن تێدایە، چۆن تێدا نییە؟ چوار پێشنیاریش هەیە لە سەر هۆیەکانی دەرچوواندن، هەیە مەوجوودە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان نابێت بچینە موناقەشە من وام زانی شتێکی موعەیەن هەیە کە غەڵەتمان کردووە، بەڵێ کاك دکتۆر فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە من لە ماددەی (٢) پێشنیارم کرد بڕگەیەك ئیزافە بکرێت پاڵپشتیشی هەبوو وە بە نووسینیش دام بە لیژنەی یاسایی، وە پێشنیارەکەم حەز دەکەم بخوێنمەوە بەو شێوەی خوارەوە، من پێشنیارم کرد کە بڕگەیەك بە تەسەلسوولی شەشەم ئیزافە بکرێت بۆ ماددەی (٢) ئەویش بەو شێوەی خوارەوە، دابین کردنی ئاو بۆ تەواوی هاووڵاتیان و شار و شارۆچکەکان بە شێوەیەکی یەکسان، من دەپرسم بەڕێز لیژنەی یاسایی بۆچی ئەم بڕگەی کە پاڵپشتیشی هەبوو ئەو پێشنیارە ئیزافە نەکرا؟

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێزان لە لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە ماددە (٢) ئەمانەی لەبەر دەستمانە بە ڕاستی نازانم نووسینی کاك دکتۆر ڕێبوار تێیدا نییە وە ئیستنادییش لەسەر ڤیدیۆ دەکەم موحتەمەلە من ئاگام لێ نەبووبێت، بەڵام

موتەئەکیدم لە ڤیدیۆیەکەش نەبووە، ئەمەش هەموو پێشنیارەکان سەبارەت بە مادده (٢) هی هەموو ئەندامان کە قسەیان کردووە بە نووسین لای من هەیە، جا نازانم لێرە نییە...
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
لەوانەیە پشتیوانی سێ ئەندامی نەبووبێت کاك دکتۆر، بەڵێ سوپاس دەخەیەنە دەنگدان ماددەی (٢) هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ (١) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە پێشنیازی لیژنەی هاوبەش با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ بە دەنگی (٧٢) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان پەسندکرا.
بەڕێز لقمان حمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە ماددەی (٣) پێنج پێشنیاز هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت.
ماددەی (٣) لیژنە تایبەتەکان.
١ - لیژنە تایبەتەکان بۆ هەژمارکردنی جۆر و شێواز و سەرپێچی زێدەڕۆیی بۆ سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە سنووری کارگێڕی خۆیدا.
٢ - لیژنەی تایبەت دوایی تەواو بوونی کارەکانی لە ماوەی (١٠) ڕۆژدا ڕاپۆرت ئاڕاستەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەکات.
٣ - پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنە تایبەتەکان و ڕێکارەکانی مامەڵەکردنی لەگەڵ سەرپێچیکارو زێدەڕۆکار بە ڕێنمایی ڕێك دەخرێت.
پێشنیاری دووەم:
١/ ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت، ماددەی (٣) بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی هەیە فەرمان بدات بە لیژنە تایبەتەکان بۆ هەژمار کردنی جۆر و شێوازی زێدەڕۆیی و سەرپێچییەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك.
٢/لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراوی فەرمانگە پێك دێت و هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنە پەیوەندیدارەکان.
پێشنیاری سێیەم: بڕگەکانی یەکەم و دووەم لێك بدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە، لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یا بەڕێوەبەر یا لێپرسراوی فەرمانگە پێك دێت و هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هاوکاری و هەماهەنگی دەزگا پەیوەندیدارەکانی دیکە بەرپرسە لە گرتنە بەری سەرجەم ڕێ و شوێنە پێویستەکان بۆ پاراستنی تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمدا.
پێشنیاری چوارەم: وەك خۆی ماددەی (٣) بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمار کردنی جۆر و شێوازی زیادەڕۆیی و سەرپێچییەکان لە سەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك.

٢/ لیژنەی تـایبەت بە فەرمـانی بەڕێـوەبەری گشـتی یـان بەڕێـوەبەر یـان لێپرسـراوی فەرمـانگە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنە پەیوەندیدارەکان پێك دێت.
٣/ لیژنەی تایبەت هەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زێدەڕۆییەکان دەکات بە راپۆرتێـك لایەنـی پەیوەندیـدار ئاگـادار دەکـاتەوە و لایەنـی بڕیـاردەریش بڕیـاری پێویسـت لە بـارەی سـەرپێچی یـا زێدەڕۆییەکە دەردەکات و بڕی سزاکە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکرێت.
٤/ پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بە رێنماییەك رێك دەخرێت لە لایەن وەزیرەوە دەردەچێت.
٥/ چۆنیەتی هۆشداری دان بەو کەسەی کە سەرپێچی یا زێدەڕۆیی دەکات و ئاگاداری کـردنەوەی لە جۆر و سـەرپێچی و زێـدەڕۆیی پێڕاگەیانـدنی سـزاکەیان بە رێنمـاییەك رێـك دەخرێـت کە لە لایەن وەزیرەوە دەردەچێت.
پێشنیازی پێنجەم: پێشنیاری هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە بەم شێوەیە لێ دەکرێت.
١/ لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یا بەڕێوەبەر یا لێپرسراوی فەرمانگە هەریەکەیـان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنە پەیوەندیدارەکان پێك دێت.
٢/ بەڕێـوەبەری گشـتی دەسـەڵات بە لیـژنە تایبەتەکـان دەدات بـۆ هەژمـارکردنی جـۆر و شـێوەی زێدەڕۆیی و سەرپێچییەکان لە سنووری هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك.
٣/ لیـژنەی تـایبەت هەژمـارەی جـۆر و شـێوەی سـەرپێچی و زێـدەڕۆییەکان دەکـات و بە راپۆرتێـك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنـی بڕیـاردەریش بڕیـاری پێویسـت لە بـارەی سـەرپێچی یـا زێدەڕۆییەکە دەردەکات، بڕی سزاکە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکرێت.
٤/ پێکهـاتە و ئەرکەکـانی لیـژنەی تایبەتمەنـد بە رێنمـاییەك رێـك دەخرێـت لە لایەن وەزیـرەوە دەردەچێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر پێنج پێشنیارەکە دەخەینە دەنگدان بۆ ماددەی (٣)، هەر ئەندامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ کەسـی لەگەڵ نییە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ بەڵـێ (٢) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشـنیازی سـێیەمە بـا بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە وەك خـۆی بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٢) کەسـی لەگەڵە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی پێـنجەمە کە پێشـنیازی لیـژنەی هاوبەشـە بـا بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە (٨٠) دەنگ پەسندکرا، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٣) بـۆ ئەوەی گومـان لەسـەر ئیشـی لیژنەکەمـان دروسـت نەبێـت، تـایبەت بە ماددە (٢) پێشنیاری بەڕێز کاك دکتۆر (رێبوار) تەئکیدم کرد (٢٨) کەس پێشنیاریان هەیە و قسـەیان کردووە لەسەر ماددەی (٢)، تەسەلسوولی کاك دکتـۆر (رێبـوار) شـازدەیە، یەك پێشـنیاری هەبـوو بـۆ ماددەی (٢) دەڵێت ئەم ماددەیە لاببرێت، چونکە هۆیەکانی دەرچوواندن هەیە هیچ بڕگە و شـتێکی تر ئیزافە نەبووە، مەحتەمەلەن غەڵەت تێگەیشتنێك لە ئەرقامی ماددەکان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٤) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤) هیچ پێشنیازێك نییە وەك خۆی.

ماددەی (٤):

یەكەم: بەڕێوەبەری گشتی یا هەر كەسێك كە رایدەسپێردرێت دەسەڵاتی دادوەری و كەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایانە هەیە كە لەم یاسایە هاتوون.

دووەم: بڕیاری سزای پێبژاردن شیاوی تانە لێدانە بە پێی یاسایی ئەنجومەنی شوورای بەركار لە هەرێمی كوردستان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ دەقی ماددەی (٤) وەك خۆی كە بەڕێز سەرۆكی لیژنەی شارەوانی خوێندیەوە تەنها یەك پێشنیاز هەیە وەك خۆی، كێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندكرا، ماددەی (٥) فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥) سێ پێشنیاز هەیە.

پێشنیاری یەكەم ماددەكە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانكاریانەی خوارەوە.

١ - لە بڕگەی یەكەم دەستەواژەی (خەسڵەت) بكرێتە (رەوش)، وە بڕگەكە بەم شێوەیە لێ بكرێت:

یەكەم: سەرباری سزاكانی هاتوو لەم یاسایە تێچووی چاككردنەوەی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی رەوشی ئەندازەیی بەركارەكاندا دەخرێتە ئەستۆیی زێدەڕۆكار و سەرپێچیكار وە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەكرێت.

لە بڕگەی دووەمدا دەستەواژەی (جگە لە) بكرێتە (سەرباری)، وە دەستەواژەی (بڕ) بكرێتە (گوژمە)، خاڵی یەك بەم شێوەیە لێ بكرێت:

یەك: هەر كەس و لایەن و دامەزراوە و كۆمپانیا ئەم سەرپێچییانەی لەم یاسایە دا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە.

پێشنیازی دووەم وەك خۆی.

ماددەی (٥)

یەكەم: سەرباری سزاكانی هاتوو لەم یاسایە دا تێچووی چاككردنەوەی تۆڕەكانی ئاو و پڕكردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەركارەكان دەخرێتە ئەستۆیی زێدەڕۆكار و سەرپێچیكار و لە لایەن بەڕێوەبەر یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەكرێت.

دووەم: جگە لەو تێچوونانەی لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دا هاتوون:

١ - هەر کەسێك ئەم سەرپێچییانەی لەم یاسایە دا هاتوون ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕێك کە لە (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی تیرەی (١,٥ تا ٣) ئینج بکات.
ب- بڕێك کە لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی گەورەتر لە (٣ تا ٦) ئینج بوو.
ج-بڕێك کە لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٦ تا ١٢) ئینج بوو.
د- بڕێك کە لە (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (١٢ تا ٢٤) ئینج بوو.
ه-بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠٠٠٠٠٠) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٢٤) ئینج بەرەو سەروو بوو.
٢ - هەرکەسێك ئەو زێدەڕۆییانەی کە لەم یاسایە دا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕی (٤٥٠٠٠٠) چوار سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٠,٥) ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.
ب- بڕی (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج تۆڕەکانی ئاو.
ج- بڕی (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج بەرەو سەروو بۆ تۆڕەکانی ئاو.
د- بڕی (٢٥٠٠٠٠)دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنی تورومپای ئاوی راستەوخۆ لە سەر تۆڕی گواستنەوە و دابەشکردنی ئاوی شار و شارۆچکە و گوندەکان بە مەبەستی راکێشانی ئاو بە بێ رەزامەندی لیژنەی تایبەت سەرباری دەست بەسەر دا گرتنی تورومپا و گشت کەرەستە بەکارهێنراوەکان لە زێدەڕۆییەکەدا.
٣ - پێشنیازی لیژنەی تایبەتمەند، ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
یەکەم: سەرەڕای سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچووی چاککردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زێدەڕۆکار و سەرپێچیکار، وە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.
دووەم: جگە لەو تێچوونانەی لە برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە هاتوون
١/ هەر کەسێك ئەم سەرپێچییانە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕێك کە لە (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی تیرەی (٠,٥ تا ٣) ئینج بوو.

ب- بڕێك كە لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد و پەنجا هەزار دینار كەمتر نەبێت و لە (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی گەورەتر لە (٣ تا ٦) ئینج بوو.

ج- بڕێك كە لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار كەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەكملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٦ تا ١٢) ئینج بوو.

د- بڕێك كە لە (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠٠) چوار ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (١٢ تا ٢٤) ئینج بوو.

ە- بڕێك كە لە (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و لە (٨٠٠٠٠٠٠) هەشت ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٢٤) ئینج بەرەو سەروو بوو.

٢/ هەر كەسێك ئەو زێدەڕۆییانەی لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

أ -بڕی (٤٥٠٠٠٠) چوار سەد و پەنجا هەزار دینار لە كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٠,٥) ئینج بە تۆڕەكانی ئاو.

ب -بڕی (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار لە كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج بە تۆڕەكانی ئاو.

ج- بڕی (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار لە كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج بەرەو سەروو بە تۆڕەكانی ئاو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٥) سێ پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەكەمە با بفەرمووێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ كەسی لەگەڵ نییە،، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی با بفەرمووێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ كەسی لەگەڵ نییە،، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە كەپێشنیازی سێیەمە با بفەرمووێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ سوپاس بە دەنگی (٨٣) ئەندامی پەرلەمان پەسندكرا، ماددەی (٦).

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٦) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەكەم: ماددەكە وەك خۆی تەنیا ئەو گۆڕانكاریانەی خوارەوە:

١/ بڕگەی یەكەم بەو شێوەیە لێ بكرێت:

یەكەم: هەر كەسێك سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەك كە لەم یاسایەدا هاتووە كەرەستەیەكی پرۆژە و تۆڕەكانی ئاو ببات سەرەڕای هەر سزایەك كە لە یاسا بەركارەكان هاتووە بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت كە بڕەكەی یا گوژمەكەی لە سەر بەهای كەرەستەكە دادەنرێت و دەبێت (٣٠٠%) ئەو بەهایە زیاتر بێت و پێبژاردنی لە سەر جێبەجێ بكرێت.

٢/ بڕگەی دووەم بەم شێوەیە لێ بكرێت:

دووەم: هەر کەسێك بە مەبەستی کڕین و فرۆشتنی ئەم کارەی بڕگەی یەکەم ئەنجام بدات و ئەوە جگە لە یاسا بەرکارەکان بە گوژمەی (٣٠٠% هەتا ٥٠٠%) بەهای کەرەستەکە پێبژاردنی پێ بکرێت.

پێشنیاری دووەم وەك خۆی.

یەکەم: هەر کەسێك سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەك کە لەم یاسایە دا هاتووە کەرەستەیەك یا پرۆژەیەك بۆ تۆڕەکانی ئاو بیات سەرەڕای هەر سزایەك کە لە یاسا بەرکارەکان هاتووە بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر دانەیەك، حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بە سەر هەر کەسێك جێبەجێ دەکرێت کە کڕین و فرۆشتنی بەو کەرەستە بردراوانەوە بکات، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر رووخسەت هەیە پێش ئەوەی بیخەیتە دەنگدان روونکردنەوەیەك دیارە لێرە لە رێژەکان ئەندامێکی بەڕێز پێشنیاری کردووە دووجار (٣٠٠%) (٥٠٠%) ئەمە لە رووی رێژەییەوە ناگونجێت واتا واقعی نییە نەدەبوو داینێین، بەڵام ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوانی بە لەبەر چاو گرتنی ئەوەی ئەندامان زۆر جار گلەیی دەکەن دەڵێن پێشنیارەکەی ئێمە دانەنراوە، بەڵام ئەو پێشنیارە کە دادەنرێت دەبێت هەم لەگەڵ قانوون و هەم لەگەڵ واقع بگونجێت، بە رێژە ناگونجێت (٣٠٠%) هەبێت (٥٠٠%) هەبێت، بۆیە داماناوە داوا دەکەین هەر ئەندامێکی بەڕێز لە ئێستا بەدواوە پێشنیارێکی کرد ئەگەر دامان نەنا دیارە هۆکارێکی هەیە کە گونجاندنێکی لەگەڵ واقع و یاسایەکی بەرکار نییە ناگونجێت، وە بەم شێوازەش کە دایدەنێین دواتر بە ئێمە دەوترێت باشە چۆن دەبێت ئێوە رێژەیەك دابنێین (٣٠٠%) یا (٥٠٠%)، سوپاس بۆ بەڕێزتان.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس کاك جلال، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ماددەی (٦) دوو پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، سەبارەت بە پێشنیازی دووەم هەرئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان ماددەکە پەسندکرا،ماددەی (٧) فەرموون.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٧) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنها خاڵی (٢) لە بڕگەی یەکەم لاببرێت.

پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنها خاڵی (١) لە بڕگەی یەکەم پێبژاردنەکە لە (٥٠٠٠٠) پەنجا هەزار دینار بکرێتە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (٧)

یەکەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت لەم بارانەی خوارەوە:

أ - بە بڕی (٥٠٠٠٠) پەنجا هەزار دینار ئاو گەڕاوەکەی (تەوافە) لە سەر عەمباری ئاوەکە نەبسترا بوو.

ب -بە بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینارئەگەر دەستکاری پێوەری ئاو و پاشکۆکانی بکات.
ج- بە بڕێك کە لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەش زیاتری هەبوو.
دووەم: نرخی ئەو ئاوەی کە هاوبەشە لە تۆڕەکانی ئاو بە پێی حوکمی بڕگە یەکی ئەم ماددەیە بە فیرۆ دراوە بە پێی ماوە و نرخی کارپێکراو لە هاوبەش وەردەگیرێت و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە هەژمار دەکرێت.
پێشنیاری چوارەم: پێشنیازی هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە وەکو خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکاریانەی بەم شێوەیە:
خاڵی دووەم لەم بڕگەیە لابرێت.
خاڵی سێیەم بەم شێوەیە لێ بکرێت، بە بڕێك کە لە (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەش زیاتری هەبوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی حەوت چوار پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ کەس لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە پێشنیازی لیژنەی هاوبەش با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێت خاڵی دووەم لە بڕگەی دووەم لابرێت، بڕگەی دووەم خاڵی لەگەڵ نییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەوانەیە لە رووی رەقەمییەوە غەڵەتیان کردبێت، من دەزانم چییان لابردووە کاك بەڵێن، وازحە چییان لابردووە خۆیان دەزانن چییان لابردووە، یەك لەحزە دەستتان دانێن تا روونکردنەوەمان دەدەنێ.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لای ئێمە وایە خاڵی دووەم لە بڕگەی یەکەم لابرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەو شێوەی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی راستی کردەوە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری چوارەمە کە پێشنیاری لیژنەی هاوبەشە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٨).

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٨) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەکو خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانە.

یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (ئاکارە ئەندازیارییەکان) بکرێتە (ستاندارە ئەندازیارییەکان).

لە بڕگەی دووەمدا دەستەواژەی (سزا دەدرێت) لابرێت و پێشەکی بڕگەکە بەم شێوازە لێ بکرێت.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوە بە پێویست دەکرێت سزا دەدرێت بە پێبژاردنێك بەم شێوەیە.

پێشنیاری دووەم: وەکو خۆی.

ماددەی (٨):

یەکەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لە سەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات تێچووی چاککردنەوە و پڕکردنەوە بە شێوەی ئەندازەیی داپۆشین و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆیی و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوەیبە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (١٥٠٠٠٠) سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٢٠-٤٠) سم.

٢ - بڕی (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٤٥-٧٥) سم.

٣ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٨٠-١٢٠) سم.

٤ - (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٢٥- ١٨٠)سم.

٥ - بڕی (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٨٥-٢٦٠)سم.

٦ - بڕی (٥٠٠٠٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە.

٧ - بەبڕێك لە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی فڕێ دانی هەر ماددەیەك یان پاشەڕۆیێك کە کاریگەری هەبێت لەسەر توانای ناو شۆڕکردنی تۆڕی ئاوەڕۆ.

٨ - بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاوەڕۆکە بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەکە.

پشنیاری سێیەم پێشنیاری هەردوو لیژنەی تایبەتمەند: ماددەکە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە بەم شێوەیە:

یەکەم: کەسی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ تێچووی چاککردنەوە و پڕکردنەوەی بە شێوەی ئەندازەییو داپۆشین و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی.

دووەم: کەسی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ سەرەڕای چاککردنەوەی بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (١٥٠٠٠٠) سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٢٠-٤٠) سم.

٢ - بڕی (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٤٥-٧٥) سم.

٣ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٨٠-١٢٠) سم.

٤ - بڕی (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٢٥-١٨٠) سم.

٥ - بڕی (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٨٥-١٦٠) سم.

٦ - بڕی (٥٠٠٠٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە.

٧ - بڕێك کە لە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، بە هۆی فڕێدانی هەر ماددەیك یان پاشەڕۆیەك کە کاریگەری هەبێت لەسەر توانای ئاو و شۆڕ کردنەوەی تۆڕی ئاوەڕۆ بە بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاوەڕۆکە بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ ماددەی (٨) ئێمە سێ پێشنیازمان هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٩) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، کاك دکتۆر ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر چەندە خرایە دەنگدان دەبوا نوقتە نیزامەکە وەرگیرابا پێش ئەوەی بخرایە دەنگدان، لە پێشنیازی یەکەم پەیوەست بە ماددەی (٨) لە خاڵی دووەم دەڵێت هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوەی پەیوەست دەکرێت بە پێژاردنێك بەو شێوەیە، کوا پێبژاردنەکە؟ بڕەکە دیاری نەکراوە

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر وەك خۆی ماوەتەوە بەس دیباجەکەی گۆڕیوە، ئەو کەسەی پێشنیازەکەی کردووە مەبەستی گۆڕینی دیباجەی فەقەرەکە بووە نەك ڕەقەمەکە..

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحيم عبدالله:

باس لە پێبژاردن دەکات..

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر وەك خۆی لە سەرەتای پێشنیازەکە دەڵێت ماددەکە وەك خۆی جگە لەم گۆڕانکارییانە، واتا بەس داوای گۆڕینی دیباجەکەی کردووە، ئەوە گۆڕاوە کە خەتی بە ژێردا هاتووە و بۆڵد کراوە، بەڵێ ماددە (٩).

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٩) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لی بکرێت:

سەرەڕای گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆ گرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی (مشبك)ی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢ - بڕی (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣ - بڕی (٤٠٠٠٠٠)چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.

٤ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ بە چوارچێوەکەیەوە.

پێشنیاری دووەم:ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

هەر کەسێك سەرپێچی بکات بۆ سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پەیوەست دەکرێت بە پێبژاردنێك کە (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

پێشنیاری سێیەم:وەك خۆی.

ماددەی (٩)

سەرەڕای گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆ گرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی (مشبك)ی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢ - بڕی (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣ - بڕی (٤٠٠٠٠٠)چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.

٤ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ بە چوارچێوەکەیەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە مادەی (٩) سێ پێشنیار هەیە بەڕێزان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، مادده (١٠).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٠) دوو پێشنیاز هەیە.

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:
یەکەم: سەرپێچیکار پەیوەست دەکرێت بە پێبژاردنێـك کە دوو هێنـدە بێـت لە بـارەی گەڕانەوەی بۆ سەر هەمان سەرپێچی لەگەڵ دەست بەسەرداگرتنی کەرەستەکانیش.
دووەم: لە بڕگەی دووەم دەستەواژەی (بە دۆخی توندکراو دادەنرێت) لابرێت.
سێیەم: بڕگەی سێیەم لابرێت.
چوارەم: دەستەواژەی (سزا) لەم ماددەیە لابرێت.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.
ماددەی (١٠):
یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆیی لە رێگای پرۆسـەی بەسـتنەوە ئەنجـام بـدات، بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٥٠٠٠٠٠) پێـنج سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێـت و لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی کەرەرستەکان.
دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی توندکراو دادەنرێت:
١ - ئەگەر زیادەڕۆیی لە لایەن کەسێکی هونەریی یان پیشەوەریی ئەنجام بدرێت.
٢ - ئەگەر زیادەڕۆیی لە لایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێت.
٣ - ئەگەر زیادەڕۆکـار لەسـەر ئەو تـۆڕەی ك زیـادەڕۆیی لەسـەر کـردووە رێـگە بە زیـادەڕۆیی یـان سەرپێچی کەسانی تر بدات.
سـێیەم: سـەرباری ئەو سـزایەی کەلە خـاڵی (٢)ی بـڕگەی (دووەم)ی ئەم مـاددەیەدا هـاتووە، فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسایی بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتـی بەرکـار لە هەرێـم بەدەر ناکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـزان سـەبارەت بە مـادەی (١٠) دوو پێشـنیار هەیە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی یەکەمە بـا بفەرمـووێ دەسـت بەرز بکـاتەوە، کـێ لەگەڵـدایە؟ (١) ئەنـدامی لەگەڵە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە وەك خـۆی بـا بفەرمـووێ دەسـت بەرز بکـاتەوە، کـێ لەگەڵـدایە؟ سـوپاس بە دەنگـی (٧٢) ئەنـدامی پەرلەمـان پەسـندکرا، مـاددەی (١١)، بەڕێزان تۆزێك پرۆسەکە سەریع بکەن، فەرموون ماددەی (١١).

بەڕێز کلارە عودیشو یعقوب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١١) هەشت پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیـا لە خاڵەکـانی (١ و ٢ و ٣) لە بـڕگەی یەکەم دەسـتەواژەی (لە ئەستۆی لێ خۆی پاك دەکاتەوە) بکرێتە (ئەو پێبژاردنە بدات).
پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا بڕگەی دووەم لابرێت.
پێشنیاری سێیەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا خاڵی (٣) لە بڕگەی دووەم لابرێت.
پێشنیاری چوارەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا خاڵی (١) لە بڕگەی دووەم لابرێت.
پێشنیاری پێنجەم: بڕگەی یەکەم لابرێت و خاڵەکانی (١ و ٢) لە بڕگەی دووەم لابرێت.
پێشنیاری شەشەم: خاڵی (٢) لە بڕگەی دووەم بەم شێوەیە لێ بکرێت.

٢ - ئەگەر وەرگرتنی بڕیاری پێبژاردنی بڕیار لێ دراو بە پێی خاڵی (١) ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو ئەوە دۆسیەی سەرپێچیکار یا زێدەڕۆکار رەوانەی دادگایی تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت.

پێشنیاری حەوتەم: وەك خۆی.

مادده (١١):

یەکەم:

١ - بڕی ئەو پێبژاردانانەی کە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بە رێژەی (٣٠%) سی لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (١٥) پازدە رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

٢ - بڕی پێبژاردنەکە بە رێژەی (١٥%) پازدە لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٣٠) سی رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆیی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

٣ - بڕی پێبژاردنەکە بە رێژەی (١٠%) دە لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٦٠) شەست رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆیی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

دووەم:

١ - ئەگەر زیادەڕۆکار یان سەرپێچیکار ئامادە نەبوو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات، ئەوا بە پێی یاسایی وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦)ی ساڵی (١٩٧٧)ی هەموارکراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.

٢ - ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردن بڕیار لێ دراو بە پێی خاڵی (١) ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو دۆسیەی سەرپێچیکار یان زێدەڕۆکار رەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت، بە بەندکردنی بۆ ماوەی کە لە (٣) سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە (٦) شەش مانگ زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

٣ - حوکمدراو بە پێی خاڵی (٢) لەم بڕگەیە ئەگەر ماوەی بەندکردنەکە تەواو بێت تا بڕی پێبژاردن بڕیار لێدراو رادەست نەکات ئازاد ناکرێت.

پێشنیاری هەشتەم: پێشنیاری هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە وەکوو خۆی لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە:

١ - بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

بڕی ئەو پێبژاردنانە کە بێ حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بە رێژەی (٣٠%) سی لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (١٥) پازدە رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

٢ - بڕی پێبژاردنەکە بە رێژەی (١٥%) پازدە لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (٣٠) سی رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

٣ - بڕی پێبژاردنەکە بە رێژەی (١٠%) دە لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (٦٠) شەست رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

سێیەم: هەردوو خاڵی (٢ و ٣) لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە لابرێت و بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەگەر زیادەڕۆکار یا سەرپێچیکار ئامادە نەبوو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات ئەوا بە پێی یاسایی وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦)ی ساڵی (١٩٧٧)ی هەموارکراو مامەڵە لەگەڵ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (١١) هەشت پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەمووت دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێک لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێک لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی پێنجەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی شەشەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی حەوتەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە،کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، مادده (١٢).

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٢) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا دەستەواژەی (محەرەمات) بکرێتە (پاوەن).

پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە:

١ - لە خاڵ (٥) لە بڕگەی یەکەمدا (١٠) دە مەتر بکرێتە (٢٠) بیست مەتر.

٢ - بڕگەی دووەم بکرێتە دوو خاڵ بەم شێوەیە:

دووەم: هیچ جۆرە ئاوەڕۆیەك نابێت لەسەر بەستنی وەرگرتنی پڕۆژەکانی ئاو نزیك بێت.

پێشنیاری سێیەم: بڕگەیەك بۆ ئەم ماددەیە زیاد بکرێت بە زنجیرەی بڕگەی چوارەم و بەم شێوەیە:

چوارەم: کارگەکانی پاڵاوتنی نەوت و پلاستیکەکان و مەوادەکەی لە (٢٠) بیست کیلۆمەتر کەمتر نەبێت.

پێشنیاری چوارەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٢):

یەکەم: محەرەماتی پڕۆژەکانی ئاو بەم شێوەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

١ - بۆ محەرەماتی بیری ئاوی خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە (١٥) پازدە مەتر بێت.

٢ - بۆ محەرەماتی کانییەکان و بیرە رووکارییەکان (٢٥) بیست و پێنج مەتر کەمترنەبێت.

٣ - بۆ محەرەماتی پڕۆژەی وێستگەکانی ئاو لە شۆرەکەی (٢٥) بیست و پێنج مەتر.

٤ - بۆ محەرەماتی وێستگەی لاوەکی ئاو لە شۆرەکەی (١٥) پازدە مەتر.

٥ - بۆ محەرەماتی خەزانی سەر زەوی و ژێر زەوی لە شۆرەکەی (١٠) دە مەتر بێت.

٦ - بۆ محەرەماتی خەزانی بڵند بە پێوانەی (بەرزییەکەی ٥،١) دەبێت.

دووەم: کارگەی چەو و لم دەبێت لایەنی کەم (٣) سێ کیلۆمەتر دوور بێت لە بەشی وەرگرتنی پڕۆژەکانی ئاو ئەگەر کەوتبووە بەشی سەرەوەی وەرگری پڕۆژەکە، و (١) کیلۆمەتر دوور بێت

ئەگەر کەوتبـووە بەشــی خــوارەوەی وەرگــری پــڕۆژەکە و لە هەر دوو دیــوی رووبــارەکە، لەگەڵ جێبەجێ کردنی گشت رێکارەکانی پـاك راگرتنـی رێـڕەوی سـەرەکی رووبـار و سـەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون.
سـێیەم: پــڕۆژە و کێڵگەکــانی بەخێــوکردنی ئــاژەڵ و پەلەوەر و ماســی، پێویســتە دووریــان لە کانییەکان و بیرە رووکارییەکان و پرۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو و ئاوەڕۆ لە (٥٠٠) پێنج سەد مەتـر کەمتـر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێــزان ســەبارەت بە مــاددەی (١٢) چــوار پێشــنیار هەیە، پێشـنیازی یەکەم وەردەگــرین، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەنـدامی لەگەڵە، پێشـنیازی دووەم هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نیـیە، پێشـنیازی سـێیەم هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەسـی لەگەڵە، پێشـنیازی چـوارەم وەك خـۆی هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـانی لەگەڵە، کـێ لەگەڵدایە؟ بەڵـێ زۆر سـوپاس بە دەنگـی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٣)...

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك حکمت قسەی هەیە.

بەڕێز حكمت محمد عبو زيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەکم هەیە، ماددەی (١١) هەشت پێشنیاری هەبوو لە هەر هەشـت پێشـنیاریش تەنیـا ئەوەی لیژنەکـانی هـاوبەش دەنگمـان لەسـەر دا یەك کەس نەبـوو ئەو حەوت پێشـنیاری تـر نـازانم کیـنە ئەوها کات دەگرن، دوایی ئەوەش خەڵکێکی لە پێش ئـێمەیە ئەوەی پێشـنیار دەکـات حەز دەکەم لەسەر پێشنیاری خۆی بسەکنیت و دەنگی پێ بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵــێ زۆر ســوپاس، ئـێمە لە ســەرۆکایەتی وە بەڕێــزان لە لیــژنە تایبەتمەنــدەکان مــولزەمن بە ناوەڕۆکی پەیـڕەوی نـاوخۆ، ئەویـش ئەوەیە هەر پێشـنیازێك سـێ کەس پشـتیوانی کـرد دەبێـت داینێین، جا ئەوان خۆیان دەنگ نادەن بیریان چووە یان مەسەلەن رەنگە رەئیان گۆڕابێت، رەنگە بەشداری کۆبوونەوەی لیژنەکانیان کردبێت، ئێمە ناتوانین بڵێین بـۆ دەنـگ نـادەن، ئـێمە دەخەیـنە دەنگدان و هەر کەس دەنگ دەدات بەوەی کە خۆی قەناعەتی پێیەتی، بەڵێ ماددەی (١٣).

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٣) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا بڕگەکانی یەکەم و دووەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

١ - محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینج بێت (١,٥) یەك مەتر و نیو بێت.

٢ - بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینج (٢) مەتر.

٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینج (٣) مەتر.

٣ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە (٣,٥) سێ مەتر و نیو زیاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٣)

١ - محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینج بێت (١) یەك مەتر بێت.

٢ - بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینج (١,٥) یەك مەتر و نیو.

٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینج (٢) دوو مەتر.

٣ - بۆ محەڕەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە (٣,٥) سێ مەتر و نیو یان زیاتر و بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

٣- بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینج (٤) چوار مەتر.

٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینج (٧) حەوت مەتر.

٣ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە (١٠) دە مەتر.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) هەشت ئینج بێت لە (١) یەك مەتر کەمتر نەبێت.

دووەم: بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

١ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینج (١,٥)یەك مەتر و نیو کەمتر نەبێت.

٢ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینج (٢) دوو مەتر کەمتر نەبێت.

٣ - هێڵی ئاوی تیرەی (٢٤) ئینج زیاتر (٣,٥) سێ مەتر و نیو یان زیاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

سێیەم: بۆ تۆڕەکانی گواستنەوەی ئاو لە دەرەوەی سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

١ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینج (٤) چوار مەتر کەمتر نەبێت.

٢ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینج (٧) حەوت مەتر کەمتر نەبێت.

٣ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٢٤)ئینج (١٠) دە مەتر کەمتر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان بۆ ماددەی (١٣) سێ پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندام، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٤).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (بێ ڕەزامەندی) لابېرێت.

پێشنیاری دووەم: بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

نابێت لە سنووری ڕێگا پێنەدراوەکانی پرۆژە و تۆڕەکاندا بەدەر لە حوکمەکانی ئەم یاسایە هیچ جۆرە کارێکی وەکو بیناسازی، ڕاکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت، کارەبا و دانانی ستوونی کارەبا ئەنجام بدرێت.

پێشنیاری دووەم: لە بڕگەی دووەم (ئاکار) بکرێتە (خەسڵەت)، خاڵی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

تێچووی لادانی زێدەڕۆیی لەسەر ڕێگا پێنەدراوەکانی پرۆژەکانی ئاو و گەڕاندنەوەی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەیی و بەرکارکان بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆکە دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و دەبێت لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ و بە هەماهەنگی لە لایەن لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام بدرێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٤)

یەکەم: لە سنووری محەرەماتی پرۆژە و تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتن و ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، ڕاکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت و کارەبا، دانانی ستوونی کارەبا و پیسکردنی سەرچاوە و پرۆژە ئاوییەکان یان هەر کارێکی دیکە.

دووەم:

١ - تێچووی لادانانی زیادەڕۆیی لەسەر محەرەماتی پرۆژەکانی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی، پێش زیادەڕۆییەکە بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدارەکار ئەنجام دەدرێت.

٢ - سەربارى لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی زیادەڕۆییەکە بە پێی خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیە زیادەڕۆکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

پێشنیازی چوارەم:پێشنیاری هەردوو لیژنەی تایبەتمەند تەنیا بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

یەکەم: لە سنووری محەرەماتی پرۆژە و تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتنی رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، راکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت و کارەبا، دانانی ستوونی کارەبا یان هەر کارێکی دیکە، سوپاس.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێزان ماددەی (١٤) چوار پێشنیاز هەیە نەك سێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٣) کەس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە پێشنیازی لیژنەی هاوبەش، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٥).

بەڕێز عباس فتاح صالّح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٥) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

ماددەی (١٥):

محەرەماتی ئاوەڕۆ بەم شێوەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: محەرەماتی بۆری ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٢) دوو مەتر دەبێت، بە رەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: محەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٣) سێ مەتر دەبێت بە رەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: محەرەماتی کەندی ئاوی سروشتی بە پانتایی کەندەکە پارێزراو دەبێت لەگەڵ (١٠-٢٠) دە تا بیست مەتر وەك محەرەمات لە هەر لایەك، وە لە لایەن لیژنەیەکی تایبەت بڕیاری لەسەر دەدرێت.

چوارەم: محەرەماتی تایبەت بە پرۆژە و وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەڕۆ دەبێت (٢٥) بیست و پێنج مەتر لە شورەکەی دوور بێت.

بەڕێز د. رێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە ماددەی (١٥) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، سوپاس، مادده (١٦).

بەڕێز عباس فتاح صالّح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٦) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (ئاکار) بکرێتە (خەسڵەت)، (محەرەمات) بکرێتە (ڕێگا پێنەدراوەکان).
پێشنیاری دووەم وەك خۆی.
ماددەی (١٦):
یەکەم: تێچووی لادانی سەرپێچی لەسەر محەرەماتی ئاوەڕۆ و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچییەکە بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە کارپێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.
دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی سەرپێچییەکە بە پێی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە ماددەی (١٦) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٧).
بەڕێز عباس فتاح صالح:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە ماددەی (١٧) دوو پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
تێپەڕاندنی سنووری هەر ڕێگاپێنەدراوێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت وە بوونی هەبێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوە و چارەسەرکردنی.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.
تێپەڕاندنی سنووری هەر محەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت یان (واقع حال) بێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوە و چارەسەرکردنی.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان بۆ ماددەی (١٧) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس (٦) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٨).
بەڕێز عباس فتاح صالح:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە ماددەی (١٨) دوو پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

قەرەبـووكردنەوەیەكی دادپەرەوەرانە و خێـرا بـۆ گشـت ئەو موڵـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پڕۆژەكانی ئاو و ئاوەڕۆ بەكاردێت، یان وەك محەرەمات دیـاری دەكرێـت لە ڕێـگەی خۆمـاڵەكردن یـان كوژانـدنەوە یـان بە پێـی یاسـا بەركارەكـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێت، و بە ناوی بەڕێوەبەرایەتییەكانی ئاو و ئـاوەڕۆی پەیوەندیـدار لەو یەكە كـارگێڕییە تۆمـار دەكرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

 ماددەی (١٨)

قەرەبـووكردنەوەیەكی دادپەرەوەرانە و خێـرا بـۆ گشـت ئەو موڵـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پڕۆژەكانی ئاو و ئاوەڕۆ بەكاردێت، یان وەك محەرەمات دیاری دەكرێت لە ڕێگەی بە موڵك كـردن یـان كوژانـدنەوە یـان بە پێـی یاسـا بەركارەكـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێت، و بە ناوی بەڕێوەبەرایەتییەكانی ئاو و ئـاوەڕۆی پەیوەندیـدار لەو یەكە كـارگێڕییە تۆمـار دەكرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان بۆ ماددەی (١٨) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەنـدامێكی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی یەكەمە، كێ لەگەڵدایە؟ (٣) ئەنـدامی بەڕێـزی لەگەڵە، هەر ئەنـدامێكی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە وەك خـۆی، كـێ لەگەڵدایە؟ زۆر سـوپاس بە دەنگـی (٦٢) ئەنـدامی پەرلەمـان پەسندكرا، ماددەی (١٩).

بەڕێز كلارە عودیشو یعقوب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٩) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەكەم: بڕگەی یەك خاڵی (١) بەم شێوەیە لێ بكرێت:

١ - پێویستە سـەرجەم پڕۆژەكـانی نیشـتەجێ بـوون، بازرگـانی پیشەسـازی، گەشـتیاری، پەروەردە، تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك شلەی پیسی هەبێـت و هەسـت بە دانـانی پـڕۆژەی چارەسـەری ئاوی قورس بۆ ئاوەڕۆكان بە مەرج بێت لە كاتی پێدانی مۆڵەتی پـڕۆژەكە لە ژێـر سەرپەرشـتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكاندا.

٢ - لە بڕگەی دووەم خـاڵی (١) لابرێـت، خـاڵی (٢) بكـرێتە خـاڵی (١) لە بـڕگەی یەكەم بە زنجیـرەی چوار بەم شێوەیە لێ بكرێت:

چوار: ئەركی سەرپەرشتی بەدواداچوون دەكەوێتە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكان.

پێشنیاری دووەم: ماددەكە وەك خۆی تەنیا خاڵێك بۆ بڕگەی یەكەم زیـاد بكرێـت بە زنجیـرەی چـوار بەم شێوەیە:

چوار: بە پێی حوكمەكانی خاڵی (١، ٢، ٣) ئەم بـڕگەیە گشـت ئەو پـڕۆژانە دەگـرێتەوە كە لە رابـردوو پڕۆژەكانییان ئەنجامداوە بە پێی پێویست پابەندی گشت مەرجەكان بن.

پێشـنیاری سـێیەم: مـاددەكە وەك خـۆی تەنیـا (وحـدة المعالجـة) لە نـاو نیشـان لابرێـت و بكـرێتە (یەكەكانی چارەسەری).

پێشنیاری چوارەم: ماددەكە وەكو خۆی.

ماددەی (١٩):

یەکەم:

١ - پێویستە سەرجەم پڕۆژەکانی نیشتەجێ بوون، بازرگانی پیشەسازی، گەشتیاری، تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك کە پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت یەکەی چارەسەری ئاوەڕۆکان دابنێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٢ - پێویستە شوشتنگە بەهەموو جۆرەکانی بەنزینخانەکان وشوێنەکانی خزمەتگوزاری چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل یەکەی چارەسەری ئاوی بەکار هاتوو دابنێت، وە لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا جێبەجێ دەکرێت.

٣ - پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیاوی شلی هەیە یەکەی چارەسەری کیمیایی دابنێت، و شێوە و چۆنیەتی چارەسەرکردنی پاشەڕۆکان لە هەر دۆخێکدا بێت دیاری بکات، و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا جێبەجێ دەکرێت.

دووەم:

١ - سەرپەرشتی جێبەجێ کردنی هەر یەك لە خاڵەکانی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان بە پێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان دەبێت.

٢ - سەرپەرشتی و بەدواداچوونی چۆنیەتی کارکردنی یەکەکانی چارەسەر کردنی ئاماژەپێکراو لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکانە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (١٩) چوار پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە ماددەکە وەك خۆی تەنیا (وحدة معالجة) لاببرێت بکرێتە (یەکەکانی چارەسەری)، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، پێشنیازی چوارەم کەس لەگەڵی نییە، ماددەی (٢٠)، کاك دکتۆر بژار فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٠) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی دووەمدا ڕێژەی (١٥%) بکرێتە (٢٠%).

پێشنیاری دووەم: بڕگەی دووەم لاببرێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٠):

یەکەم: ئەو گوژمانەی بە پێی ماددەکانی (بەشی چوارەم)ی ئەم یاسایە وەردەگیرێت، بە داهاتی کۆتایی بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکان تۆمار دەکرێت و ڕاستەوخۆ بۆ مەبەستی چاکسازی و

خزمەتگوزاریی و پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ و هاندان خەرج دەکرێت، و وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هۆی ئەم داهاتە هیچ گوژمەیەك لە بودجەی بەڕێوەبەرایەتییەکان کەم ناکاتەوە.
دووەم: ڕێژەی (١٥%) پازدە لە سەدی ئەو گوژمانەی بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەش یان هۆبەی (سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان) کار دەکەن و ئەو لایەنانەی سەرپێچییەکان لادەدەن، ئەمەش بە پێی ڕێنمایی ڕێك دەخرێت و لە لایەن وەزیر دەردەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٠) سێ پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرمووێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٣) ئەندامی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٢١)، فەرموون.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١) دوو پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی.
ماددەی (٢١):
یەکەم: پێوەر و گشت ئاکارە تەکنیکییەکانی تایبەت بە پرۆژە و تۆڕەکان لە لایەن بەڕێوەبەرایەتیی گشتی و بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان ئامادە دەکرێت.
دووەم: مەرج و ڕێکار و دەسەڵاتی پێدانی مۆڵەتی هاوبەشی لە خزمەتگوزاری ئاو و ئاوەڕۆ ئەرکی جێبەجێ کردنی بە ڕێنمایی لە لایەن وەزیر ڕێك دەخرێت.
سێیەم: بەستن و خوێندنەوەی پێوەری ئاو و دیارکردنی نرخی خزمەتگوزاری ئاو و ئاوەڕۆ بە ڕێنمایی لە لایەن وەزیر ڕێك دەخرێت.
چوارەم: ئەنجامدانی هەر پرۆژەیەك لە پرۆژە و تۆڕەکانی ئاو بە بێ ڕێپێدانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لە لایەن لایەنە پەیوەندیدارەکان ڕێگایان پێنادرێت.
پێشنیاری دووەم: پێشنیاری هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
هەر پێکهاتەیەکی ژێرخانی ئاو و ئاوەڕۆ کە لەم یاسایەدا ئاماژەی پێدراوە، ڕێکخستن و کۆنترۆڵکردن و ڕێگەگرتن لە تێکدان و زێدەڕۆیی کردنە سەری بە پێی ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت کە وەزیر دەری دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢١) دوو پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان ماددەی (٢١) پەسندکرا.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٢) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە لاببرێت.

پێشنیاری دووەم: بڕگەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

پێبژاردنەکانی هاتوو لەم یاسایەدا ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادڕۆیی یان سەرپێچییان ئەنجامداوە و لە ماوەی (١٨٠) سەد و هەشتا رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی، و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێننامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) سی رۆژدا وە لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار و زیادەڕۆیی یان سەرپێچییەکە لابدەن و لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٢):

یەکەم: سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادڕۆیی یان سەرپێچییان ئەنجامداوە و لە ماوەی (١٨٠) سەد و هەشتا رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی، و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێننامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) سی رۆژدا وە لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار و زیادەڕۆیی یان سەرپێچییەکە لابدەن و لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە، بە پێچەوانەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی لایەنە پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوایی هەڵسەنگاندن لە لایەن لیژنەیەکی تایبەتمەند لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا بەدەردەکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٢) سێ پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموێ دەست بەرز بکاتەو، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٣) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

ماددەی (٢٣):

هەر کەل و پەل و ئامێر و ئامرازێك بۆ سەرپێچی و دەستدرێژی کردنە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بەکارهێنرابێت، دەستی بەسەردا دەگیرێت و بە گوێرەی یاسا دەستبەسەرداگرتن (مصادرە) مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـزان مـاددەی (٢٣) هـیچ پێشـنیارێك نیـیە، هەر کەسـێك لەگەڵ ئەوەیە مـاددەکە وەك خـۆی پەسـند بکرێـت بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ بەدەنگـی (٦٩) ئەنـدامی پەرلەمـان پەسندکرا، ماددەی (٢٤) بەڕێزان.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٤) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

هەر کەسێك چ سروشـتی یـان مەعـنەوی بێـت بەشـدار بێـت لە سـەرپێچی کـردن و زیـادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یـا بـێ بەرامـبەر بە هەمـان سـزای سـەرپێچیکار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.

پێشنیاری دووەم: هەر کەسێك بەشدار بێت لە سەرپێچی کردن و و زیادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بـێ بەرامـبەر بە هەمـان سـزای سـەرپێچیکار و زیادەڕۆکـار سـزا دەدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سـەبارەت بە مـاددەی (٢٤) دوو پێشـنیار هەیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیاری یەکەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٤) کەس لەگەڵـدایە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بفەرموون ماددەی (٢٥) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٥) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

پێویسـتە لەسـەر وەزیـری تایبەتمەنـد ڕێنمـایی پێویسـت بـۆ جێبەجـێ کردنـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە دەربکات.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٥)

بە مەبەسـتی ئاسـان جێبەجـێ کردنـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە، وەزیـر ڕێنمـایی پێویسـت دەردەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سـەبارەت بە مـاددەی (٢٥) دوو پێشـنیار هەیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیاری یەکەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٤) بەڕێـزی لەگەڵە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە وەك خـۆی، کـێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بفەرموون ماددەی (٢٦) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٦) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

ماددەی (٢٦):

ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك لەگەڵ پەسندکردنی دەقی ماددەی (٢٦)ە وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی شارەوانی خوێندییەوە با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧١) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٧) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: دەستەواژەی (بڕیار) لاببرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٧):

کار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٧) دوو پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٢٨).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٨) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی دوایی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٨):

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند، ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەم یاسایە لە دوای (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) دا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٨) سێ پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەسی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ (٤) بەڕێزی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە پێشنیازی لیژنەی هاوبەش، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، هۆیەکانی دەرچوواندن.

بەڕێز لقمان محمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە هۆیەکانی دەرچوواندن هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

هۆیەکانی دەرچوواندن
بە مەبەستی پاراستنی پرۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان و دڵنیا بوون لە تواناکانی ئەم تۆڕانە لە رووی هونەرییەوە، و پارێزگاریکردن لە ژینگە و پێدانی ئاوی خاوێن بە هاووڵاتییان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە، و پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆنەدانی سامانی گشتی، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.
بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك لەگەڵ ناوەڕۆکی دەقی ناوەڕۆکی هۆیەکانی دەرچوواندنە وەکو ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی خوێندییەوە با دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر کەسێك لەگەڵ کۆی پڕۆژەکەیە وەکو ئەوەی کە دەنگی لەسەر درا با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، پیرۆزبایی لە خۆمان و لە گەلی کوردستان دەکەین بە بۆنەی پەسندکردنی یاسایی پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان عێراق، زۆر سوپاسی بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەین، فەرموون دەتوانن بچنەوە شوێنەکانی خۆتان، با دەنگدان لەسەر لیژنەکانیش بکەین ئینجا ئیتر ئێوە بڕۆن ببورن دەزانم زۆر تەئخیر بوون، بەڵام ناچارین، با دەنگدان لەسەر لیژنەکان بکرێت بەڕێزان، ئێستا بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار جێبەجێ دەکەین بەڕێزان کە ئێستا بووە بە بڕگەی دووەم لە دوای دەنگدانەکە دانان و دەست لە کار کێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی حوکمی ماددەکانی (٢٨ و ٣٤) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.
یەکەم: هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەنگ دەدات بە دەست لە کار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (زانا خالد سمایل) لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ با بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە کێ لەگەڵدایە، بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.
دووەم: دەست لە کار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گلستان باقی سلێمان) لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری و زیاد کردنی بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ هەر بەڕێزێکی لەگەڵە بفەرمووێ دەست بەرز بکاتەوە، ئەو بەڕێزانەی لەگەڵ ئەوەن (گلستان) خان لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری دەست لە کار بکێشێتەوە با دەست بەرز بکەنەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ئەو بەڕێزانەی رەزامەندن کە (گلستان) خان بچێتەی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ با بفەرموون دەست بەرز بکەنەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، دانانی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (هەڵکەوت انور خلیفە) لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری و لە لیژنەی دەسپاکی هەر بەڕێزێکی لەگەڵە دەست بەرز بکاتەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، دانانی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (صباح محمود محمد) لە لیژنەی دەسپاکی